

รายงานการวิจัย
เรื่อง
ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์

พงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ปีการศึกษา 2543

ชื่อเรื่อง ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์
ชื่อผู้วิจัย นายพงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ
ปีที่ทำการวิจัย ปีการศึกษา 2543

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้งหมดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ โดยจำแนกตามประเภทของเนื้อหาด้านความเชื่อและวิเคราะห์คุณค่าที่มีปรากฏด้านความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเพลงสุนทราภรณ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อจากหนังสือเพลงสุนทราภรณ์ หนังสือวิจัยและหนังสือที่ระลึกทางด้านสุนทราภรณ์ จำนวน 220 เพลง

ผลการวิจัยพบว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อจำนวน 220 เพลงสามารถจำแนกประเภทของความเชื่อได้ 15 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือพุทธศาสนาและเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรมและผลกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสัจธรรมความไม่แน่นอน ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเนื้อคู่ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องความฝัน ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องคำสาบาน บนบานศาลกล่าวและการอ้อนวอน ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระพรหม เทพเจ้า เป็นผู้สร้าง ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องการทำเสน่ห์ต้องมนต์ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ ป่าเขา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยหรือสิงสถิตย์อยู่ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องการระลึกชาติ และชาติหน้า ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสามโลก ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก สวรรค์ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฤกษ์ดี วันดี ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องราศี ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องหลักเมือง และดวงเมือง

จากเนื้อหาความเชื่อทั้ง 15 ประเภท ในบทเพลงสุนทราภรณ์นี้ มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรมและผลกรรม มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับ เนื้อคู่ และคำสาบาน บนบานศาลกล่าว และการอ้อนวอนตามลำดับ ความเชื่อทั้งหมดที่ปรากฏในบทเพลงเหล่านี้ ได้รับอิทธิพลมาจากหลักความเชื่อทางพุทธศาสนา ไสยศาสตร์ และวรรณคดีไทยผสมผสานกัน โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ฟังได้มองเห็นถึงคุณธรรม และนำเนื้อหาความเชื่อเหล่านี้ ไปปฏิบัติ ไปพร้อมกับความซาบซึ้งและความไพเราะจากบทเพลง ทั้งนี้เนื่องจากวงดนตรีสุนทราภรณ์ ในฐานะที่เป็นวงดนตรีของทางราชการ (วงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์) ต้องมีหน้าที่เสนอบทเพลงสนองนโยบายของทางราชการ จึงได้ผลิตเพลงคติธรรม คุณธรรม เหล่านี้ เผยแพร่ให้กับผู้ฟังชาวไทยได้ปฏิบัติตามความต้องการหรือวัตถุประสงค์ของรัฐบาลแต่ละสมัย

คำนำ

บทเพลงสุนทราภรณ์ ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านดนตรีสมัยใหม่อย่างหนึ่ง ที่มีแบบอย่างน่าศึกษา ทั้งทางด้านดนตรี เนื้อร้อง และรูปแบบอื่น ๆ เนื่องจากบุคคลากร เป็นผู้มีความสามารถ เช่น ครูเอื้อ สุนทรสนาน ครูแก้ว อัจฉริยะกุล พร้อมด้วยนักแต่งเพลง นักดนตรี และนักร้องอีกหลายสิบคน ดังนั้นบทเพลงสุนทราภรณ์จึงเป็นอมตะ แม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมากกว่า 60 ปี แต่ก็ตาม บทเพลงสุนทราภรณ์ก็ยังได้รับความนิยม และมีคุณค่า ทั้งทางด้าน ความไพเราะของบทเพลง และด้านเนื้อหา งานวิจัยเรื่อง “ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์” นี้เป็นงานวิจัยชิ้นหนึ่ง ที่ต้องการศึกษาคุณค่าด้านบทเพลงของสุนทราภรณ์ที่มีปรากฏอยู่เกี่ยวกับด้านความเชื่อ ซึ่งมีเนื้อหาที่เด่นชัดมาก หลายสิบเพลงได้รับความนิยมจากแฟนเพลงมาจนถึงปัจจุบัน

ถนัดงานวิจัยชิ้นนี้ ถือได้ว่าเป็นการศึกษาด้านความเชื่อที่มีในบทเพลงสุนทราภรณ์ในระดับขั้นต้นเท่านั้น เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลา และความรู้ของผู้วิจัยเองที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งกว่านี้ทั้งในประเด็นของคุณค่า เนื้อหา รูปแบบ และประวัติความเป็นมาของบทเพลงนั้น ๆ แต่เนื่องด้วยผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่รักและหลงใหลในบทเพลงสุนทราภรณ์ จึงยินดีด้วยความเต็มใจที่จะทำสิ่งที่ตนรัก แม้ จะรู้ว่าความสามารถอาจจะมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ก็พื้นฐานให้กับผู้ที่สนใจจะศึกษาวิจัยได้ลึกซึ้งต่อไป

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้เป็นเงิน 15,000 บาท

พงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ

โปรแกรมวิชาเรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	13
วิธีดำเนินการวิจัย	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
2 ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ	
บทนำ	19
ความหมายของความเชื่อ	20
สาเหตุที่มาของความเชื่อ	22
ความเป็นมาของความเชื่อ	24
ประโยชน์และโทษของความเชื่อ	27
ประเภทของความเชื่อ	28
3 ประวัติและผลงานวงดนตรีสุนทราภรณ์	
ประวัติวงดนตรีสุนทราภรณ์	53
ก่อนก่อตั้งวงดนตรี	53
ก่อตั้งวงดนตรีกรมโฆษณาการ	54
การแต่งเพลงของสุนทราภรณ์	65
ความสัมพันธ์ระหว่างเพลงไทยกับเพลงสุนทราภรณ์	70

วงดนตรีสุนทราภรณ์กับวงการคีตาของไทย	79
ประเภทของเพลงสุนทราภรณ์	81
ผู้ร่วมประพันธ์บทเพลงสุนทราภรณ์	86
รายชื่อบทเพลงที่ทำชื่อเสียงให้กับนักร้อง	91
การันตีคัมภีร์เสียง	97
4 ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์	
ความเชื่อในการนำถือพุทธศาสนาและเชื่อว่า	102
พระพุทธรูปเจ้าศรีสุริยวงศ์	
ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรมและผลกรรม	104
ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสังขารม ความไม่แน่นอน	148
ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเนื้อคู่	161
ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน	181
ความเชื่อเกี่ยวกับคำสาบาน บนบานศาลกล่าว	183
และการอ้อนวอน	
ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระพรหม เทพเจ้าเป็นผู้สร้าง	201
ความเชื่อเกี่ยวกับการทำเสน่ห์ ต้องมนต์	211
ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ ป่าเขา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์	217
อาศัยหรือสิงสถิตย์อยู่	
ความเชื่อเกี่ยวกับการระลึกชาติและชาติหน้า	221
ความเชื่อเกี่ยวกับสามโลก	228
ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์	231
ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ดี วันดี	232
ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องราศี	234
ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องหลักเมืองและดวงเมือง	237

5 **สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**

สรุปผลการวิจัย

239

การอภิปรายผล

241

ข้อเสนอแนะ

245

บรรณานุกรม

246

ประวัติย่อผู้วิจัย

251

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีต สมัยดึกดำบรรพ์มนุษย์ต่างอาศัย และพึ่งพาสิ่งแวดล้อมรอบตัว และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมนุษย์สมัยนั้นไม่สามารถที่จะตอบคำถามตนเอง หรือรู้ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะเหตุใด จึงก่อให้เกิดความแปลกประหลาดและมหัศจรรย์สำหรับมนุษย์ เช่น ความมืด ความสว่าง ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และบางเหตุการณ์ก็ก่อให้เกิดความกลัว อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติต่าง ๆ เช่น พายุพัด ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า ไฟไหม้ป่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น (อานนท์ อภาภิรม. 2525 : 67) และความลึกลับซับซ้อนของธรรมชาติที่เกิดขึ้นนั้น บางอย่างมีผลกระทบต่อถึงตัวของมนุษย์เอง มนุษย์จึงพยายามศึกษาหาเหตุผล จากความคิดคำนึง ความไม่รู้หรือความลึกลับ บางอย่างทำให้มนุษย์เกิดความทุกข์ยาก บางอย่างทำให้มนุษย์ลำบากใจ บางครั้งทำให้มนุษย์ตกใจ ดังนั้นมนุษย์จึงเชื่อว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นอาจเกิดจากอำนาจลึกลับ ซึ่งมีทั้งสิ่งดีและสิ่งเลวร้ายบันดาลให้มีขึ้น และเชื่อว่าถ้ามีการกระทำการใดอย่างหนึ่ง โดยวิธีการที่ถูกต้อง และเหมาะสมแล้ว มนุษย์อาจควบคุมสิ่งเหล่านี้ได้ (นิคม วงเวียน . 2526 : 27) ดังนั้นความกลัวและความไม่รู้จึงเป็นต้นเหตุทำให้เกิดความเชื่อ (ภิญโญ จิตต์ธรรม 2522 : 2) และความเชื่อก็เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน (มณี พยอมยงค์ . 2528 : 66) หรืออาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ (วิทย์ พิณคันเงิน . 2515 : 403) ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์ต่างสัมพันธ์กับความเชื่อ การกระทำการใดย่อมมีความเชื่อปะปนอยู่ด้วยเสมอ (दनัย ไชโยธา . 2538 : 73) ศิราพร ฐิตะฐาน (2539 : 5)กล่าวสนับสนุนว่า ในบางกาละและเทศะ มนุษย์เราจะไม่มี ความมั่นคงทางจิตใจเพราะมีความหวั่นเกรงต่อสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่น่าหวาดกลัว ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ ความรู้สึกที่ต้องเสียด้านทำให้เกิดความหวาดหวั่นในจิตใจและเมื่อถึงเวลานั้น มนุษย์แต่ละคนในแต่ละวัฒนธรรมก็หันเข้าสู่วิถีทางที่จะทำให้ความเกรงกลัวและความหวาดหวั่นใจนั้นลดน้อยลงหรือหายไป สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางจิตใจนี้มีได้นานนับประการ เช่น ชาวนากลัวว่าฝนไม่ตก ข้าวจะไม่ดี ข้าราชการกลัวว่าจะไม่ได้เลื่อนตำแหน่ง

ภรรยากลัวว่าสามีจะไปมีผู้หญิงอื่น ลูกหลานกลัวว่าญาติผู้ใหญ่ผู้เป็นที่รักจะเสียชีวิต คนเรากลัวว่าชาติหน้าจะเกิดมาไม่รวย ทางออกอันจะลดความตึงเครียดในจิตใจในสถานการณ์เหล่านี้มีได้หลายทาง ชาวนาอาจทำพิธีแห่นางแมว ข้าราชการบนศาลพระพรหม ภรรยาไปหาหมอยาทำเสน่ห์ยาแฝด ลูกหลานทำพิธีสะเดาะเคราะห์และต่ออายุให้ญาติผู้ใหญ่หรือไปหาหมอดู บางคนทำบุญเพื่อให้เกิดมาชาติหน้ารวยกว่าชาตินี้ พิธีกรรมก็ดี ไสยศาสตร์ก็ดี การบนบานศาลกล่าวก็ดี การไปหาหมอดูก็ดีและการทำบุญในพุทธศาสนาก็ดี ล้วนเป็น “วิธีการ” ที่คนเราใช้เพื่อทำให้เกิดความสบายใจขึ้น เพื่อให้มีความมั่นใจว่าจะสามารถ “ควบคุม” สถานการณ์ที่ทาลายขวัญและกำลังใจนั้นได้ ด้วยเหตุนี้ระบบความเชื่อ พิธีกรรม และศาสนา จึงเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์ในทุกสังคมจะต้องมี ไม่ว่าจะเป็ นสังคมที่เจริญ หรือไม่เจริญ สังคมที่มีตัวอักษรใช้หรือไม่มีตัวอักษรใช้ สังคมล่าสัตว์ สังคมเกษตรกรรม หรือแม้แต่สังคม อุตสาหกรรม ก็จะต้องมีสถาบันความเชื่อ จะเห็นได้ว่าความเชื่อของคนในสังคมมีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อของคนในสังคมเป็น ตัวกำหนดสังคม (จิราภรณ์ ภัทรานุกัทร (2528 : 6)

สังคมไทยก็เป็นสังคมหนึ่งที่มีความเชื่อดั้งเดิม เช่นเดียวกับสังคมอื่นโดยทั่วไป ดังที่พระยาอนุมานราชธน (2506 : 105) กล่าวว่า ความเชื่อของชนชาติไทยแต่ดั้งเดิมก็ไม่ต่างกับชาติอื่น ๆ คือมีความเชื่อถือสิ่งที่ตามปรกคิมองไม่เห็นตัว แต่ถือหรือเข้าใจว่ามีฤทธิ์หรืออำนาจอยู่เหนือคน อาจบันดาลให้ดีหรือร้าย หรือให้คุณให้โทษได้ ความเชื่อถืออย่างนี้เรียกว่า “คติถือผีสางเทวดา” อันเป็นคติศาสนาแต่ดั้งเดิมของมนุษย์ ก่อนที่จะวิวัฒนาการมาเป็นคติศาสนาอันประณีตขึ้นเหมือนในปัจจุบัน ส่วนฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (2529 : 328) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในสมัยโบราณก่อนพุทธกาลประชาชนที่อยู่ในดินแดนไทยปัจจุบันนั้น มีความเชื่อตามคติถือ ผีสางเทวดาหรือวิญญาณนิยมว่า วิญญาณนั้นมีอยู่จริง และทำพิธีบวงสรวงกราบไหว้เพื่อขอความอารักขาและความสวัสดิศิมีชัยในกิจกรรมที่ตนทำอยู่ ดังนั้นระบบความเชื่อดังกล่าวจึงมีอยู่อย่างเหนียวแน่น และได้สอดแทรก อยู่ในวิถีชีวิตโดยผสมผสานเข้ากับหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามแนวพระพุทธศาสนา

นอกจากนั้นความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ปรากฏให้เห็นจากวรรณคดีสมัยต่าง ๆ ของไทย เช่น สุภายิตพระร่วง ลิลิตพระลอ ทวาทศมาส กฤษณาสมันต์ รามเกียรติ์ และขุนช้าง – ขุนแผน เป็นต้น เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงความเชื่อของคนไทยในอดีต ที่นอกเหนือจากความงดงามของภาษา อรรถรสทางด้านเนื้อเรื่อง อารมณ์ และจินตนาการ ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2504 : 235) กล่าวว่าวรรณคดีก็เช่นเดียวกับสถาบันอื่นในสังคม ย่อมเป็นแสงสะท้อนหรือผล

ของปัจจัย และถ่ายทอดความคิดของสังคม ตัวอย่างของวรรณคดีที่เกี่ยวกับความเชื่อ เช่น ในเรื่อง
ลิลิตพระลอ ที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบาป-บุญ หรือ ผลกรรม

“ ใดใดในโลกล้วน	อนิจจัง
คงแต่บาปบุญยัง	เที่ยงแท้
คือเงาคิดตัวจริง	ตรึงแน่นอยู่นา
ตามแต่บุญบาปแล้ว	ก่อเกื้อรักษา “ หรือ
“ ถึงกรรมจักอยู่ได้	ฉันทิ พระเอย
กรรมบ่มีมิใคร	ฆ่าช้า
กุศลส่งสนองไป	ถึงที่ สุขนา
บาปส่งจำตกช้า	ช่วยได้ฉันทิ “

เรื่องรามเกียรติ์ ที่แสดงให้เห็นถึงกรรม และผลกรรมจากการกระทำ

“ พระพรานกมลชั่ว	จิตะมัวมิรู้อาย
ยิงนกกะเรียนตาย	ขณะมันสรายุรมย์
ใจมิงบปราณี	ก็จะเปรียบอะไรสม
แน่ะมิงจะตกจม	ฉนรกตลอดกาล”

หรือ เรื่องขุนช้าง – ขุนแผน ที่แสดงให้เห็นทางด้านไสยศาสตร์

“ขุนแผนจึงเรียกเจ้าพลายงาม	เดินตามไปที่ต้นไทรใหญ่
หมากพลูรูปเทียนถือเอาไป	ถึงต้นพระไทรก็กราบลง
บอกลูกว่าฟ้าพื้นของพ่อฝัง	ไว้แต่ครั้งพระพิจิตรเขบอกส่ง
ดาบนี้มีฤทธิ์ปราบณรงค์	ฝังไว้ตรงกิ่งทศบูรพา”

ด้วยเหตุนี้ความเชื่อจึงมีปรากฏอยู่ทุกแห่ง และอาจหาคว้าได้จากชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม การเมือง วรรณกรรม หรือแม้แต่บทเพลงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลงไทย เพลงไทยสากล หรือเพลงไทยลูกทุ่ง ในปัจจุบันก็ตาม ดังที่ภักยา ภักดีบุรี (2535 : 1) กล่าวว่า บทเพลงมีส่วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของมนุษย์ เพราะบทเพลงถือกำเนิดขึ้นมาจากสังคมมนุษย์ เมื่อ

มนุษย์ดีใจ เสร้าใจ ต้องการความสงบหรือประสงค์ให้เกิดการทำงานร่วมกันและเกิดความพร้อมเพรียงกัน ก็จะเปล่งเสียงร้องในลักษณะที่เป็นเสียงอุทานขึ้นมาก่อน หรือมีการผิวปากเป็นเสียงสูงๆต่ำๆ มีการปรบมือ ต่อมาก็รู้จักใช้วัตถุทางธรรมชาติเข้าประกอบจังหวะ เช่น มีการเคาะหิน เคาะไม้ เป็นต้น และต่อมาก็มีการประดิษฐ์เครื่องดนตรีเข้าช่วย ดังที่เห็นในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ บทเพลงจึงมีบทบาทและมีคุณค่าต่อมนุษย์อย่างอเนกประการ โดยเฉพาะเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงใจ ผ่อนคลายความเครียดแก่มนุษย์ทุกชนชาติ หรือดังที่ บุญยงค์ เกศเทศ (2525 : 47) ได้เสริมว่า วรรณกรรมเพลงเป็นรูปแบบที่มีสาระประเภทหนึ่งของวรรณกรรมไทย เพราะเพลงจะเข้าถึงประชาชนได้ดีกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น โดยมีต้องไปพะวงอ่านหรือดู เพียงผ่านโสตประสาทหู ก็เกิดสุนทรีย์ มีความสะเทือนอารมณ์ได้ ยิ่งนับวันวรรณกรรมเพลงก็ยิ่งจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้แต่งได้พยายามหยิบยกปัญหาชีวิต ความเป็นอยู่ของคนทุกระดับสังคมออกมาตีแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญนักประพันธ์เพลงก็เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม จึงสามารถสร้างผลงานให้มีคุณค่าและสะท้อนสภาพสังคมได้ ทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ตลอดจนประเพณี ล้วนมีอิทธิพลต่อนักประพันธ์เพลงเป็นอย่างยิ่ง จากที่กล่าวมาได้แสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมเพลงสามารถสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างมีหลักฐาน โดยมีนักประพันธ์เป็นผู้เชื่อมอารมณ์ แรงบันดาลใจ แนวคิด เหตุการณ์ในชีวิตจริง และสภาพสังคมที่แวดล้อมอยู่ ถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลงได้อย่างสละสลวย ไพเราะด้วยถ้อยคำ ทำนอง และบันทึกเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมได้ นอกจากนี้บทเพลงบางเพลงยังสามารถฟังได้ทุกยุคสมัยเป็นอมตะควรค่าแก่การอนุรักษ์และศึกษา (ภักยา ภักดีบุรี, 2535 : 4)

บทเพลงสุนทราภรณ์ก็เช่นเดียวกันกับวรรณคดีของไทยและบทเพลงไทยดังที่กล่าวมา นอกจากจะให้คุณค่าในด้านความไพเราะของเสียงเพลงทั้งทางด้านทำนองและคำร้อง เป็นที่ยอมรับของผู้ฟังคนไทยทั่วไป และนักวิชาการแล้ว เจตนา นาควัชระ (2540 : 23-25) ได้กล่าวว่า ผู้ที่สนใจงานของสุนทราภรณ์ จะอดที่จะเสียดใจได้ว่า ครูเอื้อ สุนทรสนาน สามารถแต่งเพลงได้เป็นจำนวนพันซึ่งมีลักษณะเด่นในด้านของความไพเราะของทำนอง แม้ว่าตัวคีตกวีจะแต่งเพลงเหล่านี้ขึ้นตามหลักการดนตรีตะวันตก เพื่อใช้บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า คีตนิพนธ์เหล่านี้เป็นเพลงไทย มีท่วงทำนองที่มีลักษณะเฉพาะ หาใช่เป็นการลอกเลียนเพลงฝรั่งมาใส่เนื้อไทยดังที่นักดนตรีมักง่ายบางจำพวกนิยมทำอยู่ในปัจจุบัน และผู้ที่รู้จักเพลงสุนทราภรณ์ดีมัก จะให้ความสนใจกับเนื้อร้องไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทำนอง ผู้เขียนเองมีความเชื่อว่า เพลงไทยสากลเป็นชุมทรัพย์ทางวรรณศิลป์อันมหาศาล โดยเฉพาะเพลงสุนทราภรณ์นั้นคุณค่าทางคีตศิลป์กับ

วรรณศิลป์อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน วินิตา ดิถียนต์ (2531 : 43) กล่าวว่า เพลงสุนทราภรณ์ มีความเป็นกวีนิพนธ์อยู่ในตัวมากมายเหลือคณานับ

ส่วนพูนพิศ อมาตยกุล (2528 : 1) กล่าวยกย่องว่า สิ่งที่สำคัญที่ต้องนับว่าเกิดมาคู่กับครูเอื้อโดยแท้ก็คือ ครูแก้ว อัจฉริยะกุล ผู้ปั้นอักษรให้ออกมาเป็นบทกวีเพื่อสื่อเสียงเพลงที่ครูเอื้อแต่งไว้นั้น ให้ออกมาเป็นบทเพลงที่มีคุณภาพ ไม่ใช่มีคุณภาพพอจะร้องเล่นได้อย่างเดียว แต่ยังเปี่ยมล้นไปด้วยคุณลักษณะอันเป็นงานวิจิตรศิลป์ ครูแก้วนั้นเป็นกวีเอกคนหนึ่งของกรุงรัตนโกสินทร์ โดยแท้

ด้วยเหตุนี้เพลงสุนทราภรณ์จึงอยู่ในความนิยมชมชอบของประชาชนมาเป็นเวลายาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ เพลงทุกเพลงที่บรรเลงและขับร้องโดยนักดนตรีและนักร้องของวงดนตรีสุนทราภรณ์ มีความไพเราะทั้งทำนองและเนื้อร้อง ผลงานเพลงสุนทราภรณ์เป็นอมตะอยู่ในความทรงจำของนักฟังเพลงรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ได้ฟังครั้งใดก็ได้รับแต่รสแห่งความไพเราะทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นเพลงรัก เพลงคติมีชีวิต เพลงปลุกใจ เป็นต้น ทุกเพลงมีเนื้อหาสาระเหมาะสมทุกยุคทุกสมัย ให้ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ความซาบซึ้ง ไม่เบื่อ มีหลายเพลงที่ยังเป็นที่นิยมมาจนถึงปัจจุบัน (ปราณี ไชยชนะ. 2532 : 7)

ความเชื่อที่เช่นเดียวกัน ได้มีแทรกปะปนอยู่ในบทเพลงสุนทราภรณ์จำนวนมาก ทั้งที่เห็นได้ชัดเจน และต้องศึกษาอย่างจริงจัง และหลากหลายประเด็นในด้านความเชื่อ ที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงสุนทราภรณ์ จึงนำที่จะศึกษาถึงความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงสุนทราภรณ์ ในฐานะที่เป็นวรรณกรรม (ด้านคำร้อง) ประเภทหนึ่ง ดังที่พูนพิศ อมาตยกุล (2531 : 13) กล่าวว่า สุนทราภรณ์ มิได้เป็นแต่เพียงเพลงไทยสากลเพื่อความบันเทิงเท่านั้น ปัจจุบันได้กลายเป็นวิชาการที่สามารถศึกษาได้หลายแง่หลายมุม สามารถที่จะนำมาเป็นแบบฉบับให้เรียนรู้ถึงความดีความงาม ความสำคัญแห่งศิลปการดนตรี เหนือไปกว่านั้น คนที่รู้จักซึ่งในเรื่องต้นลิกหนาบง “สุนทราภรณ์” ยังสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาเป็นอุทาหรณ์แก่ชีวิตได้อีกมากมายหลายแนวจนสุดที่จะกล่าวได้ครบครัน พร้อมกันนี้เจตนา นาควัชระ (2532 : 14) ได้แสดงความคิดเห็นว่า นักฟังเพลงสุนทราภรณ์ หรือสุนทราภรณ์นิยมที่ปราศจากรากฐานทางวิชาการ อาจเป็นเพียงความคลั่งไคล้ไหลหลงของผู้ที่ก้าวไม่ทันโลก ในยุคที่ดนตรีไทยสากลกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้ฟังเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน กำลังยื่นหันหลังให้กับดนตรีสุนทราภรณ์ ไม่ว่าจะกลุ่มสุนทราภรณ์นิยมจะกู่ก้องร้องประกาศสรรพคุณของเพลงสุนทราภรณ์สักเพียงใด โอกาสที่จะข้อมใจเขาเหล่านั้นให้กลับมาสนใจสุนทราภรณ์บ้างก็คงจะมีน้อยมาก ด้วยเหตุนี้กิจกรรมด้านวิชาการอาจจะมิมีบทบาทอย่างมากที่จะ

ช่วยให้เราเข้าถึงแก่นของงานศิลปะของกลุ่มสุนทรภรณ์ และสามารถที่จะชี้ให้เห็นประจักษ์ชัดได้ว่า ความยิ่งใหญ่ของกวีศิลป์นี้อยู่ที่ใด วิชาการนำความรู้เข้ามาเสริมความรัก นำความเป็นเหตุเป็นผลและความสามารถในการวิเคราะห์เข้ามาสนองอารมณ์ความรู้สึก นำหลักการและทฤษฎีเข้ามาเป็นรากฐานในการประเมินคุณค่า ดังนั้นในฐานะผู้วิจัยก็เป็นผู้หนึ่งที่รักและสนใจศึกษาบทเพลงสุนทรภรณ์ จึงเห็นว่าน่าที่จะศึกษาวิจัย ความเชื่อที่ปรากฏในบทเพลงสุนทรภรณ์ ว่ามีมากน้อยเพียงใด มีเนื้อหาทางด้านความเชื่อเกี่ยวกับอะไรบ้าง และใช้ภาษาในการบรรยายเป็นบทเพลงหรือการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมบทเพลงสุนทรภรณ์เกี่ยวกับความเชื่อ
2. เพื่อศึกษาและจำแนกประเภทความเชื่อตามเนื้อหาในบทเพลงสุนทรภรณ์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าที่ได้จากเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อในบทเพลงสุนทรภรณ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ได้รวบรวมบทเพลงสุนทรภรณ์เกี่ยวกับความเชื่อเพื่ออนุรักษ์เอาไว้ในฐานะที่เป็นมรดกของชาติมิให้สูญหายไปตามกาลเวลา
2. ทำให้ได้ทราบรายละเอียดของเนื้อหาตามประเภทของความเชื่อที่วิเคราะห์ได้ในบทเพลงสุนทรภรณ์
3. ทำให้ทราบถึงคุณค่าต่าง ๆ ที่ได้จากเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อในบทเพลงสุนทรภรณ์

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ จะรวบรวมบทเพลงสุนทรภรณ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อจากหนังสือเพลงสุนทรภรณ์ และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับสุนทรภรณ์ทั้งที่เป็นหนังสือวิจัยและหนังสือที่ระลึก ดังนี้

1. หนังสือเพลงสุนทรภรณ์

กำธร จักรานุกูล. **เพลงสุนทรภรณ์**. พระนคร : โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร, 2510.

คณะสุนทรภรณ์. **รวมเพลงสุนทรภรณ์ เล่ม 4** พระนคร : แพร่พิทยา, 2501.

จารุวรรณ วงศ์สว่าง , บรรณาธิการ. **เพลงเพื่อคุณ : รวมเพลงชุดสุนทราภรณ์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วงศ์สว่างการพิมพ์ จำกัด , 2540.

เฉลิมพร อองอาจอิทธิชัย , ผู้รวบรวม. **เพลงพิมพ์ใจ**. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ , 2511.

ชาติรี ศิลปสนอง , ผู้รวบรวม. **รวมเพลงอมตะ เล่ม 1 จากนักร้องของวงดนตรี กรมโฆษณาการถึงกรมประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศิลปสนองการพิมพ์ , ม.ป.ป.

พุทธพล รัศมีโรจน์. **รวมเพลงอมตะฉบับพิเศษ**. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ , 2511.

_____ . **รวมเพลงอมตะสุนทราภรณ์ฉบับมาตรฐาน เล่ม 2**. พระนคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม , 2511.

เพลงยอดนิยมสุนทราภรณ์ประกอบโน้ตเพลง. พระนคร : สำนักงานหอสมุดกลาง 09 , 2512.

เพลงรักอมตะ. กรุงเทพมหานคร : ศิริสาส์น , ม.ป.ป.

เพลงสุนทราภรณ์ ฉบับปี 2515. ม.ป.ท. , 2515.

เพลงใหม่ดาวรุ่ง สุนทราภรณ์ ฉบับเพื่อแฟนเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป.

เพ็ญจันทร์ รักประยูร และดำรงค์ สุทธิพงษ์. **รวมเพลงสุดที่รักของสุนทราภรณ์**. พระนคร : บ้านดาดสาส์น , 2511.

รวมเพลงสุนทราภรณ์ (เพลงเก่า). พระนคร : รวมสาส์น , 2507.

รวมเพลงสุนทราภรณ์ เล่มพิเศษ. พระนคร : รวมสาส์น , 2507.

รวมเพลงสุนทราภรณ์ 3 ยุค. พระนคร : รวมสาส์น , 2510.

รวมเพลงอมตะสุนทราภรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร : รุ่งวิทยา , 2512.

เล็ก วงศ์สว่าง , ผู้รวบรวม. **รวมเพลงตามคำขอจากชาวคณะสุนทราภรณ์**. พระนคร : โรงพิมพ์วงศ์สว่างการพิมพ์ , 2514.

_____ . **รวมเพลงตามคำขอจากชาวคณะสุนทราภรณ์ฉบับเพื่อคุณ ชุดที่ 2**. พระนคร : โรงพิมพ์วงศ์สว่างการพิมพ์ , 2514.

วรวิทย์ ตระกูลเกษมสุข. และคณะ , บรรณาธิการ. **สุนทราภรณ์ : ฉบับรวมเล่ม 800 เพลงยอดนิยม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิเอส. วรรณสาส์น จำกัด , ม.ป.ป.

สุนทรี สานตะพงษ์. **พรเพลงจากสุนทราภรณ์**. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ก.แสงสว่างการพิมพ์ , 2509

อดิพร สุนทรสนาน. **ที่ระลึก 30 ปี วงดนตรีสุนทราภรณ์ รวมเพลงอมตะ 1**. พระนคร : โรงพิมพ์ ป.พิศนาคะการพิมพ์ , 2513.

..... รวมเพลงอมตะ 2 ของวงดนตรีสุนทราภรณ์. พระนคร : โรงพิมพ์ ป.พิศนาเคการพิมพ์, 2514

เอื้อ สุนทรสนาน 5 รอบ. พระนคร : โรงพิมพ์ ป.พิศนาเคการพิมพ์, 2514.

โอฬาร จักรินทร์, ผู้รวบรวม. รวมเพลงไพเราะในอดีต ปัจจุบัน ประกอบด้วยโน้ตเพลงของสุนทราภรณ์. พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2510.

..... รวมเพลงแห่งความหลังสุนทราภรณ์. พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2511.

โอฬาร จักรินทร์ และ อินทิรา อินทรชัย. เพลงประทับใจสุนทราภรณ์ประกอบโน้ตเพลง. พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2510.

2. หนังสือวิจัยและหนังสือที่ระลึก

พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี. วรรณกรรมจากบทเพลงสุนทราภรณ์. ปริญญาโทพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2529.

พูนพิศ อมาตยกุล, บรรณาธิการ. ดาวประดับฟ้า มัณฑนา โมรากุล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดาว, 2538.

มัลลิกา คณานุรักษ์. รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ชีวิตและผลงานเพลงอมตะของ แก้ว อัจฉริยะกุล. ปัตตานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2529.

รวงทอง ทองลั่นธม ครั้งศตวรรษ. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มข้อมูลไทย, 2536.

วันสุนทราภรณ์ และ 25 ผู้ร่วมงาน. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักแต่งเพลง, 2529.

สุวัฒน์ วรดิลก, บรรณาธิการ. สุนทราภรณ์ ครั้งศตวรรษ. กรุงเทพมหานคร : เพื่อนชีวิต, 2532.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายแก้ว อัจฉริยะกุล (แก้วฟ้า) ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร 29 ธันวาคม 2524. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2524.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายวินัย จุลบุษปะ ต.ช. ต.ม. ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทวงตะวัน จำกัด, 2542.

อนุสรณ์ในการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพนายเอื้อ สุนทรสนาน. ต.จ.ว. ว.ช. ณ.

วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร วันที่ 22 มีนาคม 2525. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป.สัมพันธ์พาณิชย์, 2525.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษนายสุรัฐ พุกกะเวส ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส วันอังคารที่ 5 มีนาคม 2539. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2539.

อำนวย จันเงิน, บรรณาธิการ. 84 ปีครูเอื้อ สุนทรสนาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.

โดยได้รวบรวมและศึกษาเพลงสุนทราภรณ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อเท่านั้น ซึ่งรวบรวมได้ทั้งหมด 220 เพลง ดังมีรายชื่อเพลงดังต่อไปนี้

1. กรรมเก่า	2. กรรมรัก
3. กรรมเอ๋ยกรรม	4. กระท่อมรัก
5. กรุงเทพราตรี	6. กล่อม
7. กล่อมนางนอน	8. กล่อมรัก
9. กล่อมwana	10. กลิ่นดอกโศก
11. กลัวใจ	12. กว่าจะรักกันได้
13. กังวลรัก	14. กังหันต้องลม
15. กามฤทธิ	16. กิจกามเทพ
17. กิเลสคน	18. กุหลาบเชียงใหม่
19. เกาะลอย	20. เกาะสวรรค์
21. เกิดเป็นคน	22. แก้วเกษตร
23. ขวัญข้าว	24. ขอทานรัก
25. คนรูปชั่ว	26. คนอลเวง
27. คนอะไร	28. ความดี
29. ความรักกับวาสนา	30. คำสัญญา
31. คู่ชีวิต	32. คู่ทุกข์ - คู่สุข
33. คู่รัก - คู่ร้าง	34. คู่สร้างคู่สม
35. คู่สาวท	36. ไครนะเคยรักเรา

37. ไครลิขิต	38. เงามแห่งความหลัง
39. จงทำดี	40. จนนาง
41. จอมสุรางค์	42. จำจากจำลา
43. จุฬาทรีคุณ	44. เจ้าเงาะอริยฐาน
45. ใจเอ๋ยใจ	46. นันไม่งาม
47. ขมนาง	48. ชะตาฟ้า
49. ซ่า ซ่า ซ่า กล่อมใจ	50. ช่างร้ายนัก
51. ชายไร่คู่	52. ชายหลังค่อม
53. ชีวิตกับความหวัง	54. ชีวิตวันนี้
55. ชื่นสุข	56. โขกมนุชย์
57. เชื้ออวยพร	58. ดวงฤทัยเป็นบ้า
59. ดอกไม้เมืองเหนือ	60. ดอนทรายครวญ
61. ดาวประดับฟ้า	62. ดาวสังคม
63. แคนนภา	64. ทรายลั่นลม
65. ตลิ่งสุขสงกรานต์	66. ตะวันรอน
67. ได้ร่มไทร	68. ได้ร่มมลูดี
69. ถ้าชายเป็นหญิง	70. ถ้าสาวท
71. ทางชีวิต	72. ทางที่ต้องกลับ
73. ทาสชีวิต	74. ทาสน้ำเงิน
75. ทาสประเพณี	76. ทาสรัก
77. ทำนายฝัน	78. ที่รัก
79. เทพบุตรในฝัน	80. ไทยมุ่งหน้า
81. ทรูรัก	82. ธรรมเนียมแสง
83. ธรรมเนียมอำนาจ	84. เรอนะเธอ
85. นกน้อยคอยคู่	86. นครสวรรค์พรรษา
87. นวลปรางนางหมอง	88. นอนฝันไป
89. นางในฝัน	90. นางบุญใจบาป
91. นางฟ้าจำแลง	92. น้ำค้างกลางดาว
93. บรรเทศ	94. บ้านเรือนเคียงกัน

95. บุญหรือกรรม	96. บุญเพสันนิวาส
97. บุหงาทอง	98. บึงน้ำรัก
99. ใบไม้ร่วง	100. ปรัชญาจีเมา
101. ปลอบใจด้ว	102. ปลายโลกร้าง
103. ปวดใจ	104. ปองใจรัก
105. ป้างุสมัย	106. ป้างหลัง
107. ปารีชาต	108. ผู้ที่พระเจ้าลื้ม
109. ผู้แพ้รัก	110. ผู้สาปรัก
111. ฝิ่งน้ำ	112. ฝากรัก
113. ฝากอาลัย	114. พนาโศก
115. พยาบาลใจ	116. พรพรหม
117. พรหมลิขิต	118. พระปฐมเจดีย์
119. พังกาลาวัดย์	120. พี่พบเจ้า
121. พุทธศาสน์คู่ไทย	122. พุ่มพวงดวงใจ
123. เพลงเสียงรัก	124. เพื่อคุณ
125. ไพรพิศดาร	126. ไพรศรีอารย
127. ภูกระดัง	128. มนต์คลใจ
129. มนต์นางรำ	130. มนต์สาวท
131. มองเห็นหน้า	132. มัทธิร้องไห้
133. มาร์ชนครศรีธรรมราช	134. มาลีโซย
135. มาลีฝากรัก	136. ม่านมงคล
137. เมืองแมนแดนสวรรค์	138. เมื่อหวังยังมี
139. แม่ศรี	140. ยอดกัลยาณี
141. ยอดชีวัน	142. ยอดปราณา
143. ยะลา	144. ยายกะตา
145. ยิ้มคือความสุข	146. ร่วมรักร่วมแรง
147. รอยบุญรอยกรรม	148. ระนังสั่งลา
149. ระทมในล้นทม	150. รักจำพราว
151. รักต่างแดน	152. รักที่ต้องมนตรา

153. รักที่หวัง	154. รักเธอคนเดียว
155. รักเธอจริงจัง	156. รักบังใบ
157. รักมีกรรม	158. รำพันสวาท
159. รำวงชมสวรรค์	160. รำวงชานา
161. รำวงเทวีศรีนวล	162. รำวงปรัชญานิพนธ์
163. รำวงปิดทองพระ	164. รำวงรื่นเริงเถลิงศก
165. รำวงลอยกระทง	166. รำวงวันสมรส
167. รำวงหมองู	168. ลักษมีเกิดโฉม
169. ลาแล้วสามพราน	170. ลาวดวงดอกไม้
171. ลืมเสียเถิดอย่าคิดถึง	172. เลิกกันที
173. โลกกับชีวิต	174. โลกหมุนเวียน
175. โลกอลวน	176. วิญญาณรัก
177. วิมานทะเลลาย	178. วันพระชาวพุทธควรหยุดเหล้า
179. เวียนตามกรรม	180. แว่วรัก
181. แว่วเสียงเธอ	182. สกุนตลา
183. ศรีกามเทพ	184. ศรีธรรารัก
185. ศาสนารัก	186. เศร้าใจหรือคุณ
187. สมมติว่าเขารัก	188. สวรรค์บันดาล
189. สั่งไทร	190. สั่งธาร
191. สัญญาชีวิต	192. สัญญาที่เธอลืม
193. สามพราน	194. สาวน้อยร้อยซึ้ง
195. สาวห่วยแก้ว	196. สิ้นรักสิ้นสุข
197. สิ้นแสงตะวัน	198. สุดรำพัน
199. สุดเสียงสั่ง	200. สุมาลี
201. เสียงเทียน	202. เสียงเทียน-เสียงรัก
203. เสียงรัก	204. หงส์กับกา
205. หึงก็มีหัวใจ	206. หนี่รัก
207. หลับหรือตื่น	208. หวังน้ำลึกลับ
209. หวนอาลัย	210. เหมันต์รัญจวน

211. เหน้เรือนหอ	212. ออกเอยมันแค้น
213. ออย่าโศกศัลย์กรรแสง	214. อวยพร
215. อวยพรวันดี	216. อันมาลี
217. อาณาจักรขจี	218. เอื้องกำศรวล
219. เอื้องฟ้า	220. แอ้วสาวชมสวน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเชื่อ หมายถึง ทำศนคติหรือการยอมรับของบุคคลที่เกิดขึ้นภายในจิตสำนึก ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ศาสนาและข่าวลือต่างๆ ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อบุคคลหรือสังคมที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงสุนทราภรณ์
2. บทเพลงสุนทราภรณ์ หมายถึง บทเพลงที่แต่งทำนอง - คำร้อง บรรเลง และขับร้องโดยวงดนตรีและชาวคณะสุนทราภรณ์ วงดนตรีกรมโฆษณาการ วงดนตรีโฆษณาสาร และวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ ในช่วงที่นายเอื้อ สุนทรสนานเป็นหัวหน้าหรือร่วมงานด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆตามลำดับดังนี้

1. ขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 สํารวจและรวบรวมวรรณกรรมบทเพลงสุนทราภรณ์ จาก หนังสือเพลง หนังสือที่ระลึก และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับสุนทราภรณ์ และที่เกี่ยวกับความเชื่อ
 - 1.2 ศึกษาความรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและศึกษา มาทำการวิเคราะห์ในรูปแบบของการวิจัยเอกสาร (documentary research)
3. ขั้นเสนอผลและสรุปผล

เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive research)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุนทร มัทยาท (2523) ได้ศึกษาเรื่อง บทวิเคราะห์จริยธรรมจากความเชื่อ ของชาวไทย เชื่อสายเขมรในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คนไทย เชื่อสายเขมร ซึ่งบรรพบุรุษของคนเหล่านี้ได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มาอยู่ทางตะวันออกที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ในประวัติศาสตร์ไทยได้แสดงให้เห็นว่า อาณาจักรอยุธยาได้รับอารยธรรมจากเขมร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ความเชื่อของชาวเขมรที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย และสรุปได้ว่าไทยเราก็มีความเชื่อเช่นนั้นเหมือนกัน ผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถรวบรวมความเชื่อได้ 45 ข้อ โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อสังเกตว่า อาจจะมีมากกว่านี้ แต่เนื่องจากความเชื่อเหล่านี้ชาวบ้านมักถ่ายทอดด้วยการท่องจำ จึงอาจจะมีการสูญหายไปบ้างจากการลืมและอันเนื่องมาจากความไม่เชื่อเมื่อได้รับการถ่ายทอด ความเชื่อที่ได้รวบรวมเช่น ตัดผมวันจันทร์เป็นคนเจ้าชู้แต่อายุสั้น , ใก่ฟ้าบินมาเกาะที่หน้าบ้าน ถือว่าไม่ดี (เกิดจัญไร) หากเข้ามาต้องหาผู้รู้ทางไสยศาสตร์มาทำบุญ , นกแสรกร้องคิกๆร้องแก๊กเดียวอย่างจงใจ มิใช่บินผ่านไปมาแล้วร้อง ถ้าเป็นเช่นนั้นจะต้องมีคนตายในบ้าน , ห้ามปลูกดอกกรักในบ้าน มิฉะนั้นผิวเมียเป็นอันแยกกัน ต้องเกิดอาเพศในบ้าน ถ้าปลูกกริมรั้วได้ หรือ กลางคืนได้ยินเสียงอะไรดังห้ามทัก เพราะคุณไสยจะเข้าตัว เป็นต้น อย่างไรก็ตามความเชื่อบางประการผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการให้เหตุผลประกอบความเชื่อด้วย เช่น ผู้หญิงมีครรภ์ห้ามอาบน้ำตอนกลางคืน อาจเนื่องมาจากมีน้ำใช้สอยน้อยเพราะต้องอาบน้ำแม่ น้ำลำคลอง การอาบกลางคืนต้องอาบน้ำที่ตักเก็บมาไว้ใช้ในอ่างข้างบ้าน อาจได้รับอันตรายจากสัตว์มีพิษมีเขี้ยวซึ่งซุกซุม หรืออาจมีน้ำครำในท้องมากเมื่อคลอดบุตรจะลำบาก เป็นต้น

นิคม วงเวียน (2526) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมสวย (กุญ) ด้านความเชื่อในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อที่จะรวบรวมวัฒนธรรมสวย (กุญ) ที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อไว้เป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในจารีตประเพณีกับการดำรงชีวิตประจำวันของชาวสวย (กุญ) โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของเจ้าของวัฒนธรรม เปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น เพื่อจำแนกลักษณะความแตกต่าง และนำมาวิเคราะห์ตีความ (แปลความหมาย) ว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ผลการวิจัยพบว่าชาวสวย (กุญ) มีความเชื่อที่เกี่ยวกับ ประเพณี พิธีกรรม สิ่งศักดิ์สิทธิ์และไสยศาสตร์ การศึกษาอบรมในสังคม โขกลางและปรากฏการณ์ธรรมชาติ ชาวสวย (กุญ) โดยทั่วไปมีลักษณะเด่นคือ รักสันโดษ มักน้อย นิยมใช้ชีวิตอย่างมีความสุขโดยเฉพาะทางด้านจิตใจ ดำเนินชีวิตแบบง่ายๆ ทำงานหนัก เวลาสนุกสนานรื่นเริงก็สนุกสนานเต็มที่ ความเชื่อในเรื่องผี

สาขาทเวศา สยศาสตร เวทมนตรคาถา มกปรากฎอยูทวไป จงทาใหเกดการสวคมนตรี ภาวนา เพื่อจับไลผี เพื่อความสวสดีมีชัย เพื่อรักษาโรคหรือใชต่อสูทาไรยศัตรู ทั้งนี้เพราะสังคฆชาวสวย (กุย) ส่วนใหญอยูหางไกลจากความเจริญ เป็นสังคฆที่เกยวข้องกับป่า ปามีความนากลว น้า พิศวง มีโรคภัยไขเจ็บและสัวไรย สิ่งเหล่านีทาใหเกดความเชื่อต่างๆขึ้น และความเชื่อทาใหเกด ข้อห้ามต่างๆมากมาย และความเชื่อในเรื่องการเวียนวายตายเกิด เชื่อวาทายแลวกลับมีชีวิตขึ้นมา ใหม่ ส่วนจะเกดดีหรือไม่นั้นเป็นผลจากการกระทำของคณในชาติก่อน สำหรับความเชื่อของชาว สวย (กุย) ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. ความเชื่อในด้านไสยศาสตร เวทมนตรคาถา ลดความสำคัญลง โดยเฉพาะในกลุ่มคน รุ่ใหม่ที่ได้รับการศึกษา
2. ความเปลี่ยนแปลงในการใช้ภาษา มกมีการใช้ภาษาไทยมากขึ้นในกลุ่มคนรุ่ใหม่ มีข้อสังเกตว้าในภาษาสวยมีภาษาไทยเข้าไปปะปนมากขึ้นเช่นเดียวกัน
3. ค่านิยมที่ปรากฏทางด้านพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางโดยทวไป
4. สภาพทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสื่อมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ มีผลทาให ค่านิยมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป เช่น ความสันโดษ ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น
5. ปัจจุบันชาวสวย (กุย) เริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น นิยมส่งลูกหลานให้ ศึกษาในระดับสูงขึ้น

ชอบ เกื้อกิม และคณะ (2527) ได้ศึกษาเรื่องความเชื่อโชคลางทางไสยศาสตรของชาว เวียงสระ เพื่อรวบรวมและเผยแพรความเชื่อเรื่องโชคลางทางไสยศาสตรของชาวอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการศึกษาคอกสาร และสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนชาวเวียงสระ ส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องโชคลางไสยศาสตร ทรงเจ้า เข้าผี เครื่องรางของ ขลัง และเวทย์มนตรคาถาอาคม เป็นต้น และได้รวบรวมความเชื่อเป็นประเด็นต่างๆดังนี้ ความ เชื่อทางด้านปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ถ้าอากาศหนาวจัด มะขาม มะม่วง หรือผลไม้อกชนิดจะ มีลูกคค , มดแดงคาบไข่ออกจากรัง ฝนจะตกหนัก เป็นต้น ความเชื่อเกยวกับโชคลาง เช่น งูขึ้น บ้านถ้าว้าเป็นกลางบอกเหตุร้าย , ผึ้งมากร้องที่ชายคา ถ้าว้าน้าโชคมาให เป็นต้น เครื่องรางของ ขลัง เช่น เขี้ยวหมูและนอแรด ที่ผ่านพิธีปลุกเสกแล้ว จะให้คุณแก่เจ้าของในด้านอยู่ยงคงกะพัน เป็นต้น ส่วนความเชื่อทวๆไป เช่น คนมีเล็บบางจะอายุสั้น , ห้ามลอดราวผ้า จะทาใหเครื่องราง ของขลังเสื่อม , กินข้าวในครก ปากจะหนาเหมือนครก , ห้ามตัดผมในวันเกิด จะอายุสั้น เป็นต้น

ซึ่งความเชื่อต่างๆเหล่านี้เป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งที่ทำให้สังคมที่อำเภอเวียงสระอยู่กันฉันท์พี่น้องกลมเกลียวสามัคคี ประกอบอาชีพสุจริต และทำให้มีความเจริญทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

จิราภรณ์ ภักทรานุภักทร (2528) ได้ศึกษาเรื่อง สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงสภาพของการศึกษาเรื่องนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ว่ามีผู้สนใจค้นคว้าวิจัยเรื่องคติความเชื่อของคนไทยในเรื่องใดบ้าง และในปัจจุบันได้มีการศึกษาค้นคว้าลึกซึ้งและกว้างขวางเพียงใด ตลอดจนวิเคราะห์แนวโน้มของการศึกษาเรื่องนี้ ว่าเป็นไปในลักษณะใดต่อไป ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทยเท่าที่เป็นมาในอดีตส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในขั้นของการเก็บรวบรวมข้อมูล ความเชื่อในเรื่องต่างๆของคนไทย ตลอดจนการเก็บรวบรวมคติชนอื่นๆที่แสดงออกถึงความเชื่อของคนไทย การศึกษาวิเคราะห์เรื่องนี้เริ่มพัฒนาขึ้นอย่างมากในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าในการศึกษาทางด้านคติชนวิทยา ทำให้เกิดมีการตื่นตัวในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น ความตื่นตัวนี้ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆขึ้น ลักษณะของการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่ก้าวหน้าขึ้นมีดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียด
2. การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งอย่างละเอียด
3. การศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติความเชื่อต่างๆในสังคม
4. การศึกษาอิทธิพลของคติความเชื่อที่มีต่อกลุ่มชน
5. การศึกษาผลกระทบของคติความเชื่อที่มีต่อการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ

พร้อมกับได้สรุปการศึกษาค้นคว้าเรื่องคติความเชื่อของคนไทยในภาคต่างๆสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าเรื่องคติความเชื่อของไทย ส่วนใหญ่เป็นลักษณะผสมผสาน คือศึกษาความเชื่อเรื่องต่างๆ หลายๆเรื่องของคนในสังคม การวิเคราะห์อาจจะไม่มีการจำกัดขอบเขต มีลักษณะเป็นคล้ายการตั้งข้อสังเกตจากข้อมูลที่มีอยู่แล้วรวบรวมไว้ เช่น ศึกษาเรื่องความเชื่อของคนไทยที่มีความเชื่อในเรื่องอะไรบ้าง หรืออาจจะจำกัดขอบเขตโดยยึดหลัก 2 ประการ คือ จำกัดขอบเขตโดยพื้นที่ เช่น ศึกษาคติความเชื่อภาคเหนือ กับจำกัดขอบเขตโดยกลุ่มชน เช่น ศึกษาคติความเชื่อของชาวพวนกับการพัฒนาชุมชน , ศึกษาข้อห้ามข้อนิยมของชาวเขาเผ่าลีซอ เป็นต้น

2. ประมาณปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ได้เริ่มมีความสนใจที่จะวิเคราะห์คติความเชื่อของคนในสังคมที่แสดงออกให้เห็นโลกทัศน์ของคนในสังคมนั้นๆ

3. ในเวลาเดียวกันเริ่มมีการสนใจศึกษาคติความเชื่อประเภทต่างๆเฉพาะเจาะจงลงไปของคนในสังคม เช่น ความเชื่อเรื่องผีสังเทวดาของคนในภาคเหนือ เป็นต้น

นันทา ขุนภักดี (2530) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในสวัสดิรักษา เพื่อวิเคราะห์สวัสดิรักษาจำนวน 5 ฉบับ ในด้านการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตประจำวันและการปฏิบัติตามความเชื่อของชาวไทยสมัยอยุธยาตอนกลาง ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยพิจารณาถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อที่ปรากฏ กับวิเคราะห์การใช้ภาษาและคุณค่าของสวัสดิรักษา อีกทั้งได้เปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามความเชื่อในสวัสดิรักษาของคนไทยปัจจุบัน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างชายหญิงกลุ่มละ 450 คน ตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไปในเขตภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า สวัสดิรักษาเป็นวรรณกรรมคำสอนที่แต่งขึ้นเพื่อสอนชาย โดยเฉพาะ โครงเรื่องเหมือนกันทุกฉบับ มีเนื้อหาที่เป็นทั้งข้อห้ามและข้อปฏิบัติตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณเกี่ยวกับ ทิศ คำสอนของศาสนา ลัทธิประเพณี และค่านิยมของสังคม ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของผู้แต่ง ผู้แต่งส่วนใหญ่นิยมใช้ภาษาที่มีลักษณะเป็นอภิสิทธิ์ของกวีหรือกวียานุโลม ส่วนคุณค่าของสวัสดิรักษา คือ การสอนให้รู้จักปฏิบัติตนเป็นคนดีเพื่อความมีสิริมงคล

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามความเชื่อในสวัสดิรักษาของคนไทยปัจจุบันพบว่า ชายและหญิงปฏิบัติตนไม่แตกต่างกัน คนไทยอายุ 61 ปีขึ้นไปถือปฏิบัติมากกว่าคนไทยอายุ 41 – 60 ปี และอายุ 20 – 40 ปี และคนไทยอายุ 41 – 60 ปี ถือปฏิบัติมากกว่าคนไทยอายุ 20 – 40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คนที่เป็นหม้ายถือปฏิบัติมากกว่าคนที่แต่งงานและคนโสด และคนที่แต่งงานถือปฏิบัติมากกว่าคนโสดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , .01 และ .01 ตามลำดับ คนที่มีอาชีพเกษตรกรรมถือปฏิบัติมากกว่าคนที่มีอาชีพรับราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดความเชื่อจากบิดามารดา กับการศึกษาดารามพรหมชาติและหนังสือสวัสดิรักษา อีกทั้งยังมีความคิดเห็นว่าควรแก้ไขความเชื่อบางข้อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยปัจจุบัน

ไพโรจน์ นรชาติธำรงวิทย์ (2533) ได้วิเคราะห์ความเชื่อในเรื่องพระอภัยมณี มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมและจำแนกความเชื่อด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่องนี้ออกเป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์บทบาทความเชื่อที่พบมีผลต่อการดำเนินเรื่อง การสร้างฉาก และการสร้างตัวละคร การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิจัยเอกสารและนำผลการวิจัยมารายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์พบว่า มีความเชื่อปรากฏอยู่ 3 ด้าน คือ ความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ ความเชื่อทางด้านโหราศาสตร์ และความเชื่อทางด้านพุทธศาสตร์ ความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ปรากฏความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถา เครื่องรางของขลัง สิ่งมหัศจรรย์ และผีसाงเทวดา ความเชื่อทางด้าน

โหราศาสตร์ ปรากฏความเชื่อเรื่องลางบอกเหตุ การจับยาม ดวงชะตา ความฝันและการสะเดาะเคราะห์ ความเชื่อทางด้านพุทธศาสตร์ปรากฏความเชื่อเรื่องกรรม วิบากกรรม วัฏสงสาร นิพพาน และอนิสงค์ของการบวช สำหรับบทบาทความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ โหราศาสตร์และพุทธศาสตร์ที่มีต่อการดำเนินเรื่องพบว่า ความเชื่อดังกล่าวช่วยให้เรื่องดำเนินไปด้วยดี สร้างความตื่นเต้นสนุกสนาน เพิ่มรสชาติให้กับเรื่องยิ่งขึ้น ในส่วนที่ความเชื่อเข้ามามีบทบาทต่อการสร้างฉากนั้น ความเชื่อเหล่านี้สร้างฉากให้มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติสมจริง เหมาะสมกับโอกาสและเหตุการณ์ในท้องเรื่อง ก่อให้เกิดจินตภาพ การวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อที่มีต่อการสร้างตัวละครนั้น ให้เห็นว่า ความเชื่อเป็นปัจจัยในการสร้างตัวละครให้มีบุคลิกและคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัว อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เรื่องพระอภัยมณีคำกลอนเป็นวรรณกรรมเอกของไทยที่ทรงคุณค่าทั้งทางด้านวิชาการและด้านนันทนาการอย่างแท้จริง

หลัง ชูว ตง (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ศาสนาและความเชื่อของชาวจ้วง พบว่าความเชื่อทางศาสนาของชาวจ้วงแบบดั้งเดิม มีวิวัฒนาการทางสังคมมากกว่า 2,000 ปี นับมาจนถึงปัจจุบันก็ยังคงมีการนับถืออยู่ เช่น การนับถือผี การกราบไหว้ธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทั้ง 3 อย่างนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าสรรพสิ่งมีวิญญาณ พร้อมกับอิทธิพลจากศาสนาอื่น โดยเฉพาะศาสนาเต๋าของจีน ซึ่งชาวจ้วงนำมาปรับให้สอดคล้องกลมกลืนกับความเชื่อดั้งเดิม จนกลายเป็นความเชื่อทางศาสนาของชาวจ้วงปัจจุบัน เช่น ความเชื่อเรื่องสรรพสิ่งมีวิญญาณ โดยชาวจ้วงเชื่อว่าคนต้องมีวิญญาณ เมื่อคนมีชีวิตนั้นวิญญาณซ่อนตัวอยู่ในร่างกายของคน เมื่อคนนอนหลับวิญญาณก็ออกจากร่างไป ล่องลอยไปยังที่ต่างๆ เมื่อขาดวิญญาณคนจะตายโดยไม่มีอาการป่วย คนป่วยเพราะถูกผีกระทำต้องไปเรียกหมอผีมาไล่ผีเพื่อให้วิญญาณกลับมา ร่างกายจึงจะแข็งแรง คนตายเพราะวิญญาณห่างไกลจากตัวไปโดยไม่กลับเข้าร่างอีก สำหรับการกราบไหว้ธรรมชาตินั้น ชาวจ้วงจะกราบไหว้เหล่าเทพดาบนฟ้า เช่น เทพแห่งฟ้า เทพพระอาทิตย์ เทพพระจันทร์ เทพฟ้าร้อง เป็นต้น สำหรับความเชื่อทางไสยศาสตร์นั้น ชาวจ้วงมีพิธีกรรม 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้คือ 1) ให้พ่อหมอทำพิธีเชิญอาจารย์ เชิญเทพ เชิญผี 2) ช่วงนี้เป็นช่วงในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งสลับซับซ้อน เช่น เรียกวิญญาณไปแดนสนธยา เสี่ยงทายจากเสื้อผ้า เสี่ยงทายจากไข่ การพิจารณาของเทพ การสอบสวนผี การขับไล่ผี นั่งบนของมีคม ปีนบันไดมีดดาบ ฆมของจากกะทะน้ำมันร้อนๆ ลุยไฟ (เหยียบถ่าน) กินแผ่นเหล็กเผา เป็นต้น 3) ส่งเทพกลับ ส่งผีกลับ พร้อมทั้งทำพิธีขอพร ให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นอันจบพิธี

บทที่ 2

ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ

บทนำ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ และเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน การสร้างความเชื่อของมนุษย์เกิดขึ้นจากความไม่รู้เป็นประการสำคัญ ซึ่งในหลักทางพุทธศาสนา เรียกว่าเป็น “อวิชชา” เมื่อได้พบเหตุการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ไฟผ่าคนตาย แผ่นดินถล่ม เป็นต้น ก็เกิดความคิดว่าจะต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่เบื้องหลัง บังคับให้เป็นอย่างนี้ จึงพากันสร้างผี วิญญาณ เทพารักษ์ ขึ้นเป็นการสมมติว่าเทพเจ้าหรือผี จะมีรูปร่างเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ตามจินตนาการของตน และทำพิธีกรรมต่าง ๆ บูชาสักการะ เช่น สรง เพื่อให้อันที่ตนคิดว่ามีอยู่นั้น ผ่อนคลายความรุนแรง และมีเมตตากรุณาไม่ทำร้ายและบันดาลความสุขมาให้ (มณี พยอมยงค์. 2528 : 63) เมื่อมนุษย์ไม่รู้และไม่มีความป้องกันแก้ไขจึงเชื่อว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น เกิดจากการกระทำของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืออิทธิฤทธิ์ของเทพเจ้าผู้ทรงบันดาลให้เป็นไป ความเชื่อจึงเกิดขึ้นและได้กลายมาเป็นมูลเหตุหนึ่งที่กำหนดวิถีชีวิต หรือแนวทางชีวิตของมนุษย์ (วิทย์ พิณคันเงิน. 2515 : 403) และในลักษณะที่คล้ายกันนี้ ภิญญู จิตต์ธรรม (2522 : 4) กล่าวว่า มนุษย์เชื่อว่ามีอำนาจลึกลับบันดาลให้เกิดผลดีผลร้าย จึงกลัวอำนาจลึกลับนั้น และคิดว่าทำอย่างไรจึงจะเกิดผลดีและเกิดความสุขแก่ตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับ มณี พยอมยงค์ (2529 : 178) ที่กล่าวว่า ความเชื่อของมนุษย์เกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจดินฟ้าอากาศ ภัยธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถรู้สาเหตุว่าเกิดจากอะไร จึงเกิดความรู้สึกลอยล้า และเชื่อถือในอำนาจของสิ่งเหล่านั้นบางครั้งก็วิงวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนนับถือ

ความเชื่อจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ค่อย ๆ เรียนรู้ และทำความเข้าใจโลกที่เป็นมาจำนวนหลายพันปี เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์และได้มีการสืบทอดเป็นมรดกของสังคม แต่การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์ ขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความปลอดภัย จากอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นสำคัญ ความเชื่อของมนุษย์จึงได้มีวิวัฒนาการตามความก้าวหน้าของสังคม (คณัย ไชยโยธา. 2538 : 49) แม้ปัจจุบันมนุษย์ได้เจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ปรากฏการณ์ธรรมชาติได้ มนุษย์ก็ยังคงมีความเชื่ออำนาจลึกลับอยู่ และนอกจากนั้นอาจจะเชื่อเพิ่มเติมภายหลัง เช่น เกี่ยวกับเรื่อง จานผี มนุษย์นอกโลก เป็นต้น

ความหมายของความเชื่อ

เกี่ยวกับความหมายของความเชื่อ ได้มีนักวิชาการและผู้รู้ได้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลายในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ราชบัณฑิตยสถาน (2539 : 276) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่า หมายถึง เห็นตามด้วย มั่นใจ และไว้ใจ ส่วนจันทรศรี นิตยฤกษ์ (ม.ป.ป. : 111) กล่าวเพิ่มเติมว่า ความเชื่อ หมายถึง เห็นจริงด้วยนับถือ มั่นใจ อาจจะด้วยความรู้สึกหรือการไตร่ตรองด้วยเหตุผลก็ตาม เมื่อเกิดความเชื่อแล้วก็มักมีการแสดงออกทั้งทางกาย คือ การปฏิบัติ และทางวาจา เช่น ตักเตือนสั่งสอน หรือแจ้งให้ผู้อื่นทราบ ความเชื่อของบุคคลกลุ่มใดย่อมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับ ประเพณี สุภายิต คำพังเพย ตลอดจนคติชนแขนงอื่น ๆ

นันทา ขุนภักดี (2530 : 6) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่า หมายถึง สภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจ เห็นคล้อยตามและพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบเพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจ เห็นคล้อยตาม และปฏิบัติตามด้วย โดยไม่คำนึงว่าความเชื่อนั้น ๆ จะมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับของ นิคมวงเวียน (2526 :3) ที่กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง ความนึกคิด ความเข้าใจของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่อาจมีหรือไม่มีเหตุผล ซึ่งเป็นแนวโน้มชักนำให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามความคิด และความเข้าใจนั้น

ธวัช บุญโหนด (2528 : 350-351) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้น ๆ หรือสังคมมนุษย์นั้น ๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้เรียกว่าความเชื่อ ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึง ความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย (belief spiritual beings) ภูตผี คาถาอาคม โขคลาง ไสยเวทย์ต่าง ๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น

กัญญา จิตต์ธรรม (2518 : 54) ได้ให้ความหมายว่าความเชื่อ คือ สิ่งที่มีมนุษย์ค่อย ๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจโลกมานับพัน ๆ ปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจของสิ่งลึกลับ ก็จะกระทำการต่าง ๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและทำเพื่อ

เอาใจอำนาจกลับนั้นจึงเกิดมีพิธีต่าง ๆ ขึ้น ความเชื่อต่าง ๆ จะเสื่อมไปเมื่อความเจริญทางวิทยาศาสตร์มาถึงและสามารถพิสูจน์ความจริงให้เห็นได้

ส่วน ทศนิษฐ์ ทานตวณิข (2523 : 224) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ตาม ว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรือไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงก็ได้ สำหรับ ขอบ เกื้อกิม และคณะ (2527 : 5,13) อธิบายว่า ความเชื่อ หมายถึง การที่เรามีจิตไปยึดถือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความมั่นใจของเรา และได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบเชิงมนุษย์ (Human factors) อยู่ในกลุ่มทัศนคติ หรือ เจตคติ ซึ่งมีความสำคัญ หรือมีอิทธิพลต่อแนวความคิดและการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลในสังคม กล่าวในเชิงสมมติฐานได้ว่า แนวความคิด การกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์จะเป็นไปในทิศทางใดหรือเป็นไปเช่นใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อทั้งที่เป็นความเชื่อด้านศาสนาและความเชื่อด้านอื่น ๆ เมื่อมองหรือพิจารณาในด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความต้องการสัมฤทธิ์ผล (need achievement) และแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลง (Motivation to change) เฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงระเบียบแบบแผนของชีวิต (Life style) และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือสูงขึ้น ดังที่เรียกกันว่าพัฒนาด้วยแล้ว อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเป็นปัจจัยมูลฐานหรือเบื้องต้นอื่น ๆ เช่น ความมุ่งปรารถนา (Aspiration) ความทะเยอทะยาน (Ambition) ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดการแสดงออกของคนในสังคมกล่าวอีกนัยหนึ่งความเชื่อเป็นตัวกำหนดคคิชนแขนงอื่น ๆ ในสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะเมื่อคนในสังคมมีความเชื่อในเรื่องใด ย่อมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกด้วยประเพณี พิธีกรรม และอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความเชื่อนั้น ๆ (จิราภรณ์ ภัทรานุกัทร. 2528 :3)

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความเชื่อหมายถึงการที่บุคคลเห็นด้วย ยอมรับ คล้อยตาม หรือเกรงกลัว โดยเกิดขึ้นภายในจิตสำนึก ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยไม่คำนึงถึงว่าความเชื่อนั้น ๆ จะมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่

สาเหตุที่มาของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ และได้มีการสืบทอดเป็นมรดกของสังคม แต่การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นสำคัญ (คณัย ไชยโยธา. 2538 : 49) ความเชื่อเกิดจากมนุษย์แต่ละท้องถิ่นมีปัญหาในการดำเนินชีวิต มนุษย์จึงคิดว่าน่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น มนุษย์จึงควรทำให้อำนาจเหนือธรรมชาตินั้นพอใจ และเมื่อคลี่คลายปัญหาทางได้หรือพ้นภัยแล้วควรแสดงความกตัญญูทดแทน ด้วยการเช่นสรวงบูชาหรือประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (จารุวรรณ ธรรมวัตร. 2521 : 206-207) ด้วยเหตุนี้ความเชื่อของมนุษย์ในสมัยดั้งเดิมจึงเกี่ยวข้องกับอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติหรือภูตผีวิญญานต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการที่มนุษย์เกิดมาท่ามกลางธรรมชาติมีชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติ แต่มนุษย์ยังไม่สามารถรู้และเข้าใจธรรมชาติบางอย่างได้ จิราภรณ์ ภัทรภาณุภัทร (2528 :5) ได้กล่าวเสริมว่า มูลเหตุของความเชื่อของมนุษย์จึงเกิดจากความไม่รู้ และความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว จึงต้องพยายามแสวงหาคำตอบของความไม่รู้นี้ เกิดเป็นลัทธิความเชื่อขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อก็คือ การตัดสินใจของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นอย่างไร การตัดสินใจหรือการเชื่อนั้น อาจจะไม่มีความหมาย เช่น เชื่อว่าผีมีจริง หรืออาจจะมีเหตุผลที่คิดขึ้นเอง และสามารถหาคำตอบได้เท่าที่ความรู้และประสบการณ์ของคนในสังคมนั้นมีอยู่ ก็ตัดสินใจเอาว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น สมัยหนึ่งเชื่อว่า โรคห่า (อหิวาตกโรค) เกิดจากผีห่าซึ่งอาศัยอยู่ในน้ำ เพราะมักจะระบาดไปตามลำน้ำ เป็นต้น

ส่วน ภิญโญ จิตต์ธรรม (2522 :2) กล่าวว่า ความกลัวและความไม่รู้เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อ และความเชื่อก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดศาสนา ในสังคมมนุษย์สมัยโบราณ (Primitive Society)

พระยาอนุমানราชชน (2502 : 28-29,32-33) ได้กล่าวถึงมูลเหตุของความเชื่อว่ามีความเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรหรือสิ่งไร ถ้ามีลักษณะที่ยังปกปิดเป็นเรื่องลึกลับอยู่ ไม่เผยออกให้ปรากฏเห็น เรื่องนั้นหรือสิ่งนั้นย่อมทำให้เกิดความสงสัยอยากรู้ อยากเห็น ยิ่งปิดบังมากเท่าใดก็ยิ่งเร้าใจให้อยากรู้อยากเห็นมากขึ้นเท่านั้น เมื่อไม่สามารถจะรู้ได้เห็นได้ ก็ต้องใช้วิธีนึกเอาหรือเดาเอาว่า คงจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ โดยอาศัยเปรียบเทียบกับสิ่งที่เห็นว่าเป็นใกล้เคียงกับที่ตนเคยรู้เคยเห็นมาก่อน หรือไม่ก็นึกเดาเอาตามเรื่องราวที่เคยมีกล่าวหรือบอกเล่าไว้ก่อน ถ้า

เรื่องราวที่ได้บอกเล่าไปตรงกับอารมณ์ที่ต้องการจะเชื่ออยู่แล้วก็จะเชื่อทันที และยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ความเชื่อครั้งดั้งเดิมของมนุษย์ก่อนที่จะคลี่คลายออกเป็นศาสนาต่าง ๆ นั้น อาจแบ่งออกได้ 2 ระยะคือ ระยะแรก มนุษย์เชื่อว่า สิ่งต่าง ๆ จะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม ย่อมมีอะไรอย่างหนึ่งเป็นแรงอำนาจอยู่ในตัวของสิ่งนั่นเอง อาจให้คุณให้โทษแก่คนได้ คติความเชื่อเรื่องนี้ เรียกว่า คติเชื่อความขลังความศักดิ์สิทธิ์ (Animatism) ระยะต่อมามนุษย์มีความเชื่อว่าคนตลอดจนสิ่งอื่นที่มีชีวิต หรือไม่มีชีวิตก็ตามย่อมมีสิ่งหนึ่งซึ่งมองไม่เห็นตัวสิ่งอยู่ในนั้น สิ่งนี้เรียกว่า ผีหรือวิญญาณซึ่งพัวพันกันอยู่อย่างใกล้ชิดแยกออกจากกันได้ยาก ความเชื่อเรื่องนี้เรียกว่า คติเชื่อผีสางเทวดา (Animism)

จูรี จุลละเกษ (2514 : 88-89) ได้อธิบายถึงสาเหตุของความเชื่อของมนุษย์ว่า ในสมัยก่อนดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ มนุษย์ในระยะเริ่มแรกจึงตกอยู่ใต้อำนาจของธรรมชาติโดยสมบูรณ์ แต่ครั้งเมื่อมนุษย์ได้ประสบเหตุการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งทั้งน่ากลัวและน่าอัศจรรย์ จึงเกิดความกลัวต่อธรรมชาติที่ปรากฏนั้นความกลัวนี้เองได้ส่งผลให้เกิดความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติอันได้แก่ ภูตผี วิญญาณต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ระบบความเชื่อดังกล่าวมาเป็นความเชื่อพื้นฐานที่มีความคล้ายคลึงกันในทุกสังคมทั่วโลก ซึ่งสอดคล้องกับ ประสาท อิศรปริดาและคณะ (2518 : 2) ที่กล่าวถึงสาเหตุความเชื่อของมนุษย์ว่าน่าจะมีเหตุจูงใจมาจากอิทธิพลของธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือคน เมื่อผนวกกับความไม่รู้จึงทำให้คนต้องไขว่คว้าหาสิ่งยึดเหนี่ยวเพื่อให้เกิดความมั่นใจอบอุ่นใจ และเป็นที่พึ่งทางใจ และหม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล (2504 :1) ได้ทรงอธิบายเพิ่มเติมว่า ความเชื่อเกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่เห็นเหตุต่าง ๆ มนุษย์ย่อมเกลียดทุกข์และรักสุขเป็นธรรมดา ฉะนั้นเมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น ก็วิงวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้ เมื่อพ้นภัยก็แสดงความรื่นเริง รู้คุณต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วยการบูชาคุณให้เป็นสิริมงคลแก่ตนตามคติความรู้ความเชื่อในกาลสมัยนั้น ๆ เป็น ยุค ๆ มา

ส่วนบุปผา ทวีสุข (2520 : 156) ได้กล่าวสรุปถึงการที่มนุษย์สร้างความสำเร็จไว้ 2 ประการ คือ

1. มาจากความกลัวของมนุษย์ที่ส่วนใหญ่มีต่อธรรมชาติ
2. มาจากความฉลาดของมนุษย์ที่มีประสบการณ์มากกว่ามีเจตนาให้กลุ่มชนในสังคมซึ่งเชื่อฟังและปฏิบัติตามโดยอาจมีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กันไป

สรุปได้ว่าความเชื่อของมนุษย์เกิดขึ้นมาจากความเกรงกลัวต่อธรรมชาติ อันเนื่องมาจากความไม่รู้ของสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ เป็นต้น จึงส่งผลให้เกิดความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เหล่านี้เช่น ภูตผี วิญญาณต่าง ๆ เป็นต้น และพยายามที่จะวิงวอน บวงสรวง บูชา กราบไหว้เพื่อขอความช่วยเหลือ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ อบอุ่นใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจได้

ความเป็นมาของความเชื่อ

ดเนีย ไชโยธา (2538 : 49-69) ได้กล่าวว่าความเชื่อของมนุษย์ได้วิวัฒนาการตามความก้าวหน้าของสังคม และมีลักษณะแห่งการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนาที่มีระบบมากขึ้นและมีเหตุผลมากขึ้น ความเชื่อของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อในธรรมชาติ ความเชื่อระดับต่ำสุดของมนุษย์คือความเชื่อในธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเกิดอยู่ข้างเคียงกับมนุษย์ มนุษย์เกิดมาลิ้มตาในโลก สิ่งแรกที่มนุษย์ได้เห็นได้สัมผัสก่อนสิ่งอื่นคือธรรมชาติที่รอบตัวมนุษย์ เช่น ความมืด ความสว่าง ความหนาว ความร้อน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว แม่น้ำลำธาร ต้นไม้ ฟ้าร้องฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด มนุษย์เชื่อว่าธรรมชาติเหล่านี้มีตัวตน มีอำนาจพิเศษและสามารถก่อให้เกิดคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงเกรงกลัวและกราบไหว้ ดังนั้น การนับถือธรรมชาติจึงเป็นขั้นแรกแห่งความเชื่อของมนุษย์

2. ความเชื่อในคติผีสงเทวดา วิวัฒนาการแห่งความคิดของมนุษย์เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญรอบข้างอย่างอื่น มนุษย์มีความสงสัยว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ที่สามารถบันดาลให้เกิดความผันแปร และส่งผลให้เกิดความสุขความทุกข์แก่มนุษย์ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงสร้างรูปเทวดาบ้าง รูปมนุษย์บ้าง หรือรูปครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์บ้าง เช่น พระภูมิเจ้าที่ แม่ย่านาง เรือ และเทพารักษ์ต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อบูชา ธรรมชาติเหล่านี้คงมีอำนาจอะไรอย่างหนึ่งสิ่งสถิตย์อยู่ อำนาจที่สามารถบันดาลให้เป็นได้นั้น เรียกว่า เจตภูตหรือวิญญาณ เจตภูตที่มีอำนาจทำให้เกิดความทุกข์ อาจเป็นมารร้ายหรือผีสงอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนที่นำความสุขมาให้อาจเป็นเทวะประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งความเชื่อในขั้นนี้มีวิวัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ 3 ลำดับ ดังนี้

2.1 เริ่มจากธรรมชาติแต่ละอย่างก่อน แล้วกว้างออกไปถึงธรรมชาติทุกอย่างในโลก โดยเชื่อว่าสรรพสิ่งในโลกมีวิญญาณสิ่งสถิตย์อยู่

2.2 เชื่อว่าวิญญาณเหล่านั้นมีอำนาจไปแต่ละอย่าง อาจบันดาลความคิด ความชั่ว ความสุข และความทุกข์ให้แก่มนุษย์ได้แต่ละอย่างตามอำนาจและความกรุณาที่มีอยู่ วิญญาณเหล่านั้นต้องมีรูปร่างแต่ไม่สามารถเห็นได้

2.3 เริ่มสร้างขึ้นด้วยความนึกคิดของตนเอง ภาพที่ตนนับถือเรียกว่าพระเจ้า หรือเทพเจ้าหรือผีบางเทวดาก็ตาม เกิดขึ้นมาแต่ละครั้งนั้น จึงเป็นมูลเหตุหนึ่งให้เกิดศาสนา นักปราชญ์ในสังคมมนุษย์โบราณ เรียกความเชื่อนี้ว่า วิญญาณ หรือเจตภูมิจึง

3. ความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ ได้แก่ มารดา บิดา ปู่ย่าและตายายที่ตายไปแล้ววิญญาณของบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ไปไหน ยังคงอยู่เพื่อปกป้องรักษาดูแลบุตรหลานของพวกเขา ทำให้เกิดการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ โดยสังเกตตัวอย่างจากการบังสุกุลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วของคนไทย และการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษของคนจีน

เหตุผลที่มนุษย์โบราณนับถือบรรพบุรุษเป็นเพราะเชื่อว่ามนุษย์ตามแล้วไม่สูญ มนุษย์มีดวงวิญญาณเหลืออยู่ ดวงวิญญาณนั้นออกจากร่างไปแล้วท่องเที่ยวอยู่ คอยดูแลความสุขความทุกข์ของบุตรหลานเหลนอยู่และยังเชื่อว่าเมื่อถึงเวลาที่กำหนด ดวงวิญญาณนั้นจะกลับเข้าสู่ร่างเดิมกลับมาเกิดใหม่ และความเชื่ออันเป็นเหตุให้เกิดบูชาวิญญาณบรรพบุรุษนั้นอาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ เคารพบูชาเพราะเกรงกลัวว่าดวงวิญญาณนั้นจะมาทำร้ายบุตรหลานเหลนในกาลภายหน้า และเคารพบูชาเพราะความกตัญญูรู้คุณของบรรพบุรุษ

4. ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ ความคิดของมนุษย์ได้พัฒนาติดต่อกมาจากความคิดเรื่องสร้างภาพเทพเจ้าตามมโนคติของตน โดยคิดว่าธรรมชาติอย่างใดควรจะมีรูปเป็นอย่างไร และธรรมชาติอย่างไหนมีอำนาจสูงกว่ากันอย่างไร บางพวกเชื่อว่าพระอาทิตย์เป็นเทพเจ้าสูงสุด บางพวกเชื่อว่าฟ้าเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ บางพวกเชื่อว่าพระจันทร์เป็นเทพเจ้าสูงกว่าเทพเจ้าองค์ใด เทพเจ้าแต่ละองค์มีอำนาจดลบันดาล และมีหน้าที่แตกต่างกัน ดังเช่น ชาวกรีกโบราณได้นับถือเทพเจ้ามากองค์ เทพเจ้าของชาวกรีกโบราณมีรูปร่างลักษณะและนิสัยใจคอเหมือนมนุษย์ แต่มีฤทธานุภาพเหนือมนุษย์ ชาวกรีกโบราณเชื่อว่าเทพเจ้าไม่ได้เป็นผู้สร้างจักรวาล แต่จักรวาลสร้างเทพเจ้าเทพเจ้าของกรีก เช่น ซีอุส โปไซดอน แอเรส เป็นต้น

ส่วนชาวอียิปต์โบราณ นับถือศาสนาประเภทพหุเทวนิยม ประชาชนผู้ตั้งภูมิลำเนาอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำไนล์ในสมัยดั้งเดิมนับถือเครื่องรางของขลัง ในเวลาต่อมาพวกเขาจึงนับถือเทพเจ้า

นับถือสัตว์นานาชนิดด้วยเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ การนับถือเทพเจ้ากับสัตว์มีส่วนเกี่ยวข้องกันเพราะเทพเจ้าที่มีรูปร่างเป็นมนุษย์และมีศรัทธาเป็นสัตว์ เช่น อนุมิส มีศรัทธาเป็นสุนัขจิ้งจอก , โอรุส มีศรัทธาเป็นเหยี่ยว นกเขา , ปาสต์ มีศรัทธาเป็นเทพธิดาแมง เป็นต้น โดยเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในศาสนาของอียิปต์โบราณ คือ โอสิริส ซึ่งเป็นราชาแห่งความนิรันดร เป็นเจ้าแห่งความถาวร เป็นเจ้าชายแห่งเทพเจ้าทั้งหลาย กษัตริย์แห่งกษัตริย์ เจ้าชายแห่งเจ้าชาย เป็นผู้ปกครองโลก และเป็นผู้ดำรงอยู่ตลอดกาล ส่วนเทพเจ้าชื่อเร ได้ครองตำแหน่งความยิ่งใหญ่ในฐานะเป็นเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์มาก่อนเทพโอสิริส และชาวอียิปต์โบราณเชื่อว่าฟาโรห์หรือกษัตริย์ คือเทพเจ้า เป็นทั้งเทพเจ้าและมนุษย์ในเวลาเดียวกัน ภาคที่เป็นเทพเจ้านั้นสามารถบันดาลความมั่นคงปลอดภัยความสมบูรณ์มาสู่ทวยราษฎร์ของพระองค์ จึงเห็นได้ว่าชาวอียิปต์โบราณนับถือบูชาเทพเจ้าหลายองค์ ทั้งเทพเจ้าประจำท้องถิ่น ประจำเมือง และประจำเมืองหลวง เป็นต้น

5. ความเชื่อในพระเจ้าองค์หนึ่งของชนกลุ่มหนึ่ง ความคิดของมนุษย์ในระยะนี้ คือความคิดเรื่องเทพเจ้าหลายองค์ แต่มีลักษณะแห่งการนับถือผุดออกไปจากลักษณะดังกล่าวข้างต้น ด้วยว่ามนุษย์ได้เริ่มรวมกันเป็นพวก มีหัวหน้าควบคุม มนุษย์แต่ละหมู่แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่ของเทพเจ้าออกไป ให้ความคุ้มครองมนุษย์ไปแต่ละกลุ่มให้เป็นที่เคารพกราบไหว้ของมนุษย์แต่ละหมู่โดยเฉพาะไม่ปะปนกัน ความสามัคคีในกลุ่มของมนุษย์ต้องแยกออกไป โดยกำหนดเอาฐานะของเทพเจ้าประจำหมู่นั้น ๆ เช่น การนับถือเทพเจ้าในอินเดียโบราณ มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มเป็นพวกตามชั้นวรรณะของตน วรรณะหนึ่งต้องนับถือเทพเจ้าองค์หนึ่งและปนกับเทพเจ้าของวรรณะอื่นไม่ได้

6. ความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว เกิดขึ้นเพราะมนุษย์ผู้เป็นหัวหน้าควบคุมของตนออกเดินทางไปหากินในที่ต่าง ๆ หัวหน้าหมู่ต้องรวบรวมคนของตนไว้ในกลุ่มให้เป็นปึกแผ่น จึงประกาศสั่งสอนคนของตนว่าในโลกนี้มีพระเจ้าสูงสุดอยู่เพียงองค์เดียว พระองค์เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย พระองค์เป็นมหาเทพ ทรงอำนาจยิ่งใหญ่จะทรงบันดาลสิ่งใดและมนุษย์คนใดให้ปฏิบัติตามประสงค์ของพระองค์ได้

7. ความเชื่อในปัญญาของมนุษย์ มนุษย์ใช้เหตุผล มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่ยอมขึ้นอยู่กับอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้ เป็นลำดับของความคิดที่ประกอบด้วยเหตุผล ความรู้สึกที่มีเหตุผลจึงเป็นลำดับสูงสุดแห่งปัญญาของมนุษย์ เป็นมูลเหตุให้เกิดพระพุทธศาสนา

8. ความเชื่อของชาวจีนโบราณ ความหมุนเวียนของฤดูกาลมีส่วนผูกพันใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์ และส่งผลให้เกิดพิธีต่าง ๆ เป็นต้นว่าฤดูใบไม้ผลิมีพิธีไถหว่าน ฤดูหนาวมีพิธีเกี่ยวข้าว เพราะชาวจีนในครั้งนั้นเชื่อว่า การหมุนเวียนของฤดูกาลเช่นนี้ย่อมมีอำนาจมหัศจรรย์อย่างหนึ่งอยู่เหนือธรรมชาติ และอาจกำหนดชะตากรรมและวิถีชีวิตของมนุษย์ได้ นอกจากนี้ชาวจีนโบราณยังมีความเชื่อในเทวดาฟ้าดิน และเชื่อว่ากษัตริย์เป็นโอรสแห่งสวรรค์ รวมทั้งเชื่อในเพศคู่คือหยินและหยาง คำสอนของขงจื้อ และลัทธิเต๋า เป็นต้น

ประโยชน์และโทษของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำต่าง ๆ ทั้งด้านดีและด้านร้าย มณีพยอมยงค์ (2528 : 70) กล่าวว่า เมื่อคนเรามีความเชื่อเต็มที่แล้ว จะทำสิ่งที่ต้องการมากขึ้นกว่าเดิมความเชื่อนับเป็นพื้นฐานแห่งการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนาซึ่งพอสรุปประเด็นของประโยชน์และโทษของความเชื่อดังนี้

1. ประโยชน์ของความเชื่อ

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2528 : 238) กล่าวว่าวัฒนธรรมด้านความเชื่อเป็นตัวสรรค์สร้างค่านิยม ขนบนิยม ปทัสถาน รูปแบบของประติมากรรมและอุดมการณ์ทั้งมวล แม้กระทั่งนิสัยแห่งการผลิตและการบริโภคทรัพยากร หรือแม้แต่วัฒนธรรมการเมือง ความเชื่อก็มีส่วนผลักดันและเหนี่ยวรั้ง ส่วน ไพโรจน์ นรชาติธำรงวิทย์ (2523 : 4) ได้กล่าวสนับสนุนว่าความเชื่อมีบทบาทและความสำคัญต่อมนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย เป็นสิ่งที่ยึดถือและปฏิบัติร่วมกันในสังคม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในสังคมให้อยู่ร่วมกันด้วยดีเป็นปกติสุข ความเชื่อบางอย่างช่วยสร้างกำลังใจและเป็นเครื่องเตือนใจไม่ให้บุคคลประมาท เช่น การฝันดี หรือ การเสกเป็งผัดหน้าจะช่วยให้มีขวัญกำลังใจ และเกิดความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้เองความเชื่อจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย ซึ่งมณี พยอมยงค์ (2528 : 71) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความเชื่อเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ
2. ความเชื่อทำให้เกิดพลัง
3. ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์
4. ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี
5. ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม

6. ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา
7. ความเชื่อทำให้การนับถือศาสนาได้อย่างมั่นคง
8. ความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ

ส่วน ภาสุก มุทเมธา (2535 : 58-59) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของความเชื่อไว้ดังนี้

1. ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า เทวดา นางฟ้า และพระภูมิเจ้าที่ เพื่อความเป็นมงคลจึงได้เกิดสร้างเทวรูปศาลเจ้าและศาลพระภูมิขึ้นบูชา ทำให้งานด้านศิลปกรรมเกิดขึ้น
2. ความเชื่อจากข้อที่ 1 ทำให้เกิดงานทางจิตรศิลป์อันได้แก่ งานแกะสลัก งานดอกไม้ งานประดิษฐ์เครื่องหอมต่าง ๆ เพื่อเป็นการสักการะ
3. ความเชื่อทำให้เกิดการกำหนดบทสวด อ้อนวอนสรรเสริญและสดุดี เป็นต้น เป็นการแสดงความกตัญญูทวาทิต่อสิ่งนั้น ๆ และสวดเพื่อเป็นมงคลกับตนเอง ก่อให้เกิดวรรณกรรมขึ้น
4. ความเชื่อทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม มีชนบประเพณีเกิดขึ้น
5. ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจที่จะกระทำและไม่กระทำ ทำให้คนเข้มแข็งมีหลักยึดเหนี่ยว

2. โทษของความเชื่อ

คณัย ไชโยธา (2538 : 71) กล่าวว่าโทษของความเชื่อของคนนั้นเกิดขึ้นจากความมกมาย ไม่ใช่วิจารณ์ญาณ เชื่อตามการบอกเล่าของบรรพบุรุษ และไม่มีการศึกษาวิเคราะห์หาเหตุผลความเชื่อเช่นนั้นก่อให้เกิดส่วนเสีย โดยเฉพาะต่อการพัฒนาสังคมอย่างมาก เพราะบุคคลที่มีความเชื่อเช่นนั้นจะต่อต้านเหตุผลของคนสมัยใหม่ที่ได้ศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบเหตุผลแล้ว บางครั้งต้องเสียเงินเพื่อกระทำกิจกรรมต่างๆเพื่อสนองความเชื่อของตน หรือเกิดการหลงกลวง หลงเชื่อผิดๆ เป็นต้น

ประเภทของความเชื่อ

มณี พยอมยงค์ (2528 : 72) ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 2 ประเภท คือ ความเชื่อ และความไม่เชื่อ และแบ่งย่อยว่า ความเชื่อมี 2 อย่าง คือ เชื่ออย่างมีเหตุผล และเชื่ออย่างไม่มีเหตุผล ส่วนความไม่เชื่อได้แก่การปฏิเสธหรือมีความเห็นเป็นอื่น และการปฏิเสธ เพราะขัดต่อเหตุผลที่แท้จริง พร้อมกับอ้างถึงความเชื่อในทางพุทธศาสนาไว้ 4 อย่าง ดังนี้ คือ

1. กรรมศรัทธา เชื่อกรรม
2. วิบากศรัทธา เชื่อผลกรรม
3. กัมมัธตตาศรัทธา เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง
4. ตถา-คตโพธิศรัทธา ความเชื่อในความรู้ของพระตถาคต หมายถึงพระพุทธเจ้า
พร้อมกับได้แบ่งความเชื่ออีกลักษณะหนึ่งเป็น 2 ประเภทคือ ความเชื่อที่มุ่งหมายไว้เหตุผล
คือยังไม่ทราบเจตนา และความเชื่อที่มีเจตนาแฝงอยู่ เพื่ออบรมสั่งสอนให้คนประพฤติดี อยู่ร่วมกับ
กับสังคมอย่างถูกต้องและเกิดสุขแก่ตนเอง

ส่วน พระองค์เจ้าวรวงศ์ญาณวทยากร (2494 : 331-344) ได้ทรงแบ่งประเภทของความเชื่อไว้
ดังนี้

1. ความเชื่อใจ (Trust) คือ การเชื่อด้วยความรู้สึก จะเป็นความเชื่อส่วนบุคคล หรือเชื่อ
ในความจริงในพฤติกรรมอย่างใดก็ตาม ไม่อาศัยความไตร่ตรองพินิจวิเคราะห์ด้วยเหตุผล แต่เชื่อ
ด้วยความรู้สึกของตนเอง ว่าเป็นเช่นนั้นเช่นนั้น
2. ความเชื่อถือ (Credence) คือการเชื่อบุคคลด้วยความนับถือ เช่น เมื่อบุคคลพูดว่า
อะไรก็เชื่อตาม คือเชื่อถือ ถ้อยคำของเขาเป็นหลักฐานโดยปราศจากข้อคัดค้าน
3. ความไว้วางใจ (Confidence) คือความเชื่อถือที่อาจเนื่องมาจากความรู้สึกกับความ
ไตร่ตรองควบคู่กันไป ถ้าหนักไปทางความรู้สึกหน่อยก็ใช้คำว่าไว้วางใจ
4. ความมั่นใจ (Assurance) คือความเชื่อที่มีความรู้สึก และความไตร่ตรองกำลังกัน
5. ความตระหนักใจ (Persuasion) คือความเชื่อถือที่มีความไตร่ตรองมากกว่าความรู้สึก
6. ความเลื่อมใสศรัทธา (Faith) คือความเชื่อที่เกิดขึ้นเพราะรู้สึกเห็นจริงตามนั้น
ไตร่ตรองแล้วเห็นจริงตาม และนอกจากนั้นยังมีความรู้สึกแรงกล้าในดวงใจ ดวงวิญญาณของเรา
ว่าเป็นจริงเช่นนั้นเป็นความรู้ตระหนักด้วยจิตอย่างแท้จริง
7. เชื่อตระหนัก (Conviction) เชื่อเพราะอาศัยการไตร่ตรองด้วยเหตุผล
8. สัจจาทิฐฐาน (Vowal; Confession) เชื่อด้วยจิตใจหรือศรัทธา ไม่เป็นแต่เพียงรู้สึกใน
ใจ แต่ตั้งสัจจะออกมาด้วย
9. ลัทธินิยม (Creed) ความเชื่อถือซึ่งตั้งเป็นระเบียบแบบแผนอันอาจเนื่องมาจาก
ประเพณีนิยม หรือศาสนา
10. ลัทธิติ, อนุศาสนตร์ (Doctrine) คือความเชื่อตามคำสั่งสอนของผู้ตั้งศาสนา หรือผู้
ตั้งทฤษฎี

11. ลีทธานต์ (Dognra) เชื่อผู้ที่ตั้งศาสนา หรือผู้ตั้งทฤษฎีแต่อาจจะแสดงให้เห็นด้วยเหตุผล ไม่ได้เป็นการเชื่อไปทั้งหมดโดยยึดมั่นว่าเป็นความจริงแท้

ส่วนบุปผา ทวีสุข (2520 : 159-169) ได้แบ่งความเชื่อออกเป็นหมวดหมู่ได้ 15 ประเภท คือ ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดการตาย ความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง ความเชื่อเกี่ยวกับความฝันและการทำนายฝัน ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฤกษ์ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนต์คาถาเครื่องรางของขลัง เสน่ห์และไสยศาสตร์อื่น ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับการดูลักษณะดีหรือชั่วของคนและสัตว์ต่าง ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับเคล็ดและการแก้เคล็ดต่าง ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับมงคลและอัปมงคล ความเชื่อเกี่ยวกับจำนวนนับและจำนวนเลขต่าง ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องยากกลางบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก สวรรค์ ชาติใหม่และภพใหม่ ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ และความเชื่อเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

ส่วนชำนาญ รอดเหตุภัย และบุญยงค์ เกศเทศ (2519 : 93) ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 11 ประเภท คือ ความเชื่อบุคคล ความเชื่อสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องเพศ ความเชื่อเรื่องสุขภาพและสวัสดิภาพ ความเชื่อเรื่องฤกษ์ โชคกลาง ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ความเชื่อเรื่องความฝัน ความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ และความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

สำหรับ เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ (อ้างถึงใน มณี พยอมยงค์. 2528 : 73-74) ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ความเชื่อทั่ว ๆ ไป หรือความเชื่อธรรมดา (Belief) เช่น เชื่อว่า มีนรก สวรรค์ เทวดา เชื่อว่าฟ้าแดงจะถูกกึ่ง ฟ้ารุ่งจักถูกปลา เรื่องฝัน เป็นต้น

2. ความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัว หรือความเชื่อทางไสยศาสตร์ (Superstition)

และความเชื่อทั้ง 2 ประเภทนี้สามารถแบ่งเป็นพวก ๆ ได้ 12 กลุ่ม คือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน
3. ความเชื่อ โชคกลาง
4. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม นิमित ฝัน
5. ความเชื่อไสยศาสตร์
6. ความเชื่อลักษณะของคนและสัตว์
7. ความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนา

8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ
9. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี
10. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด
11. ความเชื่อเกี่ยวกับ นรก สวรรค์ ชาติ ภพ
12. ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย

ส่วนกิ่งแก้ว อัดถากร (อ้างอิงใน จันทรศรี นิตยฤกษ์ 2524 : 111-112) ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ความเชื่อแบบเทวนิยม มีหลายลักษณะ คือ

1.1 พหุเทวนิยม เป็นการนับถือเทพเจ้าหลายองค์ที่เป็นลัทธิอย่างกว้างขวาง คือความเชื่อของพราหมณ์ และ ของชาวกรีก โรมัน

1.2 เอกเทวนิยม การนับถือเทพเจ้าองค์เดียว เช่น ชาวยิว และคริสตศาสนิกชน

2. ความเชื่อแบบอาทวนิยม มีหลายลักษณะ คือ

2.1 การนับถือผีสงเทวดา เป็นการนับถือเทพเจ้าหลายองค์ ผีสางหลายคน - เช่นกัน แต่ต่างจากพหุเทวนิยม ตรงที่มักไม่มีการกำหนดชั้นหรือความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันในหมู่ผีสงเทวดา สิ่งที่นับถือในลักษณะนี้ เช่น

2.2 การนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษ ผีปู่ตายาย เช่น การไหว้เจ้าของจีน การไหว้ผีบรรพบุรุษในพิธีแต่งงานของไทย

2.3 การนับถือวิญญาณซึ่งประจำอยู่ในวัตถุ

2.4 การนับถือวิญญาณซึ่งประจำอยู่ในสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ

สำหรับความเชื่อของคนไทยนั้น ถ้าพิจารณาจากการนับถือศาสนา ส่วนใหญ่เป็นแบบอเทวนิยม คือนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ แต่โดยการปฏิบัติแล้ว มีลักษณะของเทวนิยมแบบพหุเทวนิยม ด้วยอิทธิพลของพราหมณ์ และการนับถือผีสงเทวดา ผสมผสานอยู่ด้วย

สำหรับ สุนันท์ อุดมเวช (2524 : 114-115) ได้แบ่งความเชื่อตามลักษณะของเหตุผลออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เป็นความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยเหตุผล เช่น

- 1.1 ห้ามตากผ้าไว้นอกบ้านเวลากลางคืน เชื่อว่าผีกระสือจะมาเช็ดปาก (เพราะการตากผ้ากลางคืน ผ้าข้อมไม่แห้งเปื่อยเร็ว หมั่นหืนและอาจถูกขโมยไปได้)
- 1.2 ห้ามหญิงมีครรภ์ผ่าไม้รวก เชื่อว่าลูกจะมีอันเป็นไป (เพราะเกรงไม้รวก ชิ่งคม จะบาดท้องที่บางเกิดอันตรายได้)
- 1.3 ห้ามตัดเล็บตอนกลางคืน เชื่อว่าเป็นการแข่งพ่อแข่งแม่ (เพราะเกรงจะตัด ลูกเนื้อตัวเองเข้ากลางคืนสมัยก่อนมีแต่ตะเกียงมองเห็นไม่ชัด)
- 1.4 ห้ามหญิงมีครรภ์อาบน้ำเวลากลางคืน เชื่อว่าเด็กจะมีไขมันมาก (เพราะเกรงจะลื่นหกล้ม หรือถูกสัตว์มีพิษขบกัดเอา)
- 1.5 ห้ามปลุกมะพร้าวใกล้บ้าน เชื่อว่าอัปปริยัญญูไร (เพราะเกรงลูกมะพร้าว จะหล่นใส่หลังคาบ้าน และรากมะพร้าวจะทำให้บ้านพัง)
- 1.6 ห้ามกวาดบ้านกลางคืน เชื่อว่ากวาดเงินกวาดทองออกจากบ้าน (เพราะเกรงจะกวาดไม่สะอาด และอาจโดนข้าวของล้มแตกเสียหาย)
- 1.7 ห้ามนอนกินข้าว เชื่อว่าตายไปจะเกิดเป็นงู หรือจระเข้ (เพราะเกรงจะ สิ้นสติเกิดอันตราย เสียเวลา และไม่สุขภาพ)

2. เป็นความเชื่อที่ไร้เหตุผล เช่น

- 2.1 คนกินกล้วยแฝด จะออกลูกแฝด
- 2.2 ไข่ชกให้ดินข้ามไปข้ามมา 3 ครั้งมันจะหาย
- 2.3 ได้ยินเสียงจิ้งจกร้อง ต้องจุปากตามแก้เคล็ด
- 2.4 หญิงครรภ์แก่ให้กินลูกกวาดจะคลอดง่าย
- 2.5 คนมีดอกเล็บเป็นคนมีบุญ
- 2.6 คนตาเอกคบไม่ได้
- 2.7 ถ้านกแสรกร้องบ้านใคร บ้านนั้นจะมีคนตาย
- 2.8 เด็กทารกปากหนัก ให้เอาขมมาตีปากเด็ก จะทำให้พูดเร็ว เป็นต้น

ส่วน วิน เชื้อโพธิ์หัก (2539 : 88-93) ได้กล่าวถึงความเชื่อในทางพุทธศาสนา ที่ สอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์นั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา ความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่เกิดจากการตรัสรู้ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นความเชื่อจากการใช้ปัญญาใคร่ครวญไตร่ตรองมาอย่างดีแล้ว จนเห็นว่าเป็นความจริง จึงนำออกมาเผยแพร่ ความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา มี 4 อย่าง คือ

1.1 กัมมสัทธา คือ เชื่อกรรม เชื่อการกระทำ กำลังเรียนหนังสือก็เชื่อว่ากำลังเรียนหนังสือ ปลุกพืชก็เชื่อว่าปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ก็เชื่อว่าเลี้ยงสัตว์ รัชการาก็เชื่อว่ารัชการ เป็นความเชื่อที่เชื่อในพฤติกรรมของสิ่งต่าง ๆ

1.2 วิปากสัทธา คือ เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง ใครทำดีคนนั้นต้องได้ดี ใครทำชั่วคนนั้นต้องได้ชั่ว หรือได้รับผลที่ไม่ดี ตั้งใจเรียนหนังสืออย่างดีก็ต้องได้รับความรู้ดี ปลุกมะม่วงมันก็ต้องได้มะม่วงที่ให้ผลมีรสมัน ดังที่มักพูดกันว่า “ปลุกพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น”

1.3 กัมมสกตาสัทธา คือ เชื่อว่ากรรมเป็นของของตน เชื่อในการเป็นเจ้าของกรรม ใครทำอะไรก็เชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำ นักเรียนนักศึกษากำลังฟังครูอาจารย์บรรยาย ก็ต้องเชื่อว่า การฟังคำบรรยายเป็นการกระทำของนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์เป็นผู้บรรยาย ชาวสวนปลุกมะม่วงมัน ก็เชื่อว่ามะม่วงมันที่ปลุกนั้นเป็นของชาวสวน

1.4 ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง เชื่อหลักธรรมต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นหลักปฏิบัติที่เป็นความจริง มีเหตุมีผล ผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้ปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นเวลาสืบต่อกันมามากกว่าสองพันห้าร้อยปีแล้ว ก็ได้รับผลสำเร็จในชีวิตเป็นอย่างดี

ด้วยความเชื่อทั้งสี่อย่างดังกล่าวเป็นความจริงที่เห็นกันชัดเจน ไม่ต้องมีการทดลองค้นคว้า หรือกระทำด้วยวิธีการใดก็ได้ผลเป็นความจริง ความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาจึงสอดคล้องกับวิธีแก้ปัญหาดด้วยวิธีวิทยาศาสตร์

2. ความเชื่อในกาลามสูตร กาลามะเป็นชื่อของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกสปุคค์ อยู่ในแคว้นโกศล ประเทศอินเดีย ขณะนั้นแคว้นโกศล มีกรุงสาวัตถีเป็นเมืองหลวง ในสมัยพุทธกาลขณะที่พระพุทธเจ้ากำลังเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่นั้น ก็มีเจ้าลัทธิอื่น ๆ หลายลัทธินำลัทธิของตนเข้าไปเผยแผ่ให้ประชาชนชาวกาลามะเคารพนับถือ เจ้าลัทธิแต่ละคนมักกล่าววลัทธิของตนคืออย่างนั้น คืออย่างนี้ ทำให้ชาวกาลามะสงสัยและไม่ทราบว่าจะเชื่อถือหรือเลื่อมใสในลัทธิใด อยู่มาวันหนึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จเข้าไปในหมู่บ้านของชาวกาลามะ ชาวกาลามะ

จึงทูลถามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า จะเชื่อถือลัทธิใดดี สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ตรัสว่าลัทธิใดดี แต่พระองค์ทรงให้ชาวกาลามะใช้ความคิดเกี่ยวกับความเชื่อ พระองค์มิให้ชาวกาลามะเชื่อสิ่งต่าง ๆ ลีบอย่างต่อไปนี้

2.1 มา อนุสสวณะ อย่างเชื่อตามที่ได้ฟัง ๆ กันมา การได้ยิน ได้ฟัง อะไรมาอย่าได้เชื่อทันที เสียงผู้พูดอาจไม่ชัดทำให้ผู้ฟังได้ไม่ชัด ข้อความที่ฟังได้อาจไม่ตรงกับความจริง หรือผู้ฟังอาจฟังได้ไม่ชัดเจนก็ได้ คำพูดที่มักนำมายกตัวอย่างกันบ่อย ๆ เกี่ยวกับเสียงของผู้พูดและการฟังที่ได้ความไม่ตรงกันนี้ได้แก่ ผู้ถามถามว่า “ไปไหนมา” ผู้ตอบตอบว่า “สามวาสองศอก” ผู้ถามหาว่าผู้ตอบฟังคำถามไม่ได้ศัพท์จับมากระเดียด จึงตอบคำถามไม่ตรงประเด็น ผู้ตอบก็หาว่า ผู้ถามนั้นแหละถามไม่ชัดเจน ผู้ตอบนี้ก็ว่าผู้ถามถามว่า “ไปได้กี่วา” จึงตอบไปตามความจริง เรื่องทั้งหลายที่พูดกันออกจากปากคนหนึ่งไปเข้าหูอีกคนหนึ่งและพูดต่อกันไปเรื่อย ๆ หลายคนเข้าก็อาจเพี้ยนผิดพลาดจากความจริงไปได้ จึงไม่ควรเชื่อตามที่ได้ฟัง ๆ กันมา

2.2 มา ปริมปรายะ อย่าเชื่อเพราะเห็นเป็นเรื่องเก่าเล่าสืบ ๆ กันมา เรื่องเก่า ๆ ได้แก่ นิทานเก่า นิทานประจำบ้าน คำทำนายฝัน นิทานโบราณ ฯลฯ เรื่องเหล่านี้เล่าสืบต่อกันมานาน มักจะเล่าเพื่อยกเป็นข้อคิดให้ปฏิบัติหรือมิให้ปฏิบัติในชีวิตได้ประโยชน์จากข้อคิดในเรื่องนั้น ๆ แต่เนื้อหาจะไม่เป็นความจริง เช่น สุริยคราสเกิดจากราหุมดวงอาทิตย์ จันทรคราสเกิดจากราหุมดวงจันทร์ ฝันเห็นนรธาตัว ทำนายว่าจะได้เนื้อคู่ เรื่องเก่าเล่าสืบ ๆ กันมาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่ให้เชื่อ

2.3 มา อิติกิรายะ อย่างเชื่อข่าวลือ ข่าวลือก็คือข่าวที่พูดกันทั่วไปต้นกำเนิดของข่าวลือมักเกิดจากการหวังผลอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยผู้หวังผลประโยชน์จะสร้างข่าวขึ้น แล้วอาศัยพรรคพวกที่หวังผลประโยชน์เช่นเดียวกันพูดต่อ ๆ กันไปจนกลายเป็นข่าวลือ เช่น ลือว่าหลวงพ่อกันนั้นศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิพลฤทธิ์อย่างนั้นอย่างนี้ ก็มักเกิดข่าวลือจากลูกศิษย์หรือญาติโยมของหลวงพ่อสั่งเรื่องขึ้น แล้วก็พูดต่อ ๆ กันไป หวังให้คนที่เชื่อเดินทางไปเคารพสักการะหลวงพ่อกันเองจะได้ขายสิ่งของที่เป็นเครื่องสักการะ ขยายอัฐบริวาร ดอกไม้ รูป เทียน ขยายอาหารคาวหวานทั้งที่นำไปถวายหลวงพ่อกันและสำหรับผู้เชื่อถือรับประทาน ขยายเครื่องดื่มและของที่ระลึก สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงมิให้เชื่อข่าวลือ

2.4 มา ปิฎกสัมปทานณะ อย่างเชื่อโดยการอ้างตำรา การอ้างตำราดูเหมือนจะเป็นการอ้างที่น่าเชื่อถือ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าเรื่องที่อ้างนั้นอยู่ในตำราที่อ้างจริงหรือเปล่า อีกประการหนึ่งก็คือตำรามิใช่ว่าจะถูกเสมอไป ผู้เขียนอาจจะเขียนผิด หรือผู้พิมพ์อาจจะพิมพ์ผิด จึงมีที่ผิด

ซึ่งจะเห็นได้ว่าตำราบางเล่มมีใบแก้คำผิด ถ้าผู้อ่านไม่ได้แก้คำผิดตามใบแก้ ก็แสดงว่าผู้อ่านได้ความรู้ผิด ๆ จากตำรา การอ้างในคนเชื่อโดยการอ้างตำราจึงไม่ควรเชื่อ

2.5 มา ตักกเหตุ อย่าเชื่อเพราะเหตุเดาเอา การเดาซึ่งเป็นความคิดของแต่ละคนจะคิดอย่างไรก็ได้ แต่คนส่วนมากมักคิดเข้าตัวเอง จึงมักเดาเหตุการณ์ที่บังเกิดผลในทางที่ดีกับตัวเอง เช่น เดว่าเลขเด็ดเลขนี้จะทำให้ตนเองถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่หนึ่ง คนอื่นเขาก็เดาอย่างเดียวกัน เลขเด็ดของเขาก็มี แต่ไม่เหมือนกันกับของตน ล็อตเตอรี่รางวัลที่หนึ่งแต่ละงวดมีเลขเดียวเท่านั้น ไม่ใคร่ก็ใคร่ต้องผิด หรือทุกคนที่เดาอาจผิดหมดก็ได้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงไม่ให้เชื่อเหตุเดาเอา

2.6 มา นยเหตุ อย่าเชื่อด้วยเหตุคาดคะเน คาดคะเน คือ การคิดคาดหมายเอาไว้ล่วงหน้าอย่างคร่าว ๆ จากการวัด การคำนวณ การสังเกตสิ่งต่าง ๆ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา เช่น เมื่อถึงฤดูฝนก็คาดคะเนเอาว่า วันนี้จะต้องมีฝนตก ในความจริงอาจจะไม่มีฝนตกก็ได้ กรมอุตุนิยมวิทยาเป็นกรมที่พยากรณ์อากาศล่วงหน้า โดยอาศัยการคาดคะเนอย่างมีเหตุผลจากข้อมูลที่ได้ตามท้องที่ต่าง ๆ แต่อากาศตามท้องที่ที่พยากรณ์ไว้ไม่ตรงกับคำพยากรณ์ก็มีมาก สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงไม่ให้เชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดด้วยเหตุคาดคะเน

2.7 มา อากาการปริวิตักเกนะ อย่าเชื่อโดยการนึกคิดตามอาการที่เห็น การที่เคยเห็นสิ่งใดแล้วมักมีอะไรเกิดขึ้นตามมา เช่น เคยเห็นอยู่เรื่อย ๆ ว่า เมื่อท้องฟ้ามีดครึ้มและมีเมฆลอยต่ำในไม่ช้าก็จะมีฝนตก วันต่อมาเมื่อเห็นท้องฟ้ามีดครึ้มและมีเมฆลอยต่ำก็อย่าไปเชื่อทันที หรือเชื่อเอาจริงเอาจริงว่าจะต้องมีฝนตกแน่ บางทีฝนอาจไม่ตกก็ได้

2.8 มา ทิฏฐินิษณานักขันตยา อย่าเชื่อเพราะความชอบใจว่าตรงกับความคิดเห็นของตน การที่ผู้อื่นมาพูด หรือแสดงกิริยาอาการ หรือแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ตรงกับความคิดเห็นของตนก็อย่าเชื่อผู้นั้นทันที ผู้พูดอาจเสแสร้งพูด เสแสร้งแสดงกิริยาอาการหรือแสดงความคิดเห็นเอาใจผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังหลงเชื่อ ผู้พูดหวังผลประโยชน์ภายหลัง ผู้ฟังอาจจะเสียทรัพย์ ถูกหลอกหลวง ถูกกดโกง ก็ได้

2.9 มา ภัพพรูปถายะ อย่าเชื่อเพราะเห็นว่า ผู้พูดนั้นน่าเชื่อถือ ผู้พูดที่ประสงค์จะให้ผู้ฟังเชื่อถือคำพูดของตนตามข้อนี้จะต้องแต่งกายและมีกิริยาอาการเหมือนกับบุคคลในเรื่อง เช่น แต่งตัวและแสดงกิริยาท่าทางเป็นพนักงานเก็บค่าโทรศัพท์ไปหลอกหลวงเก็บค่าใช้โทรศัพท์ แต่งตัวและแสดงท่าทางเป็นเศรษฐีไปหลอกหลวงสมภารหรือเจ้าอาวาสวัดว่า ตนเองเป็นเศรษฐีมีเงินหลายร้อยล้าน ประสงค์จะนำเงินมาทำบุญให้กับวัดนี้หนึ่งล้านบาท แต่ขณะนี้เงินอยู่

ในธนาคาร อยากจะขอเงินมัดสักรหนึ่งหรือสองหมื่นบาทเพื่อเป็นค่าเดินทางไปเบิกเงินที่ธนาคารในเมืองนำมาถวาย สมภารหรือเจ้าอาวาสเห็นกิริยาทำทาง การพูดจาเหมาะสมกับการเป็นเศรษฐีจึงเชื่อแล้วมอบเงินหนึ่งหรือสองหมื่นให้ไป เงินจำนวนนั้นก็สูญไป สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสว่า อย่าเชื่อเพราะเหตุว่าผู้พูดนั้นน่าเชื่อ

2.10 มา สมโณ โน ครูติ อย่าเชื่อเพราะเห็นว่าผู้พูดเป็นสมณะครูอาจารย์ของเรา สมณะ หมายถึงผู้สงบปราศจากกิเลส ผู้แสวงหาหลักธรรม เมื่อได้หลักธรรมในลัทธิของตนแล้วก็นำหลักธรรมนั้นไปเผยแผ่ ก่อนที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเสด็จเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ชาวกาลามะก็มีเจ้าลัทธิหลายสำนักเข้าไปเผยแผ่ลัทธิของตนให้ชาวกาลามะ พระพุทธเจ้าทรงยกย่องเจ้าลัทธิเหล่านั้นว่า เป็นสมณะ เพราะทรงเห็นว่าแต่ละท่านต่างก็นำหลักธรรมในลัทธิของคำว่า สมณะ ด้วย ครู อาจารย์ วิทยากร ที่ให้ความรู้กับศิษย์และผู้ฟังก็จัดเป็นสมณะ เช่นกัน สิ่งที่สมณะนำไปเผยแผ่มักจะเป็นสิ่งที่ดีที่เกี่ยวกับสิ่งที่นำไปพูดไปเผยแผ่ สิ่งที่ไม่ดีมักจะไม่นำมาพูด ผู้ฟังจึงเห็นแต่ส่วนดีของสิ่งนั้น ๆ ด้านเดียว จึงเชื่อตลอดไปว่า คำพูดของสมณะเป็นคำพูดที่ดี แต่บางครั้งสมณะอาจจะนำสิ่งไม่ดีไม่ถูกต้องมาพูดก็ได้เพื่อหวังผลประโยชน์ หากศิษย์ไม่ใช้ปัญญาใคร่ครวญในคำพูดที่ไม่ดีและหลงเชื่อคำพูดนั้นเพราะเชื่อว่าเป็นคำพูดของสมณะของตนเองก็จะเกิดความเสียหายได้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงมิให้ลูกศิษย์และผู้ฟังเชื่อคำสั่งสอน เชื่อคำบรรยายเพราะเห็นว่าคำสั่งสอน คำบรรยาย นั้นเป็นคำสั่งสอน คำบรรยายของสมณะ ของครู ของอาจารย์ของตน

สำหรับประเภทของความเชื่อตามเนื้อหา สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. ความเชื่อเรื่องพระเครื่อง คนไทยเรานับถือในพระพุทธศาสนา จึงมีความเชื่อและศรัทธาว่า พระช่วยเราได้ โดยเชื่อว่าพระเครื่อง เป็นวัตถุมงคลช่วยให้อยู่ยงคงกระพัน แคล้วคลาด มีโชคลาภ ป้องกันเหตุเภทภัยต่าง ๆ นา ๆ ทำให้มีความสุขความเจริญ คนโบราณมักสร้างพระเครื่องด้วยวัตถุและพันธุ์ไม้ต่าง ๆ คือ แร่ ผง ดิน ไม้จันทร์ ไม้กฤษณา รากไม้ ไพล ว่าน เขี้ยว กระดุก และโลหะ พระเครื่องที่เป็นยอดนิยมของนักเลงพระเป็นที่ยอมรับนับถือว่าหายากและมีคุณค่าอันวิเศษสูงสุดนั้นมี ดังนี้

- 1.1. สมเด็จวัดระฆัง ถือเป็นพระเครื่องยอดนิยมสูงสุด
- 1.2. สมเด็จนางพระยา วัดนางพระยา จังหวัดพิษณุโลก
- 1.3. ทู่งเศรษฐี เมืองกำแพงเพชร

- 1.4. พระรอดลำพูน
- 1.5. พระผงสุพรรณ
- 1.6. พระร่วงหลังรางปืน วัดพระศรีมหาธาตุ ศรีสะเกษ
- 1.7. พระท่ากระดาน วัดท่ากระดาน กาญจนบุรี
- 1.8. พระหูยาน จังหวัดลพบุรี
- 1.9. พระปรุหนั่ง วัดอรัญญิก จังหวัดอยุธยา
- 1.10. พระนารายณ์ทรงปืน จังหวัดลพบุรี

และเหรียญที่นับถือกันแพร่หลายก็มี เช่น

- 1.11 เหรียญหลวงพ่อบุช วัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท
- 1.12 เหรียญหลวงพ่อบุช วัดหนัง กรุงเทพฯ
- 1.13 เหรียญหลวงพ่อบุช วัดวังตะโก จังหวัดพิจิตร
- 1.14 เหรียญหลวงพ่อบุช วัดพวงมาลัย จังหวัดสมุทรสงคราม
- 1.15 เหรียญหลวงพ่อบุช วัดเขมาภิรตาราม จังหวัดเพชรบุรี

2. ความเชื่อเรื่องผีบางเทวดา คนโบราณเชื่อว่าผีมีหลายชนิด มีทั้งให้คุณและให้โทษที่ให้โทษก็เช่น ไหว้ขอไม่ให้ทำอันตราย ผีในความเชื่อเหล่านี้ เช่น

- 2.1 แม่โพสพ เชื่อว่าเป็นผีที่คุ้มครองให้ทำไร่ทำนาได้ผลดี เชื่อว่าเป็นหญิงสวยงามผมประบ่า ห่มผ้าจีบสไบเฉียง เวลาอ้อมข้าวจึงมักยกมือไหว้เป็นแม่โพสพ
- 2.2 นางกวัก เชื่อว่าเป็นผีที่ทำให้การค้าขายเจริญรุ่งเรือง มีเสน่ห์ นางกวักนั้นเป็นรูปผู้หญิงนั่งพับเพียบ ผมยาวประบ่า ห่มสไบเฉียง มือหนึ่งทำท้าวัก มือหนึ่งทำแวนตามสบาย
- 2.3 แม่ย่านาง เป็นผีของชาวเรือ เชื่อว่าสถิตอยู่ที่หัวเรือ คอยปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัย และให้ทำมาค้าขึ้น เชื่อว่าเป็นหญิง
- 2.4 พระภูมิเจ้าที่ เชื่อว่าเป็นผีบ้านผีเรือน ที่คอยปกป้องรักษาให้เกิดความร่มเย็น มีลักษณะเป็นชายสูงอายุท่าทางใจดี มักนั่งขวามือขวา
- 2.5 เปรต เชื่อว่าเป็นผีที่อดอยาก ต้องการผู้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้คนด่าทอพ่อแม่หรือทุบตีพ่อแม่ เชื่อว่าตายไปเป็นเปรต มีรูปร่างสูงเท่าต้นตาล ปากเล็กเท่ารูเข็ม ตาโตสีแดง มือใหญ่เท่าใบตาล ส่งเสียงแหลมเล็กขออาหาร

2.6 นางตะเคียน เชื่อว่าเป็นผีสิงอยู่ที่ต้นตะเคียนใหญ่ ๆ ยิงนำมาทำเสาเรือน และตักน้ำมันจะยิ่งคร่ำยมาก เป็นผีผู้หญิงผมยาวแปลงกายได้

2.7 นางตานี เป็นผีที่อยู่ที่ต้นกล้วยตานี เป็นประเภทนางไม้ เป็นหญิงผมยาว ห่มสไบเฉียง

2.8 ผีกระสือ เป็นผีที่เข้าสิงผู้หญิง มีแสงไฟวับ ๆ เวลาออกหากินในเวลากลางคืน มักชอบกินของสกปรก ออกอยากเชื่อว่าชอบเช็ดปากที่ผ้าถุงสีดำ และน้ำลายจะไหลอยู่เสมอ

2.9 ผีกระหัง เป็นผีที่เข้าสิงผู้ชาย มีกระดิ่งเป็นปีก มีสากคำข้าวเป็นอาวุธ ที่ก้นจะมีหางโผล่เล็กน้อย ชอบอาศัยอยู่ตามซอกและออกอยาก ชอบขโมยของกิน

2.10 ผีปอบ เป็นผีที่สิงในร่างกายคน และหิวบ่อย แย่งอาหารผู้ที่สิงอยู่และกินดิบไตใส่ฟุงในที่สุด โบราณให้สังเกตคนถูกปอบเข้าว่าตาขวางไม่กล้าสู้สายตาคคน และชอบกินของสดของควา กลางคืนก็จะหิวเสมอ

2.11 เป็นผีที่มีรูปร่างเป็นดวงไฟ ปรากฏตัวตามน้ำสกปรกชอบหลอกส่องทางให้คนหลงทาง ไฟนั้นเกิดจากหัวของมัน ไม่เป็นอันตรายแก่คน

2.12 ผีกองกอย เป็นผีที่กระโดดไปด้วยขาข้างเดียว เป็นผีที่มีอันตรายมาก มักเข้าคุดเลือดคนตรงหัวแม่เท้าในขณะหลับ ผีกองกอยจะมีท้องป่อง ตาโต

3. ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา เวทย์มนต์คาถามีอำนาจเหนือจิตใจของมนุษย์ มีอิทธิพลบันดาลจิตใจผ่องใส และเกิดความมั่นใจ ว่าแคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง ตั้งแต่สมัยโบราณ คนมีความเชื่อถือ เล่าเรียนคาถาอาคมถ่ายทอดกันสืบมา ในวรรณคดีไทยจะมีปรากฏอยู่หลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องขุนช้างขุนแผน มีการใช้เวทย์มนต์คาถาอยู่หลายต่อหลายตอน คาถาที่เชื่อถือกันมีหลายบท โดยเชื่อว่าทำให้อยู่ยงคงกระพันทำให้หายตัวได้ เรียกผีมารับใช้ได้ ตลอดจนสามารถป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งปวงได้ด้วย ปัจจุบัน เวทย์มนต์คาถาได้ลดความเชื่อถือลงไปมาก แต่ในบางกลุ่มชนก็ยังเชื่ออยู่เหนียวแน่น และคาถาบางบทก็เป็นที่เชื่อถือของคนทั่ว ๆ ไปในปัจจุบัน

แปลก สนธิรักษ์ (อ้างถึงใน วีระวัชร ปิ่นเขียน 2542 : 79) ได้แบ่งประเภทของคาถาอาคมไว้ 8 ประเภท ดังนี้คือ

3.1 คาถาอาคมที่ใช้ป้องกันตัว ได้แก่ อาคมที่ปลุกเสกเพื่อยู่งคงกระพันชาตรี เช่น อาคมหัวใจหนูมานคลุกฝุ่น

- 3.2 อากมทำร้ายผู้อื่น เช่น การบิคไปใส่ บังพิน
- 3.3 สะเดาะ เป็นอากมประเภทที่ทำให้เครื่องติดขัด เคลื่อนหลุดจากที่ เช่น สะเดาะกุญแจ โช้ตรวน ลูกदान
- 3.4 แสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เช่น ล่องหน คำดิน เดินน้ำ ลุยไฟ หายตัว ย่นทาง
- 3.5 ประสาน ได้แก่อากมที่ใช้รักษาบาดแผลให้สนิทเป็นเนื้อเดียวกัน หรือทำให้กระดูกที่หักติดกัน
- 3.6 แก่โรคต่าง ๆ รักษาโรคต่าง ๆ เช่น ยาแก้วพ่นคนตายให้ฟื้น เสกน้ำพ่น แข็งคนที่เป๋นตาแดง
- 3.7 กันและแก้ภูติผี มีคาถาอากมภาวนากันและแก้ผีหลอกหรือไล่ผีที่เข้าสิงอยู่ในคน เช่น เสกไฟร ไปสักตามตัวคนถูกลิง หรือเสกหาวายเขี่ยน
- 3.8 คาถาให้คนรัก เช่น คาถาอากมหาเจ้านาย หรือทำให้ผู้หญิงหรือผู้ชายรัก

4. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ชาวบ้านโดยทั่วไปมีคติความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยคุ้มกันชีวิตจากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้

เครื่องรางของขลังที่มักพบกันอยู่จะมีเป็นสองประเภทด้วยกัน คือ

4.1 ประเภทที่เกิดเองโดยธรรมชาติ เป็นของประหลาด หายาก เช่น ว่าน คดไม้สัก (ตาไม้สักซึ่งกลายเป็นหิน) เพชรตาแมว เขี้ยวหมูตัน เหล็กไหล เขาสัตว์ ไช้เป็ดหิน ไช้ตันทองแดง สะบ้าหัวเข้าทองแดง เม็ดขนุนทองแดง ไช้แมงดาทองแดง ไช้นกตะกอดทองแดง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เชื่อกันว่าทำให้ผู้มีไว้ในครอบครอง จะอยู่คงกระพันป้องกันอันตรายได้

4.2 ประเภทที่มนุษย์ทำขึ้น แล้วผ่านพิธีปลุกเสก โดยเชื่อว่า เป็นสิ่งคุ้มกันภัยอันตรายทั้งมวล หรือมีคุณทางเมตตามหานิยมก็ได้ เช่น ยันต์ ตะกรุด สาธิกา ขมิ้นเสก แหวนพิรอด พิสมร เป็นต้น

ตัวอย่าง

4.2.1 ยันต์ เป็นเครื่องรางรูปภาพ ที่เขียนลายลงบนผ้า หรือสักลงบนตัวคน โดยนำคาถาอากมต่าง ๆ มารวมเป็นหัวใจคาถา ตามแต่จะให้มีความในทางใดก็ได้ ตามคาถานั้น

4.2.2 ตะกรุด ใช้โลหะ เช่น เงิน หรือทองแดง หรือทองแผ่นบาง ๆ แล้วเขียนยันต์ลงไป ม้วนเป็นขี้กกลม ๆ ใช้แขวนคอ มีคุณทางเมตตา ทางแคล้วคลาดคงกระพัน

4.2.3 สาธิกา ใช้โลหะที่บางมาก โดยมากใช้เงิน ม้วนเป็นตะกรุดขนาดเล็ก แล้วเสกใส่ตาหรือลิ้น เป็นเมตตามหานิยม

4.2.4 แหวนพิรอด ทำจากหญ้าแพรก หรือฝ้ายยันต์ ถักขดเป็นแหวนลงรักปิดทอง เสกคาถาอาคมเป็นเครื่องรางให้อยู่คงกระพันหรือไล่ภูตผีผู้ศัตรู

4.2.5 เสื้อยันต์ ใส่กันลูกปืน ทำให้ปืนยิงไม่ออก อยู่คงกระพันกาลาเกาะเป็นรูปราหูอมจันทร์ มีคุณค่าคงกระพันชาติ

5. ความเชื่อเกี่ยวกับการเช่นสรวงบูชาและการสะเดาะเคราะห์ การเช่นสรวงบูชา และการสะเดาะเคราะห์ เป็นคติประเภทผสม เพราะนอกจากจะต้องมีการบนบานศาลกล่าวแล้วยังมีพิธีบวงสรวงประกอบด้วย การเช่นสรวงบูชาและการสะเดาะถือว่าเป็นการแก้เคราะห์ร้ายต่าง ๆ อันจะพึงเกิดหรือที่กำลังได้รับอยู่ให้ออกไป และมักจะทำเมื่อมีการทำนายทายทักว่ามีเคราะห์ร้ายต่าง ๆ หรือมีลางร้ายเกิดขึ้น

ในวรรณคดีไทยจะกล่าวถึงการสะเดาะเคราะห์และการเช่นสรวงบูชาไว้หลายแห่ง เช่นในเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ ตอนที่ 42 กล่าวถึงนางละเวงฝันว่าได้กลิ่นดาวจรเข้มีเทวดาเหาะมาเอาสายฟ้าฟาด และยังควักลูกตาสองข้างไปอีกด้วย นางยุพาผกาแก้ฝันว่าจะได้โอรสเรื่องอำนาจแต่จะมีศึกใหญ่เป็นเหตุให้เสียความรัก ต้องแก้ด้วยการทำบัตรพลีปิดประตูเมืองทั้ง 8 ทิศ ห้ามคนเข้าออก และนางละเวงได้จำศีล ฆ่าสัตว์ต่าง ๆ เอาเลือดเช่นสรวง แล้วสวดมนต์สะเดาะเคราะห์ด้วยดังกำกลอนตอนหนึ่งว่า

ถึงประจวบรูปาดรงหน้าศาล	สมมุติท่านเทวาสถล
นางยังหยุดจุดเทียนเวียนมณฑล	เจิมสุคนธ์จวงจันทร์แล้ววันทา
บรรดาสัตว์มัดเชือกเอาเลือดสด	สุรารดเช่นถวายเป็นช้อยชวา
ของสังเวชนิยมทั้งถั่ววา	สวดมนตราสะเดาะพระเคราะห์นาม

ในโครงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่กล่าวถึงการทำพิธีเช่นสรวงพระไทร ไว้ในโคลงบทที่ 207 ว่า

เสื่อข่มหนุ่มแน่นหนั่ง	ระวังไฟ
ดึกยิ่งวังเวียรไว	แวกล่อม
จำเป็นเช่นพระไทร	เพราะเหตุอื้อ เสื่อเฮ
ตัดดับกับเนื้อพร้อม	พร้าตั้งสังเวย

สาเหตุการสะเดาะเคราะห์และเช่นสร้างบูชา เพราะเกิดจากความกลัวว่าจะได้รับอันตรายจึงหาทางขจัดปัดเป่า ขอความคุ้มครองป้องกันให้พ้นจากความชั่วร้ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสวัสดิมงคล

6. ความเชื่อเรื่องวาน

วานที่เรารู้จักกันนั้น เชื่อว่ามีคุณวิเศษหลายอย่าง เป็นทั้งเครื่องรางของขลัง เป็นทั้งยาที่เกิดอันตราย และเป็นทั้งยารักษาโรคได้ด้วย วานชนิดต่าง ๆ ที่เรารู้จักกันดี เช่น

- 6.1 วานนางคุ้ม เชื่อว่าปลุกไว้ที่บ้านใดจะคุ้มกันภัยอันตรายทั้งมวลได้ทุกอย่าง
- 6.2 วานนางกวัก มีคุณทางเมตตามหานิยม
- 6.3 วานกระสือ มีคุณทางคงกระพันชาตรีเป็นวานที่มีผีสิง ออกหากินของโสโครกและเข้าสิงคนได้ เชื่อว่านำภาพหน้าเจ้าของไปแสดงให้ผู้อื่นพบเห็น จึงไม่ค่อยมีคนกล้าปลุก
- 6.4 วานเศรษฐี มีคุณทางร่ำรวย โชคลาภ
- 6.5 วานดอกทอง เชื่อว่ามีสมบัติในทางปลุกกำหนด ผู้ใดได้กิน หรือแม่เพียงได้กลิ่นจากดอกที่บ้าน ก็จะงมงามในโลกกียรส ทุกส่วนของต้นไม้ไหลผ่านก็จะเกิดปั่นป่วนด้วยอารมณ์เพศไปทั่วถึงกัน
- 6.6 วานเหล็กไหล ใช้กินแล้วมีคุณทางคงกระพันชาตรี ก่อนกินเสกด้วยคาถา “นโมพุททายะ” สามจบ น้ำที่รดก็เสกด้วย “นโมพุททายะ” ทุกครั้งเช่นกัน
- 6.7 วานเสน่ห์จันทน์หอม มีคุณทางเสน่ห์มหานิยม ทำให้ค้าขายดี
- 6.8 วานมหาโชค ให้คุณค่าโชคลาภ

7. ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ เชื่อว่าพืชและต้นไม้เมื่อปลุกในบ้านอาจให้คุณหรือให้โทษ เช่น

7.1 การปลุกต้นไม้ขามไว้หน้าบ้านจะทำให้มีเมตตามหานิยม

7.2 การปลุกละมุดไว้ใกล้บ้านจะไม่เจริญ

7.3 การปลุกต้นไม้ที่บ้าน จะได้รับความทุกข์ระทม

7.4 การปลุกมะไฟไว้ในบ้าน จะทำให้เดือนร้อนเหมือนไฟ

จากหนังสือโลกทรรศน์ไทยภาคใต้ ได้กล่าวถึงการปลุกต้นไม้ที่จะให้เป็นมงคลไว้
ตอนหนึ่งว่า

ทิสบูรพา ให้ปลุกต้นไม้ ต้นกุ่ม และต้นมะพร้าว

ทิสอากาศเนย์ ปลุกต้นข่อย ต้นสารภี

ทิสทักษิณ ปลุกมะม่วง ต้นพลับ

ทิสหริดี ปลุกต้นชัยพฤกษ์ สะเดา ขนุน

ทิสประจิม ปลุกต้นมะกรูด

ทิสพายัพ ปลุกต้นมะกรูด

ทิสอุดร ปลุกพุทรา หัวว่านต่าง ๆ

ทิสอีสาน ปลุกทุเรียน และขุดบ่อลงไว้

พระยาอนุমানราชชน (1986 : 302-308) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Essays on Thai
Folklore ว่าต้นไม้และไม้ผลที่ไม่ควรปลุกไว้ใกล้บ้านมีดังนี้

เต่าร้าง สละ ระกำ โศก ลั่นทม กระดังงา จำปี จำปา รัก ขบา นางแย้ม สารภี
พิกุล จัน มะละกอ พุทธรักษา โพ นุ่น จี๊ว ตะเคียน ยาง พุทรา มะยม มะรุม กล้ายตานี

ต้นไม้และไม้ผลเหล่านี้ ท่านได้ให้เหตุผลไว้แต่ละชนิดว่าเหตุใดจึงไม่ควรปลุกใกล้
บ้านด้วย เช่น เพราะไม้บางชนิดเป็นไม้เนื้ออ่อน กิ่งหักง่าย บางชนิดล้มง่าย บางชนิดปลุกกัน
ตามวัด จึงไม่ควรนำมาปลุกใกล้บ้าน บางชนิดเหมาะสำหรับปลุกในป่าที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่กว่า
บริเวณบ้าน ฯลฯ เป็นต้น

8. ความเชื่อเรื่องยาโบราณหรือยากกลางบ้านและยาล้าง

ยาโบราณ คือยาพื้นบ้านที่ชาวบ้านเก็บจากสมุนไพร หรือพืชที่หาได้ในธรรมชาติ
รอบตัวมาผสมกันเป็นยาแก้โรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเมื่อสัมฤทธิ์ผลก็จดจำเล่ากันสืบต่อมา หรือบางครั้งก็
เรียกว่า ยากลางบ้าน สำหรับความเชื่อเรื่องยากกลางบ้านเป็นเรื่องของการมีประสบการณ์ ได้ลอง
ผิดลองถูกจนสามารถนำสิ่งต่าง ๆ มารักษาโรคต่าง ๆ ได้ผลพอสมควร เช่น ปวดท้อง ให้เอาใบ

กระเพราขี้กัปปูนกินหมากทาท้อง หรือยาบำรุงสายตาให้ใช้ ผักบุ้งแดงทั้งต้นทั้งราก นำมาตากแห้งบดให้ละเอียดผสมกับพริกไทยบด อัตราส่วน 3 : 1 แล้วมาคลุกเคล้ากับน้ำผึ้งแท้ ปั้นเป็นลูกกลอน รับประทานครั้งละ 1 เม็ด สองเวลา เช้าเย็น แก้กามขี้ ตาฟาง แสบตาได้ผล เป็นต้น สำหรับยาบำรุงสายตานิ จะเห็นว่า ผักบุ้งนั้นมีวิตามิน A ซึ่งช่วยบำรุงสายตา จึงเห็นว่าการรักษาของคนโบราณเป็นเรื่องที่ได้ลองใช้จนเห็นผลแล้วจดจำกันต่อ ๆ มา ยาโบราณที่ถามจากคนเฒ่าคนแก่มีหลายชนิด เช่น

8.1 ห้ามเลือด ใช้ยอดใบตองอ่อนเกี่ยวละเอียด แล้วโปะที่แผล ใช้รังแมงมุมที่สะอาด ปิดบนแผล

8.2 ผมร่วง ใช้หัวหมาก ตัดออก แล้วดู ตรงที่ผมร่วงผมจะขึ้น

8.3 อีสุกอีใส ใช้เมล็ดมะขามแช่น้ำ ให้มีรสเขื่อน นำมาทาตัว แก้อีสุกอีใส

8.4 แผลสด ใช้มันของเหี้ย กลูกกับเกลือดำให้แห้ง ตากไว้เป็นปี ๆ ใช้ทาแผลสด

8.5 ปวดฟัน ใช้คิปลี กลือตัวผู้ และยาสูบตำผสมกัน ใช้ดอกอัญชัน ตำใส่ฟัน

8.6 กันด้วยตำแย ใช้ตำลึงขี้ทา

8.7 กันด้วยหมามูย ใช้เทียนกลึง

8.8 ปวดท้อง ใช้มหาสิงห์ น้ำมะกรูด ปูน ใบกระเพราแดง ทารอบท้องไม่ให้ถูกแดด

8.9 เหน็บชา ใช้รำข้าวใหม่ ๆ (ไม่มีเชื้อรา) 5 ถ้วยชา ใส่น้ำพอควร ต้มให้เหลือน้ำ 7 ถ้วยชา เอากากออกทิ้ง ส่วนน้ำไปต้ม ต้องกินเป็นประจำ

8.10 หนองใน ใช้ต้นผักบุ้งสด ล้างสะอาด ตำคั้นเอาน้ำผสมน้ำผึ้งพอประมาณ

8.11 รุสวัด ใช้ใบพุทธาน ตำพอก หรือจะใช้ใบแห้ง บดเป็นผง ผสมน้ำข้าวทาแผล ก็จะหาย

8.12 ตกเลือด ใช้รากชบาแห้ง 15-30 กรัม ผสมกับช่อดอกหงอนไก่แห้ง อย่างละเท่า ๆ กัน ต้มน้ำกิน เป็นต้น

ยาสั่ง คือยาที่มีผู้ปรุงขึ้นจากสมุนไพรประเภทมีพิษต่าง ๆ และพิษนั้นจะกำเริบทำให้ผู้กินถึงตาย หรือเกือบตายได้ ถ้าไปกินอาหารที่กระตุ้นฤทธิ์ยา จึงเรียกว่า ยาสั่ง เพราะผู้ให้กินจะสั่งได้เลยว่า จะตายเมื่อไปกินอาหารชนิดใด แต่บางชนิดก็ถึงตายได้โดยไม่ต้องไปกินอะไร

เรียกว่า สั่งให้ตายทันที ตัวอย่างยาสั่งเช่น ยาสั่งให้ตายใน 4-5 ชั่วโมง เอาว่าชนิดหนึ่งที่มีพิษมาตำให้ละเอียด ผสมกับกระดุกงูเห่าไฟแล้วใส่ลงในเหล้ารอกำมือหนึ่ง ผู้ดื่มจะรู้สึกเจ็บปวดและตายภายใน 4-5 ชั่วโมง

9. ความเชื่อเรื่องเสน่ห์ยาแฝด

การทำเสน่ห์ เป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ในวรรณคดีไทยของเราก็มีปรากฏอยู่ เช่น ลิลิตพระลอ ขุนช้าง - ขุนแผน พระอภัยมณี โคนบุตร สิงหนไตรภพ อิทธิพลความเชื่อยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันบ้าง ดังจะเห็นในนิยาย หรือละครสมัยใหม่ การทำเสน่ห์ คือ การทำให้คนรักหรือเกลียดกันได้ โดยมีพิธี หรือวิธีต่าง ๆ กันไปตามความเชื่อ เช่น

9.1 ฝังรูปฝังรอย นำดินจากป่าช้าผิคู หรือจี๊ผิ้งที่ปลุกเสกแล้วมาปั้นเป็นรูปร่างหญิงชายเขียนชื่อทั้ง 2 ตัว หันหากัน พันด้วยสายสิญจน์เสกคาถาอาคม ลำทับแล้วเอาไปฝัง ตัวผู้ที่ถูกกระทำก็จะหลงไหลในอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าจะให้เกลียดก็เอาหน้าออกจากรัก

9.2 น้ำมันพราย เชื่อว่าถ้าถนบน้ำมันจากใต้คางผีตายท้องกลม ในป่าช้าแล้วนำมาปลุกเสกด้วยคาถาอาคม แล้วนำไปติดใส่ผู้หญิง หรือป้ายให้ถูกเนื้อตัว หรือจะใส่ในดอกไม้ให้ผู้หญิงดมก็ได้ หญิงจะรักจะหลง

9.3 ลงอาคม นำรูปของผู้ต้องใจ ไปลงอาคม ปลุกเสก ผู้นั้นจะเฝ้าแต่คิดถึง

9.4 เป่าคาถา ภาวนาว่าคาถา ใส่ยาลมให้กิน หรือเป่าคาถาไปที่ผู้ต้องใจ

9.5 หงษ์ร่อนมังกรรำ ผู้หญิงที่ต้องการให้ผัวหลง เมื่อทำสำหรับกับข้าวเสร็จใหม่ ๆ ให้เปลือยกายรำไปรอบ ๆ สำหรับนั้น หรือข้ามไปมาให้หงือไหลลงไปในสำหรับ แล้วจึงยกไปให้ผัวกิน

9.6 ผงเสน่ห์ยาแฝดชาย ผู้ชายที่จะทำผงเสน่ห์ให้เปลือยกายลงอาบน้ำในอ่างเดียวอยู่ 3 วัน แล้วนำน้ำนั้นไปผึ่งแดดให้แห้งจนได้ตะกอนจี๊โคล ให้ชูดมาใส่ลงในลูกสวาทที่แกะใส่ในทิ้งไปแล้ว แล้วอุดด้วยเทียน กลิ้งลงในห้อง พอถ่ายออกมาก็นำไปล้างให้สะอาดแล้วแกะเทียนออก เอาผงจี๊โคลที่อยู่ในลูกสวาท ใส่เล็บไว้ติดลงในกับข้าวที่หญิงกิน หญิงก็จะหลงรัก

9.7 ผงเสน่ห์ยาแฝดหญิง หญิงจะทำเสน่ห์ชายหลงรัก เวลาเป็นประจำเดือนให้

ลงไปอาบน้ำในอ่างเดียวอยู่ 3 วัน นำน้ำนั้นไปฝั่งแดดให้แห้ง จากนั้นก็เก็บตะกอนที่ค้างอยู่บนอ่าง ไว้ใช้โรยอาหารหรือน้ำให้ผู้ชายกิน ผู้ชายก็จะหลงรัก

9.8 กลิ่นเสน่ห์ เครื่องปรุงที่จะทำให้คนได้กลิ่นหลงรัก มีรากไม้เผือกหอม ใบอุ้ม ใบเนียม หัวตะแห่งะ จันทร์ หอม จันทร์แดง อย่างละเท่า ๆ กัน นำไปใส่ตุ่มหรือให้ แล้วจึงนำเสื้อผ้าหรือเครื่องประดับต่าง ๆ ใส่ลงไปในภาชนะที่บรรจุด้วย ปิดฝาให้แน่นประมาณ 10 วัน จากนั้นก็นำออกมาใช้ ในเวลากลางคืน

9.9 ผูกกระแสนิจ ใช้วันเดือน ของสองฝ่ายมาทำพิธีปลุกเสก

10. ความเชื่อเรื่องฝัน การทำนายฝัน

ความฝัน และการทำนายฝัน เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน แม้ในปัจจุบัน ความฝันก็ยังมียุทธิพลเกี่ยวพันอยู่กับชีวิตประจำวันของคนเราโบราณเชื่อว่า ความฝันเกิดจากสาเหตุ 4 ประการ ดังนี้

10.1 บุพนิมิต คือฝันเป็นกลางบอกเหตุล่วงหน้า

10.2 จินนิวรณ์ คือฝันเพราะใจเป็นห่วงหรือพะวงอยู่

10.3 เทพสังสรรค์ คือฝันเพราะเทวดามาดลใจ

10.4 ชาติอุโขก คือฝันเพราะชาติ 4 ภายในร่างกายกำเริบ เช่น กินมากไป

หรืออาหารไม่ย่อย

ตัวอย่างความเชื่อเรื่องความฝันมีมากมาย พอยกให้เห็นได้ดังนี้

ก. ฝันเห็นงู ทายว่า จะพบเนื้อคู่ ถ้าโดนงูรัดจะได้แต่งงาน

ข. ฝันเห็นอุจจาระจะมีโชคดีมีลาภ

ค. ฝันเห็นพระบรมวงศานุวงศ์ ทายว่า จะมีแต่เรื่องที่เป็นสิริมงคล

ง. ฝันเห็นปลิงจะเคราะห์ร้าย ถ้าในฝันปลิงไม่ได้จะเสียชีวิตสิ้น

จ. ฝันเห็นคนใดตายถือว่า ต่ออายุให้กับผู้นั้น

ฉ. ฝันว่าฝันหักจะมีคนเสียชีวิต ถ้าฝันหน้าหักแสดงว่าบิดา มารดา ฝันล่าง

ข้างหน้าเป็นมารดา ฝันบนข้างหน้าเป็นบิดา ฝันกรมคือญาติพี่น้อง

ช. ฝันว่าของหาย ทายว่าจะจากที่อยู่ แต่จะได้ลาภ

ซ. ฝันว่าตัดผม ไม่เป็นมงคลถือว่าโชคร้าย

- ฅ. ฝึนว่าถูกสุนัขกัด จะเคราะห์ร้าย
- ณ. ฝึนว่า ไฟไหม้บ้าน เป็นลางร้าย
- ญ. ฝึนว่า ถูกควักลูกตา จะเสียของรักหรือเคราะห์ร้าย

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับวันที่ฝึนอีกดังนี้

ฝึนวัน	อาทิตย์	เชื่อว่า	จะเกิดกับผู้อื่น
	จันทร์	เชื่อว่า	จะเกิดกับญาติมิตร
	อังคาร	เชื่อว่า	จะเกิดกับบิดามารดา
	พุธ	เชื่อว่า	จะเกิดกับบุตร
	พฤหัสบดี	เชื่อว่า	จะเกิดกับครูบาอาจารย์
	ศุกร์	เชื่อว่า	จะเกิดกับข้าวของเครื่องใช้
	เสาร์	เชื่อว่า	จะเกิดกับตัวเราเอง

เชื่อกันว่า ฝึนที่เป็นความจริงนั้น จะต้องฝึนในเวลาใกล้รุ่ง ใกล้สว่าง หรือหลังเที่ยงคืนไปแล้ว และความฝึนใดที่เราสะดุ้งตื่นขึ้นกลางคืน และเป็นฝึนดีต้องการฝึนต่อ ก็ให้กลั้นใจ แล้วกลับหมอนต่อไป ก็จะฝึนต่ออีก

11. ความเชื่อเรื่องเคล็ดกลาง

11.1 เคล็ด เคล็ดเป็นความเชื่อมาแต่โบราณ ว่าถ้าหากทำอย่างนั้นอย่างนี้แล้วจะดีหรือถ้าทำอย่างนั้นอย่างนี้แล้วจะไม่ดี เช่น

- ก. ถ้าพบอะไรกลางคืน หรือได้ยินเสียงอะไรกลางคืน ห้ามทักห้ามถาม เพราะจะเกิดอันตราย
- ข. ถ้าเดินไปตามทาง 3 แพร่ง พบกระทงบายศรีวางอยู่ ห้ามทักเด็ดขาคีจะเข้าตัว
- ค. เวลากลางคืนฝึนร้ายมาแล้วให้ฟัง ต้องแก้เคล็ดว่า เขาฝึนดี
- ง. ถ้าชื่อของเขามาจะนำไปเปลี่ยนต้องไปตอนเย็น เพราะคนค้าขายถือเคล็ด ถ้าไปเช้า เขาถือว่าชวย
- จ. ถ้าเหี้ย หรืออีแร้งเข้าบ้าน ให้พูดว่า ตัวเงินตัวทอง หรือพระยาหงส์ทองมาให้ลาก

11.2 ลาง ลางเป็นเครื่องบอกเหตุ หรือทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้า มักจะเป็น

เหตุร้ายมากกว่าเหตุดี จึงติดปากกันว่า “เกิดกลางร้าย” ลางบอกเหตุร้ายไม่ควรเดินทางไปนอกบ้าน หรือนอกชายคาเรือน ได้มีผู้กล่าวไว้ให้คล้องจองกันดังนี้

แมงมุมตีก จิ้งจกทัก คานหักคาบ่า
 แร้งจับหลังคา กากี้ใส่หัว วัวควายตื่นจากคอก
 หอกดาบกระทบกัน

ซึ่งในวรรณคดีไทยของเราหลายเรื่อง ได้กล่าวถึงลางบอกเหตุไว้มากมาย เช่น ในวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ลิลิตเดลงพ่าย ลิลิตพระลอ เป็นต้น ซึ่งลางร้ายหรือลางสังหรณ์นี้ เป็นความเชื่อที่มีอิทธิพล ทำให้เกิดความหวั่นวิตก หรือเกิดความลังเลไม่มั่นใจได้ บางอย่างเมื่อมีลางแล้วจึงต้องมีการแก้เคล็ด หรือไม่ไปตามลางบอกเสีย เช่น มีคนเห็นว่าหัวขาด แขนขาด จะเกิดอันตรายให้ผู้เห็นแก้เคล็ด โดยกลั่นใจเอาหมอนต่อเป็นหัว หรือแขนให้

สิ่งที่เป็นเครื่องหมายบอกกลางต่าง ๆ เช่น

- ก. สัตว์ต่าง ๆ บอก เช่น แมงมุมตีก จิ้งจกทัก นกแสกร้อง
- ข. อวัยวะต่าง ๆ ได้รับอันตรายหรือมีอันเป็นไป เช่น ผู้อื่นเห็นว่าหัวขาด แขนขาด เป็นต้น
- ค. เกิดวิปริตต่าง ๆ ขึ้นในร่างกายของผู้นั้น เช่น กิวเขม่น ตัวสั้น
- ง. มีเหตุการณ์ที่ไม่ดีเกิดขึ้น เช่น ลมพัดฉัตรหัก ดาวหางขึ้น

12. ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม การถือฤกษ์ถือยามเป็นการทำไปเพื่อความป็นสวัสดิมงคล คนโบราณมีความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามมากเวลาจะไปไหน ๆ เขาจะต้องตรวจตราหลายอย่าง เช่น

12.1 การดูลมจันทรถลา สุรยกลา เป็นวิธีการตรวจดูจากลมปราณหรือลมหายใจเข้าออกทางจมูกทั้งสองข้าง ข้างขวาเรียกว่า (ลม) สุรยกลา ข้างซ้ายเรียก (ลม) จัทรถลา ก่อนออกเดินทางจะมีการพิสูจน์ลมปราณเสียก่อน เพื่อจะได้รู้ว่าภาระงานหรือสิ่งที่มุ่งหวังจะไปทำนั้นจะสัมฤทธิ์ผลแค่ไหน ถ้าหายใจคล่องทั้งสองข้างก็หมายความว่าไปสะดวก ปราศจากอุปสรรคถ้าลมหายใจขัดข้องจะเกิดอุปสรรค ไม่ควรเดินทางมีวิธีแก้เคล็ดคือ ถ้าหากหายใจคล่องทางขวาให้ยกเท้าซ้ายขาไปก่อน ถ้าหากลมหายใจคล่องข้างซ้ายให้ยกเท้าซ้ายขาไปก่อน

21.2 การจับยามสามตา ยามสามตาเป็นตำราทำนายโดยถือเลข 3 ตัว คือ 1-2-3 ดังในรูปประกอบวิธีจับยาม จะนับตามข้างขึ้นข้างแรม เวียนไปคนละทาง และพยากรณ์ตามเศษ

$$\begin{array}{r} 2 \\ \hline 1 \quad | \quad 3 \end{array}$$

มนุษย์เราแต่โบราณมา เชื่อถือในฤกษ์ยาม วันดี วันร้าย ในวันที่จะประกอบพิธีมงคล หรือเดินทางไปทำกิจธุระที่หนึ่งทีใด

ฤกษ์ หมายถึง เวลาอันเหมาะที่จะประกอบพิธีมงคลต่าง ๆ ส่วนยาม หมายถึง ส่วนของวัน ในวันหนึ่งจะมี 8 ยาม ยามหนึ่งมี 3 ชั่วโมง ซึ่งผู้รู้ในโหราศาสตร์ จะนำฤกษ์ ยาม มาดูควบคู่ไปกับวันดี และวันร้าย

13. ความเชื่อเกี่ยวกับวันดี วันร้าย คนไทยเชื่อว่าวันที่ควรทำการมงคลนั้นจะต้องศึกษาให้ถ่องแท้เช่นเดียวกับวันที่ถือไม่ดี ทั้งนี้เพื่อจะได้กำหนดว่า ควรจะทำการเรื่องใดในวันไหนเป็นการจัดระเบียบอย่างหนึ่งด้วย

วันดี คือวันที่นิยมทำการมงคลต่าง ๆ คือ วันอมฤตโชค วันสิทธิโชค วันมหาสิทธิโชค และวันเสาร์ 5 วันเหล่านี้ถือว่าเหมาะแก่การมงคล แต่จะวันจะกำหนดลงไว้ว่าวันใดบ้างที่เป็นวันเหล่านั้นในแต่ละเดือน เช่น

วันอมฤตโชค	จะตรงกับวันอาทิตย์ขึ้นหรือแรม	8 ค่ำ
	จะตรงกับวันจันทร์หรือแรม	3 ค่ำ
	จะตรงกับวันอังคารหรือแรม	9 ค่ำ
	จะตรงกับวันพุธหรือแรม	2 ค่ำ
	จะตรงกับวันพฤหัสบดีหรือแรม	4 ค่ำ
	จะตรงกับวันศุกร์หรือแรม	1 ค่ำ
	จะตรงกับเสาร์หรือแรม	5 ค่ำ

วันสิทธิโชค และวันมหาสิทธิโชค ก็กำหนดไว้เช่นเดียวกัน วันเสาร์ 5 นั้น ยังนิยมใช้ประกอบพิธีเกี่ยวกับอาถรรพศาสตร์ เช่น การปลุกเสกพระ การตัดผม

เกณฑ์เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้ทำการมงคล ต่อไปเมื่อได้ว่าวันใดเป็นวันดีแล้วอาจตรวจสอบโดยอาศัยดวงดาวที่โคจรบนท้องฟ้ามาเป็นเครื่องประกอบอีกทางหนึ่งเพื่อความแน่ใจมากขึ้นในวรรณคดี ตัวละครจะเลือกวันดีสำหรับทำพิธีต่าง ๆ มาก เช่น ขุนแผนสร้างดาบฟ้าฟื้น ในวันเสาร์ขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งตรงกับวันมหาสิทธิโชค ดังกลอนตอนหนึ่งว่า

“พอกระทั้นฤกษ์เข้าเสาร์สิบห้า

ก็ตัดไม้ปลุกศาลขึ้นเพียงตา

แล้วจัดหาสารพัดเครื่องบัตร์พลี”

วันร้าย คือวันที่ไม่ให้ทำการมงคล มีชื่อเรียกและมีความเชื่อประจำอยู่ว่าไม่ใช่อะไร

ดังนี้

วันทักทิน	หมายความว่า	เป็นวันที่จะถูกตีเตียนทักท้วง
วันทรซึก	หมายความว่า	เป็นวันที่จะถูกกล่าวหาหลบหลู่
วันยมขันธ์	หมายความว่า	เป็นวันที่จะเหมือนอยู่กองไฟนรก
วันอัคนีโรธ	หมายความว่า	เป็นวันที่จะได้รับการกีดขวางด้วยไฟ
วันทินกาล	หมายความว่า	เป็นวันแห่งความตาย
วันทินสุร	หมายความว่า	เป็นวันที่จะเกิดรบราฆ่าฟันกัน
วันกาลโชค	หมายความว่า	เป็นวันที่จะอับปาง
วันกาลกัณฑ์	หมายความว่า	เป็นวันที่จะถูกลงโทษ
วันวินาศน์	หมายความว่า	เป็นวันที่อันตรายหรือวันที่ถูกสังหาร
วันพิลา	หมายความว่า	เป็นวันที่จะแตกหักหรือเสียหาย
วันมฤตยู	หมายความว่า	เป็นวันของพระยมอันหมายถึงความตาย
วันกาลทิน	หมายความว่า	เป็นวันที่ประกอบด้วยความทุกข์
วันดับสูญ	หมายความว่า	เป็นวันที่สิ้นเดือนทางจันทรคติ

วันเหล่านี้จะมีการเขียนเป็นรายการบอกไว้ว่าตรงกับวันอะไร ขึ้นแรมกี่ค่ำของเดือน นอกจากนี้วันภาณุฤกษ์ วันกะทิง (วันกะทิง คือวันขึ้นแรมที่มีจำนวนตรงกับเดือนเช่นเดือนอ้าย วันขึ้นหรือแรม 1 ค่ำ) วันที่ไม่ดีและห้ามทำกรณีนีมีการเขียนเป็นคำประพันธ์ไว้ด้วยดังนี้

“ขึ้นบ้านวันเสาร์ เผาผีวันศุกร์
ตัดจุกวันอังคาร แต่งงานวันพุธ
สิบเอ็ดนารี สิบสี่กั๊ก”

หมายถึงห้ามขึ้นบ้านใหม่วันเสาร์ ห้ามเผาศพวันศุกร์ ห้ามโกนจุกวันอังคาร ห้ามแต่งงานวันพุธ หรือแรม 11 ค่ำ ห้ามบวชพระวันขึ้นแรม 14 ค่ำ เพราะจะบวชไม่ทนเนื่องจากไปตรงกับวันอัคนิโรชลงในเขตพัทลุง

นอกจากนี้ยังห้ามเป็นรายละเอียดลงไปอีก เช่น วันแรม 12 ค่ำ ห้ามช่องเสพกับหญิงเพราะเป็นวันที่อัคนิโรชลงในตัวหญิง เรื่องราวเหล่านี้เดิมคงอยู่ในตำรับของพราหมณ์แล้วคนไทยก็จำต่อ ๆ กันมา

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในการคบมิตรของแต่ละคนว่าจะเป็นมิตรหรือศัตรูกันได้ โดยดูจากวันดังนี้

วันคู่มิตร	อาทิตย์ กับ	พฤหัสบดี
	จันทร์ กับ	พุธ
	ศุกร์ กับ	อังคาร
	ราหู กับ	เสาร์
วันคู่ศัตรู	อาทิตย์ กับ	อังคาร
	จันทร์ กับ	พฤหัสบดี
	ศุกร์ กับ	เสาร์
	พุธ กับ	ราหู

14. ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ เป็นความเชื่อในการทำอาชีพต่าง ๆ ที่จะเกิดผลดี หรือผลร้ายต่อการทำมาหากิน เช่น

- 14.1 ห้ามจี้ข้าวกินในขณะที่มีการหว่านกล้า เพราะจะทำให้กล้าไม่เจริญงอกงาม
- 14.2 ห้ามอ้มเมื่อปลูกข้าวโพด เพราะจะทำให้ฝักข้าวโพดไม่งามและเมล็ดห่าง
- 14.3 ก่อนทำนาต้องเลี้ยงผีตาแฮกเสียก่อน จะทำให้ได้ข้าวมาก
- 14.4 คนใจร้อนปลูกพริก พริกจะเผ็ดกว่าคนใจเย็นปลูก

- 14.5 ห้ามซื้อผลไม้ จะทำให้ผลไม้เน่า
- 14.6 ความเชื่อเรื่องแม่ม่ายนาง ว่าเป็นผู้รักษาสถิตยที่หัวเรือจึงมีการบูชาและ
ไม่ให้เหยียบหัวเรือ แม่ม่ายนางจะอำนวยความสุขสวัสดิ และช่วยให้ทำมาค้าขึ้นด้วย
- 14.7 แม่โพสพ เป็น ขวัญข้าว จึงบูชาแม่โพสพก่อนเก็บเกี่ยว
- 14.8 ถ้าต้องการให้มะละกอเป็นต้วเมียให้เอาผ้าถุงไปพันรอบโคนต้น เป็นต้น
15. ความเชื่อเกี่ยวกับคำให้พร การให้พรเป็นความเชื่อประเภทที่คู่กับการสาปแช่ง
การให้พรเป็นการประสาทสิ่งที่ดีให้ ผู้ใหญ่หรือผู้มีอาวุโสให้แก่ผู้น้อยหรือผู้ด้อยอาวุโสกว่า เช่น
ผู้ใหญ่ให้พรเด็กว่า
- 15.1 ให้เย็นเหมือนฟัก ให้หนักเหมือนแฟง ให้เรียวให้แรงเหมือนหนุมาน
คำให้พรคู่บ่าวสาวว่า
- 15.2 ให้อยู่เป็นสุข มีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง
- 15.3 ให้อยู่ครองกันจนถือนิมนต์เข้าเขตทอง กระบองยอดเพชร
16. ความเชื่ออื่น ๆ คือ ความเชื่อเบ็ดเตล็ดที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาทั้งหมด ดังตัวอย่าง เช่น
- 16.1 ถ้าเราสะอึก เชื่อว่ามีคนแข่ง
- 16.2 คนเป็นหูด ให้อาไม่เช็ดกันแคะ
- 16.3 กินอาหารชิ้นสุดท้ายเชื่อว่าจะได้แฟนหล่อ
- 16.4 ร้องเพลงในครัว เชื่อว่าจะได้แฟนแก่
- 16.5 นอนตรงข้อ เชื่อว่าผีจะอำ
- 16.6 คนฝ่าเท้าเต็ม เชื่อว่า จะสบายมีวาสนา
- 16.7 ถ้าถอดแหวนจากมือคนอื่น เชื่อว่าจะแย่งคนรัก
- 16.8 คนมีครรภ์ห้ามอาบน้ำตอนกลางคืน เชื่อว่าเด็กไขมันมาก
- 16.9 คนคอเอียง เชื่อว่าคบไม่ได้
- 16.10 คนปากกว้าง เชื่อว่า เป็นคนกินผิว
- 16.11 ถ้าตัดผมในเวลาไว้ทุกข์ เชื่อว่า จะเจ็บป่วย
- 16.12 กินข้าวกัถลิน เชื่อว่า จะทะเลาะกับคนอื่น
- 16.13 ผีพุ่งไต้ลงบ้านใด เชื่อว่า บ้านนั้นจะตั้งท้อง

- 16.14 คนที่มีฝักรตรงแสดกหน้า เชื่อว่า เป็นคนอาภัพ
- 16.15 ห้ามปลุกมะพร้าวใกล้บ้าน เชื่อว่า อัปปริยัญไร
- 16.16 ลักษณะนมตั้งสูง เชื่อว่า ไม่ดี ทำมาหากินไม่ขึ้น
- 16.17 ถ้าเหยียบข้าวสุก เชื่อว่า จะทำมาหากินไม่ขึ้น
- 16.18 ห้ามนำไม้ลวกไปสอยมะขาม เพราะจะทำให้ฝักที่กำลังจะแก่นั้นลึบไม่เนื้อ
- 16.19 ห้ามใช้อะไรตีหัวเด็ก จะทำให้ เด็กปัสสาวะรดที่นอน
- 16.20 ห้ามนอนร้องเพลง เชื่อว่า จะทำให้แก่เร็ว
- 16.21 ห้ามซึ้งกินน้ำ เชื่อว่า จะทำให้น้ำกุด
- 16.22 คนเกิดวันเสาร์ เชื่อว่า ดวงเป็นคนแข็ง ไม่กลัวใคร

16.23 เวลาทำกับข้าวห้ามใช้ทัพพีชิม จะทำให้ไม่มีเพื่อน

16.24 ถ้าเล็บมือกว้าง แสดงว่าเป็นคนใจดี

16.25 ถ้าเล็บมือเล็กแสดงว่าเป็นคนกล้าหาญ

16.26 ห้ามขอดคุ่มข้าวสาร ในเวลาที่ข้าวจวนหมด เชื่อว่าจะทำให้อุดคอกใน

ภายหน้า

16.27 ห้ามดมดอกไม้ในแจกันพระเชื่อว่า จมูกจะบี้

(จันทร์ศรี นิตยฤกษ์ 2524 : 111-120; สนั่นท์ อุดมเวช 2524 : 114-132 และ
วีระวัชร ปิ่นเขียน 2524 : 72-82)

บทที่ 3

ประวัติและผลงานวงดนตรีสุนทราภรณ์

ประวัติวงดนตรีสุนทราภรณ์

1) ก่อนก่อตั้งวงดนตรี

หลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์ เป็นผู้สำคัญผู้หนึ่งที่ได้กระตุ้นให้มีการก่อตั้งวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการได้สำเร็จโดยมีความรักดนตรีเป็นงานอดิเรก หลังจากที่ท่านเดินทางกลับจากการศึกษาที่สหรัฐอเมริกา ได้รวบรวมนักดนตรีสากลที่มีความสามารถในสมัยนั้น ก่อตั้งวงดนตรีสมัครเล่นทั้งยังได้นำออกบรรเลงตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น โฮเต็ลพญาไท (ปัจจุบันคือโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ) และที่สปอร์ตคลับประจำ โดยบรรเลงเพลงแจ๊สและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายสืบเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2477 และเมื่อมีการก่อตั้งบริษัทไทยฟิล์มสร้างภาพยนตร์ไทย 35 มิลลิเมตร ซึ่งเป็นบริษัทภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงเทียบเท่ากับบริษัทภาพยนตร์ศรีกรุงในสมัยนั้นซึ่งพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เป็นประธาน และหลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์ในฐานะรองประธานของบริษัทไทยฟิล์ม ก็ได้นำวงดนตรีของท่านมาประจำเป็นวงดนตรีของบริษัทด้วยมีหน้าที่ซ้อมเพลง เมื่อเรียบร้อยแล้วก็บันทึกเสียงเพื่อบรรเลงประกอบภาพยนตร์เสียงในฟิล์ม และส่งวิทยุกระจายเสียงศาลาแดงในบางโอกาสนักดนตรีที่เข้าร่วมวงในขณะนั้น มี 12 คน คือ

1. เอื้อ สุนทรสนาน	แซ็กโซโฟน
2. สังเวียน แก้วทิพย์	แซ็กโซโฟน
3. สมบูรณ์ ดวงสวัสดิ์	แซ็กโซโฟน
4. เวส สุนทรจามร	ทรัมเป็ต
5. จำปา เล่มสำราญ	ทรัมเป็ต
6. ภิญโญ สุนทรวาท	ทรัมโบน
7. สรี ขงยุทธ	เปียโน
8. คีติ (บินลี) คีตากร	กีตาร์
9. สภา กล่อมอาภา	กลอง
10. สมบูรณ์ ศิริภาค	เบส
11. ทองอยู่ ปิยะสกุล	ไวโอลิน
12. สมพงษ์ ทิพยะกลิน	ไวโอลิน

และในปี พ.ศ. 2479 บริษัทไทยฟิล์มได้สร้างภาพยนตร์เรื่องแรกชื่อ “ถ่านไฟเก่า” ได้มีการประพันธ์เพลงประกอบภาพยนตร์ เช่น เพลงในฝัน บัวขาว ลมหวด และอื่น ๆ ซึ่งเพลงเหล่านี้ได้ประสบความสำเร็จและเป็นเพลงอมตะมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะเพลงในฝันนั้น ครูเอื้อได้มีโอกาสขับร้องด้วยจากประวัติครูเอื้อ สุนทรสนาน ในหนังสืออนุสรณ์ในการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ (2525 : 2) กล่าวว่า “ที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง วันที่ฉาย “ถ่านไฟเก่า” จากระบบเสียงแบบใหม่ ดังก้องโรง จนไม่มีใครรู้ว่าเสียงมาจากทางไหนเป็นเสียงทึม นุ่มนวล สะกดให้ทุกคนเงิบกริบ ฟังเพลง “ในฝัน” ด้วยความอยากรู้ว่าเจ้าของเสียงคือใครและในปีนั้นครูเอื้อได้ประพันธ์เพลงแรกในชีวิตด้วย คือเพลงยอดดอกรองถล่ม คำร้องโดยเฉลิม บุญยเกียรติ และขับร้องโดยแม่เลื่อน เมื่อบริษัทไทยฟิล์มได้สลายตัวไปแล้ววงดนตรีก็ยังคงรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น

2) ก่อตั้งวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ

ในราวปี พ.ศ. 2482 สำนักงานโฆษณาการ เจริญสะพานเสี้ยว ทางราชการได้ปรับปรุงกิจการยกฐานะเป็นกรมโฆษณาการซึ่งมี คุณวิลาศ โอสถานนท์ เป็นอธิบดีคนแรก เห็นว่า เมื่อกรมโฆษณาการมีวิทยุกระจายเสียงสังกัดอยู่ด้วย สมควรมีวงดนตรีประจำการอยู่ด้วยจึงดำริจัดตั้งวงดนตรีสากลประเภทแจ๊ซไว้ประจำสถานีวิทยุกระจายเสียงขึ้นสักวงหนึ่ง หลวงสุขุมநัยประคิษฐ์ ซึ่งสนิทสนมกับคุณวิลาศ โอสถานนท์ ได้เสนอและรวบรวมนักดนตรีจากวงดนตรีของบริษัทภาพยนตร์เสียงในฟิล์ม โดยทำหนังสือขอโอนตัวนักดนตรีทั้งหมดจากต้นสังกัดเดิมที่นักดนตรีรับราชการอยู่ คือวงดุริยางค์สากลของกรมศิลปากร ซึ่งมีพระเจนดุริยางค์เป็นหัวหน้าควบคุมอยู่ซึ่งมีนักดนตรีที่โอนย้ายถึง 8 คน รวมกับนักดนตรีอื่น ๆ อีกโดยมีเอื้อ สุนทรสนาน เป็นหัวหน้าวง เวส สุนทรจามร เป็นผู้ช่วยหัวหน้าวง และ จมื่นมานิตย์ นเรศร์ เป็นหัวหน้าแผนก เป็นการเริ่มต้นของวงดนตรีนี้เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482 ซึ่งระยะเริ่มแรกของวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ ยังไม่มีเครื่องดนตรีและโน้ตเพลง หลวงสุขุมநัยประคิษฐ์ได้ยกเอาเครื่องดนตรีและโน้ตเพลงในวงของท่านให้ใช้พลาง ๆ ก่อนจนกว่าทรงราชการจะจัดหาให้ พลตะเวน (2514 : ไม่เลขหน้า) กล่าวว่า หลังจากนั้นคุณวิลาศ โอสถานนท์ ก็ได้ให้ครูเอื้อ สุนทรสนาน ไปซื้อเครื่องดนตรีที่ฮ่องกงโดยครูเอื้อ สุนทรสนาน พักอยู่ที่ฮ่องกงประมาณ 3 เดือน และได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ด้วยการดูการแสดงของวงดนตรี ดังนั้นจึงทำให้ได้รับประโยชน์มาก นอกจากการดูดนตรี ครูเอื้อ สุนทรสนาน ก็ซื้อเครื่อง

ดนตรีตามที่ ต้องการสำหรับตั้งวงดนตรีขนาดใหญ่ของเมืองไทย งานที่วงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ จะต้องปฏิบัติคือ

1. บรรเลงส่งกระจายเสียงทั้งคลื่นสั้นและคลื่นยาว
2. บรรเลงตามสถานที่ต่าง ๆ แล้วแต่ทางกรมโฆษณาการจะกำหนดให้ไป
3. บรรเลงตามงานลีลาศ ซึ่งทางหน่วยงานอื่น ๆ ขอความร่วมมือมา

การบรรเลงแต่ละครั้ง จะมีแต่การบรรเลงแต่เพลงฝรั่งล้วน ๆ เพราะทางวงดนตรียังไม่มี นักร้อง ต่อมาประมาณปีเศษทางวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการก็รับนักร้องรุ่นแรกเข้ามาประจำวงคือ จูรี โมรากุล (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น มัณฑนา โมรากุล) และรุจิ อุทัยกร ทั้งนี้เนื่องด้วย มัณฑนา โมรากุล ซึ่งเป็นนักร้องและดาราละครวิทยุคณะจารุกนก ของพจน์ จารุวิชและกำลังมีชื่อเสียงโด่งดัง จากเพลงน้ำเหนือป่า และทุเรียนดีดี บทประพันธ์ของพิมพ์ พวงนาค ได้ไปขับร้องเพลงทุเรียนดีดีที่ พระอัมพรสถาน (ใส่เสื้อแขนกระบอก นุ่งโจงกระเบนสีแดง) เนื่องในวันประสูติของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ผู้สำเร็จราชการแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอันนั้นทมหิตลในขณะ นั้น นายวิลาศ โอสถานนท์ ได้ฟังน้ำเสียงจึงจิตใจ และได้ให้หมื่นมานิตย์ นเรศร์ เชิญให้มาสมัคร เป็นนักร้องกรมโฆษณาการ ซึ่งมัณฑนา โมรากุล ก็สมัครในวันรุ่งขึ้น แต่เนื่องจากเป็นผู้หญิงคนเดียว ของวงดนตรีกรมโฆษณาการ เพราะนักดนตรีทั้งหมดเป็นผู้ชาย จึงชักชวนให้รุจิ อุทัยกร ซึ่งแสดง ละครวิทยุอยู่ด้วยกันกับมัณฑนา โมรากุล ในคณะจารุกนก มาสมัครอีกวันหลังจากมัณฑนา โมรากุล มาสมัครแล้ว หลังจากนั้นกรมโฆษณาการก็รับสมัครนักร้องชายคือ ครูล้วน ควันธรรมและตามด้วย นักร้องหญิงเพิ่มขึ้น คือ สุภาพ รัศมีทัตในปีต่อมา และ ชวลี ช่วงวิทย์ กับ สุภาณี พุกสมบุญ เพียง ในสัปดาห์ถัดไป

เมื่อทางวงมีนักร้องแล้ว ครูเอื้อ สุนทรสนาน ครูเวส สุนทรจามร ครูล้วน ควันธรรม ก็ได้ร่วมกันแต่งเพลงไทยสากลสำหรับให้นักร้องได้ร้องส่งวิทยุกระจายเสียง โดยมีครูแก้ว อัจฉริยะกุล ซึ่งขณะนั้นมีชื่อเสียงในการแต่งเพลง จากการประพันธ์เพลงร่วมกับคณะละครวิทยุชื่อ “จามร” ของ ครูเวส สุนทรจามร คณะจิตต์ร่วมใจของจิตตเสน ไชยคำ และคณะปัญญาพล ของเพ็ญ ปัญญาพล นอกจากนั้นก็ยังมีครูเอิบ ประไพเพลงผสม หัวหน้ากองดุริยางค์สากลกองการสังคีตกรมศิลปากร ร่วม ประพันธ์คำร้องประกอบทำนอง จากครูเอื้อ สุนทรสนาน และครูเวส สุนทรจามร

ส่วนนักดนตรีและนักแต่งเพลง ในระยะต่อมา คือ ครูนารถ ถาวรบุตร ก็ได้เข้ามาร่วมอยู่ในวงดนตรีกรมโฆษณาการด้วย และได้ร่วมสร้างสรรค์ผลงานไว้อีกจำนวนหนึ่ง (เช่น อาลัยรัก ธรรมชาติ

กล่อมขวัญ เป็นต้น) ในระยะนี้ก็ได้มีนักร้อง นักดนตรีเข้ามาร่วมวงเพิ่มเติมที่เป็นลูกศิษย์ ครูเวส สุนทรจามร ด้านนักร้องได้แก่ เพ็ญศรี พุ่มชูศรี วินัย จุลบุษปะ เลิศ ประสมทรัพย์ นักดนตรีอีกคนได้แก่ ธนิต ผลประเสริฐ

ในปี พ.ศ. 2483 ได้เกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีน ด้วยนโยบายของท่านนายกรัฐมนตรี วังคนตรีลีลาศกรมโฆษณาการจึงมีภาระหนัก ต้องแต่งเพลงประเภทปลุกใจ และบทเพลงชักชวนให้คนไทยรักชาติ เพื่อส่งกระจายเสียงทางสถานีวิทยุ ทำนองเพลงปลุกใจเพลงแรกของครูเอื้อ สุนทรสนาน คือเพลง รักสงบ จึงเกิดขึ้น โดยประกอบเนื้อร้อง “สยามานุสติ” จากพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เพลงนี้ได้รับความนิยมมีคนร้องกันได้ทั้งเมือง เปิดวิทยุฟังวันไหนก็ต้องได้ยินเพลงนี้ ครั้นต่อมากองทหารไทยได้รับชัยชนะกลับมาเพลงปลุกใจ เพลงที่สองของครูเอื้อ สุนทรสนาน ก็ออกมาอีกเพลง คือเพลงทหารไทยโดยมีเนื้อร้องว่า “ทหารไทย นำชัยมาแล้ว ไทยผ่องแผ้ว...” เพลงนี้ได้รับความนิยมมากที่สุด ในครั้งนั้นเปิดวิทยุวันไหน เป็นได้ ฟังวันนั้น (พลตระเวน 2514 : ไม่มีเลขหน้า) และติดตามมาอีกหลายเพลงเช่น คำปฏิญาณไทยรวมกำลัง ไทยสามัคคี เป็นต้น ส่วนครูเวส สุนทรจามร ก็แต่งทำนองจากเนื้อร้องพระราชนิพนธ์ เช่นกัน คือ เพลงไว้รัก-ไว้ผล เป็นต้น

ใหญ่ นภายน (2526 : 116-117) ได้เล่าให้ฟังว่า “ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2448 ก่อนงานฉลองรัฐธรรมนูญสองวัน มีทหารญี่ปุ่นเต็มสวนลุมพินีไปหมด นึกว่าจะมายึดสถานีวิทยุกระจายเสียง ศาลาแดงเสียแล้ว แต่ก็ไม่ได้ยึด วงดนตรีก็ยังคงอยู่ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงศาลาแดงต่อไป ในระยะนั้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้พระราชธรรมนิเทศ มาเป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียง และท่านก็เป็นนักประพันธ์ด้วย ถ้าว้นไหน คั้นไหนลูกระเบิดมาตก พอรุ่งเช้าท่านก็เขียนเพลงเป็นกลอนแปดมาให้ใส่ทำนอง เมื่อเสร็จแล้วก็ให้นักร้องมาต่อเพลง วงดนตรีก็บรรเลงส่งวิทยุในเวลาเที่ยงเลย บางวันมีตั้ง 3-4 เพลง คือมีทั้งภาคกลางวันและภาคกลางคืนเสร็จแล้วนักดนตรีก็ยังกลับไม่ได้ ต้องรองจนกว่าวงดนตรีอื่น ๆ ที่จะมาส่งวิทยุกระจายเสียง ว่ามาได้หรือไม่ ถ้าไม่มีมาวงดนตรีของกรมโฆษณาการซึ่งเป็นวงดนตรีเจ้าของบ้าน ก็จะต้องบรรเลงส่งวิทยุกระจายเสียงแทนถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรง ในระยะนี้เองที่วงดนตรีกรมโฆษณาการมีผลงานเพลงออกสู่ประชาชนมากเหลือเกิน เป็นการให้บันเทิงแก่ท่านผู้ฟังทางบ้าน พร้อมทั้งได้ฟังการสนทนา ระหว่างนายมัน (สังข์ พัดโนไทย) และนายคง (คงศักดิ์ คำศิริ) ไปด้วย”

พลตระเวน (2514 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวว่าครั้งนั้นหมดสมัยเพลงปลุกใจก็ถึงสมัยเพลงรำพึงรำพัน ในการสร้างชาติ เพลงรักคร่ำครวญ เพลงวัฒนธรรมประจำชาติ เพราะขณะนั้นชาติไทยกำลังมีที่

ท่าจะเจริญก้าวหน้า คณะผู้เชี่ยวชาญและราชบัณฑิตต่าง ๆ ได้กำหนดรัฐนิยม คุณธรรม วิถีธรรมต่าง ๆ ขึ้นหลายข้อ ประกอบกับญี่ปุ่นขึ้นเมืองไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงวัฒนธรรมให้เท่าเทียมกับญี่ปุ่น เพื่อมิให้ประเทศมหามิตรคู่มั่น วงดนตรีกรมโฆษณาการจึงมีบทบาทสำคัญในการสนองตามนโยบายของรัฐบาล จึงได้แต่งเพลง สรวมหมวก ซึ่งมีเนื้อร้องว่า “ เชิญซิคะ เชิญร่วมกันสรวมหมวก แสนสะดวกสบายด้วยทั้งสวยหรู...” เพลงพุทธศาสน์คู่ไทย ดอกไม้วัฒนธรรม เป็นเพลงต่อมา ซึ่งทั้ง 3 เพลง ขับร้องโดย มัณฑนา โมรากุล สำหรับเพลงสรวมหมวกนั้น พูนพิศ อมาตยกุล (2529 : 24,27) กล่าวว่า มัณฑนา โมรากุล เป็นนักร้องสตรีคนแรกที่ใช้เสียงพูดเน้นลงในการขับร้อง หรือที่เรียกว่าร้องเหมือนพูด ซึ่งวิธีการร้องปนพูดสมัยนั้น ไทยเรายังไม่มี แต่มัณฑนา โมรากุล ได้เริ่มทำขึ้นใหม่ จึงทั้งเด่น ทั้งแปลก ทั้งเก๋ ชวนฟังเป็นอย่างนัก ส่วนเพลงพุทธศาสน์คู่ไทย จะได้ยิน มัณฑนา โมรากุล ร้องตอนเช้าทุกวันพระ

หลังจากญี่ปุ่นบุกประเทศไทย ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2584 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ด้วยภาวะมหาสงครามโลกที่เกิดขึ้น ทำให้วงการบันเทิงโดยเฉพาะด้านภาพยนตร์ซบเซา ไม่ภาพยนตร์ใหม่ จากต่างประเทศเข้ามาฉาย ไม่มีฟิล์มที่จะผลิตภาพยนตร์ในประเทศ วงการบันเทิงจึงเปลี่ยนโฉม โดยการจัดดนตรีบรรเลงแทนที่ตามโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ในระยะแรกได้แก่ วงดนตรีทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งหัวหน้าวง คือ ครุฑนารถ ถาวรบุตร ผู้ซึ่งลาออกจากวงดนตรีกรมโฆษณาการไปประจำอยู่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2485 วงดนตรีนี้ได้รับความสนับสนุน จาก พ.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เนื่องจากสำนักงานดูแลตั้งอยู่ที่โรงภาพยนตร์โอเดียน วงดนตรีทรัพย์สิน จึงไปบรรเลงบำรุงขวัญประชาชนอยู่เป็นประจำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2486

ระยะนี้วงดนตรีกรมโฆษณาการ ได้ย้ายสำนักงานจากสถานีวิทยุกระจายเสียงศาลาแดง มาอยู่ที่ดีกรมโฆษณาการข้างสะพานเสี้ยว ถนนราชดำเนิน และขณะเดียวกัน สุรัฐ พุกกะเวส ได้เข้ามาประจำอยู่ที่องค์การโรงแรม และภาพยนตร์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สำนักงานนั้นอยู่ที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ หรือ คือโรงแรมแอส ปัจจุบัน ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกับกรมโฆษณาการ ด้วยความสนใจในการประพันธ์พร้อมทั้งร้องตามแนวทางของครูแก้ว อัจฉริยะกุล จึงได้ห่มันมาฝึกฝนการประพันธ์เพลงกับครูเวส สุนทรจามร ซึ่งต่อมาเป็นบทเพลงที่ท่านแต่งก็เป็นที่ยอมรับ และหลายเพลงมีชื่อเสียง และได้ประพันธ์เพลงร่วมกับสุนทรภรณ์สี่บมา สุรัฐ พุกกะเวส จึงทาบตามให้วงดนตรีกรมโฆษณาการไปแสดงที่โรงภาพยนตร์โอเดียน สลับกับวงของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (วารุช สุมาวงศ์ 2529 : 26) แต่เนื่องจากชื่อวงดนตรีของราชการไม่เหมาะสมที่จะไปบรรเลงที่โรงภาพยนตร์

สุรัฐ พุกกะเวส จึงหาหรือกับครูเอื้อ สุนทรสนาน ว่าควรจะให้ชื่อวงดนตรีเป็นอย่างอื่นเสีย สำหรับการบรรเลงครั้งนี้

ขณะนั้นครูเอื้อ สุนทรสนาน กำลังหลงรักคุณอาภรณ์ วรรณสูตรอยู่ จึงเห็นเป็นโอกาสเหมาะที่จะเอานามสกุลของตนเองรวมกับชื่อของคนรัก ดังที่ครูแก้ว อัจฉริยะกุล (2525:42) กล่าวว่า อันนามแฝงว่า “สุนทรารมณ์” นั้นเป็นชื่อที่ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลงเพื่อนคู่หูได้ตั้งให้โดยเอาคำว่า “สุนทร” จาก “สุนทรสนาน” มาสนธิกับคำว่า “อารมณ์” มาเป็น “สุนทรารมณ์” สำหรับตราของวงดนตรีได้ออกแบบโดย พล.ต.ต. ทักษ์ ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา (ยศปัจจุบัน) (วราวุธ สุมาวงศ์ 2529:27) ซึ่ง พล.ต.ต. ทักษ์ ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา (2529 : 45) กล่าวว่า ในการแสดงบนเวทีครั้งนี้ให้ชื่อว่า วงดนตรีสุนทรารมณ์เป็นครั้งแรก ตราประจำวงนั้น ครูเอื้อ สุนทรสนาน ได้เลือกเฟ้นอัญเชิญเทพองค์หนึ่งเป็นตราและให้กระผมเขียนและออกแบบลักษณะเพื่อใช้เป็นตราประจำวง กระผมได้ศึกษาการแต่งองค์ของเทพองค์นี้ และเขียนขึ้นตามแนวความคิดของครูเอื้อ สุนทรสนาน และครูแก้ว อัจฉริยะกุล จนเป็นที่ถูกใจทั้ง 3 คน และปึกเป็นต้นเงินขึ้นบนกำมะหยี่สีเลือดหมูมีครุฑขาตั้งเงินปลายเป็นรูปสามเหลี่ยม ได้ลักษณะดี ขึ้นเป็นอันแรกเป็นตัวต้นแบบแล้วจ้างทำขึ้นจนครบแสดงต้นโหนดดนตรี ผืนที่เป็นตัวต้นแบบนั้นขึ้นใช้เวทีครั้งเดียว ครูเอื้อ สุนทรสนาน ก็อัญเชิญไปขึ้นไว้บูชา ณ ที่บ้านของท่านตลอดจนมาจนบัดนี้ พร้อมกันนี้ยังได้ออกแบบจากและแสวงสีให้ช่วยในการแสดงครั้งนั้น

เพลงที่ได้รับความนิยมมากในยุคนี้นี้คือ ทาสน้ำเงิน กำพร้าคู่ ธารน้ำรัก บึงน้ำรัก หงษ์เหิน ผู้หญิงสวยตรงไหน ผู้หญิงนะเรือ ข้างขึ้นเดือนหงาย กล่อมมวนา ยามจน คิดเอาไว้ในใจ รักอะไร เป็นต้น (ใหญ่ นภายน 2526 : 118)

มณฑนา โมรากุล (พูนพิศ อมนายกุล 2529 : 17-18) ได้กล่าวว่า ในการที่วงดนตรีสุนทรารมณ์ จะนำไปแสดงที่โรงภาพยนตร์โอเดียนั้น ได้มีการระดมนักแสดงเพลง และแต่งเพลงใหม่ ๆ เพราะวงดนตรียังไม่เคยได้แสดงเช่นนี้มาก่อน เพราะเคยแต่ทำหน้าที่ออกอากาศอย่างเดียว แม้ว่าการร้องจะมีเสียงไพเราะคั่นหูผู้ฟังก็ตาม แต่ประชาชนก็ยังไม่เคยเห็นหน้าจึงได้แต่งเพลงใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถและน้ำเสียงของนักร้องแต่ละคน เพลงที่แต่งใหม่ให้มณฑนา โมรากุล คือ เพลงกล่อมมวนา ขณะเดียวกันก็มีเพลง ทาสชีวิต และทาสน้ำเงิน สำหรับ วินัย จุลบุษปะ เพลงคิดถึงฉันบ้างไหม สำหรับสุภาณี พุกสมบุญ เพลงบึงน้ำรัก เป็นเพลงคู่สำหรับ ครูเอื้อ สุนทรสนาน กับชวลี ช่วงวิทย์ เป็นต้น การแสดงที่โรงภาพยนตร์โอเดียนคราวนั้น ได้รับผลสำเร็จอย่างมาก มีประชาชนเข้าชมแน่นจนต้องเสริมที่นั่งทุกรอบถึง 21 วัน ทำให้ชื่อเสียงของคณะสุนทรารมณ์เป็นที่รู้จักมากขึ้น และที่สำคัญกว่านั้นก็คือการทำให้ประชาชนได้รู้จักและเห็นตัวจริง ของนักร้อง

อย่างใกล้ชิดด้วย จูรี โอศิริ (2534 : 113-115) กล่าวว่า นับจากวาระนั้น ชื่อเสียงของสุนทรภรณ์ ก็โด่งดังราวกับพลุ ประชาชนคนคู่ถิ่นหลามแพบ โรงภาพยนตร์ระเบิด ปราบฎการณ์ครั้งนั้นยังเป็นที่กล่าวขวัญสำหรับคนรุ่นเก่า และยังเล่าสู่ลูกหลานฟังกันหลังจากนั้น ก็จะใช้ชื่อ วงดนตรีสุนทรภรณ์ สำหรับบรรเลงในงานทั่วไป แต่ถ้าเป็นงานราชการก็คงใช้ชื่อวงดนตรีกรมโฆษณาการอย่างเดิม

จูรี โอศิริ ยังได้กล่าวเสริมว่า ทางกรมโฆษณาการจะมีรถราชการคันใหญ่ บรรทุกนักร้องนักดนตรีไปตามงานหลวง ที่ไปบรรเลงมีทุกวงราชการ เข้าทำเนียบกึ่งงานระดับประเทศ เข้ากระทรวงงานระดับกรมกอง เข้าวังกึ่งงานระดับเจ้านาย ท่านผู้มีเกียรติให้เกียรติทักทายปราศรัยกับพวกเราเป็นอย่างดี ได้รับรางวัลพิเศษเกือบทุกงาน มีอยู่งานหนึ่ง ยังจำได้มาจนถึงทุกวันนี้ งานนั้นเป็นงานหลวงไปบรรเลงที่วังปารุสก์ ตั้งแต่งวงดนตรีเริ่มบรรเลงนักร้องร้องตั้งแต่เพลงแรกจนเพลงสุดท้าย ไม่ว่าจะร้องเพลงเดี่ยว ร้องคู่ ร้องหมู่ ท่านอธิบดีกรมตำรวจสมัยนั้น แจกเงินรางวัลให้ทุกคนทบทเพลง ร้องอีกให้อีก แจกอยู่อย่างนั้นจนเลิกงาน สำหรับงานราษฎรยิ่งสนุกใหญ่ พ่อค้า คหบดี เศรษฐี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงอิทธิพล บุคคลแทบทุกวงการ หากมีงานไม่ว่างานเล็กงานใหญ่ จะพากันมาจ้างวงดนตรีสุนทรภรณ์ไปบรรเลง

งานที่สนุกเป็นที่สุดอีกงาน ก็คืองานปีใหม่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีนั้นอากาศหนาว เยือกเย็นขนาดต้องสวมไฟข้าง ๆ วงดนตรี ฟลอร์ลีลาที่ตั้งกลางแจ้ง ตรงสนามใหญ่หน้าตึกวิศวกรรม หนุ่มสาวชาวจุฬาฯ เต็มรักันไต้รุ่ง ครูเอื้อ สุนทรสนาน ได้แต่งเพลงชมโฉมดวงจุฬานั้นก็คือ เพลง “ดาวจุฬา” และเพลงจุฬาอีกหลายเพลงร่วมกับครูแก้ว อัจฉริยะกุล เช่น ลาแล้วจามจูรี ขวัญใจจุฬา จามจูรีศรีจุฬา และร่วมกับ ม.จ.จักรพันธ์ เพ็ญศิริจักรพันธ์ เช่น จุฬาแซมบ้า จุฬาบันเทิง (ต่อมาภายหลังก็มีเพลง จุฬาของเรา ร่วมกับ ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ) โดยเฉพาะเพลงขวัญใจจุฬานั้นสืบเนื่องมาจากการที่วงดนตรีสุนทรภรณ์ได้ไปแสดงเวทีที่โรงภาพยนตร์โอเดียน ซึ่งมีผู้ชมแน่นทึบรอบและคนดูส่วนใหญ่ก็เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะนิสิตหญิงส่วนใหญ่จะดูซ้ำ ๆ หลายรอบ หลังจากการแสดงครั้งนั้นครูเอื้อ สุนทรสนาน และครูแก้ว อัจฉริยะกุล จึงได้แต่งเพลงขวัญใจจุฬา มอบให้แก่นิสิตเหล่านี้ (ทักษ์ ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา 2529 : 45)

แม้สงครามโลกครั้งที่สอง จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2488 วงการบันเทิงของประเทศก็ยังคงซบเซาอยู่ จึงมีผู้จัดตั้งคณะละครเวทีออกแสดง ซึ่งประสบความสำเร็จมีผู้นิยมแพร่หลาย วงดนตรีกรมโฆษณาการ หรือวงดนตรีสุนทรภรณ์สำหรับงานนอกราชการ ก็เคยสร้างงานละครเวทีด้วยเช่นกัน และประสบความสำเร็จอย่างมากคือเรื่อง “จุฬาตรีคูณ” ผู้แสดงนำได้แก่ มัณฑนา โมรากุล นักร้องยอดนิยมสูงสุดของประเทศไทยขณะนั้น ร่วมกับ ฉลอง สิมะเสถียร และสง่า (ชาติ) อินทรวิจิตร

เพลงในละครเรื่องนี้อันเป็นผลงานร่วมระหว่างครูแก้ว อัจฉริยะกุล ด้านคำร้อง และครูเอื้อ สุนทรสนาน ด้านทำนอง เป็นที่นิยมอย่างมากสืบเนื่องต่อมาจนยุคปัจจุบันโดยแสดงอยู่เกือบเดือน มีคนชมอย่างแน่นหนาทุกรอบ (วราวุธ สุมาวงศ์ 2529 : 27) นั่นก็คือเพลง จุฬาทรีคุณ ปองใจรัก ได้ร่วมมุลี อ้อมกอดที่ จ้าวไม่มีศาล และ พรานสัญญาจร พูนพิศ อมาตยกุล และคณะ (2529 : 23) ได้กล่าวไว้ในหนังสือชุดอนุรักษ์เสียงของมัทนา โมรากุล ว่าในปี พ.ศ. 2494 ได้มีการนำเรื่อง “จุฬาทรีคุณ” นี้มาดัดแปลง (พนมเทียน เป็นเจ้าของบทประพันธ์ ชื่อจริงว่า ฉัตรชัย วิเศษสุวรรณภูมิ) ทำเป็นละครสำหรับเล่นบนเวทีศาลาเฉลิมไทย โดยมีครูแก้วเป็นทั้งผู้เขียนบทและกำกับการแสดง จุดประสงค์ก็เพื่อจะหาปัจจุบันสมทบทุนสร้าง พระราชานุสาวรีย์ รัชกาลที่ 6 ณ บริเวณลานหน้าสวน ลุมพินี คณะกรรมการได้ เชื้อเชิญมัทนา โมรากุล ให้มารับบทดารารายซึ่งจะต้องแสดงคู่กับดาราชายที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งคณะกรรมการได้ตกลงให้ค่าแสดงแก่มัทนา ครั้งนั้นถึง 8,000 บาททำให้ดารารายคนนั้นโกรธมาก เพราะได้น้อยกว่าดาราน้ำใหม่ เช่น มัทนา จึงหนีไปถ่ายทำภาพยนตร์ถึงจังหวัดห่างไกล จนคณะจตุรมิตร ซึ่งเป็นเจ้าของละครครั้งนี้ ต้องจัดให้ฉลอง สิมะเสถียรให้ขึ้นมาเป็นพระเอกแทน ปรากฏว่าเป็นผลดี เพราะฉลอง สิมะเสถียร เป็นคนร้องเพลงได้ไพเราะและเข้ากับมัทนา โมรากุล ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ วงดนตรีสุนทราภรณ์ ยังได้บรรเลงและขับร้องเพลง สลับหน้าเวทีละครต่าง ๆ หลายเรื่อง เช่น มัทนา โมรากุล ร้องเพลง ธรรมเนียมแสง แทนเสียงนางเอก คือ สุพรรณ บูรณพิมพ์ ในละครเรื่อง จอมมารและเพลงหากภาพเธอมีวิญญูณ ที่ โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย เพลงเงาแห่งความหลัง เป็นเพลงคู่ระหว่างมัทนา โมรากุล กับ วินัย จุลบุษปะ และเพลงดอกไม้ไกลมือ โดยมัทนา โมรากุล ในละครเรื่องจอมภพมฤตยู ที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย เพลงจันทร์กระพ้อร่วง ประกอบละครเรื่อง แผ่นดินของเรา เพลงอารมณ์รัก ประกอบละครเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ โดย มัทนา โมรากุล ที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย เช่นกัน

นักร้องที่ได้เข้าร่วมวงระยะต่อมาหลังจากนี้ก็คือ จันทนา โอบายวาทย์ จูรี โอศิริ และ มนต์ รามโยธิน และงานทางด้านกรร้องเพลงสำหรับวิทยุกระจายเสียงก็เริ่มง่ายและสะดวกขึ้นกว่าแต่ก่อน สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้ทางกรมโฆษณาการ สามารถบันทึกเพลงไว้ใช้งานได้โดยบันทึกลงบนแผ่นครั้งชนิดอ่อน เป็นแผ่นที่สามารถใช้งานได้ตลอดเวลาสั้น ๆ เรียกว่า “แผ่นดิบ” เพลงของวงดนตรีกรมโฆษณาการ สมัยนี้สามารถบันทึกไว้ใช้งานแทน การนำวงจริง และคนร้องไปออกอากาศ งานที่นักดนตรีและนักร้องต้องทำอย่างหามรุ่งหามค่ำก็ลดลงบ้าง เพลงบันทึกไว้ด้วยแผ่นดิบนี้ มีทั้งเพลงปลุกใจ เพลงรัก เพลงสอนใจ เพลงร่ำวง ครั้งแรกเป็นการบันทึก ด้วยความเร็ว 78 รอบต่อนาที จึงทำให้มีปัญหาในการบันทึกเสียงเพลงยาว ๆ จึงจำเป็นต้องตัดเนื้อร้องบางท่อนออกไป

เพื่อให้เพลงจบลงภายใน 3 นาที ตามปกติของแผ่น 78 รอบต่อนาที เช่น เพลง กลิ่นราตรี ยอดปราถนา เป็นต้น แต่หลังจากนั้นไม่นานนักก็มีเครื่องบันทึกเสียงอย่างที่เป็นเส้นลวดเข้ามา เพลงที่มีขนาดยาว ๆ บางเพลงที่บันทึกไม่พอด้วยแผ่นดิสก์อย่างเก่า ก็สามารถบันทึกได้ยาวขึ้นจากการใช้เครื่องบันทึกเสียงแบบเส้นลวดนี้เพลงที่มีความยาว เช่น เพลงคนธรรพ์กับพิณทิพย์ เป็นต้น หลังจากนั้นก็สามารถบันทึกเพลงของวงดนตรีกรมโฆษณาการได้มากขึ้นและยาวขึ้น

ในขณะนี้เองรัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการรวบรวม วงดนตรีกรมโฆษณาการจึงทำหน้าที่ผลิตเพลงรวบรวมขึ้นด้วย และส่งผลให้มีผู้นิยมรวบรวมกันมาก พร้อมกันนี้ทางราชการได้สั่งให้วงดนตรีกรมโฆษณาการ ออกไปเผยแพร่ศิลปด้านนี้ในส่วนภูมิภาคด้วย ดังนั้น วงดนตรีกรมโฆษณาการ จึงต้องไปแสดงต่างจังหวัดด้วย

พ.ศ. 2489 นับเป็นเกียรติประวัติที่สำคัญของวงดนตรีสุนทราภรณ์ คือได้บรรเลงบทเพลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพลงแรกคือเพลงยามเย็น และหลังจากนั้นก็ได้รับเกียรติ บรรเลงบทเพลงพระราชนิพนธ์อื่น ๆ อีกหลายสิบเพลง หลายเพลงได้รับการบันทึกแผ่นเสียง เช่น เพลงดวงใจกับความรัก และ เทวาพาคู่ฝัน โดยมีฉันทนา โมรากุล ชะตาชีวิต โดย วินัย จุลบุษปะ เพลงแสงเทียน ไกลรุ่ง โดยครูเอื้อ สุนทรสนาน เพลงสายฝน อาทิตย์อัปสาง โดยเพ็ญศรี พุ่มชูศรี เพลงยามเย็น คำหวาน ยิ้มสู้ ยามค่ำ โดย ชวลี ช่วงวิทย์ เป็นต้น

ครั้นปี พ.ศ.2491 เมื่อ ฯพณฯจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี มีบัญชาให้กรมโฆษณาการจัดพิมพ์หนังสือความรู้ทางวิทยุกระจายเสียงออกเผยแพร่ เพื่อส่งเสริมความรู้ทางประชาธิปไตยและวัฒนธรรมพร้อมกับให้ความบันเทิงไปด้วย โดยมีรายการวิทยุกระจายเสียงล่วงหน้าซึ่งได้เห็นพ้องต้องกันจัดพิมพ์นิตยสารรายเดือนชื่อ “โฆษณาสาร” ขึ้น และเพื่อที่จะประชาสัมพันธ์ให้ มีผู้สนใจมาร่วมเป็นสมาชิกมากๆ จึงได้จัดตั้งละครวิทยุขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อแสดงออกอากาศเดือนละครึ่ง และกฎเกณฑ์ของการจัดตั้งคณะละครวิทยุนั้นจะต้องเป็นละครประกอบเพลงไทยเดิม หรือเพลงไทยสากล คณะโฆษณาสารของกองวิชาการไม่ถนัดทางดนตรีไทย จะจัดเป็นละครประกอบดนตรีสากลดังนั้นจึงต้องมีวงดนตรีประจำคณะของตนเองด้วย ใน พ.ศ. 2491 –2 นั้นห้ามการแสดงละครสลับเพลงจากแผ่นเสียง (แถบบันทึกเสียงยังไม่มีใช้) ต้องใช้ดนตรีบรรเลงสด ๆ ซ่อม ปัญจพรรค์ (2529 :52-53) กล่าวว่าต้องการให้ครูเอื้อ สุนทรสนาน ผู้เป็นใหญ่ในวงการดนตรีให้มาเป็นหัวหน้าวงดนตรีประจำคณะโฆษณาสาร แต่คิดตรงระเบียบทางราชการว่านักดนตรีใช้ร่วมกันได้ แต่หัวหน้าคณะจะเข้ากันไม่ได้ ครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นหัวหน้าวงดนตรีกรมโฆษณาการอยู่แล้ว จึงไม่สามารถที่จะมาเป็นหัวหน้าคณะดนตรีประจำละครวิทยุโฆษณาสารได้ แม้จะอยู่ในกรมโฆษณาการด้วยกันครูเอื้อ

สุนทรสนาน จึงให้ สมพงษ์ ทิพยกลิน ไวโอลินมือดีของวงดนตรีกรมโฆษณาการให้เป็นหัวหน้า คณะดนตรีคณะโฆษณาสารแทน

เมื่อสมพงษ์ ทิพยกลิน มาเป็นหัวหน้าวงดนตรีคณะโฆษณาสารแล้วจึงได้แต่งเพลง ประกอบนวนิยายหลายเรื่อง หลายสิบเพลง เพลงส่วนมากที่สมพงษ์ ทิพยกลินแต่งนั้น มักจะมีเสียง ซ้ำไปเสียงแผ่ด เสียงสูงเสียงต่ำมากดังนั้นการแต่งเนื้อร้อง จึงยากกว่าธรรมดา แต่เมื่อเสร็จแล้วเพลง ไพเราะแบบฝรั่งอีกแบบหนึ่ง ซึ่งก็ทำให้คณะโฆษณาสารเดินทางไปทั่วประเทศอยู่นานและสามารถส่ง เพลง “มาร์ชชาวไทย” ซึ่งสมพงษ์ ทิพยกลิน แต่งทำนอง และชาติ (วิชัย โกกิลกะนิษฐ์) แต่งเนื้อร้อง ได้รับรางวัลที่ 1 และได้รับถ้วยทองคำหนักห้าบาทจาก ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เพลงในช่วงนี้ของ สมพงษ์ ทิพยกลิน (ต่อมาภายหลังเพลงเหล่านี้ ก็คือเพลงสุนทรภรณ์ด้วย เช่นกัน) เช่น กลิ่นแกมนาง กลิ่นสไบนาง คอยรัก คอยนาง ฝากลมจูบ ดอกพุดตาน สร้อยฟ้า ซอรักร้อน สวรรค์บันดาล หนาวลมห่มรัก ไปตากอากาศ สาวเล่นธาร ตะวันรอน กิรินรำ ท่องทะเลทอง เป็นต้น ส่วนนักร้องที่เข้าร่วมในช่วงนี้ก็คือ พูลศรี เจริญพงษ์ ศรีสุดา รัชตะวรรณ และ วรรณ อารีย์ แต่สำหรับการขับร้องของวงดนตรีคณะโฆษณาสาร มีทั้งนักร้องของวงดนตรีกรม โฆษณาการ คือ วินัย จุลบุษปะ ชวลี ช่วงวิทย์ เพ็ญศรี พุ่มชูศรี พูลศรี เจริญพงษ์ เลิศ ประสมทรัพย์ ศรีสุดา รัชตะวรรณ พิทยา บุญยรัตพันธ์ มนต์ รามโยธิน และนักร้องจาก ภายนอกก็มี รจิต ภิญญานิซ เอมดร วิเศษสุด ประพนธ์ สุนทรจามร สมยศ ทศนพันธ์ ซึ่งการขับ ร้องเพลงใด ก็แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละเพลง (วิชัย โกกิลกะนิษฐ์ 2532:129-130)

ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2495 พลโท ม.ล.ขาบ กุญชร ศิลปินดนตรีไทย และนักแสดง ได้เข้ามารับตำแหน่งอธิบดีกรมโฆษณาการ ซึ่งบัดนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมประชาสัมพันธ์แล้ว ในยุคนี้ ได้มีการนำทำนองเพลงไทยเดิมมาใส่เนื้อร้องเต็มทำนองขับร้องบรรเลงแบบเพลงไทยสากล ซึ่งคณะ สุนทรภรณ์ได้ปฏิบัติไว้อย่างน่าชื่นชมในระยะแรกโดยครูแก้วและครูเอื้อร่วมกัน นั่นคือการนำเพลง ทำนองเก่ามาใส่เนื้อร้องใหม่ และตั้งชื่อในบรรยากาศที่คงไว้ในที่มาของเพลงเดิมเช่น ดวงเดือน คำหอม บรรเทศ ดำเนินทราย เป็นต้น ซึ่งนอกจากเป็นการส่งเสริมให้ชนชาวไทยที่ห่างเหินบทเพลง ไทยเดิมอันเนื่องมาจากนโยบายของผู้นำประเทศในอดีต ได้หวนกลับมานิยมทำนองเพลงอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติแล้ว ยังทำให้ชาวไทยรุ่นหลังได้รู้จักเพลงเหล่านั้นในชื่อเก่าอีกด้วย ขณะเดียวกัน ทำนองอธิบดี ม.ล.ขาบ กุญชร ก็ได้คิดดนตรีผสมขึ้น ตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณี ในรัชกาลที่ 7 ว่า คนตรีไทยกับดนตรีสากลควรจะเล่นรวมกันได้ ดังนั้น ท่านจึงสั่งให้ ทำดนตรีผสมขึ้น ปรับเสียงเครื่องดนตรีไทยใหม่ให้เสมอเท่าเครื่องดนตรีสากล เพลงในแนวผสม

เพลงแรก คือเพลง กระแต ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ดนตรีประเภทนี้ได้เปลี่ยนเรียกชื่อใหม่ ว่า สังคีตประยุกต์ และได้มีเพลงไทยเพลงอื่นที่นำมาบรรเลงในรูปแบบนี้ติดตามมาอีกมาก เช่น พรพรม รักบังใบ นางครวญ เส่เหลเมา พุ่มพวงดวงใจ ครูสอนรัก รักที่หวัง คลื่นกระทบฝั่ง เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ท่านยังได้สั่งให้สร้างอังกะลุงนำมาเล่นร่วมกับวงดนตรีอีกด้วย เช่นเพลง สนต้องลม เป็นต้น ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือจากศิลปินเพลงไทยเดิมคือ คุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ และคงศักดิ์ คำศิริ หัวหน้าแผนกดนตรีไทยในขณะนั้น ซึ่งรายการเพลงผสมนี้ ได้รับทั้งการติชมเป็นอย่างมากบางท่านกล่าวว่าเป็นการนำเพลงไทยเดิมของเก่ามาทำลายเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมประจำชาติ บางกลุ่มที่ชอบก็บอกว่าดี ทำให้เข้าใจเพลงไทยเดิมมากขึ้น สามารถร้องทำนองเปล่า ๆ ได้อย่างคล่องปาก โดยที่ไม่เคยหัดร้องเพลงไทยเดิมมาเลย ครั้นเวลาผ่านไปเพลงผสมเหล่านั้นก็ได้พิสูจน์ตัวเองว่า มิได้เป็นการทำลายศิลปวัฒนธรรมแต่กลายเป็นการสนับสนุนศิลปเพลงไทยอย่างมาก (ใหญ่ ภายนอก 2526:119)

ปัญญา รุ่งเรือง (2525 : 124) กล่าวว่า นักดนตรีที่นำเพลงไทยเดิมมาทำเป็นเพลงไทยสากล โดยอาศัยสติปัญญาในการแต่งเนื้อร้องลงไปให้สนิทกับทำนอง คนที่ผลิตผลงานด้านนี้มากที่สุดคือ ครูเอื้อ สุนทรสนาน (สุนทราภรณ์) ถ้าจะกล่าวกันอย่างตรงไปตรงมาที่สุดครูเอื้อ สุนทรสนาน มีชื่อเสียงเพราะเพลงไทย เพลงไทยเดิมที่นำไปใส่เนื้อร้องเป็นไทยสากลมีหลายสิบเพลง บางเพลงก็นำไปทั้งหมด บางเพลงก็นำไปเฉพาะบางตอน บางเพลงก็ใช้วิธีตัดต่อ คือ นำตอนนั้นของเพลงนั้นมาต่อกับบางตอนของอีกเพลงหนึ่ง (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเพลงไทยเดิมกับเพลงสุนทราภรณ์)

นอกจากนี้ ม.ล.ขาบ กุญชร อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ผู้เป็นศิลปิน ก็ยังได้ประพันธ์ทำนองเพลงหลายเพลงให้ช่อม ปัญจพรรค บรรจุนเนื้อร้อง ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก ได้แก่ เพลงข่อยจิต นักร้องที่เข้าร่วมวงในขณะนี้ ได้แก่ พิทยา บุญยรัตพันธุ์ และนักร้องกิตติมศักดิ์ซึ่งได้ติดตามขับร้องสมัครเล่นกับวงมาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2486 และบัดนี้ได้มีแฟนเพลงเกรียวกราวทั่วประเทศ คือ ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์

ปี พ.ศ. 2498 เป็นปีของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของวงสุนทราภรณ์ ประการแรกคือ ได้มีนักร้องใหม่เข้าร่วมวง ซึ่งต่อมาได้เป็นที่นิยมอย่างสูงสุดทั่วประเทศด้วยน้ำเสียงที่ไพเราะ นักร้องผู้นั้นคือ รวงทอง ทองลั่นธม ซึ่งเริ่มเข้ามาฝึกฝนกับสมพงษ์ ทิพยกะลิน ตั้งแต่ปี 2498 นักแต่งเพลงที่ช่วยส่งให้ชื่อรวงทองเป็นดาวค้างฟ้าจนบัดนี้ คือชาติรี หรือวิชัย โภกิตกนิษฐ์ ข้าราชการของกรมประชาสัมพันธ์นั่นเอง ซึ่งส่งให้รวงทองโด่งดังเป็นเพลงแรกคือเพลง จำได้ไหม และสมศักดิ์

เทพานนท์ ซึ่งย้ายมาจากวงดุริยางค์โยธินมาประจำในวงสุนทราภรณ์ตั้งแต่ปี 2496 ก็มีผลงานที่ติดตามส่งให้รวงทองชื่อเสียงโด่งดังห้องฟ้าเมืองไทย คือ ขวัญใจเจ้าทวย ทะขอยตามมาด้วยเพลงอื่น ๆ นักประพันธ์ท่านอื่น ที่มีส่วนส่งให้บทเพลงของวงสุนทราภรณ์โด่งดังโดยรวงทอง ทองลั่นธม คือ ช่อมู่ ปัญจพรรค จรี บุลประเสริฐ แน่นอนบทเพลงทั้งหมดนั้น ทำนองโดยครูเอื้อ สุนทรสนาน ดังเช่นเพลง จำได้ไหม เสียงกระซิบจากเกลียวคลื่น หญิงก็มีหัวใจ ปาหนัน ลืมเสียเถิดอย่าคิดถึง และอย่าป็นใจให้ฉัน เป็นต้น

ประการที่สอง ในปี 2498 นี้เอง กรมประชาสัมพันธ์ได้เปิดสถานีวิทยุโทรทัศน์แพร่ภาพขาวดำ ไทยทีวีช่อง 4 ขึ้นที่วังบางขุนพรหม วงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ หรือที่คนทั่วไปเรียกขานกันติดปากแล้วว่า วงดนตรีสุนทราภรณ์ เป็นวงดนตรีวงแรกที่ได้ไปแสดงเปิดสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งนี้ จากนั้นวงดนตรีวงนี้ก็มิขาดบทบาทร่วมรายการเป็นประจำเสมอทำให้บทเพลงของวงสุนทราภรณ์ยิ่งเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับลัดเปลี่ยนกันเรื่อย ๆ ตลอดมาเพลงแล้วเพลงเล่า นอกจากนี้ยังได้ร่วมแสดงละครเพลง ผลงานเพลงละครร่วมกับอาจินต์ ปัญจพรรค เรื่องแรกคือ เรื่อง สุนทรภู่ ในระยะต่อมาคือเพลง สวัสดิ์บางกอก ซึ่งได้บันทึกแผ่นเสียงขับร้องโดย อ้อย อัจฉรา นักร้องที่มีชื่อเสียงมากอีกคนหนึ่งของวง

และในปี 2502 วงดนตรีสุนทราภรณ์ก็ได้รับเกียรติยศอย่างสูง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานเพลงสัญลักษณ์ประจำวงให้ ในโอกาสครบรอบ 20 ปี ของวงดนตรีสุนทราภรณ์ ซึ่งทางวงดนตรียังใช้บรรเลงเป็นเพลงประจำวง เพื่อความเป็นสิริมงคล และน้อมเกล้ารำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณ ตราบจนทุกวันนี้

เมื่อรวงทอง ทองลั่นธม ได้ออกจากวงสุนทราภรณ์ไปแล้วนั้นนักร้องของวงที่เข้ามาครองใจประชาชนชาวไทยแทนที่คือ บุญยา ริงลี ซึ่งโด่งดังขึ้นมาจากเพลง น้ำตาดาว อันเป็นบทประพันธ์เนื้อร้องของชาติริ ตามมาด้วยเพลงอื่น ๆ ที่ชาติริประพันธ์คำร้องจากทำนองครูเอื้ออีกมาก ระยะนี้นักแต่งเพลงที่เข้าร่วมงานได้แก่ เล็ก โดปาน สวัสดิ์ ชงศรีเจริญ ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ พร พิรุณ เพลงที่ทำชื่อเสียงให้กับบุญยา ริงลี ต่อมาเช่น เพลง ฝากหมอน รักวันเดิมนั้น กระซิบสวาท ผนหยาสุดท้าย ลังไทร เรือมนุษย์ เป็นต้น นักร้องอันดับต่อมา ได้แก่ มาริษา อมาตยกุล ยรรยงค์ เสลานนท์ รุ่งฤดี แพ่งผ่องใส ศรวณี โพธิเทศ สุวนีย์ เนื่องนิยม อโศก สุขศิริพรฤทธิ์ สมคิด เกษมศรี ธรรมรัตน์ นวมะรัตน์ นพดพ ชาวไร่เงิน โจมฉาย อรุณฉาน จันทิพย์ สุฉินบุตร พรรณี สกฤชชากร เป็นต้น

วราวุธ สุมาวงศ์ (2528 : 30) กล่าวว่า เมื่อแรกตั้งวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ ผลงานเพลงของครูเอื้อที่ครองใจผู้ฟังทั่วประเทศ นับว่าเป็นรองผลงานของครูเวส สุนทรจามร แต่ยิ่งกาลเวลาผ่านไป บทเพลงครูเอื้อก็ได้รับความนิยมมากขึ้นเป็นลำดับ และในฐานะนักร้องเองนั้น ในระยะแรกความนิยมในน้ำเสียงของครูเอื้ออยู่ในระดับปานกลางบ้างก็คิดว่าเสียงแก่ไป ร้องยานคางไป นักร้องชายที่มีชื่อเสียงของวงและมีแฟนเพลงมากในระยะแรกคือ วินัย จุลละบุษปะ แต่ในระยะหลังน้ำเสียงของครูเอื้อกลับเป็นที่นิยมของหมู่นักฟังเพลงเป็นอย่างมาก ในระยะเวลาที่ไล่เลี่ยกับบุษยา รัสสี มีชื่อเสียงขึ้นมาตัวเอง แฟนเพลงคลั่งไคล้ในการขับร้องเพลงยอดนิยม อุษาสวาท ซึ่งสุรัฐ ทุกกะเวส ร่วมประพันธ์บทร้องไว้ และเพลง คิดถึง เนื้อร้องโดยครูแก้ว และเพลงขอให้เหมือนเดิม เนื้อร้องโดย พรพิรุณ เท่านั้นเอง สุนทรภรณ์ก็ถึงสุดยอดของการเป็นหัวหน้าดนตรี นักประพันธ์เพลง และนักร้องยอดนิยม ซึ่งจากนั้นก็เป็นเวลาที่เราครบรอบ 30 ปี ของวงดนตรี คือในปี 2512 ดังนั้น อัลบั้มเพลงชุด 30 ปี สุนทรภรณ์ที่ขับร้องโดยครูเอื้อทั้งหมด จึงขายดิบขายดีอย่างที่สุด

ทำไมนักร้องจากวงสุนทรภรณ์ จึงมีคุณภาพ? แน่นนอน ย่อมประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน ที่สำคัญคือพรสวรรค์และน้ำเสียงของนักร้องเอง และที่สำคัญอีกประการคือนักร้องวงสุนทรภรณ์ ต้องผ่านการฝึกรบมอย่างจริงจัง จนบางครั้งนักร้องบางคนขาดความอดทนลาออกไปเสียก่อน ทุกเช้าจะมีการร้องเพลงหมู่ที่นักร้องเรียกกันว่า ระเบิดเสียง ซึ่งคือฝึกร่างกายของกล่องเสียง ฝึกจังหวะของการหายใจ และวิธีหายใจ ฝึกการเปล่งอักขระ การปั้นคำและการเอื้อน ด้วยเหตุนี้ นักร้องของวงสุนทรภรณ์ ภายใต้อาการควบคุมของหัวหน้าและผู้ฝึก จึงเปล่งคำร้องออกมาได้ชัดเจน ขับร้องได้ตรงตามจังหวะ ไม่นิยมการร้องเลื้อยคำ หรือหน่วงคำไม่ตรงจังหวะ และที่สำคัญยิ่งคือ บทเพลงที่ครูเอื้อคัดเลือกให้ขับร้องนั้นเหมาะสมกับน้ำเสียงของนักร้องแต่ละคน บทเพลงจึงส่งผู้ขับร้องอีกประการหนึ่ง

การแต่งเพลงของสุนทรภรณ์

วิชัย โภกิตะกนิษฐ (2532:138-139) ได้เล่าถึงการแต่งเพลงของวงดนตรีสุนทรภรณ์ ในฐานะที่ท่านเป็นผู้แต่งเนื้อร้องซึ่งใช้นามแฝงว่า ชาตรี ได้กล่าวถึงการแต่งทำนองของครูเพลง 3 ท่าน ดังนี้ คือ “ทำนองเพลงของครูสมพงษ์ ทิพยกะลิน ฟังแล้วได้กลิ่นนมกลิ่นเนย ค่อนข้างเป็นฝรั่ง แต่ก็ไม่เหลือเกิน ถึงจะเป็นแกงจืด แต่ก็ยังเป็นแกงจืดที่ซดได้คล่องคอ น่ากิน

ทำนองเพลงของครูเอื้อ สุนทรสนาม มีครบทุกรส ทั้งหวาน เปรี้ยว เผ็ด เค็ม ได้ทั้งไทย ทั้งฝรั่ง

ส่วนทำนองเพลงของครูเวส สุนทรจามร มีทำนองค่อนข้างไปทางไทย ๆ เพราะท่านเป็นทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล พูดถึงรสชาติของท่านอง ผมว่ามีรสเผ็ดและเปรี้ยววน่าหน้า เหมือนกินยาเนื้อแกล้มแม่โจงยังงัยงั้น บางเพลงออกหวานแต่เป็นหวานอย่างสูงสง่า นุ่มนวล

และยังได้กล่าวถึงวิธีการแต่งเพลงของวงดนตรีสุนทราภรณ์ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้คือ

1. แต่งทำนองก่อน แล้วจึงหาคำร้องที่เหมาะสมสวมทำนองเข้าไป วิธีนี้นับว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง ครูเอื้อเองก็พอใจที่จะแต่งวิธีนี้ เพียงแต่ไม่ได้แต่งคำร้องด้วยตนเองเท่านั้น ผมว่าถ้าครูเอื้อจะแต่งคำร้องเสียเองก็คงจะแต่งได้เป็นอย่างดีทีเดียว เพราะเท่าที่รู้อยู่แก่ใจผมเป็นอย่างดีนั้น มีอยู่หลายต่อหลายครั้ง ที่ผมเขียนคำร้องไปแล้วก็คิดไปไม่ได้ พอถามครูเอื้อว่าจะเอาอย่างไรดี ครูเอื้อก็ช่วยต่อให้ในช่วงนั้น ๆ ตรงกับที่ใจผมต้องการ แต่นึกเท่าไรนึกไม่ออก พอดีเพลงของสุนทราภรณ์ ร้อยละ 99.99 ใช้วิธีแรกนี้ ทั้งนี้การแต่งทำนองก่อนนั้น เราจะได้ทำนองมีแบบมีแผน ถูกต้องตามฟอร์มหรือตามหลักการแต่งเพลงสากลทุกประการ หากแต่คำร้องสวมเข้าไปได้เหมาะสมกับทำนองอย่างกลมกลืนแล้ว เพลงนั้น ๆ จะเป็นเพลงที่ไพเราะลึกซึ้งกินใจมาก ดังที่ปรากฏอยู่แล้ว ในหลายต่อหลายเพลงของวงสุนทราภรณ์สำหรับวิธีแรกนี้ ถ้าผู้แต่งมีความถนัดทั้งการแต่งทำนองและคำร้องทั้ง 2 ประการด้วยแล้ว เพลงนั้นก็อาจยิ่งทวีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไปอีกเป็นทวีคูณ

2. แต่งคำร้องก่อน แล้วแต่งทำนองสวมเข้าไปภายหลัง วิธีนี้ไม่นิยมทำกัน นอกจากมีความจำเป็นจริง ๆ เช่น นำบทกลอนพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 หรือบทกลอนที่ผู้หลักผู้ใหญ่ในวงราชการเขียนคำร้องมาให้ก่อน มาใส่ทำนอง วิธีนี้ครูเอื้อบอกผมว่า บทกลอนแต่ละบท มีเสียงสูงเสียงต่ำและคำไม่เท่ากัน ทำให้เพลงนั้น ๆ มีทำนองมาก กว่าที่จะลงจบได้ ทำให้ผู้ร้องและผู้ฟังจำทำนองเพลงได้ยากแต่ก็มีอยู่หลายต่อหลายเพลงทีเดียว ที่ครูเอื้อจำเป็นต้องแต่งในวิธีนี้เพื่อนโยบายของทางราชการ ในขณะนั้น ๆ แล้วก็มีควาไพเราะลึกซึ้งอย่างเหลือเกิน อาทิ เพลงไทยรวมกำลัง, ไทยสามัคคี, สาส์นรัก จากพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 แม้บทเพลงบางเพลงที่มีผู้แต่งคำร้องมาให้ก่อน อาทิ “ทวีปวร” ในเพลงศกุนตลา เป็นต้น ก็เพราะจับใจเหลือเกิน ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นอัจฉริยะอย่างยอดเยี่ยมของครูเอื้อนั่นเอง ผมเองก็มีเพียงไม่กี่เพลงที่เขียนเนื้อไปให้ก่อน เนื่องจากมีความจำเป็นทางด้านเวลาการใช้งานบังคับอยู่เท่านั้นและครูเอื้อก็ไม่พอใจด้วยถ้านักแต่งผู้ใดจะแต่งเนื้อไปให้ก่อน เว้นแต่จะมีความจำเป็นจริง ๆ ดังกล่าวแล้ว

3. วิธีนี้เป็นวิธีแต่งทำนองและคำร้องไปพร้อม ๆ กันเลย โดยผู้แต่งเป็นคน ๆ เดียวกัน การใช้วิธีนี้ ก็นิยมทำกันอยู่มาก และอาจเป็นวิธีที่ดีที่สุดก็ได้ ถ้าผู้แต่งมีความถนัดทั้งในด้านทำนองและคำร้องทัดเทียมกัน แต่มีข้อเสียอยู่หนึ่งข้อคือผู้แต่งมักจะตามใจตัวเอง อยากรู้ได้คำอย่างนั้น ๆ ก็พลิก

ทำนองเข้าไปหาคำนั้น ๆ จนได้ เลยทำให้เพลงขาดความไพเราะไป ทางที่ดีที่สุดจะต้องยึดทำนองไว้เป็นหลักก่อนเสมอ เมื่อทำนองดีแล้วอย่าไปแก้ทำนอง ต้องพยายามอย่างที่สุดที่จะใส่คำร้องลงไปให้จงได้ เช่น ใช้คำว่าพระอาทิตย์ไม่ได้ ก็เปลี่ยนเป็น สุริย์ หรือตะวัน ให้ตรงตามโน้ตบังคับจะดีกว่า

พร้อมกันนี้ก็ยังคงกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ เพลงของวงดนตรีสุนทราภรณ์ มีความไพเราะ เป็นที่นิยมของผู้ฟังเพราะเพลงของวงดนตรีสากลกรมประชาสัมพันธ์สมัยก่อน ตั้งแต่ พ.ศ.2482 – 2514 หรือในภาคเอกชนปัจจุบันว่า วงดนตรีสุนทราภรณ์นั้นในสมัยที่ยังเป็นวงอยู่ในราชการดังกล่าว มีนักแต่งเพลง, นักร้อง, นักดนตรี เป็นของวงตัวเองอย่างครบครัน และมีระเบียบวินัย ของทางราชการบังคับอยู่ จึงได้เปรียบวงของเอกชนอยู่หลายประการดังนี้

1. มีโอกาสได้บรรเลงฝึกซ้อมกันอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำโดยพร้อมเพรียงกัน ขาดไม่ได้ทุกวันเพราะเป็นงานในหน้าที่อย่างหนึ่ง ทำให้นักดนตรีมีความชำนาญในการบรรเลงเพลงนั้นไม่ผิดพลาด

2. มีโอกาสได้บรรเลงดนตรีและขับร้องออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยทั้งภาคคลื่นยาวและภาคคลื่นสั้น เดือนละหลายครั้งและออกไปบรรเลงตามงานต่าง ๆ ทั้งของราชการและภาคเอกชน ทำให้มีชื่อเสียงแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวางเป็นลำดับ

3. นักแต่งเพลงมีโอกาสแต่งเพลงโดยการเจาะจงนักร้องที่ต้องการ ภายหลังที่ได้ทดสอบโดยการให้ฝึกร้องมาเป็นเวลาพอใจและถูกอารมณ์ของนักร้องแต่ละคนเป็นส่วนใหญ่ เพลงประเภทนี้ส่วนมากมักจะเป็นเพลงเดี่ยว และเมื่อนักร้องผู้นั้นได้เพลงที่แต่งให้ใหม่ไปแล้ว จะต้องถูกฝึกอย่างหนักเพื่อออกอากาศและออกไปขับร้องตามงานต่าง ๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนเพลงซ้ำ คล่องปากคล่องใจ คล่องอารมณ์ทุกประการเพลงบางเพลงกว่าจะนำออกไปบันทึกแผ่นเสียงปรากฏว่านักร้องผู้นั้นเคยร้องมาแล้วถึง 2 ปีก็มีเช่น เพลง “จำได้ไหม” เป็นต้น และเพลงอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน แทบจะไม่มีเพลงใดที่แต่งขึ้นใหม่ และรีบร้อนไปบันทึกแผ่นเสียงเลย อย่างเร็ว นักร้องผู้นั้นจะต้องผ่านการร้องเพลงนั้น ๆ มาแล้วไม่ต่ำกว่า 20-30 ครั้ง ดังนั้น เพลงที่วงสุนทราภรณ์บันทึกเสียงออกเป็นแผ่นเสียงในสมัยนั้นจึงมีคุณภาพทั้งสิ้น เท่าที่ผมทราบเพลงบางเพลง นักร้องขับร้องบันทึกเสียงตั้งแต่เช้าจนเย็น แล้วยังไม่เป็นที่ถูกใจของนายวงก็มี ต้องยกขอดไปร้องเอาใหม่ในวันอื่นหรือบางวันบันทึกได้เพียงเพลงเดียวเท่านั้น

มีหลายต่อหลายเพลง ทั้ง ๆ ที่ร้องออกอากาศไปหลายครั้งแล้ว นักร้องเจ้าของเพลงนั้น ๆ ไม่มีโอกาสบันทึกแผ่นเสียง เพราะลาออกไปเสียก่อน เปลี่ยนนักร้องคนอื่นมาร้องแทน ก็ร้องไม่ได้ดีถูกใจ ก็เลยไม่มีการบันทึก

พร้อมวันนี้ใหญ่ นายน (2537 : 39-41) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เพลงสุนทรภรณ์ได้รับความนิยม โดยเฉพาะ ตัวครูเอื้อ สุนทรสนานเองไว้ดังนี้คือ

1. ครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านมีความรู้ทางด้านเพลงไทยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จากการที่เคยเป็นผู้จัดบันทึก “เพลงไทยเป็นโน้ตสากล” ไว้ในหอพระสมุดแห่งชาติเพื่อไม่ให้สูญหาย โดยที่ท่านศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์เป็นผู้ควบคุมการบันทึก และมีหลวงประดิษฐไพเราะ เป็นผู้ควบคุมการบอกเพลงไทย สมัยอยู่วงดนตรีเครื่องสายฝรั่งหลวง ในการบันทึกโน้ตครั้งนี้ เป็นพระดำริของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ

2. ครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านยึดถือการแต่งเพลง “เพลงไทย” เป็นหลัก เพราะว่าเพลงไทยนั้นมีพร้อมทั้งลีลาทำสำเนียงที่ไพเราะอยู่แล้ว เมื่อนำมาผสมเข้ากับหลักสากลจึงทำให้เพลงของท่านมีความไพเราะอ่อนหวานและอีกประการหนึ่งที่สำคัญมากก็คือผู้ที่แต่งคำร้องใส่ในทำนองของท่านนั้นจะต้องมาร่วมปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขทำนองและคำร้องส่วนหนึ่งส่วนใดให้สัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นบางครั้งอาจจะต้องใช้เวลานานสักหน่อย จนกว่าเพลงนั้นจะแล้วเสร็จ มีข้อที่น่าสังเกตสำหรับบทเพลงของท่านโดยมากจะดำเนินไปในทางสำเนียงมอญที่มีระยะขั้นคู่ 3-6 ซึ่งเป็นคู่ที่นุ่มนวล

3. ครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านแต่งเพลงขึ้นมาแต่ละเพลงนั้น มีความหมายมากสามารถจะส่งให้ใครก็ได้ให้เป็น “ดาว” ขึ้นมาทันที สำหรับนักร้องที่จะได้ร้องเพลงนั้น ๆ จะต้องผ่านการทดลอง “เสียง” จากท่านเสียก่อน ว่าเสียงร้องของนักร้องคนนี้จะเหมาะกับเพลงในแนวไหน หลักต่อไปก็คือ “แก้วเสียง ความสูง ต่ำ ของเสียง” ที่เป็นสิ่งสำคัญของนักร้อง มิใช่ว่าเพลงเหล่านี้ใครจะร้องก็ได้ ดังนั้นเพลงไหนที่ท่านให้ความไว้วางใจมอบให้ร้อง นักร้องคนนั้นก็ประสบความสำเร็จในการร้องเพลงส่งให้มีชื่อเสียงมาแทบทุกคน

4. ครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านมีวิธีการร้องเพลงที่ไม่เหมือนใคร ทั้งลีลาการร้องทั้งสำเนียงการร้อง ทั้งแนวการเอื้อนและปั้นคำ ท่านนำมาจาก “ละครร้อง” ชีวิตท่านเคยผ่านการเป็นหัวหน้าวงดนตรีประจำคณะละคร “แม่เลื่อน” มาแล้ว แล้วยังเคยแต่งเพลงแรกในชีวิตให้กับละครคณะนี้คือเพลง “ยอดดอต้องลม” ซึ่งมีครูเจลิม บุญยเกียรติใส่คำร้อง ในปีพ.ศ. 2479 ดังนั้นลีลาการร้องของท่านจึงค่อนข้างจะแปลกไม่เหมือนใคร สิ่งนี้แหละที่ท่านอาศัยเพลงละครเอามาผสมผสานกับหลักทางสากลที่ท่านเคยเรียนมาจากทฤษฎีแห่งการดนตรีอย่างโชกโชน อีกทั้งโสตประสาทในด้านดนตรีท่านก็เป็นหนึ่งในบรรดาศิษย์ท่านศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร)

5. ครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านมีหลักการ ในการควบคุมวงดนตรีที่ท่านเป็นหัวหน้าวงมีวิธีการปกครองกล้าเด็ด ท่านจะให้ความสำคัญแก่นักดนตรีทุกคนที่อยู่ภายในวง ดังเราจะเห็นกันอยู่เสมอในขณะที่ซ้อมเพลงจะส่งวิทยุหรือบันทึกเสียง เพียงแต่ท่านนับ “หนึ่ง” เท่านั้น นักดนตรีทุกคนไม่ว่าจะทำอะไรอยู่ จะต้องรีบไปนั่งเตรียมตัวพร้อมที่จะปฏิบัติเครื่องมือได้ทันที ซอนี้แหละที่น้อยคนนักจะทำได้

อีกสิ่งหนึ่งที่ทุกคนจะศึกษาไว้สำหรับผู้ทำงานในด้านวงดนตรี งานที่เกี่ยวกับเพลงราชการนั้น ไม่ว่าจะแต่งเพลงตามความหมายของงานนั้น ๆ เสร็จก่อนที่เจ้านายจะสั่งการลงมา เนื่องจากท่านรับฟังข่าวจากวิทยุทุกวันในตอนเช้า ว่ามีข่าวใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับทางการ ท่านก็จะรีบหาข้อมูลมาแต่งเพลงขึ้นทันที ไม่มัวรอให้เจ้านายมาสั่ง ผลปรากฏเป็นที่ชื่นชอบของเจ้านายทุกระดับชั้น ส่วนเพลงราชการท่านก็มีมากมายเหลือเกินแทบทุกสถาบัน

6. ครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านเคยพูดกับผมว่า “เพลงไทยคือหัวใจของนักแต่งเพลง” แม้แต่ตัวท่านเองก็ปฏิบัติมาท่านนำท่านเองเพลงไทย ๆ “ประโยชน์หนึ่ง” แล้วต่อลิลิตด้วยสำเนียงไทย ๆ ขึ้นตามประโยคแรกที่ท่านได้มา ก็จะได้บทเพลงหนึ่งซึ่งเป็น “สำเนียงไทย” อย่างไรก็ตามเพราะเพราะพริ้งซอนี้แหละที่มีคนเอาไปพูดกันมากกว่าถ้าเป็นเพลงสำเนียง “มอญ” ก็คือครูเอื้อ สุนทรสนาน เก่งมาก แต่ถ้าเป็นเพลงสำเนียง “เขมร” ครูเวส ท่านมีความชำนาญ หรือถ้าเป็นเพลงสำเนียง “ลาว” คุณครู นารถถาวรบุตร ท่านจะนำมาทำเพลงมาร์ช หมด จะเห็นว่าครูทั้ง 4 ท่านนี้ ท่านมาจากสำนักเดียวกัน คือ กรมมหรสพหลวง วงดนตรีเครื่องสายฝรั่งหลวง ซึ่งมีท่านศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์ เป็นผู้ประศาสตร์วิชาการ

7. ครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านมีความผูกพันกับทายาทบรมครูทางเพลงไทย คือคุณประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง ที่เป็นเพื่อนรักเพื่อนใคร่ จนถึงกับตั้งวงดนตรีให้คือ “สุนทราภรณ์” เท่านั้นยังไม่พอยังติดต่อให้ “คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง” ทายาทอีกคนหนึ่งมาแต่งเพลงร่วมกันดังนั้นจึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าท่านต้องมีความรู้เรื่อง “เพลงไทย” ดีเยี่ยมคนหนึ่ง ที่สามารถจะหยิบยกส่วนใดส่วนหนึ่งของ “แนวเพลงไทย” มาเป็นครูในการแต่งเพลงของท่านอย่างแน่นอน นอกจากนี้ยังมีเพื่อนรุ่นพี่ที่คลุกคลีมาสมัยที่ยังอยู่กรมมหรสพท่านผู้นั้นคือ “ท่านอาจารย์มนตรี ตราโมท” ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยคนหนึ่งของประเทศไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างเพลงไทยกับเพลงสุนทราภรณ์

พูนพิศ อมาตยกุล (2532 : 39-47) ได้กล่าวสนับสนุนถึงอิทธิพลเพลงไทยแท้ที่มีกับเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีลักษณะเด่นชัดกว่าเพลงไทยสากลของคณะอื่น จึงทำให้เพลงสุนทราภรณ์ได้รับความนิยม และส่วนหนึ่งส่งผลให้ผู้ฟังรู้จักเพลงไทยเพิ่มขึ้น โดยได้กล่าวถึงบุคคลสำคัญที่เป็นปัจจัยหลัก ในการนำเพลงไทยมาสู่เพลงของเพลงสุนทราภรณ์ต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. เอื้อ สุนทรสนาน (สุนทราภรณ์)

เป็นผู้มีพื้นฐานดนตรีไทยเดิมมาจากบ้านที่อัมพวา แล้วมาเรียนดนตรีสากลที่โรงเรียนพรานหลวง เป็นศิษย์พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) มีประสบการณ์ในการเล่นดนตรีสากล ตามไฮเต็ลฝรั่งและบาร์เบียร์ เป็นนักร้องนักดนตรีของคณะละครร้องและบริษัทไทยฟิล์ม เคยทำหน้าที่เขียนโน้ตระนาดเอกเพลงไทยเดิม เมื่ออยู่ที่กรมศิลปากรจัดได้ว่าเป็นผู้รู้แนวทำนองเพลงไทยแท้ดีมากในวงและเป็นผู้แต่งทำนองเพลงที่สำคัญที่สุดของวงสุนทราภรณ์ เมื่อมาประจำที่กรมโฆษณาการ แล้วได้หาหรือเรื่องเพลงที่มาจากดนตรีไทยแท้กับครูพุ่ม บานุยवास ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยเป็นประจำ โดยเฉพาะเมื่อทำวงสังคีตสัมพันธ์ ซึ่งใช้วงมโหรีบรรเลงร่วมกับวงหัดดนตรีสากลนั้น ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องเพลงจากที่เป็นของเก่ามาจากครูพุ่มเป็นอันมาก

2. เวส สุนทรจามร

พื้นฐานเดิมเป่าแตรมากับวงดนตรีทหาร ซึ่งบรรเลงเพลงไทยแท้เป็นพื้นมาก่อน เป็นศิษย์ฝีมือดีของ พ.ต.อ. ดิวิมล เคยเป่าแตรประจำในวงเครื่องสายฝรั่งหลวง คลุกคลีกับดนตรีไทยมาตั้งแต่ปี 2457 มาเรียนแนวสากลเพิ่มเติมจากพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) เป็นเวลานานถึง 24 ปี จึงได้มาร่วมวงสุนทราภรณ์ เมื่อปี 2482 งานแต่งเพลงท่านผู้นี้ มีเพลงไทยแท้ และเทคนิคต่าง ๆ ที่ท่านได้นำมาสร้างในเพลงสุนทราภรณ์อย่างมากมาย เพลงของครูเวสที่ได้แต่งไว้ในวงนี้ เป็นเพลงที่มีมีลีลาเพลงไทยแท้อยู่มาก จนกล่าวกันว่า ทำนองเพลงไทยสากลที่ท่านแต่งขึ้นนั้น มีสำนวนเป็นเพลงไทยสำเนียงมอญปรากฏอยู่เสมอ

3. นารถ ถาวรวงศ์

ศิลปินเพลงยอดเยี่ยม เป็นนักแต่งเพลงที่ชำนาญในกระบวนเพลงทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเพลงแนวคลาสสิก แนวอุปรากร จุลอุปรากร ละครร้องอย่างไทย เพลงมาร์ช ผลิตได้ทั้งบทร้องทั้งทำนองและแยกเสียงประสาน เป็นศิษย์พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) เป็นผู้ชักจูงครูเอื้อ สุนทรสนานให้ออกไปหาประสบการณ์ในการบรรเลงดนตรีสากลนอกเวลาราชการ จัดว่าเป็นนักแต่ง

เพลงที่มีเสียงดนตรีฝรั่งประจำจิตสำนึก แต่เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่ทำงานคาบเกี่ยวระหว่างที่มีการเปลี่ยนแปลงของเพลงไทยตรงรอยต่อของความเก่าและใหม่พอดี จึงปรากฏว่าเพลงของท่านบางเพลงที่แต่งให้คณะนี้ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงไทยเดิม และเพลงประกอบการแสดงละครร้องอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน

4. แก้ว อัจฉริยะกุล

นักประพันธ์บทร้องเพลงที่มีความเป็นยอดเยี่ยม จัดได้ว่าเป็นกวีเอกของชาติ ผู้มีภาษาไทยทุกรูปแบบอยู่ในหัวใจ มีความเป็นไทยในกวีโวหารทั้งเชิงพรรณนา เปรียบเทียบ การใช้คำให้มีสัมผัสที่แยบยลงดงาม สามารถที่จะวางตัวอักษรทุกตัวลงในบทเพลงสุนทราภรณ์ให้เกิดด้วยสนุทริยะ มีอำนาจที่จะชักจูงใจคนฟังให้เคลิบเคลิ้มได้ สามารถที่จะเชื่อมความเก่าของเพลงไทยเดิมให้เข้ากับความเป็นใหม่ของเพลงไทยสากลได้อย่างเยี่ยมยอด สนับสนุนกลมกลืนจนคนเก่ายอมรับได้ คนใหม่ก็รับรองเป็นอันดี เป็นผู้ที่ยกฐานะเพลงสุนทราภรณ์ให้สูงด้วยวรรณศิลป์แบบไทยแท้ เป็นผู้ที่ไม่ทิ้งความเป็นไทยในเพลงสุนทราภรณ์ เราไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้เลยว่า ที่สุนทราภรณ์ยืนหยัดมาได้ถึงครึ่งศตวรรษนี้ส่วนหนึ่งนั้นเพราะความเป็นอัจฉริยะและความเป็นไทยในตัวท่านผู้สร้างบทเพลงยอดเยี่ยมให้ไว้ในคณะนี้เป็นจำนวนมากมาย ภาษากริยาปากของท่านนั้นมีความเป็นไทยแท้ที่สุด

5. สรี ขยุมุท

เรียนดนตรีสากลอยู่วงเครื่องสายฝรั่งหลวงและเป็นศิษย์ของหลวงสำเนียงชั้นเชิง มาพร้อมกับครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นศิษย์พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) อยู่กรมทหารตั้งแต่ปี 2472 มีความรู้และฝีมือดีทางสากล เมื่อสมเด็จพระยาจักรพรรดิราชานุภาพโปรดฯ ให้รวบรวมเพลงไทย เขียนเป็นโน้ตสากลในปี 2479-2481 จากงานดังกล่าวนี้ ทำให้เข้าใจในรูปแบบของเพลงไทยแท้ รู้คู่ทางของการประพันธ์ทำนองไทย ว่าโน้ตเพลงนั้นมีการส่งสัมผัสเสียงกันอย่างไร จะต้องบรรเลงอย่างไร เสียงนั้นจึงจะแสดงออกถึงสำเนียงอันเป็นไทย จึงเป็นทั้งนักประพันธ์ทำนองและนักดนตรีที่ปฏิบัติได้ทั้งแนวไทยและแนวสากลอย่างไม่ขัดเงิน

6. ธนิต ผลประเสริฐ

เป็นนักดนตรีที่สามารถทั้งในการบรรเลง แต่งเพลง พื้นเดิมเรียนดนตรีไทยแท้มาจากพระประแดง เป็นศิษย์ครูเวส สุนทรจามร มีดนตรีไทยแท้ฝังอยู่ในหัวใจมาก จัดได้ว่าเป็นหนึ่งในวงดนตรีสุนทราภรณ์ที่ฝากความเป็นไทยไว้ในวงนี้

7. เพิ่ม คล้ายบรรเลง

เป็นผู้ที่มีพื้นฐานดนตรีมาจากกองดุริยางค์กองทัพบก ศิษย์ของจำสืบเอกซุบ ไพริจาม มีดนตรีไทยติดตัวมาก่อนเข้าสู่สุนทราภรณ์ และได้เล่าเรียนจนสามารถแยกเสียงประสานให้แก่วงดนตรีได้ จึงเป็นทั้งนักดนตรีและทำงานฝ่ายเทคนิค

8. วิชัย โกกิละกนิษฐ (ชาตรี)

นักประพันธ์บทเพลงผู้มีความเข้าใจลึกซึ้งในลีลาเพลงที่มาจากทำนองไทยเดิม สามารถแต่งบทร้องให้เข้ากับทำนองนั้นได้อย่างแนบเนียน แต่งไว้ด้วยกวีโวหาร ความหมายและอารมณ์รักผลที่เห็นได้ชัดเช่นเพลงอ้อยใจ เอื้องกำสรวล และบ้านนา ซึ่งมาจากเพลงพื้นเมืองและไทยเดิม

9. สุรัฐ พุกกะเวส

นักประพันธ์บทเพลง ผู้ฝากถ้อยคำอันเป็นลักษณะของกวีนิพนธ์อย่างไทยไว้ในบทเพลงสุนทราภรณ์หลายเพลง อาทิการบรรยายชื่อดอกไม้คล้ายกับวรรณคดีเรื่องอิเหนา ในเพลงมาลี แคนสรวรมีดอกไม้ถึง 32 ชนิดในเพลงเดียว หรือลีลาบรรยายความงามของแสงจันทร์แสงดาวในเพลงชื่อราตรีสวรรค์ จนถึงเพลงปทุมมาลัย และเพลงสุดสงวน ซึ่งมาจากทำนองไทยเดิม

10. สมศักดิ์ เทพานนท์

นักประพันธ์บทร้องและทำนอง เพลงหลายเพลงที่มีต้นตอมาจากเพลงไทยเดิมด้วยการใช้ถ้อยคำอันชาญฉลาด ดังที่ปรากฏอยู่ในเพลงรักสลาย หงส์กับกา และเพลงทำนายฝัน

11. ช่อม ปัญญาพรรค

นักประพันธ์บทเพลงที่ฝากสำนวนไทยไว้ในเพลงสุนทราภรณ์หลายบท อาทิ เพลงถึงเธอ เพลงฝากลมวอน ตลอดจนการใส่เนื้อเต็มลงในทำนองไทยของเก่าเช่นเพลงรักบังใบ

12. มัณฑนา โมรากุล

นักร้องหญิงรุ่นแรกของสุนทราภรณ์ที่โด่งดังที่สุด มีทั้งความสามารถและพรสวรรค์เติบโตมาในสังคมชาววังซึ่งซึมซาบเพลงไทยแท้ เพราะโตขึ้นมาในวังของกรมขุนสุพรรณภาควดี เป็นญาติกับเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ พระสนมเอกในรัชกาลที่ 5 ซึ่งที่วังมีการเล่นละครไทยเป็นประจำ คุณมัณฑนา ผู้มีความสามารถในการใช้เสียงให้ลิลาเป็นไทยอย่างละเมียดละไมยิ่งนัก ทุกเพลงที่เธอร้องจะเพียบพร้อมด้วยความวิจิตรพิสดาร คล้ายกับการขับร้องเพลงไทย ส่วนของรอยต่อระหว่างคำร้องการผันสระ และวรรณยุกต์ การหายใจ ตลอดจนการเชื่อมโยงโน้ตเพลงทุกเสียงให้ต่อกันนั้นเธอได้รับอิทธิพลมาจากการร้องเพลงไทยเดิมมาก

13. วินัย จุลบุษปะ

นักร้องผู้เคยเป็นต้นเสียง ขับร้องเพลงไทยเดิมมาตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน สามารถร้องเพลงด้วยลีลาเป็นไทยไพเราะ โดยเฉพาะเพลงที่มีทำนองพื้นฐานมาจากเพลงไทยเดิม เช่น เพลงคำหอม ปทุมไฉไล ม่านมงคล จำปาทอง น้ำตาลใกล้มด เป็นต้น

14. ชวลี ช่วงวิทย์

นักร้องเสียงหวานไพเราะ ผู้เคยเป็นต้นเสียงขับร้องเพลงไทยแท้มาตั้งแต่ยังเป็นนักเรียนที่โรงเรียนสายปัญญา ได้รับเลือกให้ร้องเพลงที่มีทำนองพื้นฐานมาจากเพลงไทยเก่า ๆ มากมายหลายเพลง เช่น รักสลาย บ่อโศก พุ่มพวงดวงใจ รวงทิพย์ พายเรือพลอดรัก รำวงตอบรัก ทุกเพลงที่มาจากการนำของไทยแท้แล้วผู้ฟังจะไม่ผิดหวังเลย

เนื่องจากสุนทราภรณ์มีศิลปินเพลงสังกัดอยู่ในขณะนั้นมากมาย ตัวอย่างที่ยกมาให้เห็น 14 คนข้างต้น เป็นบรรดาศิลปินที่นำลักษณะความเป็นไทยจากรากฐานเพลงไทยเดิม เข้ามาผสมผสานไว้กับเพลงสุนทราภรณ์เพลงแล้วเพลงเล่า ทั้งนี้มิได้หมายความว่าท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนาม จะไม่ได้มีส่วนในการนำอิทธิพลเพลงไทยเดิมเข้ามาสู่คณะสุนทราภรณ์แต่อย่างใด มีนักร้องอีกหลายท่าน เช่น เพ็ญศรี พุ่มชูศรี รวงทอง ทองลั่นธม วรณช อารีย์ ได้ใช้เทคนิคการขับร้องที่มีลีลาอย่างไทยแท้ในการขับร้องเพลงสุนทราภรณ์ด้วยเช่นกัน เหนือไปกว่านั้น ยังมีศิลปินเพลงไทยแท้อีกมากมายหลายคนที่ได้เข้ามาช่วยวงดนตรีสุนทราภรณ์ในการนำเพลงไทยแท้เข้ามาใช้ในวง ท่านเหล่านั้นมีทั้งที่เป็นผู้บังคับบัญชา ศิลปินแห่งชาติ ครูคนตรีไทย และนักดนตรีไทยของวงดนตรีไทยกรมประชาสัมพันธ์ที่ควรกล่าวนามไว้มีหลายท่านเช่น

1. พลโทหม่อมหลวงขาบ กุญชร

ผู้เป็นนักประพันธ์ทำนองเพลง และเป็นอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ นายของครูเอื้อสุนทรสนาน โดยตรง ท่านเป็นต้นคิดในการทำเพลง สังกัดสัมพันธ์ โดยให้ปรับเสียงวงดนตรีไทยคือวงมโหรีให้ร่วมบรรเลงกับวงสากลของสุนทราภรณ์ได้สำเร็จสมบูรณ์เป็นที่น่าชื่นชมยิ่ง โดยไม่มีการตัดทอนเพลงหรือดัดแปลงจนผิดแนวไทยแท้ ทำให้มีผู้ที่ไม่รู้จักเพลงไทยของเก่า ได้เรียนรู้เรื่องเพลงไทยเดิมมากขึ้น โดยไม่รู้ตัวเพราะติดเพลงสุนทราภรณ์

2. พุ่ม บาปุยะवास

ท่านผู้นี้เป็นครุคนตรีไทยที่สามารถมาก ประจำอยู่ที่วงดนตรีไทยกรมประชาสัมพันธ์ เป็นผู้บอกทำนองเพลงไทยแท้จำนวนมากมาให้แก่วงดนตรีสุนทราภรณ์ เพื่อนำไปประดิษฐ์เป็นเพลง สังกิตสัมพันธ์สมัยที่หม่อมหลวงขาบ กุญชร เป็นอธิบดี

3. จำเนียร ศรีไทยพันธุ์

นักดนตรี นักร้อง และครุคนตรีซึ่งประจำอยู่ในวงดนตรีไทยกรมประชาสัมพันธ์ นอกจากจะช่วยบรรเลงในวงดนตรีสังคีตสัมพันธ์แล้ว ยังช่วยบอกเพลงไทยให้ครูเอื้อ สุนทรสนาน และคณะและเป่าปี่มอญอัดเสียงเพลงม่านมงคลีให้วงสุนทราภรณ์ด้วย

4. เฉลิม บัวทั้ง

เพื่อนร่วมโรงเรียน และร่วมกรรมมหรสพ กับครูเอื้อ สุนทรสนาน ผู้มอบเพลงที่ท่าน แต่งขึ้นให้วงสุนทราภรณ์นำไปบรรจบท่วงใหม่เป็นแนวสากล เช่น เพลงฟ้าแดง เพลงพายเรือพลอดรัก เป็นต้น

พร้อมกันนี้ยังได้แยกประเภทของอิทธิพลเพลงไทย ที่ปรากฏอยู่ในเพลงสุนทราภรณ์ ดังนี้ คือ

1) เพลงที่มาจากเพลงไทยแท้โดยไม่เปลี่ยนชื่อและทำนองเลย

เพลงในกลุ่มนี้ หมายถึงเพลงที่ได้นำทำนองไทยแท้มาใช้ทั้งหมด โดยไม่มีการตัดแปลงตัดต่อ หรือเปลี่ยนชื่อ เพียงแต่ประพันธ์ท่วงใส่ลงไปใหม่ และเปลี่ยนจังหวะ เป็นแบบสากล เท่านั้น เช่น

ชื่อเพลง	ที่มา	ผู้ประพันธ์ท่วง	นักร้อง
1. คำหอม	ลาวคำหอม	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย
2. คำเนินทราย	ลาวคำเนินทราย	แก้ว อัจฉริยะกุล	เอื้อ+มัทนา
3. ดวงเดือน	ลาวดวงเดือน	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย+ชวลี
4. เพชรน้อย	เพชรน้อย	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย
5. จำปาทอง	จำปาทองเทศ	ยอดยิ่ง สุวรรณนคร	วินัย
6. ธรณีกรรแสง	ธรณีกรรแสง	แก้ว อัจฉริยะกุล	มัทนา
7. เสียงเทียน	ลาวเสียงเทียน	แก้ว อัจฉริยะกุล	มัทนา
8. นางครวญ	นางครวญ	แก้ว อัจฉริยะกุล	วรนุช

9. กระแต	กระแต	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย+ชวลี
10. นกสีชมพู	นกสีชมพู	ชาติรี	วินัย+ชวลี
11. ทะเลบัว	ทะเลบัว	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย
12. คลื่นกระทบฝั่ง	คลื่นกระทบฝั่ง	แก้ว อัจฉริยะกุล	จันทนา
13. เจริญศรี	ลาวเจริญศรี	ของเก่า	พุดศรี
14. ทำน้ำ	ทำน้ำ	ชาติรี	บุษยา
15. ตะเลงครวญ	ตะเลงครวญ	แก้ว อัจฉริยะกุล	เพ็ญศรี
16. เวสสุกรรม	เวสสุกรรม	แก้ว อัจฉริยะกุล	มัทนา
17. ม่านมงคล	ม่านมงคล	ชนิด-สมศักดิ์	วินัย
18. ไบ้คลั่ง	ไบ้คลั่ง	สมศักดิ์ เทพานนท์	วินัย+ศรีสุดา
19. ละออองค์	เขมรละออองค์	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย-ศรีสุดา

2) เพลงที่มาจากไทยเดิมนำทำนองมาใช้อย่างเดิมแต่เปลี่ยนบทร้องและชื่อให้คล้ายของ

เดิม

เพลงชุดนี้ ได้แก่เพลงที่กึ่งทำนองไว้เต็มรูปแบบ อาจจะเปลี่ยนชื่อไปบ้างเล็กน้อยโดยให้ชื่อของเก่าติดไว้บ้างพอให้รู้เค้าว่ามาจากเพลงเดิมชื่ออะไร อาทิเช่น

ชื่อเพลง	ที่มา	ผู้ประพันธ์บทร้อง	นักร้อง
1. รักบังใบ	บังใบ	ช่อม ปัญญาพรค์	รวงทอง
2. อารมณ์ห้วง	แขกอาหวัง 2 ชั้น	แก้ว อัจฉริยะกุล	วรนุช
3. แม่ศรี	เพลงแม่ศรี	แก้ว อัจฉริยะกุล	ชวลี นำหมู่
4. ปทุมมาลัย	เขมรพระประทุม	สุรัฐ พุกกะเวส	วินัย
5. พรพรหม	แขกมอญบางขุนพรหม	แก้ว อัจฉริยะกุล	เอื้อ+เพ็ญศรี
6. พายเรือพลอดรัก	เขมรพายเรือ	สมศักดิ์ เทพานนท์	วินัย+ชวลี
7. ได้แสงเทียน	ลาวเสียงเทียน 3 ชั้น	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย+ชวลี
8. เสียงเทียนคอยคู่	“	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย
9. เสียงเทียนเสียงรัก	“	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย+ชวลี
10. พุ่มพวงดวงใจ	เขมรพวง 3 ชั้น	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย + ชวลี

3) เพลงที่ไม่เปลี่ยนทำนองเดิมแต่เปลี่ยนชื่อเมื่อทำเป็นเพลงไทยสากล

เพลงในหัวข้อนี้มีอยู่เป็นอันมาก บางเพลงยังไม่สามารถบอกได้ว่ามาจากเพลงเดิมชื่ออะไร

ชื่อเพลง	ที่มา	ผู้ประพันธ์บทร้อง	นักร้อง
1. กุหลาบงาม	จีนพลับพลานอก	สมศักดิ์ เทพานนท์	สมศักดิ์+ชวลี
2. คู่เสน่หา	ลาวสมเด็จ 2 ชั้น	แก้ว อัจฉริยะกุล	เอื้อ+จันทนา
3. ใจคู่ใจ	จีนจิมเล็ก 2 ชั้น	สมศักดิ์ เทพานนท์	วินัย+ชวลี
4. สัญญาชีวิต	มอญมอญเรือ 2 ชั้น	ชาติรี	เลิศ+ศรีสุดา
5. ดิกันนะ	ญวนเกล้า	ชนิด -สมศักดิ์	วินัย+ชวลี
6. บ้านนา	ลาวแพน	สมศักดิ์ เทพานนท์	วินัย+วรนุช
7. ทำนายฝัน	ทะเล	ชนิด - สมศักดิ์	สมศักดิ์+วรนุช
8. น้ำตาลโกนมัด	เขมรเขียว 2 ชั้น	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย
9. ปอโศก	ระบำกนิหาวง	สมศักดิ์ เทพานนท์	วินัย + ชวลี
10. ไฟรักในทรวง	ลาวเฉียง	ชาติรี	หญิง 4 คน
11. ฟ้ายแดง	มอญอ้อยอิ่ง 3 ชั้น	ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวการ	อโศก
12. รวงทิพย์	แขกสาหร่าย	แก้ว อัจฉริยะกุล	เอื้อ+ชวลี
13. อ้อยใจ	ข้าแขก?	ชาติรี	เอื้อ+อ้อย
14. รักสลาย	ดาวทอง	สุรัฐ พุกกะเวส	ชวลี
15. รักที่หวัง	จีนลั่นถัน 2 ชั้น	สุรัฐ พุกกะเวส	ชวลี
16. รักจำพราว	หงส์ทอง 2 ชั้น	แก้ว อัจฉริยะกุล	มณฑนา
17. สายลมเย็น	เตลงผสม	เวส-แก้ว	มณฑนา
18. วอนเฉลย	แขกต่อยหม้อ 3 ชั้น	แก้ว อัจฉริยะกุล	วินัย+เพ็ญศรี
19. ผู้ชายนะเออ	ขอมทรงเครื่อง	ชนิด -สุรัฐ	ศรีสุดา

4) เพลงที่นำทำนองของเก่ามาใช้ส่วนหนึ่งแล้วแต่งต่อเป็นของใหม่

เพลงในกลุ่มนี้มีไม่มาก ต้องสังเกตด้วยการฟังอย่างดีจึงจะทราบที่มา ด้วยมีการแต่งต่อเดิมจนบางครั้งเข้ากันสนิทกับทำนองเก่าอย่างแนบเนียน ตัวอย่าง เช่น

1. มนต์สวาท ฝีมือครูเวส สุนทรจามรในการนำเพลงลาวครวญ 2 ชั้นมาใช้เป็นท่อนต้น แล้วแต่งท่อนสองต่อออกไปอีก คำร้องเป็นของคุณเอิบ ประไพเพลงผสม วินัย จุกบุษปะ เป็นผู้ขับร้อง
2. ห่วงรัก บุษยา รังษีร้องเพลงนี้ที่ไร จะทราบได้ทันทีว่าผู้แต่ง ตั้งใจเลียนแบบเพลง แยกปัดตานี (ห่วงอาลัย) ซึ่งในเรื่องอิเหนาร้องว่า “อิเหนาหรือจะมาตามด้วยความรัก” แต่พอร้องไปได้ไม่กี่บาร์ทำนองแต่งขึ้นใหม่ก็จะเข้ามาแทนที่ทันทีเป็นต้น
- 5) เพลงที่สร้างขึ้นใหม่ทั้งเพลงโดยมีท่วงทำนองอย่างไทยแท้ เพลงในกลุ่มนี้ แสดงถึงอัจฉริยภาพของผู้ประพันธ์ทำนอง ว่าเป็นผู้ที่สามารถแต่งเพลงเลียนแบบไทยแท้ได้อย่างสนิทสนม เรื่องนี้ทำให้นักเลงเพลงไทยแท้บางคนถึงกับพยายามค้นหาที่มาของเพลงเหล่านั้น แต่ก็ค้นหาไม่ได้ ตัวอย่างของเพลงเหล่านี้ได้แก่
 1. กลิ่นรำ เพลงนี้ไพเราะมาก ท่วงทำนองเป็นไทยแท้ไม่มีที่ติ บทร้องเป็นกลอนสุภาพฝึปากครูแก้วที่แสนจะไพเราะนุ่มนวล และมีชั้นเชิงแห่งกวีนิพนธ์เต็มตัว ทำนองเป็นของครูเอื้อ สุนทรสนาน และ วินัย จุกบุษปะ เป็นผู้ขับร้อง
 2. ลังรัก มีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียวอย่างไทยโบราณ แต่งโดยครูเวส สุนทรจามร และครูแก้ว อัจฉริยะกุล ลักษณะคำประพันธ์เป็นร่ายยาวขับร้องโดยมันทนา โมรากุล โดยร้อง 3 เที้ยวในท่อนเดียวกันั้น แม้แผ่นเก่าจะไม่ได้มีการประสานเสียงเท่าที่ควรแต่ก็ไพเราะได้อารมณ์งดงามเป็นไทยแท้มาก
 3. จันทร์จวบฟ้า เป็นเพลงคู่ร้องโดยวินัย กับชวลี ท่วงทำนองเป็นไทยแท้มีที่ลือที่จัด และที่ทำนองเล่นร่วมกัน
 4. ใจหาย ฝีมือประพันธ์ของสมศักดิ์ เทพานนท์ แต่งเองร้องเองเสร็จ เพลงนี้ถ้าไม่มีท่อนแยก จะทำให้คนฟังหลงว่าเป็นเพลงไทยแท้ที่แปลมาเป็นลักษณะเพลงแบบ AABA ที่ท่อน B เห็นชัดว่าไม่ใช่ของไทยเดิม
 5. ซอรักร้อน เป็นเพลงร้องคู่ของวินัย กับชวลี ท่วงทำนองอ่อนหวานสมเป็นเพลงรัก บทร้องของช่อม ปัญจพรรค ที่หวานเข้ากับทำนองชวนให้เกิดความชอบ ท่วงทำนองเป็นไทยแท้จนไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าแต่งขึ้นด้วยฝีมือและอารมณ์ที่เกิดจากอิทธิพลเพลงไทยเดิมของคุณสมพงษ์ ทิพยกลิน
 6. กลิ่นราตรี บทร้องเป็นกลอนสุภาพที่สมบูรณ์ด้วยกวีโวหารอย่างไทยแท้ของทรง สาคิตุล ทำนองโดยครูเอื้อ สุนทรสนาน ร้องติดเอื้อนได้สนิทสนมเป็นไทยตลอดทั้งเพลง

ลักษณะเป็นเพลงสองท่อนร้องสองเที่ยวกลับเคียงเพลงไทยแท้ ไพเราะไม่มีที่ติ โดยเฉพาะนักร้องที่มีลูกคอเป็นไทยเดิมแล้ว ฟังไม่เบื่อเลยทีเดียว

7. จนนาง บทร้องของช่อม ปัญจพรรค ทำนองครูเอื้อสร้างขึ้นใหม่ให้มีสองสำเนียงคือจีนปนลาว สำหรับละครเรื่องหนึ่ง ครูเอื้อและชวลีเป็นผู้ขับร้อง

6) เพลงที่ได้ทำนองจากเพลงพื้นเมือง

เพลงในกลุ่มนี้ ได้แก่เพลงราวจำนวนมาก เพลงแม่ศรี และเพลงจังหวะพื้นเมือง เชียงใหม่อีกมากมายหลายเพลง โดยมีมือของคุณสุรัส พุกกะเวส ครูแก้ว ครูเอื้อ และทรง สาทิตุล ตัวอย่างเช่น

1. สาวห้วยแก้ว สุรัส พุกกะเวส กับครูเอื้อ สุนทรสนาน วินัย จุลบุษปะ
ขับร้อง

2. ดอกไม้เมืองเหนือ สุรัส พุกกะเวส กับครูเอื้อ สุนทรสนาน ทั้งแต่งทำนอง
และขับร้องเอง

3. ดอกไม้ถิ่นไทยงาม ทรง สาทิตุล และครูเอื้อ สุนทรสนาน มณฑนา โมรากุล
ขับร้อง

4. กุหลาบเชียงใหม่ สุรัส พุกกะเวส และเอื้อ สุนทรสนาน แต่ง วินัย จุลบุษปะ
ขับร้อง

5. แว่วเสียงเธอ สุรัส พุกกะเวส และครูเอื้อ สุนทรสนาน แต่ง ร้องโดย วินัย
จุลบุษปะ หรือเพ็ญศรี พุ่มชูศรี

6. ผาเงอบ แก้ว อัจฉริยะกุล และครูเอื้อ สุนทรสนาน แต่ง มณฑนา โมรากุล
ขับร้อง

ปัญญา รุ่งเรือง (2525 : 125-126) ได้กล่าวถึงข้อดี และข้อเสีย ของการนำเพลงไทยมาใส่เนื้อเต็มดังนี้คือ

1. ข้อดี

1.1 ทำให้เพลงไทยเดิมแพร่หลายไปในหมู่มชนทั่วไป โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ชอบเพลงไทยสากล

1.2 ทำให้เกิดความชื่นชอบขึ้นในหัวใจคนฟังโดยไม่รู้ตัว พวกเด็กเข้าใจว่าเพลงนั้นเพลงไทยสากล ครั้นฟังไปร้องไปจนติดใจแล้วก็เท่ากับฟังและร้องเพลงไทยเดิมด้วยภาษาพูดนั่นเอง

1.3 ทำให้การปลูกฝังเพลงไทยเดิมลงในหมู่เยาวชนง่ายขึ้นเพียงแต่แนะนำให้ผู้ว่า เพลงที่เขาชอบอยู่นั้นคือเพลงไทยเดิม แล้วบรรเลงให้เขาฟังก็จะเข้าใจถึงความงดงามของเพลงไทยเดิม ได้ เพราะเป็นเพลงที่เขาชอบอยู่แล้วโดยเข้าใจว่าเป็นเพลงไทยสากล

ข้อนี้ถ้าคุณเฝิน ๆ ก็จะทำให้ครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นคนลอกแบบของเก่ามาเอาคือส่วนตน แต่ความจริงน่าจะชอบใจครูเอื้อ สุนทรสนานอย่างมาก ที่ทำให้ดนตรีไทยเดิมเพลงไทยแพร่หลายไป โดยไม่รู้ตัวเพียงแต่ครูเอื้อ สุนทรสนาน บอกที่มาของเพลงไว้ด้วย ก็จะเป็นประโยชน์กับเพลงไทย เดิมอย่างมาก

2. ข้อเสีย

2.1 เพลงบางเพลงที่นำมาใส่เนื้อร้องนั้นคัดแปลงไปจนขาดลักษณะเดิม ทำให้ผู้ฟัง ฟังผิดไปจากเดิม กรันมาพบของแท้เข้าทำให้เล่นของแท้ผิดไป โดยเฉพาะนักดนตรีไทยรุ่นเด็ก ๆ จะ เล่นในทำนองเพลงไทยสากลไปหมด

2.2 ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่า ดนตรีไทยขโมยเพลงสุนทราภรณ์มาบรรเลง ทั้ง ๆ ที่ สุนทราภรณ์ขอยืมทำนองเพลงไทยเดิม

วงดนตรีสุนทราภรณ์กับวงการลีลาศของไทย

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าวงดนตรีสุนทราภรณ์ ได้ผลิตเพลงจำนวนหนึ่งไว้สำหรับการ ลีลาศ จนมีชื่อเสียงและใช้เป็นเพลงมาตรฐานสำหรับลีลาศแทบทุกจังหวัด หลายสิบเพลงได้รับความนิยมสูงสุดมีชื่อเสียงมาจนถึงปัจจุบัน เช่นเพลงฟอลเลอร์เฟื่องฟ้า ดาวล้อมเดือน กลิ่นดอกโศก ใน จังหวัดเวทโก้ เพลง ซ่าซ่าซ่ากลมใจ ซ่าซ่าซ่าพาเพลิน ในจังหวัดซ่าซ่าซ่า เพลงริมฝั่งน้ำ ช้างขึ้น เดือนหงาย ในจังหวัดรุมบ้า เพลงมองอะไร มนต์นางรำ ไพโรพิศดาร ในจังหวัดกัวราช่า เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเพลงลีลาศของวงดนตรีสุนทราภรณ์มีท่วงทำนองไพเราะ มีจังหวะชัดเจน หรือแม้แต่เสียงของ นักร้องที่ร้องเหมาะกับแต่ละเพลงแต่ละจังหวัด จึงเหมาะสำหรับการลีลาศ อติพร สุนทรสนาน (2513 :55) ได้กล่าวเสริมว่า ด้วยเหตุนี้วงดนตรีสุนทราภรณ์จึงได้รับการติดต่อให้ไปบรรเลงในงานลีลาศอยู่ เสมอ ทั้งงานของสถาบันการศึกษา งานของส่วนราชการ ตลอดจนงานอื่น ๆ เมื่อวงดนตรี สุนทราภรณ์ไปบรรเลงในงานลีลาศใด จะทำให้การจำหน่ายบัตรจำหน่ายได้ง่ายกว่าวงดนตรีอื่น ๆ พร้อมวันนี้วงดนตรีสุนทราภรณ์ก็จะแต่เพลงให้กับสถาบันนั้น ๆ ใช้ลีลาศด้วย ทั้งเพลงดาวของ สถาบัน เพลงลา และเพลงรื่นเริงด้วยจังหวัดราชว

สมัคร สุนทรเวช (2524 : 5) กล่าวว่า “ผมเชื่อว่าท่านที่เป็นกรรมการงานฉลองปริญญาไม่ว่ามหาวิทยาลัยไหน ไม่ว่าใครจะมีวงเล็กวงกลางมาแซมกันช่วงไหน แต่วงดนตรีมาตรฐานสำหรับงานเดินรำฉลองปริญญานั้นเป็นตายอย่างไรก็ต้องให้ได้วงสุนทราภรณ์”

วันนี้ อภิบาลภูวนารถ อดีตนายกสมาคมลีลาศแห่งประเทศไทย กล่าวถึงวงดนตรีสุนทราภรณ์กับวงการลีลาศไทย สรุปได้ว่า ในปี พ.ศ.2485 คณะกรรมการศิษย์เก่าโรงเรียนอำนวยศิลป์ ได้จัดให้มีงานลีลาศเรียกว่า งานชมพู่ – ม่วงบอลล์ที่สวนอัมพร ซึ่งถือว่าเป็นงาน “ลีลาศบอลล์” (Dancing Ball) ครั้งแรก เมื่อสงครามสงบ คณะกรรมการศิษย์เก่าอำนวยศิลป์ โดยมี นายประสม เศรษฐบุตร เป็นนายกสมาคม ฯ และคณะกรรมการลีลาศแห่งประเทศไทย ซึ่งมี หลวงประกอบวุฒิสาร เป็นประธาน ฯ ได้ร่วมกันจัดให้มีการแข่งขันลีลาศจังหวะบอลดรัม (Standard Four) ขึ้น ที่ประชุมมีข้อขัดแย้งเรื่องวงดนตรีที่จะใช้บรรเลง แต่ในที่สุดก็ลงมติเป็นเอกฉันท์เลือกวงดนตรีสุนทราภรณ์บรรเลง เพราะจะทำให้หมดข้อครหาในเรื่อง Tempo และ Beat ตลอดจน Melody และจากนั้นเป็นไป ควรแข่งขันลีลาศแห่งประเทศไทยก็ใช้วงดนตรีสุนทราภรณ์บรรเลงทุกครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2496 ก็ใช้วงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นวงดนตรีหลักในการบรรเลง (อดีต สุนทรสนาน 2513 : 54)

วงดนตรีสุนทราภรณ์ได้แต่งเพลงลีลาศไว้มากมายหลายจังหวะ ทั้งเพลงจังหวะบอลดรัม (Ball Room) ซึ่งเป็นการลีลาศจังหวะช้า นุ่มนวล เช่น ควิกสเต็ป (Quick Step) วอลซ์ (Waltz) ควิกวอลซ์ (Quick Waltz) สโลว์ (Slow) ฟอกซทรอต (Foxtrot) และแทงโก้ (Tango) และเพลงจังหวะละตินอเมริกา ซึ่งเป็นการลีลาศจังหวะเร็ว เช่นจังหวะ รุมบ้า (Rumba) บีกิน (Beguine) ช่าช่าช่า (Cha Cha Cha) กัวราซ่า (Guarracha) แซมบา (Zamda) เมมโบ้ (Membo) ออฟบีท (Off-Beat) ตะลุงเทมโป (Talong Tempo) และจังหวะอื่นอีกหลายจังหวะ

นอกจากนั้น วงดนตรีสุนทราภรณ์ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างจังหวะตะลุง ซึ่งจังหวะตะลุงนี้ต่อมา ประเทศอังกฤษได้จดทะเบียนชื่อและทำเดินไว้โดยจัดอยู่ในกลุ่มลีลาศจังหวะเร็ว 12 จังหวะ เรียกว่า จังหวะตะลุงเทมโป (Talong tempo) พิชิต ภูติจันทร์ และธงชัย มาศสุรพงษ์ 2523 : 78) จังหวะตะลุงเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2504 สมาคมชาวปักษ์ใต้ได้จัดให้มีการประกวดดนตรีชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยขึ้น โดยได้เชิญ ล้วน ควันธรรม และเอื้อ สุนทรสนาน มาประชุมปรึกษาที่สมาคมปักษ์ใต้ และที่โรงแรมสุริยานนท์ ล้วน ควันธรรม ได้เสนอจังหวะตะลุงเป็นจังหวะลีลาศ ที่ประชุมเห็นด้วย และให้เอื้อ สุนทรสนาน ร่วมพิจารณาแก้ไข จนใช้จังหวะตะลุงสำหรับการลีลาศได้

เจตนา แวดวัชระ (2527 : 124–125) กล่าว เอื้อ สุนทรสนาน มีความสามารถในการนำลีลาของคนตรีเต๋นรำตะวันตมาปรับเข้ากับลีลาแบบไทยได้อย่างดีเยี่ยม เช่นเพลงจังหวะแทงโกที่แต่งให้ วินัย จุลบุษปะ ขับร้อง เป็นการร้องเอื้อนและทอดเสียงแบบไทย ซึ่งน่าจะขัดกับจังหวะที่เรียบคมของตะวันต แต่ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น นับว่าเพลงแทงโกของสุนทรภรณ์เป็นตัวอย่างของการเอาชนะช่องว่างทางวัฒนธรรมได้อย่างน่าแปลกใจ

ประเภทของเพลงสุนทรภรณ์

สุวัฒน์ วรรดิติก (2537 : 17-21) ได้จัดแบ่งเพลงสุนทรภรณ์ออกเป็นประเภทหรือ รูปแบบต่าง ๆ ได้ 13 ประเภทดังนี้คือ

1. เพลงปลุกใจและสดุดี ช่วงแรกของชีวิตราชการ พ.ศ. 2471 คาบต่อมาถึง พ.ศ. 2483 ครูเอื้อ ต้องผลิตเพลง (ทำนอง) รับใช้ในโยบายรัฐบาล (จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี) ซึ่งขณะนั้นมีแนวโน้มว่าจะเปิดสงคราม (ไม่ประกาศ) กับฝรั่งเศส ที่ยึดครองอินโดจีน และในปี พ.ศ. 2483 หลังการเดินขบวนของนิสิตนักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองแล้ว สงครามอินโดจีนก็อุบัติขึ้น เพลงส่วนใหญ่จึงเป็นเพลงประเภทปลุกใจ อาทิ เพลงไทยสามัคคี, บ้านเกิดเมืองนอน, แนวหลัง, ไทยต้องทำ เป็นต้น คู่กับเพลงปลุกใจก็คือเพลงประเภทสดุดี อาทิ สดุดีชาติไทย, พันธมิตร, ดอกไม้วัฒนธรรม, เอกราช, เป็นต้น

ซึ่งแม้สงครามอินโดจีนยุติลงแล้วสงครามมหาเอเชียบูรพาก็อุบัติติดต่อกันมาตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ซึ่งรัฐบาลชุดเดิมยังบริหารประเทศโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เพลงประเภทปลุกใจและสดุดี จึงยังมีการผลิตติดต่อกันไปอีกระยะหนึ่ง รวมทั้งเพลงประเภทสนองนโยบายรัฐบาลทางด้านวัฒนธรรมด้วย อาทิ เพลงสดุดีบรรพไทย, ดอกไม้ของชาติ, สวมหมวก, นเรศวรมหาราช พุทธศาสน์คู่ไทย เป็นต้น

2. เพลงสถาบัน เพลงสำหรับสถาบันต่าง ๆ ไม่ว่าจะ สถาบันพระมหากษัตริย์, มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จังหวัด, หน่วยงานทั้งราชการ, รัฐวิสาหกิจและเอกชน เป็นต้น ครูเอื้อผลิตไว้ให้มากมาย ส่วนใหญ่สะท้อนออกมาสู่สังคมทั่วไป เนื่องจากความไพเราะที่สมบูรณ์ด้วยวรรณศิลป์ อาจจำแนกออกได้ดังนี้

2.1 เพลงสถาบันพระมหากษัตริย์ อาทิ ที่ฉายโกโหคุมหาราช, ราชเป็นสง่าแห่งแผ่นดิน, นเรศวรมหาราช, สดุดีมหาราชนิ, สิรินคร, สดุดีวิชราลงกรณ์ เป็นต้น

2.2 เพลงมหาวิทยาลัย มีอยู่ 2 มหาวิทยาลัยที่ครูเอื้อแต่งเพลงให้มากที่สุดคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่น้อยกว่า 25 เพลง ที่ดัง ๆ และชาวมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นำไปร้องกันในวันสำคัญประจำปีของพวกเขา (27 มิถุนายน และ 10 ธันวาคม) ทั่วประเทศได้แก่เพลง ขวัญโดม, “โดมในดวงใจ”, “เอื้องฟ้า”, “โดมรอเธอ”, “ธรรมศาสตร์รักกัน”, “าลัยโดม” เป็นต้น สำหรับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่น้อยกว่า 10 เพลง เพลงที่โด่งดังเป็นสัญลักษณ์ได้แก่เพลง “ขวัญใจจุฬา”, “ลาแล้วจามจุรี”, “ดาวจุฬา”, “จุฬาแซมบ้า”, “จามจุรีศรีจุฬา” มหาวิทยาลัยอื่น ๆ อาทิ เกษตรศาสตร์, มหิดล, ขอนแก่น, หรือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสงขลานครินทร์ มีจำนวนเพลงมากน้อยลดหลั่นกันลงมา อย่างมากไม่เกิน 6 เพลง นอกจากนั้น ยังมีเพลงโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายร้อยสามพราน ไปจนถึงเพลงประจำกองตำรวจนอกจากนั้นก็ยังมีเพลงประจำวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งของรัฐ และเอกชนอีกจำนวนมาก

เพลงประจำจังหวัดและอำเภอนั้น เท่าที่รวบรวมดูแล้ว ไม่น้อยกว่า 40 เพลง เพลงหน่วยงานราชการ, องค์กรเอกชน ครูเอื้อแต่งเพลงให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า 20 อาทิ เพลงมาร์ชไปรษณีย์ – โทรเลข, เพลงธนาคารกรุงศรีอยุธยา, ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สมาคมชาวนครปฐม, มาร์ช ว.ป.อ. รุ่น 14 เป็นต้นรวมเพลงสถาบันต่าง ๆ แล้ว ผลงานเพลงของครูเอื้อมีถึง 300 เพลง

3. เพลงจากรรณคดี เพลงที่สร้างทำนองให้กับวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่เลือกสรรแล้ว นักแต่งเพลงทั่วไป นิยมปฏิบัติอยู่ 3 แนวทางคือ

3.1 นำบทวรรณคดีหรือวรรณกรรมของเดิมตอนใดตอนหนึ่งโดยไม่ได้ดัดแปลงแก้ไขเลยมาสอดใส่ทำนองเพลงเข้าไว้

3.2 อาศัยความบันเทิงใจอันเกิดจากรรณคดีหรือวรรณกรรมมาสร้างเนื้อร้องขึ้นเพื่อสะดวกในการสอดใส่ทำนองเพลงโดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยว่าเพลงนั้นจากรรณคดีหรือวรรณกรรมเรื่องใด

3.3 คงบางส่วนบางตอน หรือเค้าโครง หรือบรรยากาศของจากรรณคดีหรือวรรณกรรมมาแต่งเนื้อใหม่แล้วสอดใส่ทำนองลงไว้

แนวทางแรกส่วนมากเป็นเพลงพระราชนิพนธ์ของ ร.6 มีทั้งเพลงประเภทปลุกใจ, ความรัก และสวดดี อาทิ เพลง “ไทยรวมกำลัง” จากพระราชนิพนธ์บทละคร “พระร่วง”, เพลงสาส์นรัก, ดวงใจ จากพระราชนิพนธ์เรื่อง “ท้าวแสนปม” และแม้กระทั่งพระราชนิพนธ์ในยุคหลังของ ร.6 จากบทละคร “วิเวกพระสมุทร” คือเพลง โยสถัมและแขกสาหร่าย (รวงทิพย์) เป็นต้น

แนวทางที่ 2 ได้แก่เพลง “นวลปรางนางหมอง” ซึ่งสะท้อนความบันดาลใจจากโคลงของปฤภาณกวีสมัยศรีอยุธยา “ศรีปราชญ์” และจากยอดกวีศรีอยุธยาคนเดียวกันนี้ ครูเอื้อยังแต่งเพลง “พรานล่อเนื้อ” และ แว่นเสียงเธอ” และเพลง “คำเนินทราย” ซึ่งได้รับความบันดาลใจจากลิลิตพระลอ ตอนนายแก้วนายขวัญที่เลี้ยงพระลอกีฬาวาราสีนางรินนางโรยที่เลี้ยงของพระเพื่อนพระแพง

แนวทางที่ 3 ได้แก่เพลง “ยากยิ่งสิ่งเดียว” จากบทกลอนใน “นิราศเจ้าฟ้า” และเพลง “ถ้ารักกันล้นเปรี๊ยะ” จาก นิราศเดือน” ของหมื่นพรหมสมพัตสร (มี) ตอนที่ว่า “ถ้ารักกันล้นเปรี๊ยะดังเสียงฟ้า หูจะชาด้วยดังฟังไม่ไหว” หรือเพลง “กามฤทธิ” จากบทร้อยกรองพระราชนิพนธ์ ร.6 “มัทนะพาธา” ตอน “ความรักเหมือนโคถึก กำลังคึกคึกขังไว้...”มาเป็น “ยามเมื่อรักสลักใจหวังเสมือนโคถึกคึกคึกขังสุดครอง.....” หรือเพลง “ศกุนตลา” พระราชนิพนธ์ของสิ้นเกล้ารัชกาลเดียวกัน ซึ่งทรงแปลจากเรื่อง “ศกุนตลา” ของ กาลิทาส” กวีภารตะ อีกเพลง ที่อยู่ในแนวทางนี้ก็คือ “ละครชีวิต” ซึ่งแต่งขึ้นจากกวีนิพนธ์เรื่อง “รูไบยาด” ของโอมาร์ คัยยาม กวีเปอร์เซีย และกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงถอดออกมาเป็นไทยว่า “คูหนึ่งดูละครแล้วย้อนคู้ตัว ยิ้มเยาะเล่นหัวเดินขั่วเหมือนฝัน” เป็นต้น

4. เพลงเยาวชน ครูเอื้อแต่งเอาไว้น้อยกว่าเพลงประเภทอื่น ๆ เท่าที่รวบรวมมาได้ก็มีเพลง “เยาวชนไทย” , “หนูเล็ก” , “หน้าที่เด็ก” , “รางวัลเยาวชนไทย” , “มาร์ชเยาวชนชาติไทย” , “เด็กไทย” อีกเพลงที่โด่งดังมาก ได้แก่ เพลงที่นำเอานิทานมาแต่งสำหรับเด็กในจังหวะรางวัล คือ “ตาคินกะตานา”

5. เพลงเทศกาลและประเพณี นักแต่งเพลงทั่วไป มักมองข้ามเพลงที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลและประเพณีนิยมของคนไทยมุ่งแต่เพลงประเภทที่ “ตลาด” ต้องการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงประเภทความรัก, ซึ่งมีทั้งสมหวังและผิดหวัง แต่ครูเอื้อให้ความสนใจเพลงเทศกาลประเพณีนิยมท้องถิ่นมากพอ ๆ กับเพลงประเภทอื่น นับได้ว่าเป็นความคิดที่ถูกต้อง เพราะตราบดีที่งานเทศกาลหรือประเพณีท้องถิ่นนั้น ๆ ยังดำรงอยู่และนิยมปฏิบัติเป็นประจำแต่ละปีแล้ว ก็เท่ากับเพลงที่แต่งให้นั้นพลอยดำรงคงอยู่คู่กันไปด้วยอาทิเพลง “วันเพ็ญเดือนสิบสอง”, “ลอยกระทง”, “ลอยเรือ”, “ขวัญข้าว” , หรือเพลง แม่ศรี, เพลงวันสงกรานต์, เพลงพวงมาลัย สามเพลงหลังนิยมเล่นในวันตรุษสงกรานต์แถวจังหวัดภาคกลาง, เป็นอาทิ ยังรวมเพลงสำหรับวันขึ้นปีใหม่ไว้ด้วยคือ เพลงรื่นริงเถลิงศก, สวัสดิ์ปีใหม่, เก้าไปใหม่มา, รับขวัญปีใหม่ เป็นต้น ส่วนใหญ่แต่งในจังหวะรางวัล ซึ่งนักแต่ง

เพลงทั่วไปและนักวิชาการหลายท่านยกย่องว่า ครูเอื้อ มีอัจฉริยะพิเศษในการแต่งเพลงในจังหวะประเภทนี้

6. เพลงชานาและชาวประมง เพลงเกี่ยวกับชานาหรือชาวประมง มักจะถูกแบ่งแยกออกไปเป็นเพลงประเภทลูกทุ่ง ครูเอื้อ เลียงเสียดจากคำนิยามดังกล่าว นำเอาเพลงที่เกี่ยวกับชีวิตชาวไร่ชานาและชาวประมงมาแต่งในจังหวะราวงเน้นความสมบูรณ์ในด้านวรรณศิลป์ (เนื้อและทำนอง) ปรากฏได้รับการต้อนรับจากแฟนลูกกรุงอย่างกว้างขวาง อาทิ เพลงเกี่ยวข้าว, บ้านนา, ชาวทะเล, ปรัชญาจีเม่า, กลีกรไทย เป็นต้น

7. เพลงคติธรรมและปรัชญาชีวิต เพลงประเภทนี้ ปกติไม่ค่อยนิยมแต่งกันนักเพราะเนื้อหาของเพลงมีความสำคัญเป็นเอก ผู้แต่งเนื้อร้องต้องมีความเข้าใจในปรัชญาชีวิตและพุทธปรัชญา ครูเอื้อเองก็แต่งไว้ไม่มากนัก ที่ได้รับความนิยมจากแฟนเพลงได้แก่เพลง กังหันต้องลม, โลกหมุนเวียน, เย็นลมว่า, ละครชีวิต เป็นต้น

8. เพลงยกย่องผู้หญิงและชมธรรมชาติ เพลงทั้งสองประเภทนี้ อุบัติขึ้นร่วมสมัยกันเริ่มจากนโยบายของรัฐบาล จอมพลป.พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481 – 87) หลังจากวงดนตรีกรมโฆษณาการระดมแต่งเพลงปลุกใจในช่วงสงครามอินโดจีน (พ.ศ. 2483) พักใหญ่ เมื่อญี่ปุ่นเคลื่อนทัพเข้ามายึดครองประเทศไทยเพื่อใช้เป็นทางผ่านไปรบฝ่ายสัมพันธมิตรอันมีอังกฤษ – อเมริกาเป็นผู้นำที่พม่าและอินเดีย นัยว่าเพื่อปกป้องมิให้หญิงไทยตกเป็นเมียทหารญี่ปุ่นวงดนตรีกรมโฆษณาการ จึงรับนโยบายด้านนี้มาแต่งเป็นเพลงยกย่องผู้หญิง (ไทย) เพื่อให้รักในศักดิ์ศรีตระหนักในคุณค่าของเพศแม่ พร้อมกันก็ส่งเสริมให้มีเพลงที่บรรยายความงามตามธรรมชาติของแผ่นดินไทย เพื่อให้คนไทยรักและหวงแหนแผ่นดิน

เพลงเกี่ยวกับผู้หญิงและธรรมชาติจึงทะยอกกันออกมาสู่ความสนใจของประชาชนทางวิทยุกระจายเสียงติดต่อกันไม่ขาดระยะ (พ.ศ. 2485 – 87) อาทิ เพลง ดอกไม้ของชาติ, ชีวิตหญิง, แม่ศรีเรือน, ศาสนารัก, บัวงาม, ดอกไม้เมืองเหนือ, ผาเอบ, พรานไพร, ภูกระดึง, คูหาสวรรค์ เกาะลอย, ผีเสื้อยามเช้า เป็นต้น

9. เพลงความรักและพิศวาส ครูเอื้อก็เหมือนศิลปินทั่วไป ซึ่งถือเอาความรักและพิศวาสเป็นพลังสำคัญในการผลิตศิลป์ (แต่งเพลง) กอปรกับเกิดและเติบโตมาในสังคมเก่า ซึ่งแม้จะต่อเนื่องกับสังคมที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงเมื่อ พ.ศ. 2475 ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้นในด้านวัฒนธรรม ยังไม่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลง คนไทยร่วมสมัยกับครูเอื้อจึงยังคงอยู่

ในอิทธิพลของวรรณคดีและวรรณกรรมประเภทโรแมนติคซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 อาทิโรเมโอ-จูเลียต, มาดามบัตเตอร์ฟลาย, เต็ลมา เป็นต้น ฝ่ายไทยเราก็มียุติธรรมประโลม, กากี,

ขุนช้างขุนแผน, พระอภัยมณี เป็นต้น ซึ่งวรรณคดีเหล่านั้นมีเนื้อหาที่เน้นหนักไปในด้านความรัก, ความพิศวาส, ส่วนใหญ่จะลงเอยด้วยความโศกเศร้า เนื่องจากการพลัดพรากจากกันทั้งจากตายและจากเป็น การสละชีวิตเพื่อบูชาความรักเป็นค่านิยมของสังคมทั่วโลกครุเอื้อ และบรรดานักแต่งเนื้อร้องผู้ร่วมยุคและได้ร่วมงานกัน ต่างก็ตกอยู่ในอิทธิพลของ วรรณคดีและวรรณกรรมโรแมนติคดังกล่าวกันทั้งสิ้น แต่ด้วยอัจฉริยะของแท้ของผู้แต่งประเภทความรักและพิศวาส จึงมีความไพเราะสมบูรณ์ด้วยรสของความหวาน, ความเศร้าและความฝัน เพลงประเภทนี้แฟนเพลง ส่วนใหญ่ติดอกติดใจ เนื่องด้วยความรักและพิศวาสนั้นเป็นธรรมชาติของมนุษย์อยู่แล้ว

เพลงประเภทนี้ จึงลี้ลับไหลจากอารมณ์ความฝันรวมทั้งอัจฉริยะของครุเอื้อมีปริมาณมากกว่าเพลงประเภทอื่น และส่วนใหญ่มีวิญญานของเพลงไทยเดิมสอดแทรกอยู่ เพราะนักแต่งเพลงทุกคนยอมรับกันว่า รสหวานและโศกเศร้า นั้น ทำนองเพลงไทยเดิมเป็นเลิศ ครุเอื้อผู้มีความจัดเจนดนตรีทั้งคลาสสิก, แจ๊ซ และไทยเดิมจึงเป็นต่อ สามารถผลิตเพลงประเภทนี้ในลักษณะที่สมบูรณ์ที่สุดไว้อย่างหลากหลาย มีทั้งเพลงขับร้องเดี่ยวชายและหญิง, เพลงคู่หญิง-ชาย, ตั้งแต่ยุคสงครามมหาเอเชียบูรพา (พ.ศ 2484) เป็นต้นมา กระทั่งถึงทศวรรษที่แล้วมานี้ซึ่งครุเอื้อมีวัยเลย 60 ปีมาแล้ว ก็ยังแต่งเพลงประเภทนี้ให้แฟนเพลงหลงใหลกันได้ทั้งเมือง เช่น เพลงอุษาสวาท, ขอให้เหมือนเดิม (ขับร้องเองด้วย) กุญแจใจ ไกลมือคว้า ขอเป็นจันทร์ ช้องจิต คิดเอาไว้ในใจ คอยนาง พรหมลิขิต พุ่มพวงดวงใจ พระจันทร์วันเพ็ญ รักอำพราง โรคนาครัก เป็นต้น

10. เพลงสะท้อนสังคม เพลงประเภทนี้มีปริมาณน้อย แต่ก็ยังมากกว่าเพลงเยาวชน อาจเนื่องจากครุเอื้อเป็นข้าราชการสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ปฏิบัติราชการในกรอบ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฯและนโยบายรัฐบาลแต่ละยุคสมัย ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดโดยปริยายให้ข้าราชการมองโลกในด้านดีมองสังคมเฉพาะด้านบวก เพลงประเภทนี้ที่เด่นที่สุดได้รับการต้อนรับจากประชาชนทุกยุคสมัยคือเพลง “ยามจน”, “ทาสชีวิต”, “ทาสน้ำเงิน” (เน้นสังคมกำลังป่วยไข้), “สาวสติบงกอก”, “ข้างขึ้นเดือนหงาย”, “คนเหมือนกัน”, “จิ้งหว่าชีวิต”, “ทางที่ต้องกลับ” เป็นต้น

11. เพลงประกอบละคร, ทีวี หรือละคร เพลงสั้น ๆ และภาพยนตร์

เพลงประกอบละครเพลงแรกแต่งให้คณะละครแม่เดือน ซึ่งเป็นละครร้อง (ประเภทหญิงเป็นชาย) และก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2476 – 2482) ชื่อ “ยอดตองตองลม” ใช้ในละคร “ตองตองลม” เฉลิม บุญยเกียรติ แต่เนื้อร้อง

สำหรับภาพยนตร์เพลงแรกที่แต่งน่าจะเป็นเพลง พรานทะเล อาศัยชื่อภาพยนตร์ฝรั่ง พากษ์ไทย (ม.ล.รุจิรา อิศรากร ณ อยุธยา) มาเป็นชื่อเพลง เนื้อร้องภาพยนตร์มาเป็นเนื้อหาของเพลง แก้ว อัจฉริยะกุล เป็นคนแต่ง เนื้อร้องราว พ.ศ.2486 สิงห์ อิ่มลาก ขับร้องบนเวทีสลับภาพยนตร์ เรื่องดังกล่าว

เพลงประกอบภาพยนตร์ในปีต่อมาได้รับความนิยมหรือ “ฮิต” ติดปากคนดู ได้แก่ เพลง “วันเพ็ญเดือนสิบสอง” ในภาพยนตร์ไทยเรื่อง “สุภาพบุรุษเสือไทย” (พ.ศ. 2491-92) และเพลง “ศาสนารัก” ในภาพยนตร์ไทย “ศาสนารักของนางโจร” (พ.ศ. 2494)

เพลงประกอบรีวิวดุคแรก น่าจะ ได้แก่ เพลงที่ใช้ในจินตลีลา (บัลเลต์) เรื่อง “พระสุชนมโนราห์” แสดง ณ เวทีสวนอัมพร

เพลงประกอบจินตลีลาในลักษณะละครเพลงสั้น ๆ ที่ได้รับความนิยมยาวนาน นำออกแสดงบนเวทีต่าง ๆ แสดงทางโทรทัศน์เกือบทุกช่อง และเคยนำไปแสดงบนแผ่นดินใหญ่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมาแล้ว (พ.ศ.2500) คือ “มนต์รักนวลจันทร์” สร้างจากตำนานธิดาท้าว กกชนากเมืองลพบุรีแสดงครั้งแรก สลับละครที่โรง “ศรีอยุธยา” สังกัดพระยาศรี (พ.ศ.2496) ปีเดียวกันครูเอื้อก็ได้แต่งเพลงชุดจินตลีลาทำนองเดียวกันนี้ แสดงสลับละครเวทีอีกเรื่องคือ “นิมิตรสวรรค์”

ละครเพลงอีกหลายเรื่องที่ครูเอื้อแต่งเพลงให้ส่วนใหญ่เป็นงานของวงดนตรี “สุนทราภรณ์” เองส่วนใหญ่ นำแสดงทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 (บางขุนพรหม) จาก พ.ศ.2499 ถึง 2512 กว่า 20 เรื่อง ๆ เด่น ๆ ที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษก็มี “จุฬาทริคูณ” (พ.ศ. 2500) “มรดกสุนทรภู่” (พ.ศ. 2500) “บนลานลั่นทม” (พ.ศ.2501) “รักเธอเสมอ” และ “คิดถึง” (พ.ศ. 2501) และ “เกาะลับแล” (พ.ศ.2512) เป็นต้น

ผู้ร่วมประพันธ์บทเพลงสุนทราภรณ์

จากหนังสือ วันสุนทราภรณ์ และ 25 ผู้ร่วมรายงาน (2529 :34-37) ได้รวบรวมรายพระนาม และนามผู้สร้างสรรค์บทเพลงร่วมวงดนตรีสุนทราภรณ์โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรและตัวอย่างบทเพลงของท่านผู้นั้นที่เด่นเพียงท่านละ 1 เพลงซึ่งบางท่านอาจมีผลงานหลายร้อยเพลง หรืออาจมีเพียง 2-3 เพลงหรือเพลงเดียวก็ตาม โดยยกเว้นครูเอื้อ สุนทรสนาน ไม่ได้ยกตัวอย่าง ซึ่งมีดังนี้คือ

1. ก. เกตุภู่พงษ์ - เพลงมหาเมฆ
2. กริชกุล สถิตถาวร - เพลงฟ้าหน้าฝน
3. ม.ร.ว.กุศทิน สนิตวงศ์ - เพลงเสียดายบัว
4. แก้ว อัจฉริยะกุล - เพลงจุฬาทรีคูณ
5. ขวัญใจ สมักรัญญ์ - เพลงหนึ่งน้อยปอยผม
6. คงศักดิ์ คำศิริ - เพลงดอกไม้ของชาติ
7. คำนึ่ง ภูพันธ์ - เพลงลุ่มน้ำปากพนัง
8. จรี บุลประเสริฐ - เพลงเพื่อนรักเรือนใจ
9. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า
จักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธุ์ - เพลงฝากรัก
10. จันท์ ชุ่มเมื่อนัก - เพลง ว.ค.นครราชสีมา
11. จ้อ สุนทร - เพลงหัวชีวิต
12. จารมี - เพลงหลงอารมณ์
13. จินต์ วัฒนพฤดา - เพลงกั้งหันต้องลม
14. จำรรจ์ กุณฑลจินดา - เพลงนครสวรรค์หรรษา
15. จำเนียร ศรีไทยพันธ์ - เพลงดอกไม้เหนือ
16. เจริญ สลักลาย - เพลงหาความรักเรียกหา
17. เจษฎา วิจิตร - เพลงลา...รามาริบัติ
18. เฉลิม บุญเกียรติ - เพลงยอดต้องต้องลม
19. ชวลี ช่วงวิทย์ - เพลงร่ำวงตอบรัก
20. ชวลา - เพลงแสงจันทร์แสงดาว
21. ช่อม ปัญจพรรค - เพลงหนึ่งในดวงใจ

22. คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง	- เพลงบอกฉันที
23. ชัยยงค์ พรหมวงศ์	- เพลงรำวงครุศาสตร์
24. ชูลีรัตน์ ชโลธร	- เพลงปราสาทสงข์
25. ซาดา ยูวะเดมีย์	- เพลงมาร์ชเทคนิคมหาเมฆ
26. ซาลี อินทรวิจิตร	- เพลงจันทร์จูบฟ้า
27. ชูทิศ สิงหนณี	- เพลงเดือนค้างฟ้า
28. ฐะปณีย์ ณ ถลาง	- เพลงฝั่งน้ำสำราญ
29. ณัฐ จิตรระจินดา	- เพลงรักเร่
30. ดำรงค์ศักดิ์ บุญสุ	- เพลงช่อชงโค
31. ถวัลย์ พุกาธร	- เพลงสบาย สบาย
32. ทรง สาลิคุต	- เพลงกลิ่นราตรี
33. ทวีปวร	- เพลงมนต์รักนวลจันทร์
34. ทองอาบ ถนอมวงศ์	- เพลงพระเจ้าไม้เมตตา
35. เทิด วรรณนา	- เพลงครวญถึงเจ้า
36. “ธรรมบุญ”	- เพลงรำวงสาวบ้านเต้
37. ชาติรี	- เพลงน้ำตาดาว
38. ธิดา ถาวรเศรษฐ์	- เพลงอ้อลาอ้อลัย
39. ธนิต ผลประเสริฐ	- เพลงดาวล้อมเดือน
40. นารถ ถาวรบุตร	- เพลงอ้อลัยรัก
41. นิตย์ อารีย์	- เพลงตราปลิ้นลม
42. เนรัญชรา	- เพลงมิใช่ดอกฟ้า
43. บรรพต ศรีชื่น	- เพลงพระยาพิชัยดาบหัก
44. ม.ร.ว.หญิงเบญจภา จักรพันธุ์	- เพลงจันทร์วันเพ็ญ
45. ประทีป พฤทธากิจ	- เพลงลาก่อนเทพสตรี
46. ประทีป สุภาพงษ์	- เพลงตะลุมถอยกระทง
47. ประสิทธิ์ ยังปรีดา	- เพลงธรรมชาติเมืองทอง

48. ดร. ประเสริฐ ฦ นกร - เพลงรักคือทุกซ์
49. ม.ล.ประพันธ์ สนิทวงศ์ - เพลงจุฬาแซมบ้า
50. ประมุข แสงอร่าม - เพลงร้าวชาวฟ้า
51. ประสิทธิ์ ยังปรีดา - เพลงธรรมชาติ
52. ปัทมาวดี สุจริตกุล - เพลงดวงดาว
53. ม.ล.ปิ่น มาลากุล - เพลงโซคของเรา
54. อาจารย์เป็รื่อง - เพลงสิทธิ์เสรี
55. เผด็จ จารุจินดา - เพลงอาร์มทอง
56. พจน์ จารุณิช - เพลงหนึ่งน้องนางเดียว
57. พจน์ บุญยจินดา - เพลงประชาสัมพันธ์ (พาณิชย์การมักกะสัน)
58. พยงค์ มุกดา - เพลงฝั่งหัวใจ
59. พรต พุฒินันท์ - เพลงสี่เหล็องแดง
60. พร พิรุณ - เพลงฝนหยาดสุดท้าย
61. พรานนุรพี - เพลงลาชั่วคืน
62. พิมพ์กา วันดี - เพลงจบกันเสียที
63. เพ็ชร - เพลงพี่ปองรัก
64. เพ็ญ คล้ายบรรเลง - เพลงเมื่อนั้นพบเธอ
65. มนต์ รามโยธิน - เพลงรักดีใหม่
66. มัณฑนา โมรากุล - เพลงใจหนอใจ
67. ยอดยิ่ง สุวรรณนคร - เพลงจำปาทอง
68. ศาสตราจารย์ระพี สาคริก - เพลงเพื่อรัก
69. รั้งมีรัตน์ - เพลงถึงอย่างไรก็ไม่เหมือนเดิม
70. หลวงรณสิทธิ์พิชัย - เพลงสคูติ - ชาติไทย
71. พระราชธรรมนิเทศ - เพลงดอกไม้วัฒธรรม
72. สมเด็จพระนางเธอลักษมีลาวัณย์ - เพลงแอ้วซุ่ม
73. ล้วน ควันธรรม - เพลงแหวนประดับก้อย
74. ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม - เพลงนักเรียนพยาบาล

75. ลีวละล่อง บุนนาค	- เพลงลาโคมลาเดือน
76. เล็ก โตปาน	- เพลงคืนนั้น
77. เลิศ ประสมทรัพย์	- เพลงจุดใต้ตำตอ
78. ว. ทูมมานนท์	- เพลงฝากน้ำใจ
79. วรุณ นัตรกุล	- เพลงแห่เสื่อ
80. วิกรม เมลลานนท์	- เพลงเนติบัณฑิต
81. ขุนวิจิตรมาตรา	- เพลงมิ่งไม้เหมย
82. วิทยา สุขดำรงค์	- เพลงจำจากโคม
83. พ.ต.ท.วิธาน วินรินทราคม	- เพลงสมเด็จพระราชชนนี
84. วินัย จุลละบุษปะ	- เพลงยอดบูชา
85. วานิช จรุงกิจอนันต์	- เพลงศิลปินกรออาลา
86. เวส สุนทรจามร	- เพลงพรหมลิขิต
87. ศยาม	- เพลงเกษตรสัมพันธ์
88. ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ	- เพลงปานนี้พี่รอ
89. ศิริพงษ์ จันทรหอม	- เพลงหยดน้ำเจ้าพระยา
90. ศิริวัฒน์ พิมพ์วงศ์	- เพลงราตรีสิ้นดาว
91. ศิริวัฒน์	- เพลงรักจริงไหม
92. ศุภรหส์ (จมีนมานิตย์นเรศ)	- เพลงรื่นเริงใจ
93. สง่า อารัมภีร์	- เพลงมนตร์รักนวลจันทร์ (ร่วมกับทวีปวร)
94. สนิท ศ.	- เพลงใครจะรักเธอเท่านั้น
95. สมพงษ์ ทิพยกะลิน	- เพลงดอกพุดตาน
96. สมยศ สมคง	- เพลงเทคนิคตาก
97. สมศักดิ์ เทพานนท์	- เพลงขวัญใจเจ้าทวย
98. สมาน นภายน (ใหญ่)	- เพลงบุหลันฉาย
99. สรี ขงยุทธ	- เพลงวิมานทะเลาย
100. หลวงสารานุประพันธ์	- เพลงพุทธศาสน์คู่ไทย
101. หลวงสุขุมนัยประดิษฐ์	- เพลงคณิงครวญ

102. สุดสว่าง บุญกันภัย	- เพลงสังลม
103. สุภร บุนนาค	- เพลงซีลีนอริชฐาน
104. สุภาพร พิษิตชโลธร	- เพลงจุฬาสวีแด
105. สุเทพ ศรีวโรจน์	- เพลงโสณบาน
106. สุรพล โทณะวณิก (วังสันต์)	- เพลงยามรัก
107. สุรัฐ พุกกะเวส	- เพลงบุพเพสันนิวาส
108. สวัสดิ์ ธงศรีเจริญ	- เพลงฝากหมอน
109. อ.ป.ส. (ม.ล.ขาบ กุญชร)	- เพลงข่อยจิต
110. อรุณ หงสวีณะ	- เพลงคู่ทาส
111. อนันต์ สวัสดิ์พละ	- เพลงวันสู่เหย้าชาวเกษตร
112. อร่าม ขาวสะอาด	- เพลงมาร์ชวิทยาลัยครูอาชีวศึกษา
113. อโศก สุขศิริพรฤทธิ	- เพลงตลุงนี่กว่าไซ้
114. อาจินต์ ปัญจพรรค์	- เพลงสวัสดิ์บางกอก
115. อาพันชนิตร สุวรรณกร	- เพลงดาวอิจฉา
116. อิงอร	- เพลงธาราธิฐาน
117. อินทรพร	- เพลงลืมไม่ลง
118. อิศระ ปั้นซุด	- เพลงคนึงขวัญ
119. เอิบ ประไพเพลงประสม
และ เอื้อ สุนทรสนาน	- เพลงครวญรัก

รายชื่อบทเพลงที่ทำชื่อเสียงให้นักร้อง

จากหนังสือวันสุนทรภรณ์ และ 25 ผู้ร่วมงาน (2529 : 38-41) ได้รวบรวมรายชื่อบทเพลงต่าง ๆ โดยคำนึงถึงนักร้องแต่ละท่าน ว่ามีเพลงใดบ้างที่ทำชื่อเสียงให้นักร้องวงดนตรีสุนทรภรณ์ โดยไม่คำนึงว่านักร้องหลายท่านมีชื่อเสียงหลายบทเพลงก็ตาม เช่น มณฑนา โมรากุล วินัย จุลบุษปะ เพ็ญศรี พุ่มชูศรี ซวลี ช่วงวิทย์ หรือแม้แต่ครูเอื้อ สุนทรสนาน เอง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ได้ปรับปรุงเพิ่มเติมชื่อนักร้องบางส่วนด้วยเพื่อให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งมีดังนี้คือ

1. เพลงรักอะไร (รุจี อุทัยกร)

- ผลงาน เวส สุนทรจามร - แก้ว อัจฉริยะกุล
2. เพลง อาลัยรัก (มัทนา โมรากุล)
ผลงาน นารถ ถาวรบุตร - อัจฉริยะกุล
 3. เพลงธารน้ำรัก (ชวลี ช่วงวิทย์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - แก้ว อัจฉริยะกุล
 4. เพลง ผู้ชายนี้่น้ำ (สุปานี พุกสมบุญ)
ผลงาน เวส สุนทรจามร - แก้ว อัจฉริยะกุล
 5. เพลง ทายชีวิต (วินัย จุลละบุษปะ)
ผลงาน เวส สุนทรจามร - แก้ว อัจฉริยะกุล
 6. เพลง ฉันไม่ชอบเดือนหงาย (สุภาพ รัศมิทัต)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - แก้ว อัจฉริยะกุล
 7. เพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย (เลิศ ประสมทรัพย์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - แก้ว อัจฉริยะกุล
 8. เพลง นวลปรางนางหมอง (เอื้อ สุนทรสนาน)
ผลงาน แก้ว อัจฉริยะกุล - เอื้อ สุนทรสนาน
 9. เพลง หงส์เหิร (เพ็ญศรี พุ่มชูศรี)
ผลงาน เวส สุนทรจามร - แก้ว อัจฉริยะกุล
 10. เพลง ของกำนัล (มนัส งามโยธิน)
ผลงาน เวส สุนทรจามร - แก้ว อัจฉริยะกุล
 11. เพลง โคมสวรรค์ (จันทนา โอบายวาทย์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - แก้ว อัจฉริยะกุล
 12. เพลง สิ้นแสงจันทร์ (จูรี โอศิริ)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - สุรวัฐ พุกกะเวส
 13. เพลง ใจสาว (พิทยา บุญรัตน์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - สุรวัฐ พุกกะเวส
 14. เพลง กามฤทธิ (ศรีสุดา รัชตะวรรณ)

- ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – แก้ว อัจฉริยะกุล
15. เพลงบ้านนา (วรนุช อารีย์)
ผลงาน จากเพลงไทยเดิม “ลาวสมเด็จ” – ชาติรี
16. เพลง รักเธอเสมอ (สมศักดิ์ เทพานนท์)
ผลงาน สมศักดิ์ เทพานนท์—อิงอร
17. เพลง เจริญศรี (พุดศรี เจริญพงษ์)
ผลงาน จากเพลงไทยเดิม ชื่อ เจริญศรี
18. เพลง จำได้ไหม (รวงทอง ทองลั่นชม)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ชาติรี
19. เพลงยามรัก (ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน-สุรพล โทณะวณิก (วังสันต์)
20. เพลง สวัสดิ์บางกอก (อ้อย อัจฉรา)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - อาจันต์ ปัญจพรรค์
21. เพลง เดือนหงาย ((มาริษา อมาตยกุล)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
22. เพลง น้ำตาดาว ((บุษยา รัสสี)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ชาติรี
23. เพลง คู่ทนาย (ขรรยง เสถานนท์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – อรุณ หงสวิณะ
24. เพลง คมปาก (ช่อฉัตร รัตนกมล)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - สวัสดิ์ ชงศรีเจริญ
25. เพลง พิมานเพลง (พรเทพ สุขชะ)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
26. เพลง สายรุ่งสลาย (ช่อชบา ชลาชลนาวิน)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ชาติรี
27. เพลง พยาบาลใจ (โสม อูษา)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ชาติรี

28. เพลง คนเรารักกันยาก (เพ็ญจันทร์ รักประยูร)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
29. เพลง ลาที่ปากน้ำ (นพดพ ชาวไร่เงิน)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
30. เพลง รักฉันสักครึ่งหัวใจ (ดำรง สุทธิพงษ์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
31. เพลง รักเพียงใจ (ธรรมรัตน์ นวมะรัตน์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - ช่อม ปัญญาพรรค
32. เพลง ฟ้าแดง (อโศก สุขศิริพรฤทธิ)
ผลงาน จากเพลงมอญอ้อยอิง 3 ชั้น
ประพันธ์โดยเฉลิม บัวทั่ง - ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
33. เพลง เธอเท่านั้น (สรวณี โพธิเทศ)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
34. เพลง คีนัน (อรณี กานต์โกศล)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – เล็ก โตปาน
35. เพลง กว่าจะรักกันได้ (“พันธ์พร”)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – พร พิรุณ
36. เพลง แก้น (สุวนีย์ เนื่องนิยม)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ชาติรี
37. เพลง พัทธาลาก่อน (รุ่งฤดี แผงผ่องใส)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
38. เพลง ชิวมาลา (จันทิพย์ สุฉินบุตร)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – แก้ว อัจฉริยะกุล
39. เพลง ส้ม (อาภา สวนขวัญ)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน- สุดสว่าง บุญกันภัย
40. เพลง ผิ่ง (จินตนา สุวรรณศิลป์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ชาติรี

41. เพลง ฝากลมวอน (พรรณี สกฤตชาคร)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - ช่อม ปัญญาพรค์
42. เพลง คิดถึงฉันบ้าง (สมคิด เกษมศรี)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - แก้ว อัจฉริยะกุล
43. เพลง รักบังใบ (รัตนสุดา วสุวัต)
ผลงาน จากเพลงไทยเดิม “บังใบ” - ช่อม ปัญญาพรค์
44. เพลง สมมติว่าเขารัก (โสมฉาย อรุณฉาน)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - ชาติรี
45. เพลง โศกา - โศกี (ถวัลย์ พุกกาทร)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
46. เพลง ตาอินกะตานา (“วัฒนา และผองพิศ”)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
47. เพลง ฟันถึงนาง (สุรพล วันประเสริฐ)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - นิพนธ์ วรรณพินธุ
48. เพลง พิมพ์กา (พิมพ์ผกา วันดี)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
49. เพลง ร้ายนักผู้ชาย (อรพร บงกช)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - ชาติรี
50. เพลง ลมรัก (โกมล โลกะกลิน)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - แก้ว อัจฉริยะกุล
51. เพลง ร้อนใจรัก (ปราโมทย์ มนชล)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - พรพิรุณ
52. เพลง มารยาโศกาโศกี (จันทร์า โลกะกลิน)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - พรพิรุณ
53. เพลง จูบในใจ (ฉัตรแก้ว พรภัทร)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - ชาติรี

54. เพลง พี่พบเจ้า (“สันสนีย์”)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – เทิด วรรณนา
55. เพลงเหมือนจะบดหัวใจให้เป็นแผล (จิตรภรณ์ บุญจันทร์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – สยาม
56. เพลง ยามหทัยต้องมนต์ (บรรจงจิตต์ พัฒนาสันต์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน- พรพิรุณ
57. เพลงว่าจะไม่แล้วเชียว (พรศุณี วิชเวช)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – สยาม
58. เพลง โสมสลัว (สุพรรณิกา ฉายาพันธ์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – สยาม
59. เพลงไอ้เดือนเอ๋ย (ธิดารัตน์ วรินทร์าคม)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ทรง สาลิตุล
60. เพลง หลงปอง (เจียนศักดิ์ น้อยสุวรรณ)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – สยาม
61. เพลงดาอยู่ผู้ตัดสิน (ถวัลย์ – สุรพล – สุวิช)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน-พรพิรุณ
62. เพลงรักยามเย็น (กอบกุล บุญเอื้อ)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ดร.ประเสริฐ ฦ นนกร
63. เพลง เจ้าหนุ่มฝัน (ทรงวุฒิ จรุงเรืองฤทธิ์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ศรีสวัสดิ์ พิจิตรการ
64. เพลง หลักธรรม หลักไทย (ภูรี ภูมินารถ)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – สยาม
65. เพลง รักแน่หรือ (มยุรินทร์ สุขยิ่ง)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – ชุนวิจิตรมาตรา
66. เพลง เหมือนหลิวคู่ลม (ดาริกา หลิมรัตน์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน - พรพิรุณ
67. เพลง อาลัยฝัน (มานพ ภาณุมาศ)

- ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – พรพิรุณ
68. เพลงยิ่งกว่ารัก (สยาม)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – สยาม
69. เพลงไม่มีวันที่เราจะพรากจากกัน (วิศณุ – ศิรินันท์)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – สยาม
70. เพลงน้ำใจ (ศรีสวาท)
ผลงาน เอื้อ สุนทรสนาน – พรพิรุณ

การบันทึกแผ่นเสียง

จากหนังสือวันสุนทราภรณ์ และ 25 ผู้ร่วมงาน (2529 : 55-59) ได้กล่าวถึงการบันทึกแผ่นเสียงของวงดนตรีสุนทราภรณ์ จากการสัมภาษณ์ นักร้อง นักดนตรีสุนทราภรณ์หลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้ คือ

ครั้งที่ 1 เป็นการบันทึกใช้ในกรมโฆษณาการ เพลงรุ่นนั้น เรียกว่าแผ่นดิบ ใช้เพียงไม่กี่ครั้งก็ชำรุด เป็นการบันทึกในกรม ใช้ในกรม ไม่มีจำหน่าย เริ่มมีมาแต่สมัยสงคราม ทำแต่เพลงที่จำเป็น นอกนั้นเป็นการบรรเลงสด ต่อมาเมื่อมี “เส้นลวด” ก็บันทึกทั้งที่เป็นเส้นลวดและเป็นแผ่นดิบแล้วแต่โอกาสที่จะใช้เมื่อเสียไปก็อัดกันใหม่ แผ่นพวกนี้จึงสูญหายไปเกือบหมด ยังพอมีเหลือบ้างแต่เสียงก็เลวเต็มที่ ทั้งนี้เพราะเป็นแผ่นเนื้ออ่อน ขูดข่วนชำรุดง่าย คดอง่ายเก็บเสียงไม่ดึน การบันทึกแผ่นดิบทำเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2495 จึงเปลี่ยนเป็นแถบบันทึกเสียงเหมือนเทปทุกวันนี้ เพลงชุดนี้ ที่หลงเหลือมีอาทิ เพลง วัฒนธรรม สรวลมหาก พุทธศาสน์คู่ไทย ซึ่งแผ่นดิบเสียไปแล้ว ได้มีผู้ลอกลงในแถบบันทึกเสียงแทน

ครั้งที่ 2 แผ่นเสียงตราสุนัข หน้าสีเขียว (เรียกกันสั้น ๆ ว่า หมาเขียว) ประมาณ พ.ศ. 2491 แผ่นชุดนี้ บันทึกร่วมกับบริษัทนำไทย บริษัทนี้ได้เลิกกิจการไปแล้วเมื่อประมาณ พ.ศ. 2496 หรือ 98 ไม่ได้มีผู้สืบทอดต่อ เพลงชุดนี้ จัดได้ว่าเป็นเพลงเอกทั้งนั้น เนื้อแผ่นแข็ง เสียงดีพอประมาณ ร่องเสียงค่อนข้างโตกระดากปะกังนานแล้วสีไม่จาง เว้นแต่ตัวหนังสือสีทอง อ่านลำบากบ้าง สุนัขนั้นสีขาว หูดำ คำบรรยายบนแผ่นพิมพ์ด้วยตัวพิมพ์เรียบร้อย บอกชื่อเพลงชื่อคนร้อง (มักไม่มีนามสกุล) ชื่อวงดนตรีใช้ว่า “ดนตรีกรมโฆษณาการ” นัยว่าทำในประเทศอังกฤษ คุณประไพ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ เจ้าของเก่าเล่าว่าอัดเป็นแผ่นขึ้นในเมืองไทย แล้วส่งไปทำเป็นแผ่นที่ประเทศอังกฤษ ปี่มว่า Made in England เชื่อว่า ตอนแรกๆ ทำในอังกฤษจริง ๆ แล้วเมื่อสั่งเพิ่มหนต่อไป

ทางอังกฤษส่งแม่พิมพ์มาไว้ที่อินเดีย รุ่นต่อมาจึงปัมเป็นแผ่นที่อินเดีย โปรดสังเกตว่า กระจาดย กลางแผ่นพิมพ์ติดกันก็มี รุ่นแรกตัวอักษรเล็กกว่า รุ่นหลังตัวอักษรเชื่องกว่า ตัวอย่างเพลงชุดนี้มี ดาวจุฬา หนูเอ๋ย ช้างขึ้นเดือนหงาย เพื่อรัก รอยรักรอยร้าว บัวกลางบึง มาลีแดนสรวง ทายประเพณี ดาวที่อับแสง รักอะไร คนอะไร ทางชีวิต มองฉันทำไม สวนรัก นุหรงทอง หยาดน้ำค้าง ฉันไม่ชอบเดือนหงาย เป็นต้น นักร้องรุ่นนี้ มีมณฑนา โมรากุล เลิศ ประสมทรัพย์ เพ็ญศรี พุ่มชูศรี สุภาณี พุกสมบุญ ขวดี ช่วงวิทย์ สุภาพ รัศมีทัต วินัย จุลบุษปะ แผ่นเสียงรุ่นนี้มีที่อัดแผ่นใหญ่พิเศษ เพียง 3 แผ่น มีเพลง เจ้าพระยา เพลินนาวา สวนรัก เย็นลมว่าว ดาวที่อับแสง เป็นต้น

ครั้งที่ 3 บันทึกกับห้างแผ่นเสียงตรากระต่าย ของนาย ต. เง็กชวน อยู่บางลำภู เพลง ชุดนี้เรียกกันสั้น ๆ ว่า แผ่นตรากระต่าย เป็นแผ่นที่คุณภาพเสียงดีกว่าแผ่น หน้าสีเขียว ชุดนี้เล่า กันว่าเช่าห้องบันทึกเสียงของโรงภาพยนตร์ศรีกรุง บันทึกหลายครั้ง แต่ใช้ตราหน้าสีน้ำเงินเหมือนกัน ทั้งหมด นักร้องชุดที่ 3 นี้ เพิ่มเพลงร้องโดยจันทนา โอบายวาทย์ขึ้นมาอย่างเด่นชัดอีกคนหนึ่ง ใน ขณะที่ สุภาพ รัศมีทัต หายไปเพราะต้องออกไปทำหน้าที่ผู้ประกาศวิทยุ เพลงที่มีชื่อเด่นดังในชุดนี้ ได้แก่ ใจหนอใจ เคนดวงเดือน ล้ออันรัก สาวริมธาร เสน่ห์นาง กลิ่นราตรี แสนวิโยค สั่งรัก สายลม หวนคำนึง ชีวิตหญิง กล่อม เกาะสวาท คำรำพัน ผาเงอบ ดอกไม้โรย ยอดสน กำสรวลสวาท ดอกฟ้าร่วง ขอบบในฝัน แผ่นชุดนี้ยังพอหาซื้อได้ แต่ก็เริ่มหายากเต็มที งานส่วนใหญ่ชุดนี้ยังมีได้ทำการรวบรวมอนุรักษ์ถ่ายลงในแผ่นใหม่

อนึ่ง สมัยที่ เฉลิมพร งามอาจิทธิชัย จัดรายการที่วิทยุกองพลที่ 1 ดัง มาก ๆ ในราวปี 2501 ถึง 2506 และ พุทธพล รัศมีโรจน์ จัดรายการและทำหนังสือเพลงสุนทราภรณ์ออก จำหน่ายนั้น เพลงสุนทราภรณ์ตรากระต่ายได้ถูกกว้านซื้อไปเก็บไว้โดยนักสะสมเพลงเก่าจนเกือบหมดร้าน ภรรยา นาย ต.เง็กชวน ได้บันทึกโดยนำแม่พิมพ์มาอัดซ้ำอีก เป็นตราหน้าสีน้ำทะเลบ้าง ตรา หน้าสีเหลืองบ้าง ได้แก่เพลง แว่วเสียงเธอ เพลง ผากรัก เป็นอาทิ ทั้งนี้เพราะตรากระต่ายหน้าสีน้ำเงินขายดีจนหมดสต็อก จึงต้องผลิตเสริมขึ้นอีก แต่คุณภาพก็ไม่ดีเท่าของเก่า งานบันทึกแผ่นเสียง กับห้างตรากระต่ายนี้ สังเกตว่าพิมพ์ชื่อนักร้องและนามสกุลครบ ชื่อวงดนตรีก็แจ้งว่าเป็นของ กรมโฆษณาการแถมมีคำว่าสงวนลิขสิทธิ์ห้ามถ่ายถอดอีกด้วย

ครั้งที่ 4 บันทึกกับห้างแผ่นเสียงกมลสุโกศล ซึ่งแบ่งการบันทึกออกเป็นหลายครั้ง เป็นการบันทึกที่ได้งานมากมายที่สุด ส่วนมากจะเป็นตราโคลัมเบียหน้าตราสีม่วงหรือเลือดหมู ชุดนี้ ปัมแผ่นที่อินเดียทั้งหมด เป็นยุคที่กรมโฆษณาการ เปลี่ยนชื่อจากเดิมมาเป็นกรมประชาสัมพันธ์ จึง

มีการบันทึกชื่อวงเป็นสองแบบ ตามชื่อกรม แต่มีบางแผ่น มีที่บันทึกในนามของคณะสุนทราภรณ์ก็มีแทรกอยู่บ้าง แสดงว่า เป็นงานของทางราชการส่วนมาก แผ่นชุดนี้ เสียงดีมาก โดยเฉพาะเพลงที่ร้องโดยมัทนา โมรากุลนั้น เสียงดีแพร่หลายที่สุดจากชุดนี้ นักร้องสุนทราภรณ์รุ่นอาวุโส มีชื่อปรากฏอยู่ในชุดนี้มากที่สุด เพลงที่มีชื่อเสียงได้แก่ปลอบใจตัว สีกในอก คอยคู่ ห่วงน้ำลึก ชุด จุฬาทริศูณทั้งหมด นางกลางเมือง ปรีภยารัก นานแล้วไม่พบกัน น้ำผึ้งพระจันทร์ เกาะสวรรค์ หงส์เหิร แสงเดือนเดือนรัก ปรัชญาจีเมา ถ้ำรักกันล้นเปรียง ชุดนี้มีการถ่ายออกมาขายเป็นเทปกลับมากที่สุดในขณะนี้

ครั้งที่ 5 บันทึกกับห้างกมลสุโกศล แต่เปลี่ยนตราจากโคลัมเบียมาเป็นตราสุนัขหน้าสีแดงเรียกกันสั้น ๆ ว่าตราหมาแดง ชุดนี้เป็นงานของกรมประชาสัมพันธ์ทั้งหมดมีทั้งที่เป็นดนตรีสากลล้วน ๆ และดนตรีผสมสังคีตสัมพันธ์ (ร่วมกับวงดนตรีไทย) ยุคนี้ ได้เห็นผลงานขับร้องของมัทนา น้อยมาก มีเพียงไม่กี่แผ่นงานของเพ็ญศรี เริ่มลดลงเพราะออกจากราชการ เพิ่มงานของวรนุช อารีย์ ศรีสุดา รัชตะวรรณ พูลศรี เจริญพงษ์ ซึ่งชุดนี้ บันทึกราว ๆ พ.ศ. 2495 ถึง 2498 เพลงที่มีชื่อมากคือ เรือนหออรัก กามฤทธิ์ ยาใจจากใจสาว ข้องจิต ชื่นใจ ดอกพุดตาน เจริญศรี ทะเลบัวลาแล้วจามจรี เป็นต้น แผ่นชุดนี้เสียงดีมาก ได้มีการถ่ายลงเทปคลาสเซ็ทออกวางขายทั่วไปในขณะนี้

ครั้งที่ 6 บันทึกกับห้างแผ่นเสียงบริษัทกมลสุโกศล คราวนี้ใช้ตราสุนทราภรณ์หน้าสีชมพู เพลงชุดนี้ส่วนมากเป็นงานคาบเกี่ยวระหว่างนักร้องเก่าและนักร้องรุ่นดาวรุ่งพุ่งนี้มีเพลงของรวงทอง ทองลั่นทม สมศักดิ์ เทพานนท์ ม.ร.ว. ถนัดศรี สวัสดิ์วิวัฒน์ (เพิ่งมาอัดรุ่นนี้ ทั้ง ๆ ที่ร้องในวงสุนทราภรณ์เล่น ๆ บ้าง จริง ๆ บ้างมานานแสนนานตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) นุชยา รังสี อ้อย อัจฉรา มารีญา อมาตยกุล ชรรยงค์ เสลานนท์ เป็นต้น เพลงที่มีชื่อเสียงขายดีที่สุดในชุดนี้คือ เพลง ขวัญใจเจ้าทวย ร้องโดยรวงทอง ทองลั่นทม ขายดีมากที่สุดในประเทศไทย (มากกว่า 5000 แผ่น) จนฝรั่งยกย่องส่งจดหมายและรางวัลมาให้ครูเอื้อ ชุดนี้นักสะสมเพลงเก่าบางคนไม่นิยมเลือกไว้เพียงบางเพลงที่ร้องโดยนักร้องรุ่นเก่า

ครั้งที่ 7 บันทึกห้างกมลสุโกศล บริษัทศรีกรุง และบริษัทเมโทรแผ่นเสียง ใช้ชื่อสุนทราภรณ์ล้วน เป็นแผ่นเสียงลงเพลย์ทั้งหมดจำนวนมากหลายชุด มีนักร้องใหม่เป็นส่วนมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพลงครูเอื้อคัดจากงานสมัยเก่ามาอัดใหม่ ท่านร้องเองเสียมาก เช่นเพลง รักเปราะาะ จากรัก หลายเพลงที่ถูกน้องเคยร้องอัดแผ่นครั้งเก่าก่อนโน้น ครูเอื้อก็นำกลับมาร้องใหม่อย่างดี ชุดนี้ยังหาซื้อได้ในตลาดทุกวันนี้

อนึ่ง เพลงพระราชนิพนธ์รัชกาลปัจจุบันที่บันทึกเสียงกับห้างต่าง ๆ อีกหลายครั้ง เป็นแผ่นเสียงโคลัมเบียหน้าสีน้ำเงิน บริษัทนาไทยที่ผลิตหน้าสีเขียวก็เคยอัดเพลงพระราชนิพนธ์ใช้ตราเป็นกระดาดสีขาว นอกจากนี้ ครูเอื้อยังพยายามที่จะอนุรักษ์เพลงจากแผ่นเก่าโดยถ่ายทอกลงในแผ่นลองเพลย์ของห้างกมลสุโกศลอีกหลายชุดด้วยกัน

น่าสนใจที่ว่า เพลงของครูเอื้อคนหนึ่ง ที่กมลสุโกศลทำออกจำหน่าย ได้มีการแปลชื่อออกมาเป็นภาษาอังกฤษด้วย บางทีก็แปลได้เพราะ บางทีก็ขัดหู บางทีก็แปลออกมาตรงตัวคำต่อคำ เช่น เพลง ถึงเธอ แปลว่า To You เพลง รอคำรัก แปลว่า Wait For My Token of Love นักสะสมเพลงบางคนนำมาอ่านแล้ววิจารณ์กันไปต่าง ๆ นานา บางคนหาว่าคนแปลคิดทำโดยอัตโนมัติ ไม่ได้หาหรือให้ถี่ถ้วน

นอกจากนี้ บริษัทกมลสุโกศลยังได้อุรักษ์ออกมาเป็นแผ่นเล็กความเร็วสปีท 45 อีกจำนวนหนึ่ง เป็นชุดจุฬาทริคูณ ชุดเพลงดี ๆ ของคุณมณฑนาและของคุณเพ็ญศรี เช่น เพลงหงส์เหิร เมืองฟ้าเมืองดิน สวัสดิ์ปีใหม่ รื่นเริงเถลิงศก เป็นต้น

เพราะเห็นความสำคัญของนักร้องครูเอื้อเคยปรารภว่า นักร้องเมืองไทยส่วนใหญ่อ่านโน้ตไม่เป็น ไม่สะดวก และช่วยตัวเองไม่ได้เท่าที่ควรต้องมีนักดนตรีเป็นที่เลี้ยงตลอดเวลา ต้องการจะให้นักร้องมีความสามารถ จึงได้เปิดโรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรีขึ้นที่บ้านพักในซอยสุจริต 2 เมื่อปี 2512 ซึ่งเป็นปีครบ 30 ปี ของวงดนตรีนั่นเอง นับแต่นั้นมาก็ได้มีนักเรียนทั้งภาคขับร้อง และภาคดนตรีที่ผ่านการฝึกอบรมจากโรงเรียนไปแล้วนับจำนวนหลายพันคน นักร้องนักเรียนของโรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรีที่มีชื่อเสียงในเวลาต่อมา ได้แก่ ดวงใจ ไพจิตร จิตรภรณ์ บุญยขันธุ์ โฉมฉาย อรุณฉาน บรรจงจิตต์ พัฒนาสันต์ พรศุณี วิชเวช ถวัลย์ พุกาธร โกมล โลกะกลิน เป็นต้น

ความรุ่งเรืองของวงดนตรีสุนทราภรณ์ทรงความสูงสุดจนปี 2514 เมื่อครูเอื้อเกษียณอายุราชการ แต่ก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญการดนตรีต่อไปอีกจนปี 2516 ความนิยมในวงดนตรีสุนทราภรณ์ ซึ่งบัดนี้คือวงดนตรีอิสระ ที่มีขึ้นกับหน่วยงานราชการต่อไปอีกแล้วก็ยังคงทรงอยู่เช่นเดิม ผลงานเพลงในระยะหลังเป็นผลงานที่เลือกให้นักร้องดาวรุ่ง และนักเรียนโรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรีขับร้องเป็นส่วนใหญ่ที่สมควรนำมากล่าวเช่น เพลง สมมุติว่าเขารัก บทประพันธ์ร่วมระหว่างครูเอื้อ และชาติรี ซึ่งโฉมฉาย อรุณฉาน ขับร้อง และเพลง โศกาโศกี ซึ่งถวัลย์ พุกาธร ขับร้อง เป็นต้น และความนิยมในการลิลาศกับวงสุนทราภรณ์ ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง นักลิลาศบอลคูมกล่าวว่า “ไม่มันถ้าเต้นกับวงอื่น” ทั้งนี้เพราะมาตรฐานของบทเพลงที่มีครบทุกจังหวะ การบรรเลง

ของวงก็กระชับจังหวะเหมาะแก่การลีลาศ ไม่ว่าจะจังหวะสมัยใหม่อะไรออกมา วงดนตรีสุนทราภรณ์ จะมีบทเพลงของวงในจังหวะนั้น ผลิตตามออกมาทันสมัยทันที่อยู่เสมอ

นักแต่งเพลงที่เข้ามามีผลงานร่วมกับวงสุนทราภรณ์ ในระยะหลังได้แก่ ศยาม แห่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ เทิด วรรณาน นอกจากนี้อีกแล้ว ผู้ร่วมสร้างสรรค์บทเพลงท่านอื่นก็มีอีกมากมาย รวมแล้วจำนวนเกือบร้อยคน แม้แต่บรมครูพรานบูรพ์ และท่านขุนวิจิตรมาตรา ก็เคยมีผลงานร่วมอยู่กับวงนี้เช่นกัน

คงจะไม่สมบูรณ์ ถ้าไม่กล่าวถึงผู้เรียบเรียงเสียงประสานของวงดนตรีสุนทราภรณ์ที่มีผลงานมากได้แก่ บิลลี่ นักดนตรีชาวฟิลิปปินส์ ในชื่อไทยว่า คิติ คิตากร ผู้เคยร่วมวงกับครูเอื้อ มาตั้งแต่ยุคก่อนบริษัทไทยฟิล์ม นอกจากนี้ก็คือ สรี ขงยุทธ นักเปียโนประจำวงสุนทราภรณ์ อีกท่านหนึ่งคือ เพิ่ม คล้ายบรรเลง และในระยะหลัง คือ ช่อมุ่ สาณะเสน และวัฒนา ชื่นสุวรรณ ซึ่งมีผลงานประปราย

บทที่ 4

ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์

จากเพลงของสุนทราภรณ์มากกว่า 5,000 เพลง ซึ่งเป็นผลงานของครูเอื้อ สุนทรสนาน และผู้ร่วมงานอื่น ๆ ในผลงานของวงดนตรีสุนทราภรณ์ กรมโฆษณาการ กรมประชาสัมพันธ์ และโฆษณาสาร นั้น ผู้วิจัยได้นำบทเพลงเฉพาะทางด้านความเชื่อ ต่าง ๆ มาวิเคราะห์เนื้อหาความเชื่อ ซึ่งสามารถจำแนกประเภทเนื้อหาของความเชื่อ ในบทเพลงในบทเพลงสุนทราภรณ์ ได้ดังนี้

1) ความเชื่อในการนับถือพุทธศาสนา และเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง

ความเชื่อในการนับถือพุทธศาสนา และพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริงบทเพลงของ สุนทราภรณ์ได้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้จริงหลักธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ เป็น หลักปฏิบัติที่เป็นความจริง มีเหตุมีผล เป็นหนทางแห่งการดับทุกข์ สร้างสุข สำหรับผู้ ปฏิบัติ เช่น

1. เพลงพุทธศาสน์คู่ไทย

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง หลวงสารานุกรมประพันธ์

ไทยเป็นชาติมีน้ำใจ	ไสสุทธธือคตวิมุติพุทธศาสนา
นามรุ่งเรืองเมืองพระตลอดมา	เพียบพร้อมอารยะวัฒนธรรม
พระพุทธเจ้าประสาทรธรรม	อมฤตขันดเกลาจิตอบรมบ่มนิสัย
นิกรชนประพฤตศิมีวินัย	สุจริตกายวาจาใจ ไตรทวาร
ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นพาหะ	เกิดตะบะแรงกล้ามหาศาล
ปรับคนให้เป็นคนพ้นจากพาล	อาบศีลธรรมเบิกบานทุกตัวตน
ประเทศไทยให้ดำรงค้ำคงสันติ	เพราะอธินินหารพระประสิทธิผล
ไทยทั่วหน้าพุทธศาสนิกชน	จึงบูชายิ่งชีพตนด้วยภักดี

2. เพลงธรรมเป็นอำนาจ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี และพยงค์ มุกดา

ธรรมะคือคุณากร	คำสอนพุทธศาสนา
ผองเราชาวไทยในร่มพุทธศาสนา	ตามรอยพระบาทศาสดาพาสูงส่ง
พระพุทธรูปคู่ชาติไทยยังยืนยง	อยู่ดำรงค้ำประจักษ์เป็นหลักผูกพัน
หลักธรรมเลิศล้ำอมตะ	พึงละโลกโมโหสัน
เมตตาปราณีกันและกัน	ยึดถือมั่นสุขสันต์สวัสดิ์
ถือสุจริตธรรมเป็นอำนาจ	ออกพาดฟันชั่วร้ายราศี
พระธรรมคำสั่งสอน	ให้ตั้งมั่นถึงความซื่อสัตย์
ศีลธรรมมนุษย์ธรรมเมื่อนมี	เป็นเครื่องชีพประคองสุขสันต์
ถือสุจริตธรรมเป็นอำนาจ	ย่อมสะอาดประเสริฐเจิดฉันท์
ซื่อสัตย์พึงรู้มีอยู่ทั่วกัน	ทำสิ่งไหนได้ตั้งมั่นทุกท่านไป
นโมพุทธธรรม	น้อมนำสำราญฤทัย
ละชั่วพ้นไกล	ล้างใจมิให้พองพาน
พุทธะคือองค์ทรงธรรม	ธรรมะคือธรรมตระการ
สังฆะนำมาประทาน	เรานำดวงมานบูชา บูชา

3. เพลงเชิงอวยพร

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

.....

เพลงแห่งแดนแคว้นธรรม	เราร้องพร้อมพรำบทกรรมสัมมา
พระพรพุทธา	ครอบครองฟ้าห่อฟ้าชื่น โชคชัย

2.) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรม และผลกรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรม ผลกรรม บทเพลงสุนทรภรณ์จะแสดงให้เห็นถึงผลกรรมที่ทำมาในอดีตชาติก่อน ส่งผลมาถึงปัจจุบัน หรือชาตินี้ ทำกรรมดี ผลดีจะตามสนอง ทำกรรมชั่ว ผลชั่วจะตามสนองเช่นกัน คนเราเกิดมาทุกคนต้องชดใช้กรรมที่ได้กระทำมาทั้งสิ้น กรรมเวรของแต่ละคนหมดสิ้นก็คือความตาย เพลงที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรมเช่น

1. ผลกรรมดีจะส่งผลให้มีความสุข ร่ำรวยเงินทอง เกิดมาสวยงามเช่น

1.1 เพลงจงทำดี

ท่านอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

จงทำดี จงทำดี	ก่อนรณีย์ที่ดีที่ควรกระทำ
จงทำดี มีศีลธรรม	เพื่อผลกรรมดีงามตามสนอง
จงทำดี จงทำดี	สร้างทางชีวิตที่มีมาลีราครอง
พลาถดำเนินเชิญขวัญครอง	โลกสีทองล้ำของมองขึ้นตา
จงทำดี จงทำดี	เสียแต่วันนี้ดีกว่า
คุณธรรมนั้นล้ำค่า	ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม
จงทำดี จงทำดี	ก่อนรณีย์ที่ดีที่ควรกระทำ
กรรมทำมาจะน้อมนำ	ให้ผลกรรมดีงามตามตอบแทน

1.2.. เพลงขยายกะตา

ท่านอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาตรี

....

ญ. **ผลบุญกุศล** ช่วยคลฝนโปรยสุंना นาของยายตา (นาของยายตา)
ตาและยายมีความสุข เพราะแกถือศีลจรรักษ์คุณธรรม (รักคุณธรรม)
มีแต่ความซื่อตรง อยู่ดำรงมิเคยก่อกรรม

มุ่งรักษาถ้อยคำ ด้วยศีลธรรมนำใจ
 หมั่นเพียรมิยอมแพ้ใคร ข้างงามเต็มไปในนา
 พวกเราต่างล้วนพึ่งพา พึ่งข้าวในนาตายาย

....

หมู่
 ยิงยศงามหน้า ทั้งตากะยาย
 ด้วยผลของความเมตตา ให้ตาและยายสบาย
 พวกเราหญิงชาย โห่ร้องไชโย

1.3 เพลงเมืองแมนแดนสวรรค์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

เหล่าปวงเทวัญ	ล้วนมีสุขสำราญ
อยู่บนวิมาน	แสนสุขสันต์เปรมปรีดิ์
ชาติก่อนเคยทำ	ละกรรมสร้างไว้ความดี
เมื่อสิ้นชีวี	ผลบุญมีความดีนำมา
เราจุติบนสวรรค์	สุขสำราญบุญช่วยชักพา
สิ้นความทุกข์นานา	สุขใจทุกครั้งยิ่งกว่าแดนไหน
เทวา เทวี	รื่นเริงเปรมปรีดิ์
ทุกข์ใดมีมิ	สุขศรีฤทัย
ล้วนมีสุขสันต์	วิมานเมืองแมน

1.4 เพลงความดี

ทำนอง

กรมประชาสัมพันธ์

คำร้อง

เมมในท้องฟ้า	เคลื่อนคลายลงมาจากเป็นละออง
โปรยปรายฝอยฝน	ทำให้ปวงชนชุ่มชื่นทั่วทั้งผอง
....	
ธรรมชาติสนอง	ผลให้ไฟบุญ
ความดีทำได้	ยืนนานเพียงไรคงไม่ดับสูญ
คงลอยชั้นสูง	คอยนำคอยจูงให้ผลเพิ่มพูน
คั่งน้ำในฟ้า	ตกลงมามากมุล
ช่วยเหลือเกื้อกูล	เราได้ภายหลัง

1.5 เพลงรางวัลปรัชญาวนิพก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....	
ท่านจงเกื้อกูล	นี้กว่าเป็นบุญเป็นทาน
พาหัวใจเบิกบาน	กุศลสำราญเป็นพร
ท่านเอื่อยอย่าเลยไป	น้อมใจในคำออน
ผลบุญเป็นพร	เหมือนเวสสันดรทำทาน
....	
ชีพเราอยู่ยง	ทุกคนจงปลงใจกาย
คนทุกคนต้องตาย	ไม่ว่าหญิงชายคนใด
เมื่อยังอยู่ยืนนาน	หาทางทำทานไป
ผลบุญพาไป	พบใหม่ได้สบาย

1.6 เพลงนางฟ้าจำแลง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

โคมเอ๋ยโคมงามอร่ามทั่วแสดะถึง
ได้ใจครั้งหนึ่งเสน่ห์ซึ่งตรึงใจ

.....

หรือว่าชาติก่อนนางได้รับพรของใคร
คงสร้างผลบุญยิ่งใหญ่จึงได้วิไลงามตา
นางฟ้าองค์ใดแปลงกายลงมา
จึงงามดังเทพธิดาลาวัญย์

1.7 เพลงชมนาง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....

รูปเธอดังเทพธิดาคัดแปลงแฝงกายมา
โคมสุดาจึ่งตระการแลตระการแสนงาม
ด้วยบุญที่ทำไว้นำพา ให้มาได้ชมสมดังใจ
ช่างงามซาบซึ่งตรึงฤทัย งามแท้แลวิไล

.....

1.8 เพลงร่ำวงลอยกระทง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ลอยลอยกระทง (ซ้ำ)
ลอยกระทงกันแล้ว ขอเชิญน้องแก้วออกมาร่ำวง
ร่ำวงวันลอยกระทง (ซ้ำ)
บุญจะส่งให้เราสุขใจ (ซ้ำ)

1.9 เพลงร่ำวงปิดทองพระ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ลูกคู่	วันนี้วันปิดทองพระ สาวเอยสวสสะ	แม่ปิดทองพระตรงไหนเล่าเอย
ช.	ชาติก่อนน้องคงปิดตรงพระพักตร์	จึงงมยิงน้กในชาตินี้
	งมเอียงงมสคศรี	ตัวพ่นี่รักยิงน้กเอย
ญ.	แต่พี่ปัดลงตรงโอบฐพระศาสดา	วาจาจึงหวานมหานิยม
	หวานเอ๋ยหวานชื่นชม	วาจากรรมจำคมจริงเอย
ญ.	วันนี้ตัวน้องปิดทองพระ	ปิดตรงอุระด้วยความตั้งใจ
	หวังเอยหวังจะได้	สุขกายสุขใจตลอดเอย
	

2. ผลกรรมในอดีต หรือชาติที่แล้ว ส่งผลมาถึงปัจจุบัน หรือ ชาตินี้ ทั้งผลกรรมดีและชั่ว หรือบุญและบาป (โดยเน้นผลกรรมด้านบาป) ดังเช่น

2.1 เพลงเวียนตามกรรม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

หากแม่สร้างบุญมา	แต่ปางหลังมีเมตตา
จะสุขใจและกาย	สุขนั้นไม่นานแม้ว่าทุกข์พาล
ไม่นานก็คงคลาย	พบสุขมิวายไม่มีจาง
โชคเคราะห์คนนั้น	หมุนเวียนตามกรรมเก่า
ของคนเราเคยสร้าง	ผลบุญนำทำทาง
ดุจดั่งแสงสว่าง	สาดไสววงศ์ตา
โชคหมุนเปลี่ยนเวียนนาน	โชคดีเพราะบุญส่งผล
สุขใจตนทุกครา	วาสนาบ้นดาลผ่านพ้นภัย
เพราะบุญได้นำพา	พบสุขสันต์มาเรียงอารมณ์

2.2 เพลงวินานทะเลาย

ทำนอง สรี ขงยุทธ
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

โอ ชะเอยชาติก่อนก่อกรรมก่อเวร
ชาตินี้จึงเป็นได้ออกเอย
เออใจไม่ได้ชมเชย
ไม่เคยคิดเลยเพราะเคยหมายมั่นใจ
....
นี่เพราะเป็นเวรกรรมจึงจำทนไป
ไม่รู้เมื่อไรจักสิ้นสักครา
ทนแต่รับบาปกรรมทำมา
ไม่เห็นใครนำพาต้องซ้ำอุราโดยเดียว

2.3 เพลงฝั่งน้ำ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

มันเป็นเพลงเดิมเริ่มจังหวะกรรม

เยื้องกรรมตามลำนํ้าฝั่งน้ำวนเวียนว้ายไปมา

ทุกคืนมันบรรเลง ทุกวันมันวังเวงเคร่งขลังดั่งมนต์เวทย์ว่า

นิจจันอนิจจา นิจจันอนิจจา โอ้ยถากรรมชน

โพนจินตนาการ

สายธารทรมาณช่างไหลแรงเชี่ยวเคี้ยวขัน

เหมือนวอระแวงที่กรรมคน

ทุกวันมันเวียนวนดิ้นรนร่ำไป

....

ชะตากรรมของคนบนฝั่ง

ไม่เคยจริงยั่งยืน

มีเวลาระเบิดกรรมขี้รีน

ก็มีวันคืนฝันทุกข์ทนเศร้า

ตราบมนต์ขลังฝั่งน้ำยังร้าย

หญิงชายลุ่มตายไซ้กรรมเก่าเขา

อยู่แต่ตัวเพียงหัวถึงเท้า

ถึงคราวตัวเราเราก็ตายตามกรรม

ยามดั่งยังสังวรณ้เกิดชีวา

สังวรณ้คุณค่าฟ้าสูงดินต่ำ

สังวรณ้ว่าโพนแดนแคว้นธรรม

พระธรรมยังพำสอนคนทำกรรมดี

2.4 เพลงชีวิตกับความหวัง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

คนเรามีกรรมมัน เกิดมาต้องฝันด้วยกันทุกคน
 ยอมลำบากเพราะเป็นคน วันหนึ่งคงดลผลไถล
 ชะตาเวรกรรมซ้ำร้าย บุญกลับกลายเป็นภัยเมื่อไหร่
 ดวงชีวน้อย ๆ ลอยไป ลมหายใจสิ้นพลัน

2.5 เพลงกรรมเอ๋ยกรรม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง เอิบ ประไพเพลงผสม

....
 ยากจนแสนจน โชคอาภัพทนยากจนมาแต่น้อย
 ใฝ่อดสำห้หลงคอย บุญไม่ลอยมาสู่เลย
 หรือจะเป็นด้วยเวรและกรรม ทุกเช้าค่ำได้รับแต่ทุกข์สุขใจไม่เคย

 โธ่กรรมเอ๋ยกรรม ชาติก่อนนี้ทำบาปกรรมไฉน
 ชาตินี้ต้องรับไป ใครเขาไม่เมตตา
 แสนระทมอกตรมเศร้าใจ ทุกข์ยิ่งใหญ่ปลดเปลื้องอย่างไรหนคงไม่สร้างชา
 กรรมสร้างมาชีวิตนั้นมีค่า วาสนาไม่มี

2.6 เพลงโลกหมุนเวียน

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

โลกเรานี้ก็เหมือนเวทีที่กว้างใหญ่

เราเกิดมาเพื่อใช้กรรมเก่า

ต่างมีกรรมทุกผู้ทุกหมู่เหล่า

เพราะว่าเขากับเราเกิดมาแสดงละครกัน

....

2.7 เพลงผู้ที่พระเจ้าลืม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เกิดมาชาตินี้อาภัพเต็มทีชีวิตโศกเดียว

สุดที่จะเหลียวมองใคร

มุ่งใจจะหวังสักครั้งก็ยังพลาดไป

อกเอ๋ยหมองไหม้ฉันได้แต่ฝัน

จะเป็นบาปล้ำหรือเพราะเป็นกรรม

เคยทำแต่ก่อนบาปกรรมจึงย้อนตามทัน

....

แต่เพียงจะหาความสุขชีวมามาชมชื่นล้ำ

ก็ยังคงซ้ำดวงใจ

เมื่อเป็นเช่นนี้อยู่ไปไม่ได้อย่างไร

ตายเสียจะได้พ้นกรรม

2.8 เพลงสุคนธ์เสียงตั้ง

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ชาติก่อนเรามีกรรมชาตินี้จำต้องทน

ชอกช้ำดวงกมลจำอดจำทนไม่รู้จะปันกับใคร

ฉันจึงร้องเพลงเสียงดังวังเวง ให้เสียงเพลงปลอบใจ

....

โอ้กรรมมาย้อนซ่อนกรรมให้ฉันกำกระไร

ยามคิดหวนชวนให้ยังสุดอาลัยร้าวหัวใจยังโศกตรม

แม้บุญหนุนส่ง สมดังจำนงค์ ความรักคงจะสม

พ้นความระทมสนใจอารมณ์ความระทมคงคลาย

2.9 เพลงทาสชีวิต

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง เอิบ ประไพเพลงประสม

ชาตินี้ฉันมีแต่ความผิดหวัง

บาปเคราะห์ประดังผิดหวังบ่อย ๆ

ฉันนี้เปรียบเหมือนลมลอย

ฉันเฝ้าคอยแต่ต้องปล่อยตามกรรมเวร

ยากแค้นต้องทนไปจนจะตาย

ชีวิตเป็นนายมุ่งหมายอยากเด่น

ฉันพบชีวิตสำคัญ

ต้องยอมยากเข็ญชีวิตมันเป็นนายเรา

เกิดแล้วตายไป มนุษย์ใด ๆ เกิดมาเพื่อใช้กรรมเก่า

ยากแล้วทนเอาเพื่อทุกข์บรรเทาใช้บาปของเราเสมอกัน

เกิดแล้วต้องทนคืนรนไม่วาย

กว่าฉันจะตายไม่รู้เมื่อไหร่
คิดแล้วไม่นึกเสียใจ
จะเป็นไฉนเหมือนกันไปทุก ๆ คน

2.10 เพลงทางชีวิต

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สุรจัฐ พุกกะเวส

ชีวิตมนุษย์เป็นของไม่เที่ยง	จะหนีหรือเลี่ยงไม่พ้นสักหน
เกิดเป็นกายล้วนตายทุกคน	ชั่วหรือสั้นความดี
ย่อมหลีกเลี่ยงความตายไม่ได้	จงนึกรำลึกเสียให้แน่
หนุ่มสาวหรือแก่เกิดแล้วก็ตาย	เปรียบชีวิตนั้นเหมือนเป็นนาย
ต่างมุ่งหมายเอาดี	ชั่วอยากหนีไม่ยอมเห็นหน้า
บุญทำกรรมแต่งทุกแห่งและทุกคน	ล้วนประสบผลที่ตนทำมา
ทุกข์สุขร้ายดีย่อมมีหนา	ปลงอุราณีก็ให้มัน
.....	
พรหมลิขิตนั้นเสกสรรทางโลก	ชีวิตถือโชคทนไว้ไม่หนี
บ้างก็ร้ายแล้วกลายเป็นดี	บ้างจนแล้วก็มี
โลกเรานี้ไม่มีแท้ได้	เลวดีมีอยู่ทุกผู้ทุกนาม

2.11 เพลงไทยมุงหน้า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศุภรหัตร์

มวลมมนุษย์ทั่วไปในโลกนี้
บ้างก็มีโชคเคราะห์และวาสนา
บ้างก็ถูกเคราะห์กรรมคอยนำพา
ธรรมดาอุปโลกโลกธรรม

ชั่วเจ็ดทิศีเจ็บหนต้องทนได้
 คอยตั้งใจไว้ให้เที่ยงอย่างเพลิงงล้า
 มีธรรมะประจำจิตคิดจดจำ
 แล้วน้อมนำมาปฏิบัติให้ชัดตรง

2.12 เพลงกรรมเก่า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง พรพิรุณ

คนเราว่าเกิดมาด้วยกรรมครั้งเก่า
 สุดแต่ใครเขาเคยทำกรรมเก่าอย่างไร
 บ้างทุกข์ทวิเหลือที่จะทนทานไหว
 บ้างสุขในฤทัยไม่เคยหอมองใหม่กมล
 ตัวเรานี้ช่างประดังแต่ความทุกข์ยิ่ง
 ขาดที่พึงพึงทุกข์จริงไม่สุขสักหน
 คงเพราะเวรกรรมครั้งเก่าเฝ้าตามมาดล
 จึงต้องครองทุกข์ทนหาคนเมตตาไม่มี

2.13 เพลงคนอะไร

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ขามความรักหลุดเลื่อนเลื่อนลอย	หัวใจละห้อยพะวงหลงคอยฝากคำ
คนอะไร ไม่มีคุณธรรม	โง่เอ๋ยเวรกรรมช่างทำให้ซ้ำจิตใจ
กรรมครั้งเก่าเข้าผจญ	ช่างร้ายเหลือทนคนอะไรคบไม่ได้
....	

ครวญวิโยคโสกอสุรา
หลงว่าซื่อเชื่อคำ

....

ลวงรักเล่นเช่นสุขใจ
ร้าวอกใจขุนมัว

ชาตินี้เกิดมาบุญไม่พาดันจึงซ้ำ
ทนรับเวรกรรมดวงใจจําจนตาย

ชอกซ้ำร่าไปคนอะไรคิดแต่ชั่ว
คนเห็นแก้ตัวทำไมไม่กลัวเวรกรรม

2.14 เพลงหงส์กับกา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

ญ ไต่ก้ากับหงส์

สูงเกินเห็นส่งเห็นหงส์แต่เงา

ช เจียมใจเราไม่เทียมเขา

ลืมนดูเงาโฉดเขลาเพียงใด

ญ เกิดมามีกรรม

ชั่วซ้ำรูปทรมารับเคราะห์กรรมทนไป

ช ชาติก่อนทำไว้

แม้มีชาติใหม่งามล้ำใครเอย

2.15 เพลงคนรูปชั่ว

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

เทพเนรมิตคิดสิ้น แสร้งปั้นรูปอันแสนชั่ว

ให้อับอายเขาทั่วอัปลักษณ์ทั้งตัว หมองมัวจนสิ้นดี

สุดแสนเศร้าใจนี้เป็นเพราะเวรชาติใด จึงทนรับในชาตินี้

สุดเหงาเศร้าเต็มที โลกเอยไม่ปราณี ชาตินี้มีแต่เศร้าใจ

2.16 เพลงตลวงสุขสงกรานต์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชาติรี

....

ช. เราไปวัดกัน ญ. วันเรามุ่งบุญ

ช. หวังไว้เป็นทุน คือผองบุญอุ้นวิญญา

ญ. วันสงกรานต์ทุกบ้านปองหา

ช. สรัทธากล้ามุ่งทำบุญหนุนชีพกัน

ญ. ร่วมสร่งน้ำ สร่งน้ำพระพุทธร

ช. ไทยต่างเกิดมามีวิมุติ พุทธเป็นสุขชีวัน

ญ. บาปและบุญที่เราเชื่อกัน

ช. ชั่วดีนี่คือใจนั้น ยามเมื่อมันต้องการ

....

2.17 เพลงไครลิขิต

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

ไครลิขิตชีวิตเรา

พระพรหมโลกีย์ชี้ทางให้เราเป็นใจ

หรือเทวหรือบุญพาหรือกรรมนำให้ รับสุขเสรำใจ ไครเล่าขีดไว้ให้กัน

....

2.18 เพลงวิญญานรัก

ทำนอง เวส สุทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....

ครั้นเธอร้างไปฉันก็ล้มตาย บัญเณรนั้นก็ปลิ้นปล้อนสูญ
ระทมรักอาดูรไม่วาย แต่กรรมชัมาฆ่าทำลาย
เวรกรรมกลับมาสนองมากมาย จนตายก็ไม่หาย โศกเอ๋ย

2.19 เพลงเหมันต์รัฐจวน

ทำนอง เอื้อ สุทรसनาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

.....

หลับตื่นคืนวันหวาดหวั่นรัฐจวน
โศลมหวลอวลป่วนอารมณ์
เหมันต์กระหน่ำตาคาลัยเข็มคม
สักแห่งโศกชม เจ็บเหลือจะข่มแล้วกรรมเวร

.....

2.20 เพลงใต้ร่มไทร

ทำนอง เอื้อ สุทรसनาน
คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

.....

รักลืมความดีคืนไทรสักขีพยาน อำนาจฝ่ายต๋านำสาวให้ร้ายราน
สุดฝั่งลำธารหวานน้ำ น้ำไหลใจคนเปลี่ยนได้ทุกหนจงจำ
ปล่อยตัวเกินไปจึงใช้กรรม ปวดเจ็บเหน็บชอกชอกชำระกำใจ

.....

2.21 เพลงสิ้นรัก - สิ้นหวัง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ประเสริฐ ฒ นคร

ข้าไหววอน ขอพรปวงเทพเทวาบันดาล
ข้าจนแสนจน จึงไร้คนเมตตา
เกิดมาชาตินี้ เสียแรงบำเพ็ญความดีนานา
บาปกรรมตามมา สุดปัญญาแล้วยังไม่สิ้นเวร
.....

2.22 เพลงทาสน้ำเงิน

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง เอิบ ประไพเพลงผสม

.....
มองดูโลกเหมือนละคร ช่างหลอกหลอนคิดไปอ่อนใจระอา
เราจึงเป็นทาสน้ำเงิน ดำเนินชีวิตเหนื่อยยากหนักหนา
ดำรงชีวิตเรื่อยมา ปล่อยตามแต่ยถากรรม
.....

2.23 เพลงปลอบใจตัว

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....
โชคอำนวยมาช่วยสักที จะปลื้มปรีดีสุขศรีเบิกบาน
ขอบุญบันดาลให้เวลานั้นผ่าน หมดไปเสียได้แหละดี
ชั่วเจ็ดทีได้เจ็ดหน นี่ก็จนมาแล้วเจ็ดที
ฉันทำความดี เมื่อไรหนอนี้ จะดีเสียได้

วาสนาช่างน่าใจหาย ช่างกลับกลายช่างร้ายกระไร
 ฉันทน ๆ ไปเจ็บในฤทัย หวลให้อาวรณ์
 เรายังมีกรรม น้อมนำมาแต่ครั้งปางก่อน
 ยังไม่หายคลายถอน ขอพรวอนให้ทุกขับรรเทา
 สร้างความดีใครไม่มาเห็น ให้สุดลำเค็ญให้เห็นแต่เงา
 โลกกรรมของเรา เหตุใดพระเจ้าไม่ทรงยกโทษบ้างเลย

2.24 เพลงเกิดเป็นคน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง ชุ่ม ปัญพวรรค์

เกิดมาเป็นคน บุญน้อยนางจน ต้องทนคิดสู้
 บุญหนักมักน้อมนำชู ให้อยู่สบาย ดังเทพไทเสกสรรค์
 แต่คุณความดี สิ่งนี้ฤดี ควรมียึดมั่น
 คนมั่งมีหรือจนนั้น โลกเขาเทียบกัน ก็ตรงที่ความดี

2.25 เพลงสุครำพัน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....
 โถเวรใดเล่าชักนำให้เราโสกเศร้า หม่นหมองต้องระทม
 น้อยใจสุดข่มข้ำในอารมณ์ ต้องตรมน้ำตาด้วยเศร้า

2.26 เพลงนางบุญใจบาป

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

อันนางบุญใจบาปหลายหลากมากมาย
 ตัวมีเคียงกายใจง่ายมิได้อดสู
 ใจเบาเบือนพอผิวลงเรือนไม่อยู่
 กบชายเชิงสู้ทำไปไม่รู้เกรงกลัว
 บุญแต่ตัวดวงใจนั้นชั่วรวนเร
 ศีลธรรมกาเมลู่วางไข่เล่ห์หลอกผิว

 ใจเลวทรามนรกเวรกรรมทำง่าย
 จิตใจบาปหลายหมดยางสิ้นอายุเลขนา

2.27 เพลงจำจากจำลา

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....
 บุญน้อยคอยหมายมั่น อย่าโศกเศร้าไฉฉฉนแห่งหน้า
 เทวาบันดาลพบกันแสนง่าย แสนเสียดายทวยเทพใจร้ายนักนั้น
 เป็นเวรเคยทำหรือบาปกรรมทำให้ กรรมนั้นยิ่งใหญ่มีดีใจผูกพัน

2.28 เพลงศาสนารัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ซู่เท่ากับมารพาลหัวใจ ไซ้พ่อพระควรวาดลึบใจอย่างได้นำพา
กงจักรไม่เหมือนดอกบัว เรื่องชายเรื่องซู่เรื่องซั่วพาตัวหมองมัวหนักหนา
ผิดศีลธรรมแลด่าซ้ำ บาปกรรมหนักหนาชั่วช้าเลวทราม

2.29 เพลงเสียงเทียน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

อ้อองค์พุทธาปฏิมาข้าน้อมเศียร
เทพประจำแสงเทียนฟังข้าเสียงเทียนวันทา
ด้วยกุศลผลกรรมของโปรดนำให้สมอุรา
ขอความปราถนาของข้าสมดังสัจจาที่มุ่งไว้

....

2.30 เพลงเลิกกันที

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

อยู่เดียวดายตายเป็นไข้เวรกรรมเก่า
ไม่มีเรามีเขา เร้าอารมณ์
เหลือเพลงชีวิต จากฝันโสภนกรรม
โลมสัตว์สังคมเรียมชัมสังคีตทรวง

....

2.31 เพลงใจเอ๋ยใจ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี

คนหนอคนนี่หนอ หลงทำกรรมก่อผลใด
 เคยนึกเคยคิดหรือไม่ เพราะใจเท่านั้นสรรค้มา
 กรรมไหนกรรมก่อทุกข์ ไหนกรรมนำสุขทุกครา
 อันผลดีร้ายดังว่า ล้วนพามาด้วยฤทธิ์ใจ

2.32 เพลงเรือมนุษย์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

ชีวิตมนุษย์นั้นสุดจะคิด แต่ละชีวิตไม่ผิดนาวา
 จะลอยถอยหลังหรือเหินดินหน้า ด้วยวาสนาสร้างมาแต่หลัง

3.33 เพลงเศร้าใจหรือคุณ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....
 หมดตัวกลัวอะไร เสียและได้โยโสภตรม
 ลูกหรือลี้ม อย่าตรมอย่าตาย
 เสียใจเศร้าใจหรือคุณ เมื่อกรรมหรือบุญเป็นของคุณเดียวดาย
 รับกรรมที่มันเข้าใจตาย เพื่อบุญที่สบายนั้นจะกรายกอดดูรา
 โลกยังคอยโลมคุณ สาวยังรุ่มรอวิวาห์ เพื่อฝันพาอามาให้ชม

2.34 เพลงสุขกันเถอะเรา

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

โลกคือละคร อย่าอวดรวยเลย
สุขทุกข์ยังเคยรับและเป็นเช่นกัน
ปล่อยไปตามบุญ และกรรมบันดาล
อย่ามัวโศกสัสย์ ยิ้มสู้มันเป็นไร

2.35 เพลงที่รัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

รักเธอเสมอใจซื่อ

ความรักฉันคือการถือศีลธรรม

ถือบุญกุศลผลกรรม**ที่หนุนน้อมนำลวงล้าความดี**

....

เมื่อชาตินี้มีกรรมเวร

ก็ดกแก่ที่เว้นวารวิวาห์

โลกชีวิตอนิจจา

แต่ว่ารักนี้หนามันไม่ตาย

....

2.36 เพลงปลอบใจตัว

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

วาสนาช่างน่าใจหาย ช่างกลับช่างกลายช่างร้ายกระไร
ฉันทน ๆ ไปเจ็บในฤทัย หวลให้อารมณ์
เรายังมีกรรม น้อมนำมาแต่ครั้งปางก่อน

ยังไม่หายคลายถอน ขอพรວอนให้ทุกข์บรรเทา
สร้างความดีใครไม่เห็น ให้สุดคำเกื้อให้เห็นแต่เงา
โลกกรรมของเรา เหตุใดพระเจ้าไม่ทรงยกโทษบ้างเลย

3. ผลกรรมด้านความรัก ที่จะทำให้สมหวัง ไม่สมหวัง และพลัดพลาจากกัน

3.1 เพลงกลืนดอกโศก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

คร่ำครวญหวลให้ความหลัง รักหายกลายชังปล่อยให้หมดหวังเดียวดาย
เวรกรรมซ่อนซ้ำทำเราเศร้า ต้องอับเฉาเหลืออาย
รักร้างแรมไกลรำร้องให้ โอรักคลายกลายกลับคำ

3.2 เพลงรักที่ต้องมนตรา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง พรพิรุณ

นี่เวรหรือกรรมคอยตามติดเราเรื่อยไปคล้ายเงา

เฝ้าหลอกหลอนเร้ารุ่ม

ความรักช่างเหมือนเพลิงสุม พะว้าพะวังคลั่งคลุ้ม

หัวอกฉันคลุ้มกัลดหนอง

โ้ความทุกข์ถมใจไข้ครอง

ห้องใจเรานั้นจงเขาครองทุกข์ห้องแล้วเอย

....

3.3 เพลงสุมาลี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

สุมาลี สุมาลี ชีวิตนี้ฉันมีกรรมเก่าเศร้าใจ

เธอรู้แต่เนิ่นไหน ว่าชอบใคร รักใคร เมื่อไหร่ ไหนเล่า

ถ้ากระไรใครนั่นมันใช่ฉันเธอ

รักเขยอนาถอกเอย เผลอซ้ำพาพราจากเรา

สุมาลีไม่มีเงา ใครหนอเอารักเราเคล้ำค้างไปได้

....

3.4 เพลงแว่วรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....

- ช. จะพบกันผูกพันรั้อย่างไร
 ญ. เราพบกันในความฝัน
 ช. ลึนลึนก็ตื่นลืมตา ไม่เห็นหน้าดวงใจ
 ญ. กรรม ช. รักเรามีกรรม
 ญ. นื่องนี้มีกรรม ช. สองเรามีกรรม
 ญ. ถูกบาปครอบงำ หมองคร่ำอาลัย ช. รักจำระกำใจ

3.5 เพลงระฆังสั่งลา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี

- ญ. ออกส่นหัวใจได้ยินระฆัง...ระฆังเตือนให้สั่งลา
 ให้สุดอาลัยพ่อยอดบุชา แม่เพียงวิญญาณอุตสาห์มาเชยยอดชู้
 พระพรหมท่านไม่เมตตาข้าเลย โธ่เอ๋ยไม่เอ็นดู
 ชื่นชมสมใจเพียงครู่ต้องจากยอดชู้ โธ่ยังชื่นชูไม่คลาย

 นื่องสุดอาลัยสัมพันธ์ เพราะกรรมมากันจำร้างกันพี่เอย

3.8 เพลงรำพันสวาท

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

เวรหรือบุญหนุนนำ	รักเคยหวานน้ำแล้วทำชบเซา
ความหวังพึ่งเสียเปล่า	ต้องอับเฉาเราตรอมตรม
คำว่ารักปกป้อง	เหมือนดั่งฝันไปมิได้ให้ชม
หนองในอกเหลือบ่ม	เสียวขอกระทมชื่นขมใจ

....

3.9 เพลงใต้ร่มมธุลี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ญ. โอ้...มธุลีรุ่มนี้มีคมน ช้ำเหลือทนอับจนหัวใจ
ต้องพรากรักไป ภายใตร่มไม้ของเจ้านี้

ช. ลีมรักที่หลังลงฝังกับใจ ฝังฝากให้ใตร่มมธุลี
จงลีมรักพี่ อย่ามีฤดีอาลัยต่อกัน

ญ. ยากเย็นกรรมหรือเวรอันใด นำชักให้ดวงฤทัยโสภคัลลย์

ช. พี่ตรมสุดภริมย์รำพัน บุญไม่เปรียบเทียบทันร้ายรานฤทัย

....

3.10 เพลงเลิกกันที

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

อยู่เดียวดายตายเป็นไข้เวรกรรมเก่า
ไม่มีเรามีเขา เร้าอารมณ์
เหลือเพลงชีวิต จากฝันโศกตรม
โลมสัจธรรมสังคมเรียมชัมสังคีตทรวง

....

3.11 เพลงสังขาร

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

สวาทเพียงเธอจากจิตใจจริง
ถึงแม้ใครเขาช่วงชิงรักจริงจากใจดวงนี้
จะทนรับกรรมประจำชีวิ
ขอร้างเธอด้วยรักที่พอมีสักดีศรียิ่งใหญ่

....

3.12 เพลงฝากอาลัย

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ขอฝากอาลัยไว้ชนิด
ต่างคนต่างรักต่างคอย
ขอให้เธอนึกถึงคำ
อย่าลืมอย่าเลือนความหวัง
แม้ตัวจะห่างกันรักนั้นยังติดใจ
....

ขอให้เธอคิดไว้หน่อย
ต่างคนต่างพลอยแต่หวัง
ขอให้เธอจำคำสั่ง
ต่างคนต่างฝังจิตจำ
แต่จากกันไปเพราะกรรม

3.13 เพลงผู้แพ้รัก

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เธอมีรักใหม่จึงได้หลงลืมรักเก่า
อันน้ำคำฉันจำได้มัน
เมื่อฉันต้องแพ้ก็ต้องทนหลงพะวงอาลัย

จำได้หรือเปล่าว่าเรารักกัน
แต่เธอซิพลันผันพรากไป
เพื่อนคนใหม่ขณะนี้เล่า

ฉันไม่อาจชิงดีแพ้ด้วยมีอันเป็น
บาปอะไรหนอพรากเรา
จึงแสนเศร้า
....

จึงยากเย็นอับเฉา
ความทุกข์โศกไม่บรรเทา
อับเฉาไป

3.14 เพลงปองใจรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ญ. โอ้ความรักเอ๋ย สุดชื่นสุดเซย สุดจะเฉลยรำพัน

ช. รักเจ้าเฝ้าแต่ฝัน ผูกพัน รักพี่กระสันต์คอยหา
 ญ. พี่คอยน้องคอย ต่างคนต่างคอย แต่บุญเราน้อยหนักหนา
 ญ. คอยเจ้าเจ้าไม่มา เจ้าหนีหน้า แก้วตาหนีพี่ไป

3.15 เพลงร่วมรักร่วมแรง

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

บุญของเราเนาพา เกิดมาสนองกัน
 บุญของเราตามทัน บาปกรรมก็หายไป

3.16 เพลงปางหลัง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....
 โอ้ออดหัวใจไม่ห้วงหรือไรจึงได้ร้างรา
 เราคณมิกกรรม ฝึ่ด่าอย่าทำเศษขอเพื่อพา
 ร้อนรักโศกนักจักเอื้อมดอกฟ้า
 จึงต้องร้างราน้ำตานองหน้าด้วยตรม

3.17 เพลงขอขวัญ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ไอ้แม่ฮ่องหลึงเอ๋ยก่อนเราไม่เคยจากกันเลยแรมไกล
กรรมหรือสิ่งใดมาโน้มน้าวดวงฤทัยให้หนีไปจากพี่
ตรมหทัยไม่เห็นหน้าไอ้แก้วตาคนดี
ยอดดวงใจของพี่เหตุใดหลบหนีปล่อยยให้พี่ตรมใจ

....

3.18 เพลงเจ้าสาวท

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

ฉันต้องตรมจิตใจ

กรรมใดทำให้ปางก่อน

จึงหลงร้าวรอน

ข้าอาวรณ์ร้อนระบม

รักต้องพรากจากกัน

พลอยพรันหวั่นไหวอาวรณ์

พรัมาถึงชุ่ม

หวังภิรมย์หลงไม่หน่าย

....

3.19 เพลงตราบสิ้นลม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง นิติย์ อารี

.....

ฟ้าประทานน้องมาให้พี่

กรรมแก่นั้นเฝ้าราวี สุดที่จะหมองอุรา

แต่นี้คงตรม ชุ่มมไกลตา

หนาวในวิญญูณ คอยแต่ผวาฝันหาดวงใจ

....

ฟ้าประทานรักเพียงผลาญที่
 นับวันหมองไหม้ทวี ออกที่สุดชั่วร้ายพัน
 ชาตินี้มีกรรม รักจำไกล
 นับคืนคอยวันจนกว่าฉันถึงวันสิ้นลม

3.20 เพลงรักจำพราด

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

เขามาเขาชมเขาชื่น	ซึ่งอยู่ชั่วคืนรักซึ่งปล้นซ้ำ
เฝ้ารัญจวนครวญคิด	หมองจิตระกำ
มีแต่รอยรักฝังใจจำ	รอยแห่งเวรกรรมชอกช้ำตุ้ย

....

3.21 เพลงรักมีกรรม

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

จำจากจำไกลจึงได้แต่ทนอุตสาห์ไม่บ่น
 อย่างหวังกังวลเพราะฉันมีกรรม

....

ไม่น่าจะลืมนะร้างจะเลือนจะกลับจะกลาย
 ไม่น่าจะหน่ายจะแทนกัน

แต่นี้เป็นกรรม จึงต้องจำไกลให้หวาดให้หวั่น
 จำจากไกลเสียแล้วละเธอ
 รักเอ๋ยจะจำไม่ขอให้ซ้ำต่อไป
 รักนี้จะฝังอยู่ในดวงใจเสมอ
 จันทน์ชำระกำเพราะรักเธอจันทน์เพื่อละเมอเพราะใจมัน
 โอรักของจันทน์นี้ช่างมีกรรม

3.22 เพลงหวนอาลัย

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

หวนอาลัยหัวใจคร่ำครวญ
 ทุกวันเหงาใจให้หวนคร่ำครวญจำคะนึ่ง
 กรรมเอ๋ยกรรมต้องจำคำรำพึง
 ครวญถึงคนหนึ่งซึ่งไม่คลายคลา
 บางเวลาน้ำตาหลังไหล
 โศกกรรมชักนำจากไป เสรีใจเต็มประดา

3.23 เพลงฉันไม่งาม

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....
 เขาเยาะยืมเขี้ยวให้มองครึ่งไรบาดใจบาดตา

ฉันคงมีบาปกรรมรักจำโรยรา

แค้นใจหนักหน้าบาปกรรมชกพาให้น้ำเสียดาย

....

3.24 เพลงบุหรงทอง

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

เพราะรักเอ๋ยรักแท้

รักชายไม่แปรรักแม่ไม่ปรวน

เพราะรักจึงระทมเพราะชมจึงรัญจวน

บุญนำกรรมพราศสองจากกำศรวล

ประเพณีกันจึงให้หวด

จึงคร่ำครวญอนาถรักเอ๋ย

3.25 เพลงแสนอาลัย

ทำนอง เอื้อ สุนทรเสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

สุดแสนอาลัยจำจากไกลไปก่อน

เมื่อความรักรอนจำข่ม

จากไปรับกรรมจำตรม

โธฉันกราบก้มแต่เขาเมินชมสิ้นหวัง

....

3.26 เพลงความรักกับวาสนา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

เพราะวาสนาไม่เทียมเธอ
เมื่อบุญไม่ถึงจึงระทม

แต่ฉันจะเผลอเข้าไปชม
ฝืนใจสุดข่มชาติหน้าคงได้ชมเธอ

3.27 เพลงทาสประเพณี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ไอ้ชรอยบาปหนา
รักจึงมาถูกถีดถั้น

หรือว่าทเวาสาปสรรค
โสกราพันชั่วอูรา

3.28 เพลงคู่รัก-คู่ร้าง

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ข. รักล่วงห้วงใยห้วงยอดจิตใจที่ได้ฝากคำ
จากกันด้วยกรรมจึงซ้ำตรม
เคยเคล้าคู่ใจจูบไล้รื่นเมย์
ยิ่งตรองยิ่งตรมอกใจชื่นชมหนักหน่วง

....

จำพรากรากกันแต่ยังผูกพันต้นต้นหทัย

สิ่งที่สุขใจก็หายคืน

กรรมเอ๋ยโอกรรมชอกช้ำกล้ากลืน

ไม่ทันยั้งยืนดั่งฝันพอดิ้นคืนคลาย

....

3.29 เพลงมาลีฝากรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทเสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เฝ้าระทมชมโศกทรวงใน

โธเอ๋ยไม่มีคนปอง

โชคชะตาช่างไม่ปราณี

เหงาอยู่ในใจไร้โชคเผชิญ

....

เปลี่ยนใจไร้คู่ครอง

ล้วนแต่มองแล้วเมิน

ได้แต่มีความขัดเงิน

คนต่างก็เมินมิมอง

3.30 เพลงตะวันรอน

ทำนอง สมพงษ์ ทิพยกลิน

คำร้อง ชุ่ม บัญจพรรค์

....

รักเขอนั้นเปรียบเงา

ฉันทคอย คอยเศร้าเปล่าใจ

เธอเอ๋ยฟังแล้วจจำคำใ้ในฤทัย แม่เธอจะอยู่แห่งใด
 ปีกใจรักใคร่ไม่เทียบเปรียบเธอ แม้รักก็ไม่ได้เธอก็ตรม
 กรรมบันดาลเหมือนผูกพัน รักเธอ ๆ ไม่ไหวหวั่นก็ซ้้า
 ที่เงารักมีดคำ เหมือนยามเข้าชั้นราตรี

3.31 เพลงคนอะไร

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....

ครวญวิโยค โศกอุรา ชาตินี้เกิดมาบุญไม่พาคันจึงซ้้า
 หลงว่าชื่อเชื้อคำ ทนรับเวรกรรมดวงใจจะจำจนตาย

เธอและฉันเกิดมาชาติใด ฉันวอนขอให้รักไกลแสนไกลเคล็ดอ่อนคลาย
 คนอะไรจึงผูกคดลับกลาย พล่ารักทำลายจิตใจโหดร้ายน่ากลัว

3.32 เพลงเงาแห่งความรัก

ทำนอง สิริ ชงยุทธ
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....

ญ กรรมเอ๋ยกรรม เชื้อแต่คำรักจำลาไกล
 สุดจะปองหมองใจดวงฤทัยก็ให้หวล
 ช พี่ซ้้ารำพึง สุดใฝ่ถึงคณิ่งคร้้าครวญ
 โธเอ๋ยใจสุดจะเซยชิดชวาน
 ใจเพื่อพร้้าระกำซ้้าคร้้าครวญ
 ญ ชอกซ้้าคร้้าครวญ
 ช หวลให้

ช-ญ หัวใจคราวญ่ป่วนใจ

3.33 เพลงชื่นสุข

คำร้อง

พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า-
จักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

ทำนอง

ชื่นสุข สุดใคหามีเทียมได้
ขวัญดวงใจอยู่เคียงคง
ด้วยบุญเราทำได้ไว้เต็มเสริมส่ง
รักเราคงยังยืน อยู่เชยชิดซึ้งอยู่ในวิมาน
.....

3.34 เพลงบุญหรือกรรม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

การพบคุณ นี้บุญเหลือเกิน
พานั้นเพลิน เจริญหูตา
โถมใจโล สดใสโสภา
งามเยี่ยมไปหยาดมา สะอังก้างดาฟ้าผัน
บุญไ้บุญ พาโลกหมุนมาใกล้กัน
เหมือนสวรรค์ ประทานทิพย์จันทร์หล่นมาพริ้วพร่า
การรักคุณ นี้บุญหรือกรรม
กรรมหรือเวรเนิ่นนำ ก็จำยอมซ้ำใจตาย

3.35 เพลงปลายโลกร้าง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

กรรมร่างกางม่านกั้นกายกั้นใจไว้คนละโลก
ต้องโทรมโศกโศกโชนกมล
ร้างเลยร้างลาช้านาน รักราญผลาญปราณจนป่น
โถ...ทน ฉันทน์ไม่ไหว
อยากขาดใจตายที่ปลายโลกร้าง
ปิดฉากกรรมพลาถ ค่อยครางคร่ำไป
ไอ้ทรวงโศกาอร่าร้องไห้
ร้องไห้ขาดใจจากเธอ

3.36 เพลงระทมในล้นทม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชุ่ม บัญจพรค์

....

รักอยู่เคียงคู่แต่เพียงวิญญาณ
ด้วยกรรมบั้นรานสวาทมิหวานดังหมาย
ล้นทมสมชื่อจริงหรือไร
ฉันทน์นี้เศร้าใจกลืนของล้นทมให้ระทม

3.37 เพลงปวดใจ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

โอยปวดใจ โอย โอย ปวดใจ

มันเหมือนกับใครมาเนียนเชือดไวจันทน์
 กรรมแล้วอกตัว กรรมแล้วอกตัว
 มันซู้ร่าร้ว มองมั่วกั่วเกลียดปราณ

3.38 เพลงกลัวใจ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง กริชกุล สถิตถาวร

เป็นกรรมนักเคยชิตเซยเขาเฉยชา
 กงกรรมชั๊กพา พบขวัญตาเหลือคว่าไขว่
 ฝ้ารอกคอยใจ เศร้าสร้อยสิ้นรอยเชื้อโย
 มองใจฝากเธอไว้รักจริง

3.39 เพลงวิมานทะเลาย

ทำนอง สรี ขงยุทธ
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....
 โอ ชะรอยชาติก่อนก่อกรรมก่อเวร
 ชาตินี้จึงเป็นไปได้ออกเอย
 เอย โจนไม่ได้ชมเชย
 ไม่เคยคิดเลยเพราะเคยหมายหมั้นในใจ

 ยามนอนยามกินต้องตรมแต่น้ำตา
 ที่เพราะเวรกรรมตั้งจำทนต่อไป
 ไม่รู้เมื่อไรจักสิ้นสักครา
 ทนแต่รับบาปกรรมทำมา
 ไม่เห็นใครนำพาต้องซ้าอุราโดยเดียว

3.40 เพลงเขื่อนะเขอ

คำร้อง

พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า
จักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

ทำนอง

....

เขื่อนะเขอ

เขอช่างไม่เห็นน้ำใจ

ไปเสียไกล

ต้องหลงพะวงละเมอ

กรรมเคราะห์กรรม

ชอกช้ำในใจจริงเออ

เขื่อนะเขอ

รักแล้วกลับคืน

3.41 เพลงสิ้นแสงตะวัน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

สิ้นพลบจบกรรมรักจำพราดกัน

สิ้นแสงตะวันสัมพันธ์พลอยสิ้น

มือนี่มือน้ำ อาจิน

สายัณห์ปีกษมารทมิฬจะกลืนฟ้าดินสิ้นงาม

3.42 เพลงอย่าโศกศัลย์กันแสง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

อย่าครวญอย่าครางเลย
 โื้อ้ทรวงเอ๋ยทรวงเศร้า
 โื้อ้กรรมเก่าเอ๋ยกรรมเก่า
 ใครเขาผลาญเราเขาสร้างกรรม

 อย่าโศกศัลย์กันแสง
 กลืนกล้าน้ำตาค่าแพงรินสำแดงทรวงเศร้า
 อย่าครวญพิโรธเร้า
 กรรมแล้วลืมเขาเสียเถิดหนา

3.34 เพลงใบไม้ร่วง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....
 จันนี้ คล้ายใบไม้ไฉนนั้นนา
 ชีวิตถึงคราวไร้ค่าดูโลกร้างราอาธรรม
 รอเวรเดนตาย เลวร้ายรับเคราะห์กรรม
 ใบไม้พริ้ว จันเซ่ปีกป้าคว่ำลงชบชานจม โศกครวญ

 จันลุ่มได้ใบไม้ตามผมพุงพวง
 ความรักเหมือนใบไม้ร่วงรักพราทลอนลงจวัน
 รอยกรรมจำพรางจิ่งร้างรานิรันดร์
 ความรักนั้นจันตายจากมัน ดังใบไม้ปล้นลาล่วงลา

4. การชดใช้กรรมด้านความรัก จากการหลอกลวง หลายใจ

4.1 เพลงหญิงก็มีหัวใจ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี

....

ขอกรรมเวรตาม ให้เธอเจอหญิงงามงามสมความต้องการ
ให้เวรกรรมนั้นบันดาล ให้ต้องชมชานให้หญิงรอนราน
ให้รักถึงความจนซ้ำดวงมลาย์ เหมือนผลาญใจนารี
(ผลาญใจเธอจนตาย)

4.2 เพลงพยาบาลใจ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี

เธอมีแผลใจใครทำให้เธอต้องซ้ำเล่า
โธ่ คงเหมือนถูกไฟเผาร้อนทรวงไม่เบาแทบร้าวราน
กกรรมกงเกวียนกงวนและเวียนกรรมหมุนผ่าน
จุดดั่งเลือด่านายพรานจนต้องชานแทบคลานมา
เธอคงทนงในความมั่นคงไม่หลงง่าย
ว่าความรักใช้ความหมาย แม้จริงบั้นปลายต้องทวนหา
รักใครคนหนึ่งซึ่งใจกว่าคนเคยร้างรา
เวรกรรมร้างปราถนา เธอจึงมารำลึกได้

4.3 เพลงผู้สาปรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....

แค้นใจเธอช่างใจชั่ว

บาปกรรมไม่กลัวลืมหืมตา

แค้นระคนซ้ำพราไม่จำพอ

กลับคำวาจาหาใหม่กลับใจเคลียดล

อิมเดียวรักเดียวเธอไม่พอ

ขอสาปส่งเลย

น้ำใจบาปจริงแจกเช่นหญิงต่ำ

เที่ยงดวงให้ชายชั่วไม่มีศีลธรรมมัน

น้ำใจเธอกระไรง่าย

เที่ยวหลงเชิงชายทำลายฉัน

รักของเธอนั้นบั่นประสาทชาย

เล่าที่กลมารยาร้อยอย่างหมดยางอาย

โธ่เธอนะเธอเธอหยาบคาย

หมายสาปส่งเลย

.....

สิ้นพอชิมรู้เปลี่ยนแต่คู่เคียง

ยิ่งลองยิ่งมารศใครเปลี่ยนใจเอนเอียง

หน้อยคงไร้ชายเป็นคู่เคียง

เพียง สาปส่งเลย

4.4 เพลงอกเอยมันแค้น

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชาติตรี

.....

อกเอยมันแค้นมันแค้นจนแน่นฤดี

หยิ่งความรักสตรีถึงเพียงที่สบใจ

ให้เธอมีชายรักหยิ่งทุกรายแคไหน

ความรักก็คือความใคร่ที่เธอต้องใช้กรรมเก่า

4.5 เพลงหนี่รัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชาติตรี

อกเอ๋ย อกเอ๋ย เพิ่งเคยเส็งเห็น

กรรมเวรจริงหนอตัวฉัน

รักเธอปานชีวิต	ใจฉันผูกพันมันรักเพียงเธอ
เฝ้ารักเฝ้าหลงซื่อตรงเพียงนี้	เธอยังเมินหนีเสมอ
เสียแรงคอยปรนเปรอ	คอยซัดขื่นเธอเสนอให้ชม
....	
หนี้รัก หนี้ที่เธอยืมฉัน	มีวันมาใช้บ้างไหน
ฉันรอ รอดวงใจ	เธอหวนกลับไป เพื่อใช้หนี้กัน

4.6 เพลงถ้าชายเป็นหญิง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....	
ถ้าเป็นชาย	แล้วชายกลับเป็นหญิง
ถึงคราวถูกทอดทิ้ง	แล้วคงรู้ว่าอกหญิงข้างจริงเหมือนชาย
ถ้าชายเป็นหญิงจริง	หญิงกลับเป็นเหมือนชาย
ให้เวรกรรมซ้ำร้าย	เศร้าใจตายทั้งเป็น

4.7 เพลงไครนะเคยรักเรา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....
รักใคร รักใคร ฉันเคยถามไถ่ทุกข์ปราณ
สวรรค์นรกใดตอบฉันไปรักไยร้ายราน
ใครล่าฆ่ารักตายด้านผลาญลาญจนล่มโลกชั่ว

อ้าใครรักเราร้างเราใครเล่าก็เขา ฐู ฐู
 โห้ใครเขาจะเหลียวดู วันคืนขึ้นชูเมามัว
 คงสักกันเคราะห์กรรมที่กำกับฉันถึงตัว
 กรรมที่คนเขากลัวก็คงสนองตัวเอง

4.8 เพลงอย่าโศกศัลย์กันแสง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

อย่าครวญอย่าครางเลย
 โห้ทรวงเอ๋ยกรรมเก่า
 โห้กรรมเก่าเอ๋ยกรรมเก่า
 ใครเขาผลาญเงาเขาสร้างกรรม

....

3) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง สัจธรรม ความไม่แน่นอน

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสัจธรรม ความไม่แน่นอน บทเพลงสุนทรภรณ์แสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ทางด้านสัจธรรมที่ว่า ชีวิตเป็นสิ่งไม่แน่นอน ความไม่เที่ยง วันนี้อาจมีความสุข วันต่อไปอาจทุกข์ได้ ทุกคนจึงไม่ควรประมาท และการเกิด แก่ เจ็บ ตาย จะต้องมีกับทุก ๆ คนไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงได้ หรือแม้แต่จิตใจของคนแต่ละคนซึ่งผันแปรไปตามกาลเวลา เช่น

1. ชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ย่อมผันแปรอยู่เสมอ มีทั้งสุขและทุกข์ ดีและเลวปะปนกันไป ไม่มีใครที่มีสุขตลอดเวลา หรือทุกข์ตลอดเวลา จึงไม่ควรหลงระเหิงอยู่กับความสุขมากเกินไป หรือ ตั้งอยู่ในความประมาท ดังเช่น

1.1 เพลงโลกหมุนเวียน

ทำนอง เวส สุนทรภรณ์
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

อันความหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนที่ใน โลกเรา
ทั้งเขาทั้งเราก็คงจะเห็นทั่วกัน
ไม่เที่ยงไม่แท้ปราวแปรทุกวัน
ต่างเปลี่ยนแปลงผันยี่งนานนับวันมากหน
โลกเราทุกวันกลับเปลี่ยนแปลงผันง่ายดาย
ทั้งหญิงทั้งชายมีดีมีร้ายเจือปน
แต่ก่อนเศรษฐีเดี๋ยวนี้ซิจน
ผัดเปลี่ยนเวียนวนจะแน้ใจกับโชคโลกเรา
....
ละครของโลกมีโศกมีทุกข์สุขปน
คลุกเคล้าระคนชั่วดีเจ็ดหนปนกัน
อยู่ ๆ ก็ร้ายแล้วหายไปพลัน
กลับเปลี่ยนแปลงผันความดีเลวนั้นช่างกลับช่างกลาย
....

1.2 เพลงไทยมุงหน้า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศุภรหัทศน์

มวลมมนุษย์ทั่วไปในโลกนี้

บ้างก็มีโชคประหลาดและวาสนา

บ้างก็ถูกเคราะห์กรรมคอยนำพา

ธรรมดาอุปโลกโลกธรรม

ชั่วเจ็ดที่ดีเจ็ดหนต้องทนได้

คอยตั้งใจไว้ให้เที่ยงอย่าเพื่องดล้า

มีธรรมะประจำจิตคิดจดจำ

แล้วน้องนำมาปฏิบัติให้ชัดเจน

....

1.3 เพลงสุขกันเถอะเรา

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

สุขกันเถอะเรา เสร้าไปทำไม

อย่ามัวอาลัยคิดร้อนใจไปเปล่า

เกิดมาเป็นคนอดทนเถอะเรา

อย่ามัวชมเชาทุกคนเราทนมัน

โลกคือละคร อย่าอวรณ์เลย

สุขทุกข์ยังเคยรับและเป็นเช่นกัน

ปล่อยไปตามบุญและกรรมบันดาล

อย่ามัวโศกศัลย์อึดสู้มันเป็นไร

....

1.4 เพลงปลอบใจตัว

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

โชคอำนวยมาช่วยสักที จะปลื้มปรีดีสุขศรีเบิกบาน

ขอบุญบันดาลให้เวลานั้นผ่าน หมดไปเสียได้แหละดี

ชั่วเจ็ดที่ดีได้เจ็ดหน นี่ก็จนมาแล้วเจ็ดที

ฉันทำความดี เมื่อไหร่หนอนี้ จะดีเสียได้

วาสนาช่างน่าใจหาย ช่างกลับช่างกลายช่างร้ายกระไร

1.5 เพลงปรัชญาชี๊มา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ชีวิตไม่แน่นอนเดี๋ยวลุ่มเดี๋ยวดอนเดี๋ยวร้อนเดี๋ยวเย็น
เดี๋ยวล้าเดี๋ยว เดี่ยวเป็นเดี่ยวตาย

เรารักสุขด้วยกันทุกขั้บ้างช่างมันต้องการสบาย

หญิงชายพันตายไม่มี

....

ชีวิตที่ผ่านไปข่อย่าห่วงใยผ่านไปช่างมัน

สารพันผันแบบทั้งสิ้น

คืนนี้สุขสบาย เข้าใจน้อจตาย

ร่างกายหมกดิน มะรินเอ้ารินสุรา

1.6 เพลงโลกกับชีวิต

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี

โลกหมุนพา	โชคชะตาหมุนวน
ชีวิตคน	ย่อมหมุนวนตามโชคไป
โลกหมุนเวียน	คงต้องเพียรหมุนใจ
ชีวิตใคร	ก็หมุนไปตามโชคตน
เกิดแก่เจ็บตาย	หญิงชายต้องตายทุกคน
โลกเปลี่ยนเวียนวน	แล้วทุกคนต้องพบมัน
โลกหมุนวน	โชคก็วนทุกวัน

มีทุกข์ทัณฑ์

ความสุขปล้นตามติดมา

1.7 เพลงเมื่อหวังยังมี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

เมื่อหวังยังมีที่หมาย หรือยอมแพ้ย่อมพ่ายกรรมร้ายเล่า

ผู้ชะตากรรมไปให้ตายคล้ายคล้ายเขา

ตายจากเงาหวังเพราะพริ้งใจ

....

เมื่อหวังยังมีที่ฟ้า แล้วไขผลาญไขพล่าชีวิตเศร้า

ผู้ชะตากรรมตรอม ผู้ไปพร้อมพร้อมเขา

ชิงช่วงเอาเง้อมเงาหวังมา

....

เมื่อหวังฟังกัณฑ์สิ้นไร่ หรือกำสรวลครวญใครใจหมองหม่น

โชคชะตากรรมชนไขมีหนสองหน

มันเล่นชนล้อคนทุกวัน

....

1.8 เพลงชีวิตวันนี้

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชาตรี

....

ชีวิตวันนี้ยังมีตัวเรา

รื่นเริงและเศร้าเกล้าตามบุญกรรมไม่หาย

ชีวิตวันนี้มีใจเป็นนาย

เหมือนดั่งเรากล้ายทาสมัน

หัวใจเรายังเด่นขมดั้น

แน่หรือยังยืนไปจวบครบวัน

แม้เราประมาทไม่อาจคาดฝัน พริบเดียวเท่านั้นย่อมว่าพ้นวันไป

1.9 เพลงกิเลสคน

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

กิเลสคนร้อนรนใจ

เหมือนกงจักรเหล็กจะหักหนักใจ

ค้ำอยู่ในบ่วงมารร้ายราญร้อนทรวง

เพราะดวงชะตาคนเราอายุไม่ยืน

ถึงตายไม่ฟื้นกลับมาให้เขาได้บูชา

ด้วยความดีทำมาเกิดผล

อย่ามัวลืมนชีวิตของคนไม่แน่

แล้วแต่จังหวะหักโทโสโมหะ

สละกิเลสเหตุลุ่มหลงทั้งปวง

1.10 เพลงโซคมมนุษย์

ทำนอง

กรมประชาสัมพันธ์

คำร้อง

โซคมมนุษย์นี้ไม่มีที่แน่นอน

ประเดี๋ยวเย็นประเดี๋ยวร้อนช่างแปรผัน

โลกหมุนเวียนเปลี่ยนไปได้ทุกวัน

สารพันหาอะไรไม่ยั่งยืน

ชีวิตเหมือนเรือน้อยล่องลอยอยู่

ต้องต่อสู้แรงลมประสมคลื่น

ต้องทนทานหวานสู้อมขมสู้คลื่น

ต้องจำฟันสู้ภัยไปทุกวัน

เป็นการง่ายยืมได้ไม่ต้องฝัน
แต่คนที่ควรขมนิยมนกัน

เมื่อชีพขึ้นเหมือนบรรเลงเพลงสวรรค์
ต้องใจมันยืมได้เมื่อภัยมา

2. การเกิด แก่ เจ็บ ตาย มีอยู่ทุกๆคนที่เกิดมาในโลกนี้ไม่มีใครสามารถที่จะหนีไป
ได้ ดังเช่น

2.1 เพลงชีวามาลา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

มาลีดอกโคดสวยสดชื่นใจได้ชื่นชม

เคยเก็บเสี้ยวผมจนวนร่วง

ฉันชมว่างามเดี๋ยวพลันทรมวซ่าโรยร่วง

ดอกไม้ทั้งปวงโรยได้

คิดหวนครวญใคร่ทั่วไปหาใดแน่

กลับกลายเปลี่ยนแปรทุกวันนี้ไป

ดอกไม้ยังโรยเหี่ยวโรยโรยไป

เราทิ้งทันใดหล่นอยู่ในกลางดิน

คนเราเกิดมาแม่เปรียบมามากก็เช่นกัน

มีแต่แปรผันกลายเป็น

นิจจาเปลี่ยนแปรเดี๋ยวเจ็บและแก่ผันแปรอาจินต์

ร่างกายฝั่งดินสิ้นเอย

2.2 เพลงทางที่ต้องกลับ

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ทางที่ต้องกลับของคนบั้นปลาย	ก็คือความตายทุกรายด้วยกัน
เศรษฐกิจที่ปานนั้นยากจนก็เท่ากัน	สุดทางดับขั้นด้วยกันทุกคน
ละครของโลกวานเรื่อยไป	บทบาทवादไว้ฉันทัดต้องทน
เกิดแก่เจ็บตายว้ายวน	เหมือนไม้ไผ่ปลั่งต่างคน
นับวันจะโค่นหล่นไป	เกิดแล้วแล้วตายเมื่อไหร่
ต่างเกิดมาใช้เวรกรรมหรือภพนา	เกิดมาแล้วไม่แล้วล่วงลา
พรหมลิขิตนั้นคั่นมาผูกดวงชะตาเพื่อนเอ๋ย	รักดีรักชั่วรักตัวต่างคน
ต่างมีต่างจนทุกคนต่างเลย	จดจำด้วยคำเปรียบเปรย
มิควรท้อใจอยู่เลย	ทุกคนลงเอยด้วยตาย

2.3 เพลง โลกหมุนเวียน

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

โลกเราผันแปรเกิดแก่เจ็บตายว้ายวน
คนเราทุกคนไม่มีใครพ้นความตาย
เมื่อเกิดมาแล้วไม่แล้วสักราย
บทบาทสุดท้ายไม่มีแล้วตายเพื่อนเอ๋ย

....

ชีพยังอยู่ให้เขาชื่นชูประเสริฐกว่า
ไยจะมาอิจฉากันเล่า
อย่าเป็นคนเสียที่ที่เกิดเปล่า
เพราะว่าเขากลับเราไม่วายใกล้ตายทุกเวลา

....

2.4 เพลงโลกกับชีวิต

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี

โลกหมุนพา	โชคชะตาหมุนวน
ชีวิตคน	ย่อมหมุนวนตามโชคไป
โลกหมุนเวียน	คงต้องเพียรหมุนใจ
ชีวิตใคร	ก็หมุนไปตามโชคคน
เกิดแก่เจ็บตาย	หญิงชายต้องตายทุกคน
โลกเปลี่ยนเวียนวน	แล้วทุกคนต้องพบมัน

2.5 เพลงชีวิตกับความหวัง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

คนเรามีกรรมมัน	เกิดมาต้องฝันด้วยกันทุกวัน
ยอมล่าเค็ญเพราะเป็นคน	วันหนึ่งคงดลผลไกล
ชะตากรรมซ้ำร้าย	บุญกลับกลายเป็นขาดหายเมื่อไร
ดวงชีวันน้อยๆ ลอยไป	ลมหายใจสิ้นพลัน

2.6 เพลงกิเลสคน

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ
คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

กิเลสคนหมองหม่นอูรา
 หลงรูปติตรสสัมผัสศรัทธา
 ก่อกิเลสเจตนาชักพาทุกข์ใจฤทัยระทม
 คนเกิดมาแล้วต้องตายร่างกายสิ้นแล้วเน่าจม
 ทราภอมแผ่นดินสุดสิ้นพรหมจรรย์ตัดหนา
 อย่าเบาปัญญาโลกหลงคงพาร้อนใจ
 ให้ภาวนา วัฏฏะสังขารานิจจางังอย่ามัวหวังพึ่งใคร

2.7 เพลงเรือมนุษย์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สุรรัฐ พุกกะเวส

....

ชาติหนึ่งพึงรู้ใครจะอยู่ค่าฟ้า มุ่งใจใฝ่หาศรัทธาและไมตรี
 ทุกคนต้องตายร่างกายเป็นผี สถิตย์แต่ชั่วดีไม่มีบ้านดับสูญ

2.8 เพลงร่ำวงปรัชญาวนิพก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ชีพเราอยู่ยง ทุกคนจงปลงใจกาย
 คนทุกคนต้องตาย ไม่ว่าหญิงชายคนใด
 เมื่อยังอยู่ยืนนาน หาทางทำทานไป
 ผลบุญพาไป พบใหม่คงได้สบาย

2.9 เพลงทางชีวิต

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

ชีวิตมนุษย์เป็นของไม่เที่ยง

จะหนีหรือเลี่ยงไม่พ้นสักหน

เกิดเป็นกายล้วนตายทุกคน

ชั่วหรือสั้นความดี

ย่อมหลีกเลี่ยงหนีความตายไม่ได้

จงนี้กรำลึกดูเสียให้แน

หนุ่มสาวหรือแก่เกิดแล้วก็ตาย

เปรียบชีวิตนั้นเหมือนเป็นนาย

ต่างมุ่งหมายเอาดี

ชั่วอยากหนีไม่อยากเห็นหน้า

บุญทำกรรมแต่งทุกแห่งและทุกคน

ล้วนประสบผลที่ตนทำมา

ทุกข์สุขร้ายดีย่อมมีหนา

ปลงอรานีกี้ให้มัน

....

2.10 เพลงปรัชญาจีเมา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ชีวิตไม่แน่นอนเดี๋ยวลุ่มเดี๋ยวดอนเดี๋ยวร้อนเดี๋ยวเย็น

เดี๋ยวต่ำเดี๋ยว เดี่ยวเป็นเดี๋ยวตาย

เรารักสุขด้วยกันทุกข์บ้างช่างมันต้องการสบาย

หญิงชายพันตายไม่มี

3. จิตใจของคนก็ไม่มีอะไรแน่ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเดี๋ยวรัก เดี่ยวชัง เปลี่ยนแปร ไม่คงที่ยากที่จะหยั่งถึง ดังเช่น

3.1 เพลงห้วงน้ำลึก

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง เอิบ ประไพเพลงผสม

สายน้ำหลังไหลน้ำใจบุคคล

ไหลเชี่ยวเลียวงวณโชน้ำใจคนลึกซึ้ง

ถ้าห้วยเหวธารถ้ำคลองหนองบึง

ทะเลลึกไม่ได้กึ่งลึกซึ่งไม่ถึงน้ำใจ

น้ำลึกหยั่งได้น้ำใจยากจริง

ลึกต่ำไหลตึงยิ่งกว่ากระแสน้ำไหล

อยากจะรู้ดูน้ำใจ

เหตุไหนลึกยิ่งกว่าแม่คงคาวาริ

....

3.2 เพลงกัณฑ์ต้องลม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง จินต์ วัฒนนฤดา

กัณฑ์ต้องลมหมุนวน

ไม่รู้กี่หนต่อวัน

แต่ใจคนหมุนเวียนผัน

ไม่รู้ว่าจะวันละกี่หน

นี่แหละน้ำใจ

เชื่อแน่อะไรกับน้ำใจคน

(ย่อมนวนเวียนไปคล้ายกัณฑ์ต้องลม)

....

3.3 เพลงโลกอลวน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

- ญ. โลกกววนพาให้คนป่วนป่วน
ช. คนป่วนป่วนก็โลกมันผันป่วนป่วน
ญ. โลกเวียนหัวร้ายดีพันพันก่อกวน
ช. ชิดเรรวนคิดแล้วกวนอุรา
ญ. โสภอยู่ไฮสุขฤทัยสำราญเป็นวิมานของคนชักพาเริงฤทัยสุขกว่า
ช. ครับสุขกว่า นี่แหละหนอย่าป่วน
ญ. เมื่อเกิดมาปรารถนาอะไร หาแต่สุขกันไป มัวร้องไห้โยกกัน
ช. โลกนอนวัน เราประจันมันไป
ญ. โลกหมุนไป จงปล่อยใจเกิดสุข
ช. หาแต่สุขโสภให้ทุกข์เปล่า ๆ
ญ. โลกหมุนเวียนหัวร้ายดีก็ตัวของเรา
ญ. ทุกข์มันเทาขี้มแล้วเราสุขกัน
....

3.4 เพลงคนอลเวง

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

- ญ. คำเขากล่าวโลกเรายังผันเปลี่ยนเวียนไป

หมุนๆ เป็นวันใหม่ วันเก่าผ่านไปตามกาล
 ร้อนพันปีเหมือนกันดั่งนี้มานาน
 ไม่เคยมีทุกข์ใดพาน ทุกคนเบิกบานใจตัว
 ช. ทุกนาที่โลกเรานี้เวียนวน
 แต่ยังซ้ำเกินคนเปลี่ยนใจจนเวียนหัว

3.5 เพลงน้ำค้างกลางหา

ทำนอง-คำร้อง พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

....

โอดนิจจาหยาดน้ำเอ๋ย	เหตุใดระเหยเมื่อสาย
ตะวันร้อนแรงแสงกล้าประกาย	เจ้าก็จะละลายหายไป
เหมือนหยาดน้ำค้างกลางหา	น้ำจิตคนเราแปรเปลี่ยนไป
รักเรานั้นหวานปานใด	แค้นเคียดใจหัด ๆ ก็มาพัดกัน

....

3.6 เพลงใต้ร่มไทร

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

รักลิ้มความดีดั้นไทรสักจีพยาน	อำนาจฝ่ายดำนางสาวให้ร้าวราน
สุดฝั่งลำธารหวานน้ำ	น้ำไหลใจคนเปลี่ยนได้ทุกหนจงจำ

....

4) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเนื้อคู่

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเนื้อคู่ บทเพลงสุนทราภรณ์จะแสดงให้เห็นว่า หนุ่มสาวหรือหญิงชายที่ได้เป็นคู่ครอง หรือสมหวังในความรักนั้น เกิดจาก พรหมลิขิต บุญเพสันนิวาส วาสนาให้ เกิดมาเป็นคู่ครองกัน เทพชักนำโดยมีกามเทพ เป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้หญิงเกิดความรัก เพลงที่เกี่ยวกับเนื้อคู่ เช่น

1. ความรักที่เกิดจาก พระพรหม กามเทพ เทวดา เป็นผู้ชักนำให้ได้เป็นคู่ครอง หรือได้สมหวัง เป็นเนื้อคู่กัน ดังเช่น

1.1 เพลงพรหมลิขิต

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

พรหมลิขิตบันดาลชักพา

คลให้มาพบกันทันใด

ก่อนนี้อยู่กันแสนไกล

พรหมลิขิตคลจิตใจ

ฉันจึงได้มาใกล้กับเธอ

เออ...ชะรอยคงเป็นเนื้อคู่

ควรรู้มธุเลียงดูบำเรอ

.....

เนื้อคู่ถึงอยู่แสนไกลคงไม่คลาดคลา

มุ่งหวังสมดังอรุณาไม่ว่าใคร ๆ

หากมิใช่คู่ครองแท้จริง

จะแอบอิงรักยิ่งปานใด

ยากนักที่จะสมใจคงพบเหตุอาเภทภัย

พลัดกันไปทำให้คลาดคลา

เราสองคนต้องเป็นเนื้อคู่

จึงชื่นชูรักใคร่บูชา

นี่เพราะว่าบุญหนุนพาพรพรหมลิขิตขีดเส้นมา จี๊ชะตาให้มาร่วมกัน

....

พรหมลิขิตบันดาลทุกอย่าง เป็นผู้วางหนทางปวงชน

ได้ลิขิตชีวิตคนนำเนื้อคู่มาปรอปรน ทั้งยังคงเธอให้กับฉัน

1.2 เพลงรักต่างแดน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

อยู่ต่างแดนเมืองไกล เหตุไฉนได้รู้จักกัน
เพลงคีโตบันดาล ให้เรานั้นได้พบสบตา
ชาติก่อนเคยทำบุญ ร่วมเจือจุนเกื้อกูลกันมา
ในชาตินี้จึงนำพา วาสนาพาให้รักรื่นรมย์
.....

1.3 เพลงพรพรหม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....
ช พี่รักสัสใจ พรหมประทานมาให้
 พี่ก็รักดังดวงใจ น้องเอียงงให้แอบอิง
.....
ช คอยชื่นใจ พระพรหมท่านให้เรามา
 บุญช่วยพาสองเราจึงมารื่นรมย์
ญ ยอมอดใจ ถึงวันคงได้ชื่นชม
 คงไม่ตรมเพราะว่าพระพรหมให้พร
.....
ช-ญ ต่างรู้จักกัน รู้ผูกพันกันไป
 อย่าได้ร้างจากใจ สมดังที่ได้พรพรหม

1.4 เพลงนางในฝัน

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....	
เมื่อคืนได้ฝันถึงเธอ	วันนี้มาเจอเธอแปลกกระไร
เออชรอยเทพไท	นำชักมาให้เอาไว้ครองกัน
ไม่เคยเห็นกันมา	โฉนวิญญูสุดสำหไปฝัน
เหมือนไม่มีผิดฝัน	เหมือนกันหนักหนา
แต่ คิด - คิด - คิด - ดู	คงเป็นคู่ครองกันมา
เทพจึงชักนำพา	เหมือนดังว่าคลใจกัน
เออถ้า मैंนทewa	นำชักเธอมาให้อยู่คู่กัน
จงคลใจให้ฝัน	เห็นกันอีกคืน

1.5 เพลงเทพบุตรในฝัน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

คืนหนึ่งทewabันดาล	ให้ข้าได้ฝันภิรมย์
เห็นเทพบุตรวิไล	เร้าใจรักใคร่ชิดชม
....	
เมื่อเทพเทวดาคลใจ	ให้ฝันไปแต่กลับไม่อุ้มสม
ทุกวันข้าน้อยคอยอยู่	หวังได้ร่วมชูภิรมย์
คอยเทพบุตรสุขชม	หวลให้ใจตรมสุดภิรมย์ชมชื่น

1.6 เพลงบ้านเรือนเคียงกัน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

แต่บางเวลา ค้างเทวดาคลไจ
พบหน้าเข้าได้ คิดตรึงหัวใจพลอยเพลิน

....

1.7 เพลงจำจากจำลา

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

บุญน้อยคอยหมายมั่น
อย่าใศกศัลย์ไฉนถิ่นหมาย
เทวบันดาลพบกันแสนง่าย
แสนเสียดายทวยเทพใจร้ายนักนั้น

....

1.8 เพลงเพลงเสียดรัก

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

กามเทพไม่เมตตาข้าแล้วหรือไร
จึงทิ้งให้เราเปลี่ยวหัวใจไม่วาย

มาละเลยให้เปลี่ยวรักโดยเดี๋ยวตาย
ใจและกายไม่คลายระทม

....

1.9 เพลงเสียดรัก

ทำนอง – คำร้อง พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

....

พระพรหมลิขิตขีดแนวชีวิตฉัน
ไว้ให้สัมพันธ์กันกับดวงใจ
รอยบุญรอยกรรมก่อนทำอันใด
ไฉนบันดาลดลให้ใจฉันรักจริง

1.10 เพลงธนุรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

กามเทพเมตตา

หัตถ์ขวาน้าวคันธนู

แผลงเสียบอุราพธู

ขึ้นชูโลมตรู่คู่เขนย

....

กามเทพเจ้าเอย

อย่าเลยขอเซยขึ้นนงราม

เหนี่ยวสายธนูคันงาม

ผาดแผลงโหมงามทรมว้ย

....

1.11 เพลงยอดปรารถนา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

ต่างคนขึ้นชูต่างรู้ใจจำ ต่างคนร่วมชูคู่กล้า

รักไม่เคยซ้ำทุกคืนขึ้นฉันท้ารักเร้าใจ

ศรรักปีกทรวงเล็ก

นึ๊ก ๆ รำลึกแต่รักเราไฟใฝ่ใจคำสัญญา สองเรารักใคร่

....

1.12 เพลงทาสประเพณี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ปวดด้วยใจถูกหนาม

ศรทรมทำความเศร้าใจ

ศรรักที่ปีกหักไป

หักคางใจไว้ร่วมกัน

....

1.13 เพลงกิจการเทพ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ส. กาญจนาคพันธ์

กามเทพกระทำความตกปลาย

ในสายสาดชีวิตนิจสิน

ใช้หญิงสาวชวนเชื่อเป็นเหยื่อขึ้น

เกี่ยวขอมหินกลเม็ดหย่อนเบ็ดลง

....

1.14 เพลงรักบังใน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชุ่ม บัญจพรรค์

กามเทพหลอกลวง **เสียบศรปีกทรวงให้ห้วงหา**

ให้รักแล้วไปมาริดรักลาแรมไกล

....

1.15 เพลงเจ้าเงาะอริษฐาน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี

....

ตัวไฟป่าข้างในเนื้อทอง	สามเกราะเงาะครองให้มองเห็นร้าย
กายจำแลงของพี่จะมีใครปองหมาย	เจ้ามองคงมิวายซึ่งรูปกายทันที
จึงขอมนต์เทวาทั่วแดนฟ้านั้น	ถ้า मैं บุญชิววันคู่กับโฉมศรี
จงคล่องมองทางนี้	เห็นกายพี่แสนงาม

1.16 เพลงมองเห็นหน้า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

อีกครั้งหนึ่งฟังซันล่า	เทวชักนำให้พบกันทันใด
ช่างคู่คี่มในหัวใจ	ดวงฤทัยยังไฝ่ถึงกัน
เธอแม้ว่าเป็นเนื้อคู่	จะชื่นชูหัวใจไม่เว้นวัน
มาเกิดหน้าอย่าแปรผัน	คู่เคียงกันด้วยเธอนั้น
ชื่นชิวกันไปไม่คลาดคลา	

1.17 เพลงกามฤทธิ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

รักเล่ห์รัก เสน่ห์แห่งรักชักชวน
 นวลนุ้มนวลเสน่ห์ยั่วชวนชิดชวนดวงใจ
 เพียงยิ้มกัน สำคัญผิดความ
เพื่อว่าต้องตรงามของกามเทพท้าวไท
 เพียงรสชานหวานตรึงจิตใจ
 หลงว่าสนุกฤทัย หาใครไม่เหมือนเลย

....

2. ความรักที่เกิดจากโชคชะตา วาสนา บุญ บุญเพสันนิวาต หรือสวรรค์ บันดาลให้หนุ่มสาวหรือ หญิงชายได้พบกัน เป็นคู่ครองกัน ดังเช่น

2.1 เพลงบุญเพสันนิวาต

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

เมื่อคิดให้ดีโลกนี้ประหลาด

บุญเพสันนิวาตที่ประสาทความรักภิรมย์
 คู่ใครคู่เขารักจะคอยเฝ้าชม คอยภิรมย์เรื่อยไป
 ขอบน้ำขวางหน้าขอบฟ้าขวางกัน

บุญเพ ยังสรรค์ประสพให้ได้พบสบรักกันได้

....

แม้ใครบุญญาได้ครองกันมา พรหมลิขิตพาขึ้นใจ

....

ไม่ใช่บุญเพสันนิวาตแน่ไซ้รักจึงได้แรมรา

2.2 เพลงชะตาฟ้า....

ทำนอง – คำร้อง พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

.....

ช. ใจรักเธอหลงเธอจนตาย

ญ. กลัวรักกลายเป็นไม่หมายเมียงเมิน

ช-ญ. บุญหรือกรรมนำแนวทางเดิน แดนฟ้าเกริ่นกรูยมา

....

ช. ใจรักบูชา เพียงเห็นหน้า พาใจให้อารมณ์หวัง

ญ. สุดยั้งจิตตรง

ช. ยามชะตาฟ้าบันดาลไป

ญ. ในหัวใจเฝ้าหมายเธอครอง

ช-ญ. บุญหรือกรรมนำดวงใจปอง เรานั้นต้องครองกัน

2.3 เพลงเอื้องกำศรวล

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชาติรี

....

วาสนาชักพาให้เฮาสุขสันต์

พบกันไม่กี่วัน เขาก็ปล้นฮักกันไม่วาย

ฝากวาจาฮักไว้ไม่กลับกลาย

เปลีนคำของชาย ข้อยจึงมอบกายให้ชิดชม

....

2.4 เพลงสวรรค์บันดาล

ทำนอง สมพงษ์ ทิพยกลิน

คำร้อง ชาติรี

....

ยามหนึ่งรักครึ่งดวงจิตสุดข่ม
 อารมณ์ที่ช่วยรักผ่าน ตั้งสวรรค์นั้นมาบันดาล
 จิตที่สลายมานาน กลับขึ้นบ้านคอยเฝ้าคิด
 หมายผูกรักชายครึ่งใจ

....

2.5 เพลงรักเธอจริงจริง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

อาจเป็นบุญนำก่อนเราเคยทำชักรา
 ไฟดินอุตส่าห์ ส่งเราให้มาพบกัน
 สบตาที่พอรู้ว่าเธอยังมีสัมพันธ์
 หัวใจตรงกันแล้วซื่อ

....

2.6 เพลงรำวงชาวนา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

บุญเอ๋ยได้ประสบ มาพบแม่จอมขวัญ
 ออกเรียนคณึงทุกวัน ด้วยใจสัมพันธ์มิวาย

2.7 เพลงรำวงเทวีศรีนวล

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

ลูกคู่ เสียงเพลงครื้นเครงในอารมณ์
 นำชี้นำชมภริมย์เริงรำ
 ต่างบรรเลงร้องเพลงลำนำ
 เชิญแม่ศรีรำ รำกันสุขเฮย

ช. เป็นบุญหนุนนำทำให้ เจอะดวงใจงามจริง
 ดังเทวีศรีนวลงามยิ่ง งามไปทุกสิ่งกว่าหญิงใด
 ขอรำหน่อยเถิดดวงใจ นื่องเอยทรมวย
 อย่าได้รังเกียจ

2.8 เพลงเสน่ห์นาง

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง เอิบ ประไพเพลงผสม

....

วาสนาไม่สมเป็นคู่ครอง
 หรือหลอกหลอนเราให้มัวเมาเศร้าหมอง
 หลงเล่ห์เสน่ห์นางสาวองค์ร้างผุดพอง
 ไม่สมใจปองต้องอกตรม

2.9 เพลงสาวห้วยแก้ว

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

บุญชั๊กพามาเห็นห้วยแก้ว

งามเพริศแพรวดั่งแก้วเลื่อมฉาย

....

มีสาวงามอาบน้ำในห้วย

นางช่างสวยดุจเทพเทวี

....

2.10 เพลงกล่อมรัก

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เมื่อแรกเจอ

ฉันฝันละเมอถึงเธอเข้าคำรำพัน

เคยนอนฝัน

ทั้งคืนทั้งวันฝันเห็นรำไป

โชคช่วยพา

ซัดวงชะตาฉันมาพบหน้าชื่นใจ

เธอเชื่อไหม

รักครึ่งซึ้งในหัวใจทุกวัน

....

3. ความรักที่เกิดจาก การทำบุญในชาติก่อนด้วยกันของหนุ่มสาวหรือหญิงชาย จึงส่งผลให้เป็นคู่ครอง หรือเนื้อคู่กัน แต่หากไม่ได้ทำบุญมาด้วยกันในชาติก่อน อาจต้องพลัดพรากกัน ไม่ได้เป็นคู่ครองกัน ดังเช่น

3.1 เพลงพี่พบเจ้า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง เทิด วรธนา

....

ขรอยเราสองครองบุญร่วมกัน
 จึงได้สัมพันธ์แต่นั้นนานมา
 พียงจำได้เจ้าให้เมตตา
 ทรายสิ้นดินฟ้าพิหาลืมเจ้าไม่

3.2 เพลงรอยบุญรอยกรรม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สุรรัฐ พุกกะเวส

คนเรากลุ่มกันเกิดมาสัมพันธ์ด้วยใจ
 จะเป็นไฉนไม่แคล้วกันไปสักคน

....

บางคนอยู่ไกลอยู่ทางทิศใดกันเล่า
 ยังทำให้เขาได้พบรักเร้าฤทัย

....

รอยบุญรอยกรรมปางก่อน
สร้างคู่ไว้มาอาวรณ์ช่วยดับร้อนหัวใจ
เนื้อคู่นั้นของใครจะได้แอบอิงแนบไว้
รักจะไม่ลืมเลือน

....

บางคนคิดหวังอย่ามัวนึกขังฟังว่า
 แข่งวาสนาจะเสียเวลานานไป
 คือเป็นเวรกรรมทำให้และไม่ใช่อู่ดวงใจ

รักจำสลายไหวหวั่น

ถ้ากังก่าเกวียนเวียนวนหมุนประหนึ่งจะหมุนรักมัน

รักแท้แม้ใครขวางกั้นรักคงคืนมาอยู่คู่กันสมอรุรา

ใครเป็นคู่ชมจะร่วมภริมย์กันได้

จะมุ่งหมายจะรักไม่คลายวิญญา

จะครองกันไปชาติหน้า

....

3.3 เพลงศรัทธารัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชชาติรี

.....

ขรอยเป็ยบุญหนุนนำ ทำไว้บางก่อน

ได้กลีบมาย้อนสนอง

หรือว่าชาตินั้นฉันเธอได้เป็นคู่ครอง

ชาตินี้จึงต้องนัยน์ตา

มันแปลกตรงที่พบเธอ

กระไรนะเออคิดว่า

ว่าฉันกับเธอคงร่วม....ศรัทธา

เฝ้าปราธนาเหมือนเดิม

3.4 เพลงรักเธอจริงจริง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

อาจเป็นบุญนำก่อนเราเคยทำชักรา

ฟ้าดินอุทิศสำหรับส่งมาให้มาพบกัน

สบตาก็คือรู้ว่าเธอยังมีสัมพันธ์

หัวใจตรงกันแล้วซิเออ

.....

3.5 เพลงความรักกับวาสนา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

คิดถึงชีวิตคิดจนวันตาย

ด้วยเส้นชีวิตคู่ชะตากรรม

ฉันมีคนรัก รักก็เลื่อนลอย

ด้วยเธออยู่สูงเหนือจะงูมา

ผู้อันบุญเขาเคยคู่

โชคเราไม่สมกัน ได้แต่แลฝัน

เขามาที่หลังยังได้ชมเขย

คังว่าขาดผลลอยลอยตามลม

เพราะวาสนาไม่เทียมเธอ

เมื่อบุญไม่ถึงจึงระทม

สุขมั่งสุขหมายให้เที่ยงธรรม

เหลือที่จกนำวาสนา

สุดเอื้อมสุดสอยคอยตั้งตา

เอื้อมเด็ดดอกฟ้าพาใจหวัน

ได้ร่วมชู้คู่กัน

ทุกคืนวันฉันจึงตรม

แต่อกเราเอยไม่ได้ชม

เมื่ออยากจะชมบุญไม่สมชมไม่ได้

แต่ันจะเฝอเข้าไปชม

ฝืนใจสุดข่มชาติหน้าคงได้ชมเธอ

3.6 เพลงลืมเสียเถิดอย่าคิดถึง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ลืมเสียเถิดเรื่องความหลัง

ลืมรักที่ฝังใจไม่หน่าย

บุญเราสอง ครองกันแต่เพียงใจ

จะมันหมายปองกายไม่ได้เลย

3.7 เพลงกรรมรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง เทอด วรธนา

ตั้งหนึ่งบุญมาหนุนน่านะเออ

ตัวฉันกับเธอจึงพบเจอกันนา

ต่างผู้พันมันในวาจา

ไฝ่ปองรักมาเพียงขวัญตาคนดี

3.8 เพลงกัณฑ์รัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศิริวัฒน์ พิมพังค์

....

ไฉยอครักเออ เอ๋ย – ยากแท้เทียว

ช่วยยากยิ่งจริงเจียวรักเขาข้างเดียว

สุดเหลียวให้ใครชักพา

หากชาติก่อนนั้นเราเคยสร้าง

อย่าต้องเลิกร้างไปไกลกันวอนเทพสวรรค์สักครา

เพียงเหลียวมองหน้าอชชะม้อยมา

จะตอบสายตาด้วยความหมายฉันพร้อมใจกายแล้วเพื่อคุณ

3.9 เพลงม่านมงคล

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

รักซ้อนซ้อนรักก่อนอยู่ภายใน

เกิดรักมาซ้อนใจให้หวล

วาสนาไม่ถึงเธอละเมอครวญ

อกเอยรักเคยรัญจวนหวลให้ใจารวน

ถูกเขาแย่งรักจากฉัน

เพราะบุญน้อยไม่ทัน จึงเฝ้าฝันมิได้หลับนอน

....

3.10 เพลงคู่สร้างคู่สม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

คู่สร้างคู่สมเรานั้นนอบรมกันมาแต่ไร

จะอยู่แสนไกลเราก็งี้ยังได้มาพบกัน

....

คู่สร้างคู่สมเรานั้นนอบรมกันมาแต่ก่อน

ไม่อนาทรเราไม่เคียดรื้อนหัวใจ

3.11 เพลงคอนทรายครวญ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

ในชาตินี้สองเราไม่มีวาสนามาเคียงคู่กัน
 ทุกคืนวันขอพรพระอธิษฐานพบกันชาติหน้า
 แ่วความรักเรียกจากคอนทรายเหมือนใจจะขาด (ซ้ำ)

4. หากเป็นคู่ครองหรือเนื้อคู่ที่แท้จริง ไม่ว่าจะชาติอดีต ปัจจุบัน และชาติหน้า ก็จะเป็น คู่ครองกันเสมอ ดังเช่น

4.1 เพลงรอยบุญรอยกรรม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สุรจัฐ พุกกะเวส

คนเรากู้กันเกิดมาสัมพันธ์ด้วยใจ
 จะเป็นไหนไม่แคล้วกันไปสักคน

 ใครเป็นคู่หมั้นจะร่วมภิรมย์กันได้
 จะมุ่งจะหมายจะรักไม่คลายวิญญา
 จะครองกันไปชาติหน้า
 จะไม่เสื่อมคลายวาจามอบอุราแสนหวัง
 ไม่ต้องเกรงรักกลัวจะชุ่มจะน้ำในทรง
 หวงไว้ชมเดี๋ยวดาย

4.2 เพลงยอดปราถนา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

ศรรักปีกทรวงเล็ก

นึ้ก ๆ รำลึกแต่รักเราใฝ่ใฝ่น้ำคำสัญญาสองเรารักใคร่

ชาตินี้ชาติหน้าหรือว่าชาติไหน

รักไม่สะเทือนเลื่อนไหลรักไม่เปลี่ยนใจยั่งยืน

4.3 เพลงกลิ้งดอกโศก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ดื่มตำรสถ้ำยังจำได้

ฝากดวงใจสองเรา

ขอรักกันไปในชาติหน้า

คำสัญญาจำติดใจ

....

4.4 เพลงรักเธอคนเดียว

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ฉันรักเธอรักจริงยิ่งชีวิต

เฝ้าแต่คิดใฝ่ฝันมันเสมอ

ทั้งชาตินี้ชาติไหนใครบ้ำเธอ

ตามเสนอไปสนองคู่ครองกัน

....

4.5 เพลงปาริชาต

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

โอปาริชาตเอย	ชื่นเชยชีวิตให้ชาติหลังปางใด
เข้าใจทุกปาง	เกิดชาติปางไหน
ขอได้ร่วมใจ	ทุกทาง
ปางรักร่วมใจไม่จีจาง	ปางร้างไม่จางเลย

....

4.6 เพลงบึงน้ำรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ช จิตเต็มเปี่ยมจริงเรือ
ญ เต็มเสมอหรือนั่น
ช เปี่ยมสวาทนานวัน
ญ จริงอย่างนั้นหรือไร
บึงน้ำรักบัวบาน ขวนตำราญเพียงใด
ช แต่บึงน้ำใจยิ่งกว่า
ช-ญ ต่างครองสุขปรมปรีดี ในชาตินี้ชาติหน้า
รักเราบูชาอดปราถน่ายิ่งใหญ่ ความรักประจักษ์ใจ
รักไว้นานวัน เรารักกันจนตาย

5. บรรยายถึง กามเทพ โดยเฉพาะศรของกามเทพว่ามีผลเช่นไร ลักษณะอย่างไร เช่น

5.1 เพลงธนุรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุวัฐ พุกกะเวส

กามเทพเมตตา

หัตถ์ขวาน้ำวสันธุ

เพลงเสียบอรภาพฐ

ชั้นชูโคมตรุกู๋เขนย

.....

5.2 เพลงกามเทพ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ศรกรรมเทพติดครึ่ง

ปลายศรมีน้ำผึ้งทำให้ซาบซึ่งตรึงใจ

มีสามดอกบอกได้

ดอกหนึ่งนั้นเป็นไฟปกฤทัยเป็นเป้า

เราเรียกว่าปราดณา

พิฆมันแรงกล้าเสียวช่านทรวงเรา

ครึ่งหัวใจใครเข้า

ต้องมีนมร้อนเร่ารุนแรง

ศรกามเทพนี่หนา

อันสองมีนามว่า ดวงจิตอิฉาซัดแจ้ง

ความหึงเข้าแทรกแซง

ครุ่นแต่คิดกลางแคลง เฝ้ารอแวงรำไป

ความหึงประหัดประหาร

น้อมนำให้พ่่านฟุ้งช่านดวงใจ

กลัวเขาชิงแย่งไป

ปกป้องไว้มิให้แรมรา

ศรกามเทพสุดท้าย

อันสามจ่านามง่ายเป็นดอกที่ร้ายยิ่งกว่า

ศรเพลงฝิดติดตรา

ผู้ตรมรักเรียกมาด้วยน้ำตาว่าเสรำ

ความพิศวาสขาดไป

ทิ้งความหมองไหม้ไว้ให้ทนเอา

ความรักปล้นบรรเทา

โศกชมเขาแสนเสรำอาครุ

5) ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน

ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน บทเพลงสุนทราภรณ์จะแสดงให้เห็นถึงความฝันด้านเนื้อคู่ หากหญิงหรือชาย (โดยเฉพาะหญิง) ฝันเห็นงู ก็แสดงว่าผู้ฝันนั้นจะพบเนื้อคู่หรือคนรัก เช่น

1. เพลงนอนฝันไป

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

เพลินหัวใจ

ฝันเพลินต่อไปพิศดาร

เห็นงูตัวใหญ่สุดเปรียบปาน

เลื้อยลงธารพาลหมูปลา

มองพิศดู

เอ๊ะ ! ปลาโลงูหนีมา

เอ๊ะ ! งูคุณแปลกแหวกธรรา

งูหนีปลาขึ้นมาบนฝั่ง

เจ้างูหนีปลา

หนีตรงขึ้นมาที่ฉันนั่ง

แอบตัวแฝงบัง

เดี๋ยวเดี๋ยวกลับหลังงูทันใด

งูรัดตัว

ฉันเองคืบคลานวิ่งไป

ร้องจนสะดุ้งตื่นตกใจ

เป็นฉันใดลองทายดู

2. เพลงร่ำวังหวง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

ญ เมื่อคืนหลับฝัน

ฝันว่ามีงูมารัดกาย

ช จะได้คู่ชีวิตสนิทเคียงกาย

สมดังทำนาย สัตว์ญา ๆ

ญ แล้วงูตัวดีทำท่า

รัดทั่วกายน่องกล้ว ๆ

ช เหมือนผีรัดตัว

น้องอย่าคิดกลัว ขวัญตา ๆ

....

3. เพลงทำนายฝัน

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

ญ	เมื่อคืนนั้น	ช	เธอกับฉัน
ญ	ฝันว่า	ช	ฝันไปอย่างไรดวงตาไหนเอ่ยวาจา
ญ	ไปชมสวน เค็ดลำควน	ช	คงชื่นชวน
ญ	นางแย้ม	ช	งามเมื่อยามแย้มแฉมเหมือนงามแฉล้ม
ญ	แฉมไสว ฉันโน้นกิ่ง	ช	เธอเก่งจริง
ญ	ชิงกันเก็บ	ช	ไฉนนั้นเด็ดกันด้วยเล็บสาวเจ็บมือซ้ำ
ญ	กำเรบใจพวงใหญ่	ช	น่าตกใจ
ญ	ใส่ตัวด	ช	มันไฉนมาละลัดหมายใจตัวด
ญ	รัดข้อมือ ฉันร้องกรีด	ช	คงถูกพิช
ญ	ติดดิน	ช	ฉันอยู่ใกล้เธอได้ยินขอปลอบใจจิ้นต์
ญ	จนรู้สีก โปรดช่วยนิก	ช	ให้พินึก
ญ	ทำนาย		
		
ช	แม่บุญลือฝันนี้คือ	ญ	ดีแน่หรือ
ช	จะได้คู่	ญ	มองเฝ้ามองกิดดูเห็นเพียงเธออยู่
ช	มาคู่สม		

6) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง คำสาบาน บนบานศาลกล่าว และการอ้อนวอน

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง คำสาบาน บนบานศาลกล่าว และการอ้อนวอน นั้น บทเพลงสุนทราภรณ์ ได้แสดงให้เห็นถึง ความเชื่อของคนไทยทางการอ้อนวอน บนบาน ให้พระรัตนตรัย เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง ปกป้องรักษา และขอพร ให้สมปรารถนา เช่น ความรัก ความมีโชคมีลาภ และเกี่ยวกับเรื่องของการสาบานหากไม่ปฏิบัติตาม จะเกิดผลตามสนอง เช่น

1. การอ้อนวอน บนบาน ให้พระรัตนตรัย เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คຸ້ມครอง ปกป้องรักษา และขอพรให้สมปรารถนา เช่น ความรัก ความสุข ความมีโชคลาภ ไม่มีทุกข์และโรคภัยเบียดเบียน ดังเช่น

1.1 เพลงอวยพร

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

อ้อองค์เทพไท	สิงอยู่แห่งไหนจงได้ฟังและยิน
โลกพรหมโลกอินทร์	ทำไททุกถิ่นบาดาล
ข้าขอไหว้วอน	ขอร้องอวยพรให้ท่านจงสำราญ
โปรดจงประทาน	สรวมพรให้ท่านสุขสานต์มิ่งกล
หวังความสุขสุขตลอดผลพูน	อย่าเสื่อมสูญหรือหมองหม่น
ขอให้ท่านเจริญทุกคน	เปี่ยมลาภสิ้นผลเปรมปรีดิ์
ปลอดโรคปลอดภัย	ผิวผ่องสดใสความไข้อย่ารู้มี
อยู่ดีกินดี	พร้อมพรทั้งสี่สุขศรีภิญโญ

1.2 เพลงขวัญข้าว

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

(สร้อย) เหยย เหยยมาลีหนาน้องพี่ เร็วมารำร้องน้องพี่
รื่นเริงฤดีได้ดาว ร้องรำเราทำขวัญข้าว
ขอพรไหว้วอนพระเจ้า ให้รวงเหลืองพราวทุ่งทอง

.....

1.3 เพลงเซ็งอวยพร

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

ชื่นชวนเชิญมวลหมู่เฮา บุษษาพระเจ้าเพริศเพราอัมพร
 กริตกรายคังววยไห้วอน ซ้องเซ็งอวยพร เวทย์รวเวียงไชย
 โอิถิ่นไทยไพบูลย์ เจริญจรูญพูนหล้า
 ขอพรเวทย์เดชบุญญา คุ่มครองอาณาฟ้าดินถิ่นไกล

1.4 เพลงปาฎลือธิษฐาน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง ชาตรี

ข้าแต่เทวีเจ้าเอย
 เชิญพึงเฉลยจากใจแสนข้าจ่านรรค์รำพันอ่อนวอน
 ข้าฝากวาจาอุรธา
 บรรยายทุกขร้อไนให้ทรงรับรู้เอ็นดูประทานเมตตา
 โอ้เทพทนต์ตรมอุราข้างปาฎลือ
 ข้านี้มีราศีจึงหนีศรัทธา
 ข้าอธิฐานจงประทานพระพรมานา
 ให้สมดังวาจาสมใจข้าเอย

1.5 เพลงเสียงเทียน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

อ้อองค์พุทธาปฏิมาข้าน้อมเศียร
 เทพประจำแสงเทียนฟังข้าเสียงเทียนวันทา
 ด้วยกุศลผลกรรมของโปรดนำให้สมอุรา
 ขอความปราถนาของข้าสมดังสัจจาที่มุ่งไว้

1.6 เพลงกล่อม

ทำนอง เวส สุทรจามร

คำร้อง พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

....

ลูกเอ๋ย แม่เฉลยคำพร

บุญครั้งก่อน แม่เคยทำมา

ขอให้ บุญช่วยรักษา

วอนให้วิบุชา ให้ฝากฟ้ามาปกป้อง

คุ้มครอง ภัยป้องดวงใจ

เทพเจ้าครอง ปกป้องดวงใจ

1.7 เพลงแม่ศรี

ทำนอง เอื้อ สุทรसनาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เชิญเอ๋ย ขอเชิญเทพไททั่วทิศา

ทั่วมุมวิมานสถานเทวา โปรดจงมาเป็นพยาน
 เชิญ เชิญทิพย์วิญญูณ รับเป็นประธาน ข้าทรงแม่ศรีเทอญ
 เชิญ เชิญข้าเชิญแม่ศรี สิ่งวิญญูณอยู่ดี ให้แม่ศรีทรงแก่นาง
 ขอเชิญ (ขอเชิญ) ศรีอนงค์ (ศรีอนงค์) เข้าทรงทราวม้วย
 อย่างหมางเมิน ข้าขอเชิญแม่ศรีเอย (ข้า)

1.8 เพลงเห่เรือนหอ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

. . . .
 รักร่วมภิรมย์พลางชื่นชมรมณีย์
 ดม้ดำน้าคำคราง พलगหยาดโลกีย์
 ทุกชั้นฟ้าราศรีเหมือนมิชีวลัย
 พรอินทร์พรพรหมประสาทยอดสวาทขาดใจ
 ให้อใจรักภักดีกันไป รักมีร้างห่างใจห่างตา
 เฮ้ เฮ้ เฮ้ เห่ เรือนหอ
 กล่อนกรอกลอสุวรรณคีรีวิหา

1.9 เพลงธรณีกรรแสง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

พลัดพรากจากคู่อยู่คนเดียว	เปล่าเปลี่ยวฤทัยรอน
ยกรวอนไหว้ฤทัยถอน	อ่อนวอนพระธรณี
โອ้อกหนาร่ำวรอนฤดี	แม่พระธรณีจงเห็นใจ
....	
พระธรณีนั่งอันตื่นตันในฤทัย	น้ำค้างพรมพรำน้ำไปทั่วในพระธรณี
สุดถวิลทเวษทวิ	โອ้อพระธรณีกรรมแสงกรวณ
ปางลูกทุกขฤดีธรณีเศร้าใจ	ปางลูกร้องไห้ธรณีให้หวล
....	

1.10 เพลงลาแล้วสามพราน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

ลาแล้วสามพราน	อธิฐานไหว้วานพระเจ้า
จงคุ้มครองค้ำลำเนา	ร่วมเสลาพร้าโพนภูมิใจ
ขอทูนเทอดธรรม	ประจำชีวิตจิตใจ
ถนอมนำสามพรานยิ่งใหญ่	เทอดเกียรติไกลไว้ตลอดกาล

1.11 เพลงม่านมงคล

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

ในชาตินี้คงไม่สมฤดีที่ปวง
ดวงใจร่ำร้องเพียงเจอะนวลน้องสักหน

ไอ้สวรรค์โปรดเห็นใจได้ดล

กลับเป็นเหมือนม่านมงคลผลส่งตั้งใจหมาย

ชาตินี้ที่รักฝากฝัง

แม้ความรักเข้ายังที่จะหวังไปจนชีพวาย

1.12 เพลงยอดปราดนา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุรจัฐ พุกกะเวส

....

จะกั้นแต่ครวญจนเขอนั้นหวลมา

จะครองน้ำดาวัญญาถึงร้องไห้

ไอ้ปานจะนี่เธอสิ้นแดนใดอ่อนวอนแต่ปวงเทพไท

รักแรมอยู่ไหนถึงไกลหรือใกล้ส่งใจไว้เคียง

....

1.13 เพลงแว่วเสียงเธอ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุรจัฐ พุกกะเวส

....

ปานนี้คู่ใจ อยู่ไหนทิ้งเหนื่อหรือได้ใครรู้แน่

สุดเหลียวเดียวแค รักแท้เอาจินต์

จะขอวอนเทพไท จงหวนให้เธอไต่ยีน

จะขอเอาโชคหิน ท้าวทุกถิ่นมั่นสัญญา

ขอเอาคืนฟ้า นั้นมารวมเข้า

เกล้ากันเป็นน้ำหมึก สักสัญญาจารึกกลางใจ

....

1.14 เพลงกั้วลรั๊ก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศิริวัฒน์ พิมพ์วงศ์

....

โหยหวนครึกเออ เอ๋-ยากแท้เทียว
ช่างยากยิ่งจริงเจียวรักเขาข้างเดียว
สุดเหลือวให้ใครชักพา
หากชาติก่อนนั้นเราเคยสร้าง
อย่าต้องเลิกร้างไปไกลกันวอนเทพสวรรค์สักครา
เพียงเหลียวมองน้อยชะม้อยมา
จะตอบสายตาด้วยความหมายฉันพร้อมใจกายแล้วเพื่อคุณ

1.15 เพลงยอดกัลยาณี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

ถ้าเป็นได้ เหมือนใจพิไลรักเจ้า
ขอเป็นเช่นเงา เคล้าคลอแนบเนาฝ้าของหวง
ฟ้าหรือดิน สิ้นสนใจทั้งโลกทั้งปวง
ไม่ห้วงเลยแม้แตดวง จะห้วงแต่ดวงสรวงเจ้าเออ

1.16 เพลงกรรมเก่า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง พรพิรุณ

....

จึงเพียงหวังสักวันอาจได้พบสุข
สิ้นสิ่งเคยทุกข์หัวใจคงสุขตั้งฝัน

ด้วยเพราะกรรมดีนั้นที่ได้สร้างได้สรรค
 อ่อนนวยอยู่ทุกวันพระเจ้าเท่านั้นทราบดี

1.17 เพลงนกน้อยคอยคู่

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ
 คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

วอนปวงเทพเทวีญ ให้ข้าสุขสันต์อารมณ์
 ขอให้ได้คู่ชม คิดไว้คงสมตั้งใจ ๆ ๆ

1.18 เพลงวิญญานรัก

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

จิตใจหวาดละเมอผวา ยามนอนฉันอารวมณ์ถวิล
 ยานกินฉันก็กินน้ำตา ฝ้าคอยให้ความรักคืนมา
 วิงวอนแต่เทพไทเทวา จูงมาโปรดให้หายมีดมัว

....

1.19 เพลงรักที่หวัง

ทำนอง เวส สุนทรจามร
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

โอใจหนอใจ แม้ใจเขายังเดี๋ยวดาย
 ที่หวังไว้คงสมใจ รักได้ดังหวัง

พระเจ้าช่วยโปรดสักครั้ง

ขอพรให้ได้ดังหวัง

ให้ได้ดังหวัง

ให้ได้ดังหวัง

ความหวังอันคงสมใจ

1.20 เพลงจนนาง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชุ่ม บัญจพรรค

....

ช นงรามช่างงามหน้า

ผ่องพักตร์โสภา

เจ้างามยิ่งกว่าดวงจันทร์

ยิ่งคิดยิ่งพิศยิ่งพรรณ

พะวงหลงผูกพัน

แจ่มจันทร์ที่ฝากหทัย

ญ เทพเอ๋ยขอ دلใจให้

คนที่คิดผินนั้นไซ้

กลับใจกลับไป

เถิดเอ๋ย

....

1.21 เพลงทาสรัก

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ทั้งรักทั้งแค้นมาแน่นอูรา	เทวบนฟ้ามาช่วยกัน
ช่วยสั่งช่วยสอนช่วยถอนให้พ้นรักนั้น	จุดถอนให้ทันช่วยฉันทันตอน
วิงวอนเทวบนฟ้าเอ๋ย	โฉนดละเลยโปรดก่อน
เสน่ห์สวาทอจถอน	อย่าให้อาวรณ์เราร้อนสักวัน
....	

1.22 เพลงชายไร้คู่

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

เราไร้คู่อยู่เดียว	คนไม่เหลียวแลมอง
เราไร้คู่ประกอง	ข้อมองต่างคนมีคู่งามตา
ทนหมองหม่นจิตใจ	เป็นโฉนทเวา
ทำให้ฉันเกิดมา	ก็ควรประทานคู่มาสักคน
....	
คิดแล้วช่างอับจน	วอนทุกหนเทวา
จงหาคู่ส่งมา	จะพินินทาวาฉันไร้คู่

1.23 เพลงเสียงเทียน-เสียงรัก

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

จรดกรสองพนมเหมือนดอกบัว
ไหววอนพระทั่วทิศถิ่นไกล
ไอ้คุณพู่ทราจได้แจ้งในดวงใจของข้า
ไอ้ยามนี้ใครเหมือนดั่งเรา ถูกไฟร้อนเร้าเผาอูรา
ไอ้ไฟรักกรมกายข้า ยิ่งลามมาท่วมในหัวใจ
ข้าคอยรักใครคนหนึ่ง โปรดให้สมภิมภยมรักใคร่
ไหววอนคุณพระเมตตา ชักนำให้เขามาให้รักมาชื่นหทัย

....

2. การสาบาน เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ตนพูดนั้นเป็นความจริง โดยเฉพาะในเรื่องของความรัก เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามเชื่อว่ารักจริงไม่หลอกหลวง หรือเพื่อการสัญญา ว่าทั้งสองจะครองรักกันยั่งยืน ไม่ผิดคำสัญญา แม้ว่าจะมีเหตุให้ต้องจากกัน ไกลก็ตาม ดังเช่น

2.1 เพลงสัญญาที่เธอลืม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สุรรัฐ พุกกะเวส

คำคืนฝัน ใจสุดแสนอาลัยอกเอ๋ย
รักเราล่วงเลยรักก่อนนั้นเคยสัญญา
ดวงใจเคยมันกันมา กลับชอกช้ำน้ำตา
สัญญานั้นเหลือแต่เงา
ก่อนเคยสาบานจะรักกันนานเรื่อยไป
สัญญาที่ให้เขียนด้วยหัวใจสองเรา

....

2.2 เพลงคู่สาวท

ทำนอง สรี ยงยุทธ
คำร้อง สุรรัฐ พุกกะเวส

....

รักจริงไ้อยอดหญิงคนดี ใครไหนอื่นจะมีรักหวังด้วยดีทิวีดั่งว่า
ใฝ่ฝันสัมพันธ์รักมันหนักหนา ปักใจใฝ่หาอิงรักยิ่งพาอาลัย
แม้เธอจะวอนค่อนคม เฝ้าแต่เคืองขู่ชมแต่ใจนิยมนไม่หน้าอารมณ์เหลือข่มรักใคร่
เราสาบานต่อหน้าเทพไท เรามั่นกันด้วยหัวใจดินฟ้าทลายจะไม่ลืมเลือน

2.3 เพลงคู่ทุกข์ - คู่สุข

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

มีคู่หัวใจที่ไร้ราศี	เราต่างหวังดีต่อกันเสมอ
ความสุขเลิศสิ้นปรนเปรอ	สุขล้ำบำเรอคงมั่นเรื่อยมา
....	
เราต่างสาบานฝากรักไว้ให้กัน	จะร่วมสัมพันธ์ไม่เพียงชาตินี้
เราเกิดชาติไหนก็ดี	ก็ขอให้เรามีเราอยู่คู่กัน

2.4 เพลงกรุงเทพราตรี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ญ. ความรักเราแน่นอนทวิ
ช. ถึงนานก็ปีไม่มีร้างรา
ญ. ต่างคนปลื้มเปรมอ้อมเอมคลอเคล้ากันไป
ช. น้ำคำน้ำใจมอบไว้บูชา
ญ. รักเราน้อมนำน้ำคำสัญญา
ช. ขององค์พุทธารับเป็นพยาน
ญ. จิตสลักด้วยรักเจือจุน
นับเป็นผลบุญอุดหนุนบันดาล
ช. ทุกยามค่ำเข้าราชนาน
ช-ญ. ความรักเราไม่มีร้างราน
ถ้อยคำสาบานแน่นอนนักรเอย

2.5 เพลงเพื่อคุณ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาตรี

....

เดือนรำลึกให้นึกถึงคืนวันหนึ่ง
ซึ่งเราสัญญากันไป
สาบานว่ามีรักเดียว จะเกี่ยวจะด้อยระร้อยดวงใจ
ห่างกันแสนไกลไม่คลาย

....

2.6 เพลงพุ่มพวงดวงใจ

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

ญ หากเชื่อคำคม เดี่ยวจะต้องซำดรม ลมปากนี้เคยพรั้ง

รัก...(รัก) จริง...(จริง)

ใจ...(ใจ) มัน...(มัน)

ช จะให้พี่สาบาน ที่ไหนยอมทำ

ญ อย่าหลอก...(ไม่หลอก) จริง ๆ...(จริง ๆ)

พนมมือ...(พนมมือ) ตามคำ...(ตามคำ)

หญิง...(หญิง) ใด...(ใด)

ไม่...(ไม่) เกี่ยว...(เกี่ยว)

รัก...(รัก) เดียว...(เดียว)

จน...(จน) ตาย...(ตาย)

ญ วันใดฉันลืมคำที่กล่าวมา ขอให้ฟ้าผ่าตาย
 ช รุนแรงเหลือเกินเจ้า
 ญ เพื่อเราจะรักกันไม่หน่าย
 ช วันใดฉันลืมคำที่กล่าวมา ขอให้ฟ้าผ่าตาย
 ญ รางวัลที่สาบานให้
 ช ซื่นใจ ขอให้หอมปรายค์พุ่มพวง

2.7 เพลงสัญญาชีวิต

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง ชาติรี

....
 ญ พบกันยังมาทำลวง พบกันทำห้วง เชื่อแล้วคงหมอง
 ช ถือความซื่อตรงคงรักเพียงน้อง ปองเธอเพียงชีวัน
 ญ ไม่นานรักคงหน่าย
 ช ไม่ตายไม่คิดลืมกัน
 ญ ผากเพียงวจีมัน
 ช เชื้อกันเถอะนะดวงใจ
 ญ แม้ผิดสัญญา พี่เอยจะว่าฉันใด
 ช ขอแหะหัวใจ ให้ตายตามพี่สัญญา

....

2.8 เพลงคำสัญญา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง เลิศ ประสมทรัพย์

....

- ช จริงฉันทหรือตองใจพี
 ญ รักของน้องนี้ไม่มีเสื่อมคลาย
 ช รักเจ้าไม่หน่าย หากพี่จะตายก็ยังมิคลายรักมัน
 ญ เปรียบน้องเช่นกัน หมายถึงจะร่วมชีวิตไม่แปรผันยืนนาน
 ญ รักจริง ช เชื่อใจ
 ญ ก็ใครไหนเล่าพยาน ช ฟาดิน
 ญ สาบาน
 ช รักนานเท่านานมิหน่าย
 ฟาดินจะสิ้นมลาย ก็ยังมีวายสองเราไม่คลายรักกัน

....

2.9 เพลงคู่ชีวิต

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

- ญ น้องรักพี่ ช เสมอชีวิ
 ญ รักกันเป็นที่ผูกพัน ช เราสาบาน
 ญ จะรักกัน ช นานนับวัน
 ญ ขวัญพธ ช-ญ ใจต่อใจครองกัน
 ญ รักคู่ขวัญเชิดชู ช คู่ขวัญเชิดชู
 ญ เรารักใคร่เอ็นดู ช-ญ เป็นเนื้อคู่ชีวิต

2.10 เพลงดอกไม้เมืองเหนือ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

....

ครวญคหนึ่งคิดถึงไม่วาย
 รักจริงไม่ทิ้งแห่งหน้ายจิตใจราพึงถึงนวล
 คู่หรือตัวฉันไม่ควาร
 รักจึงไม่สิ้นชวนคิดไปเฝ้าหวนอาลัย
 สัญญาต่อหน้าแผ่นดิน
 หากห้วยแก้วสูญสิ้นธารหายเหือดไป
 ความรักนั้นชิพล้นแห่งหน้าย
 ใจถึงถ่ายรักหน่ายจากเธอ
 คงฤทัยใฝ่รักแท้ ไม่ผันแปรเปลี่ยนไป
 แม้นตัวจะอยู่ไกลใจก็ใครบ่าเรอ
 น้ำใจมอบไว้แก่เธอ
 เพื่อคู่คูครองป้องหัวใจราพัน

2.11 เพลงแอ้วสาวชมสวน

ทำนอง

เลิศ ประสมทรัพย์

คำร้อง

....

ช ชื่น ชื่นใจเหลือ นะน่องนะ
 ญ เบื่อ จะเชื่อในคำพรัไป
 ช พี่สัญญาต่อหน้าปู่เจ้าเขาไพร
 ญ แม้นจริงตั้งคำที่ให้ หัวใจน้องคงสุขสันต์

....

2.12 เพลงยอดปราถนา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

รักแท้มันในรักซึ่งนักคำรักที่สาบาน
ซาบซ่านหัวใจรักใคร่มีเคยคิดหน่าย
ถึงฟ้าถล่มหรือโลกละลาย
รักมันต่อกันไม่หายรักไม่ละลายกลับคำ

....

ศรรักปีกทรวงลึก นึก ๆ รำลึกแต่รักเรา
ไฝใฝ่น้ำคำสัญญาสองเรารักใคร่
ชาตินี้ชาติหน้าหรือว่าชาติไหน
รักไม่สะเทือนเลื่อนไหลรักไม่เปลี่ยนใจยั่งยืน

....

2.13 เพลงขอทานรัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

แต่วันที่เห็นไม่เว้นคณิ่งรำพึงฝัน
ใคร่ฝากชีวนหมายมั่นใจปองครองแก้วตา
ใจรักเดียวหญิงใดไม่เกี่ยวไม่หา
พี่สัญญารักยิ่งกว่าใคร

....

พี่ปฏิญาณจะรักยืนนานไม่เสื่อมคลาย
ตราบจนวันตายมีหน้าดวงใจเลยสักวัน
จงถือกุณนี้กว่าทำบุญแก่ฉัน

โปรดทำทานรักให้ฉันเลย

2.14 เพลงกระท่อมรัก

ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

ญ	จะจริงหรือใจ	ช	จากใจของตน
ญ	พูดไปกวน	ช	อยู่จนถึงตาย
ญ	มียากเชื่อคำชาย	ช	มิกลายวาจา
ญ	หมั่นพรวนดินด้วยความแข็งขัน	ช	อย่าเกียจคร้านไร่นา
ช	อยู่ใกล้ทราบวัยถึงตายไม่ว่า		
ญ	ให้จริงเหมือนคำ	ช	ให้คำสาบาน
ญ	หากนานแสนนาน	ช	ไม่พาลร้างรา
ญ	อย่าลืมสัญญา	ช	ช่วยคำไถนา
ญ	อยู่เคียงขวัญตา	ช	สร้างกระท่อมปลายนา
ช-ญ	ไว้รอรักเอย		

2.15 เพลงลาวดวงดอกไม้

ทำนอง สรี ขงยุทธ
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

ช	น้องเคืองด้วยเรื่องอะไร
ญ	น้องเกรงว่าจะรักไม่จริง
ช	รักเจ้าไม่คิดทอดทิ้ง
ญ	ทุกสิ่งจริงหรือพูดมา
ช	จะเอาอะไรสัญญา บอกมาอย่างคิดซ่องใจ
ญ	น้องของเพียงรักเดียวยิ่งใหญ่ มียอมให้ใครมอง

....

7) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระพรหมและเทพเจ้า เป็นผู้สร้าง

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระพรหม และเทพเจ้า เป็นผู้สร้างสิ่งต่าง ๆ นั้น บทเพลงสุนทรภรณ์ได้แสดงให้เห็นว่า สิ่งต่าง ๆ ที่สวยงามตามธรรมชาติ หรือที่สร้างขึ้นมานั้น โดยเฉพาะหากสิ่งนั้นสวยงามเป็นพิเศษ น่ายกย่อง งดงาม วิจิตรตระการตาเช่น ผู้หญิงที่สวยงามที่สุด เมืองที่สวยงามที่สุด หรือแม้แต่ มนุษย์ที่เกิดมารูปชั่ว อัปถกษณ์หรืออากัปกัตาม พระผู้เป็นเจ้าของเมืองเป็นผู้สร้างทั้งสิ้น เช่น

1. เกี่ยวกับเมือง สถานที่ ที่มีความงดงาม ทำให้เข้าใจว่า พระเจ้า เทพเจ้า เป็นผู้สร้าง เพราะมนุษย์ธรรมดา คงไม่มีความสามารถที่จะสร้างได้งดงามเช่นนี้ เช่น

1.1 เพลงกรุงเทพรাত্রี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ญ ไ้กรุงเทพเมืองฟ้าอมร
สมเป็นนครมหาธานี
สวยงามหนักหนายามราตรี
ช งามเหลือเกินเพลินเพลินฤดี
ญ ช่างงามเหลือที่จะพรรณา
ช เทียวดูเล่นแลเห็นอาคาร
เหมือนดั่งวิมานสถานเทวา
ที่ยานพาหนะละลานตา
ญ งามแสนงามเหมาะนามสมญา
ช เหมือนเทพสร้างมาจึงงามวิไล
.....

1.2 เพลงมาร์ชนครศรีธรรมราช

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี และ
สมศักดิ์ เทพานนท์

เมืองนครชื่อจรทางใต้
 ที่งามวิไลก็คือศรีธรรมราช
 เป็นเมืองงามที่งามพร้อมธรรมชาติ
 ดุจเทวาวตประสาทให้ปานสวรรค์
 เมืองนครชื่อจรลือเลื่อง
 แผ่นดินทั้งเมืองอุดมสมบูรณ์คั่งมั่ง
 ในทะเลอุดมสินในน้ำนั้น
 ประชาชนหมั่นขยันทำมาหากิน

1.3 เพลงพังกาลาวัณย์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

หนึ่งแดนแสนโสภณศิลป์ชานชอกซอน
 ดั่งเทพนครอมรมิ่งฟ้าลาวัณย์
 สมญานามหล้าันพังกาล้าคำคัญ
 แดนมณีนันรันคร์ที่เราผูกพันพิญญาณ์

1.4 เพลงสามพราน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

โองามสามพรานปานเสกสรรค์

เทพนิมิตร์ปั้นแต่งไว้

เพื่อชีวิตพราวสุกใส

ระเริงไปในแดนฟ้า

....

1.5 เพลงอาณาจักรจี้

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศยาม

งามแผ่นดินดั่งแดนฟ้ายิ่งยง

เทพให้ท่านลงมาสร้างสรรค์

สวยงามเกิดฉันทวิลาวัลย์

วิมานสวรรค์เขตฟ้าฝันหรือนี้

....

1.6 เพลงแดนนภา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง นนอ.ประมุข แสงอร่าม

คอนแดนดินถิ่นวิมาน

คอนงามตระการปานเมืองพรม

คอนแดนนภาน่าสุขสม

คอนไม้ระทมต่อลมฟ้า

....

1.7 เพลงเกาะสวรรค์

ทำนอง

พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

คำร้อง

ชื่นอารมณ์ชมเกาสวรรค์
 สวรรค์สร้างสรรค์เด่นดวงจันทร์แจ่มฟ้า
 เปรศแพรพรางขาวผ่องประกาย
 ชื่นตานภาดวงดาราฟากฟ้าพราวพราย

 ลมพัดพากลิ่นหอมพยอมสวรรค์
 ระคนกลิ่นสรพม่าลา
 ดังทเวาสกสรรค์กลิ่นพันธุ์บุปผา
 กลิ่นจากฟากฟ้าราตรี

1.8 เพลงเกาะลอย

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....
 ภาพที่บางแสน ดั่งภาพเมืองแมนแมนไปทุกค้ำน
 ภาพที่แหลมฟาน สุขสราญผ่านลงน้ำไป
 เห็นภาพไกลใกล้ ดูกดังเทพไทวาดเอาไว้อย

1.9 เพลงภูกระดึง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เขากูกระดิ่งเสนาห์ตรึงใจจริง
 สันฐานเหมือนคังกระดิ่งทับห้ำ
 สูงล้ำค้ำกันภา
 สูงลิ่วทิวทัศน์ตื่นตาสวยกว่าทวารรงค์สร้าง

 ทุกคนได้ยลขอยู่ไปจนตาย
 เพราะความสบายยอมตายที่นั่น
 โสฬสฟากฟ้าลาวัญย์
 สามโลกไม่แมนเทียบทันเหมือนหนึ่งสวรรค์นั้นเอย

2. เกี่ยวกับมนุษย์ ไม่ว่าจะหญิงหรือชาย ที่เกิดมางดงาม สวย รูปหล่อ คงเกิดจากเทพเจ้าเป็นผู้สร้างเช่นกัน พร้อมกันนี้ หากคนใดเกิดมาชั่วเหว่ คงเป็นผลมาจากเทพเจ้าเช่นกัน เช่น

2.1 เพลงยอดกัลยาณี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

งานแสนงาม
 สวรรค์งามรื่นฤดี
 โอ้อยอดกัลยาณี
 โคมศรีสร้างพร่างพราวฟ้าประทาน

2.2 เพลงศกุนตลา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ทวีปวร

ศกุนตลา

นางฟ้าแมกฟ้าฤๅไฉน

เดินดินนางเดียวเปลี่ยนใจ

นางไม้ แบนไม้มิได้บาน

....

ศกุนตลา

นางฟ้าแมกฟ้าจากสรวง

คลี่นสมุทรสุดฤทัยไหวปวง

คือทรวงนางสะท้อนถอนใจ

ยอดมณีศรีศิลป์ปิ่นสรรค์

หล่อหลอมจอมขวัญส่องใส

คือแก้วแพรวพร่างกระจ่างใจ

อาบไอ อมฤต นิตยนิรันดร์

2.3 เพลงจอมสุรางค์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ช่อม บัญจพรรค์

....

หญิงงามทั่วแดนไม้แก่นเม้งงาม

นางสวยเลิศเจ็ดฉันท์

ดั่งดวงจันทร์

ผิวส่องพรรณงาม

หาวามใจเมื่อใครพบพาน

เนตรนั้นดังดารา

เหมือนดังอินทรา

สรรค์สร้างให้นางนั้นมา

เพื่อขวัญตาชาวดิน

จอมสุรางค์ช่างงามสวยสิ้น

ทั่วแผ่นดิน

หาใดไม่เทียบเปรียบนาง

....

2.4 เพลงชะตาฟ้า

ทำนอง

พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

คำร้อง

- ช. งามโสภาหาใครเทียมทัน
- ญ. ขอยกกันให้ฉันอายใจ
- ช. งามเหลือเกิน เพลินชมทรมวย
- ญ. ขอล้นให้เริงหลง คั่งน้ำตาลหวานคารมชม
- ช. ตาแสนคมเจ็ด โคมทรวงทรง
- ญ. ขอเย็บไปดั่งดวงใจจง
- ช. แดนฟ้าส่งเธอมา

.....

2.5 เพลงสาวน้อยร้อยชู้

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....

มีงขวัญชาติไทยวิไลวรรณ จะหาคำรำพันสุดจะสรรคัประพันธ์พา
 พิศไหนดงามนั้น โอ้แม่งามส่องพรรณกว่าจันทร์ในนภา
 เทพไทสรรคัมา งามเหนือคำที่ว่าหยาดฟ้ามาสู่ดิน

2.6 เพลงนางฟ้าจำแลง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

โสกาทำทางคู้ช่างสำอองงมสิ้น คำที่ยินยังน้อยไป

หรือว่าชาติก่อนนางได้รับพรของใคร

คงสร้างผลบุญใหญ่จึงได้วิไลงามตา

นางฟ้าองค์ใดแปลงกายลงมา จึงงามดั่งเทพธิดาลาวลย์

2.7 เพลงฝากรัก

คำร้อง-ทำนอง พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริจักรพันธ์

....

ดูทำที่อาจจองเร้าใจให้หลงรักนิยม

วงสังคมต่างชั้นชมวิญญา

หรือเทพบุตรจำแลงพระพรหมท่านแสรังแปลงมา

ท่วงทีวาจาเสน่ห์ดั่งตรงราเร้าใจ

....

2.8 เพลงดาวสังคม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

รูปเจิดจันท์

ใครหนอบั่นนางไว้

นี่เทพไฟ

คงหมายใจให้วิไลเพื่อมิให้ไคข่ม

งามแท้คุณแม่เอย

สุดเฉลยคำคม

....

2.9 เพลงแก้วเกษร

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

เจ็ดโคมตั้งชาวสวรรค์	คำร้อง สยาม ไฉไลสุดสรรชมได้
แก้วเกษตรงามพริ้งพราย	เลิศกว่าหญิงใดขวัญใจของชาวขจี
เพริศแพรวฟ่องพรรณหน้า	เยื้องกรายจากฟ้าหรือนี่
แก้วเกษตรสุดโสภี	ประดับแดนขจีฤดีพิ์ป้องผูกพัน
....	

2.10 เพลงลักษณะมีเจ็ดโคม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

งามลักษณะมีเจ็ดโคม

โคมพิลาศทรมสวาทบุพดีลักษณะมีเจ็ดฉาย
เจ็ดโคมสวยประโลมใจชาย
ลักษณะมีนารายณ์อวตารแปลงกายถาฉันใดหนอนี่
เลอโคมโลมใจหรือเทพไททองคีตสรรค์สร้าง
เพื่อให้นางสุดสะอางเลิศล้ำนารี
สวยเขย่นารักเขยทรมเซยฟ่องศรี
ล้ำค่าที่ร้อยกวีลักษณะมีงามเขย

2.11 เพลงเอื้องฟ้า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....	
นำชม	ถูกต้องส่วนสมที่พระพรหมสร้าง
รูปงาม	เลิศเลอสะอางเด่นเหนือนางใด
เจ็ดฉันท	จากสวรรค์หรือวิมานไกล

เกิดจากฟ้าหรือวารี จึงได้งามล้ำวิไลข่มนางในวิมาน

....

2.12 เพลงผู้ที่พระเจ้าลี้ม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

เทพบนฟากฟ้า

ท่านเอาน้ำตาลมาเสกสรรค้

ระคนเคล้ากันนั้นฉันมา

จึงได้แต่ตรมโธ้พระพรหมเป็นเจ้า

แกลิ่งทิ้งให้ร้าววิญญา

ทนยากเช็ญเทพไทไม่เห็นเมตตา

ไม่เห็นนำพาอันใด

....

2.13 เพลงชายหลังค่อม

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

อกเอ๋ยบาปกรรมจึงจำใจต้องทนทาน

เกิดมาพิการทำงานอย่างบากบั่น

ร่างกายพิการอย่างฉันทสุดแลหาใครผูกพัน

อกใจตื่นตันทุกทาง

ชาตินี้เกิดมาทเวาคงปั่นมาเกิน

ผู้ดีเขาเดินยังเมินเดินหลบหลีกห่าง

....

2.14 เพลงคนรูปชั่ว

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

เทพเนรมิตคิดสั้น สร้างปั้นรูปอันแสนชั่ว
 ให้อับอายเขาทั่วอัปลักขณ์ทั้งตัว หมองมัวจนสิ้นดี
 สุดแสนเศร้าใจนี่เป็นเพราะเวรชาติใด จึงทนรับในชาตินี้
 สุดเหงาเศร้าเต็มที โลกเอยไม่ปราณี ชาตินี้มีแต่เศร้าใจ

8) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง การทำเสน่ห์ ต้องมนต์

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง การทำเสน่ห์ ต้องมนต์ บทเพลงสุนทรภรณ์จะแสดงให้เห็นว่า
 ความรักเกิดจากการถูกมนต์ ถูกเสน่ห์ คาถาอาคม และเรื่องของ มนต์ คาถา ที่จะเสกสิ่งของที่
 ต้องการ เช่น

1. ถูกมนต์ เสน่ห์ ทำให้เกิดความรัก หรือหลง เช่น

1.1 เพลงสมมติว่าเขารัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชาตรี

ถูกตาต้องใจ ต้องมนต์ของใครคนหนึ่ง
 หลงไปเก็บเขามาคำนึง จนติดตรึงหทัย
 ออกเอยลืมนคน ต้องมนต์ เสียจนเป็นไข้
 เพราะเป็นโรคหัวใจอาลัย ฝ้าครวญเพื่อไปเต็มกลิ่น

1.2 เพลงมนต์สวาท

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง เอิบ ประไพเพลงผสม

....

ใครทำเสน่ห์	ใช้เล่ห์ลวงฉันทัญจน
แกล้งทำช่วยวน	เนียนวทรูปหล่อมาล่อใจฉัน
โถมขงนงราม	แม่รูปงามหยาดฟ้าลาวิญย์
งามคู่เคียงเพียงจันทร์	หมายมั่นปอง

....

อันมนต์สวาท	สามารถอาถาอาคม
ผูกใจใคร่ชม	อารมณ์ล่อยเลื่อนเสมือนความฝัน
อุทธีมนต์คลใจ	เข้าจับอุทัยคลังไคล้รำพัน
ตรึงหทัยใจฉัน	ทุกวันนี้

1.3 เพลงรักที่ต้องมนตรา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง พรพิรุณ

....

ตราบนานแสนนานรักนั้นติดตรึง
 ความรักครั้งหนึ่งยังซาบซึ่งเหมือนเก่า
 ผู้สืบลึกเสียดสุดไกล รักยังแทรกไปเร่งเร้า
 ซี้เข้าเป่ามนต์อาจินต์
 โอ้รักนี้มีมนต์อาถรรพ์ จึงหลงรักเขาเสียมัน
 หลงเฝ้าผูกพันทั้งชีวิต
 มอบความรักเขาไว้จนสิ้น รักสิ้นดวงใจจดจิด
 ฝังชีวิตด้วยต้องมนตรา

1.4 เพลงรักที่หวัง

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เหมือนมีมนต์เข้ามาดลใจ
เฝ้ารักใคร่ปกป้องตัวเขาไม่รู้จางห่างหาย
ถึงนอนหลับฝันทุกวันไม่วาย
โใ้ใจหนอใจ หัวใจฉันเป็นอะไร
ช่างรักเขาเสียง่ายตาย แส่นอายุใจยิ่ง
.....

1.5 เพลงศรัทธารัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาตรี

โใ้ฟังประสบพบเธอ
กระไรนะเอาใจสั้น
อกเหมือนต้องมนต์ดลจิตผูกพัน
ให้เฝ้าฝืนฝืนมิคลาย
.....

2. เสกคาถาอาคม ทำมนต์ ให้เกิดความรัก และเสกสิ่งทีตนเองปราถนา และ
การเสื่อมนต์ เช่น

2.1 เพลงมนต์คลาย

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

หากมีมนต์ขลัง	จะขอส่งไป	ที่ใจคุณ ๆ
ให้เกิดการรุม	ได้รู้ถึงบุญ	คุณโทษเสียที
ว่าการกระทำ	ให้ชั่วแก่ใคร	เช่นใจนารี
หลอกเซยหลอกชม	ให้ตรมฤดี	มีโทษมหันต์
มนต์เอ๋ยจงไป	มัดใจชายให้	ฤทัยคงมั่น
ขอให้มีเพียง	รักเดียวทั่วกัน	จนถึงวันมลาย
หากมนต์คลาย	วันไหนเลื่อมลง	ชีพคงวางวาย
จะอยู่เดียวดาย	ไม่ขอรักชาย	จนกว่าตายเอย

2.2 เพลงมนต์นางรำ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

.....	
ข้าเจอะโยคี	ท่านมีวิชามากมาย
ข้าสุดดีใจ	ฝากกายเล่าเรียนเต็มที
เรียนมนตรา	อ่านคาถาวิชาว่ามี
เสกเป่านารี	ให้งามวิไลบาดตา
ข้ามีมือหญิงใด	ข้าสร้างข้าได้ เพราะใช้มนตรา
เสกเป่าเพียง ๆ สามรา	ก็ได้นางมาร่ำรำให้ชม

....

2.3 เพลงจุฬาทรีคุณ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

คารารายเลิศโสภา
โปรดสถาปสรรค้ขอให้โคมอันนำเขย
ให้ข้าน่าซังสินหวังชื่นชม
ขอให้สนใจในปรารถนา

ข้าไม่นำพาเพราะกลัวว่าจะถูกสังเว
สิ้นสวเลยไร้ค่า
ขอให้ไร้ผู้นิยมนำพา
นะจุฬาทรีคุณเจ้าเอย

2.4 เพลงผู้สาวปรีก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

แค้นใจเธอช่างใจชั่ว
แค้นระคนซ้ำพรำไม่จำพอ
อิมเดียวรักเดียวเธอไม่พอ
น้ำใจบาปจริงแจกเช่นหญิงต่ำ
น้ำใจเธอกระไรง่าย
รักของเธอนั้นบั้นประสาทชาย

บาปกรรมไม่กลัวลิ้มตัวซ้ำ
กลับคำวาจาหาใหม่กลับใจเคลียดล
ขอสถาปสังเลย
เที้ยวหลงให้ชายซ้ำไม่มีศีลธรรมมัน
เที้ยวหลงเชิงชายทำลายฉัน
เล่ห์กลมารยา ร้อยอย่างหมดยางาย

โธ่เธอนะเธอเธอหยาบคาย

หมายสาปส่งเลย

.....

ลืมหอมชิมรู้เปลี่ยนแต่คู่เคียง

ยิ่งลองยิ่งเมารสใคร่เปลี่ยนใจเอนเอียง

หน้อยคงไว้ชายคู่เคียง

เพียง สาปส่งเลย

2.5 เพลงกว่าจะรักกันได้

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง พรพิรุณ

.....

ก่อนเธอเคยสัญญามั่น

รักนั้นเสื่อมมนต์ไช้ใหม่

เธอคงจะตัดเชื้อโย

หรือใจเธอมีใหม่ครอง

9) ความเชื่อกับเรื่องสถานที่ ป่าเขา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งสถิตอยู่

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ ป่าเขา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยหรือสิ่งสถิตอยู่ บทเพลงสุนทราภรณ์แสดงให้เห็นว่า สถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในป่า หรือต้นไม้ใหญ่ เช่น ไทร จะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่หรือสิ่งสถิตอยู่ นั่นก็คือ มีเจ้าป่า เจ้าเขา และเทพารักษ์ ต่าง ๆ ในอดีตการเดินทางด้วยเท้า อาจหลงทางกลางป่าจึงจำเป็นต้องกราบไหว้ เพื่อเป็นสิริมงคลและกำลังใจ เป็นต้น เช่น

1. เพลงกล่อมwana

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

หวาดกลัว
เสียงดังมาไกล ๆ
ขออุตผินางไม้ในป่า
ยิ่งดึกยิ่งหนาวจนสั่น

ออกเดินระริ้วแหว่ไป
ดุจดั่งผีพรายเรียกฉัน
โปรดคุ้มรักษาภัยมัน
หวาดหวั่นไม่รู้ทาง

....

ไหววอน
เข้าจั้นลูกจะไป

ลูกมาขอนอนกลางไพร
โปรดจงคุ้มภัยเถิดหนา

....

2. เพลงไฟพิศดาร

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

- ญ. แล้วยกขึ้นนอนไหนได้ เหลือบยุงรินไรมากมายเหลือคณา
ช. ผีไฟพร ผีดง ผีป่า จะหลอกน้องยามะมาซิดใกล้
ญ. หนาวเย็นเหลือเกินน้องหวั่น
ช. พี่เป็นไซ้สั่นต้องกอดกันเอาไว้
ญ. น้องมีขานแค้นไวกินแก้ไข นี่แนะลูกไม้ไผ่ป่า

3. เพลงพนาโสก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

.....

ไม่หมองคล่องคลุ้ม	โสกซิมทิมทิมจิมเงา
ไหวว่อนซอนอนซอนเศร้า	ให้ลมเคล้าอกโรยร้าวราน
ย่ำค่ำยามพลบหลับไร้	ผีพรายไปพรเพ่นพ่าน
เสียงเพลงพลบยังกังวาน	กล่อมปราณฝันเปลี่ยว

.....

4. เพลงกล่อม

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรพันธ์ เพ็ญศิริจักรพันธ์

.....

ฟังกล่อม	ฟังเถิดจอมขวัญ
ฟังแม่รำพัน	ให้สวรรค์คุ้มครองเจ้า
ทวยเทพ	ครองป่าครองเขา
ลูกยังอ่อนเยาว์	โปรดเฝ้าดูแล
หลับเสียว	ดวงหทัยของแม่
แม่อยู่ดูแล	ขวัญแม่นอนเถิดลูกนอน

ลูกเอ๋ย	แม่เฉลยคำพร
บุญครั้งก่อน	แม่เคยทำมา
ขอให้	บุญช่วยรักษา
วอนไหว้บูชา	ให้ฟากฟ้ามาปกป้อง
คุ้มครอง	ภัยเทพทั้งผอง
เทพเจ้าครอง	ปกป้องดวงใจ

5. เพลงลับหรือตื่น

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

นี่พี่หลับหรือตื่นลืมตา	พี่มองเห็นหน้าลาวัลย์
จะมากลាយคืน	จะหลับจะตื่นคืนใด
มารมาหลอนดวงใจ	หรือว่าผีพรายหลอกกัน
ตื่นใจเหมือนดังเทพ	เข้าเล่น
นุชน้องเพียงเพ็ญ	เหมือนเป็นเช่นฝัน
....	

6. เพลงกล่อนนางนอน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....
สายลมไม้โซยเธอ โหยเหนี่ยวอ่อน
พัดให้นอนจนร้อนคลาย
ภูตผีพรายกล้ำกลาย ให้หมองนวล
หน้าหนาวเอาอกพี่เข้าหนุนรอง
....

7. เพลงสังข์ไตร

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชาตรี

ไทรเอ๋ยไทรงาม	ทรงข้าหวามระทม
รอยเชย รอยชม	ยังอาบอารมณ์ อาลัย
คำโลม คำลวง	ยังเหน็บในดวงฤทัย
ขอปวงเทวาไทร	โหม้เหนียวใจให้เขาคืนมา
สองกรวอนไหว้	เทพแห่งไทรเจ้าขา
เขาเคยรักข้า	ไยไม่กลับมาดั่งเขารำพัน
.....	
แม่นยังจำได้	จงกลับใจมาหา
ขอมนต์เทวา	เรียกเขาคืนมา ยังอุรา ณ ลานไทร

8. เพลงศกุนตลา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ทวีปวร

ศกุนตลา
นางฟ้าแมกฟ้าฤาไฉน
เดินดินนางเดียวเปลี่ยนใจ
นางไม้ แนบไม้มิได้บาน
.....

10) ความเชื่อเกี่ยวกับการระลึกชาติ และชาติหน้า

ความเชื่อเกี่ยวกับการระลึกชาติได้ นั้นบทเพลงสุนทราภรณ์ได้แสดงให้เห็นว่า กลิ่นของดอกปาริชาติจะส่งผลให้คนระลึกชาติได้ ไม่ว่าจะป็นชาติที่ผ่านมา ชาติใดหรือกี่ชาติก็ตาม ส่วนเรื่องของชาติหน้าแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีการเวียนว่ายตายเกิด หวังทำดีเพื่อให้ชาติหน้าได้สมหวัง และชาติไพโรศรีอารยต์ที่มีทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ต้องการ เช่น

1. การระลึกชาติได้ โดยเฉพาะบุคคลที่ทำความดีไว้หรือการได้กลิ่นดอกไม้บางชนิด เช่น ดอกปาริชาติ เป็นต้น เช่น

1.1 เพลงปาริชาติ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

กลิ่นล่องลมมา	หอมปาริชาติสวรรค์
กลิ่นเจ้าเท่านั้น	สัมพันธ์ชาติที่ผ่าน
ดอกเจ้าก็งาม	สมนามเขากล่าวขาน
สีแดงงามตระการ	พิศเพียงแก้วประพาพ
ดอกไม้วิมาน	สุขาวดี
กลิ่นเจ้าล่องลม	พริ้วพรมมาแห่งนี้
กลิ่นเจ้าवनยิ	ฤดีให้ป่วนปั่น
กลิ่นเจ้าคลใจ	โน้มในฤทัยฝัน
ภพชาติแต่เบื่องบรรพ์	นึกได้โดยฉับพลัน
กลิ่นทิพย์ผูกพัน	สวรรค์คลใจ
โอปาริชาติเอ๋ย	ชื่นเชยชีวิตให้ ชาติหลังปางใด
เข้าใจทุกปาง	เกิดชาติปางไหน
ขอได้ร่วมใจ	ทุกทาง
ปางรักร่วมใจไม่จืดจาง	ปางร้างไม่จางเลย
ศักดิ์สิทธิ์หนักหนา	โอปาริชาติเอ๋ย
กลิ่นเจ้ารำเพย	จิตเชยไม่ขาดกลิ่น
เจ้าอยู่เมืองแมน	มีใช่ของแดนดิน

สมบัติวิมานชั้นบานประทีน มีไช่ของชาวแผ่นดินชมพู

2. ชาตินี้ และไพร่ศรีอารย์ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์เรามีการเวียนว่ายตายเกิด มีชาตินี้ ชาตินี้ที่ผ่านมาและชาตินี้ จึงหวังที่จะทำดี เพื่อหวังให้สมใจ สุขสบายในชาตินี้ และชาติพระศรีอารย์ โดยมีความเชื่อว่า ชาตินี้บุคคลทุกคนจะมีความสุขสบาย นึกปรารถนาอะไรก็จะได้สมปรารถนา เช่น

2.1 เพลงชีวิตกับความหวัง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

.....

เมื่อหมดหวังที่คอยหา ฉันคงต้องลาโลกไป
เกิดมาเสียใหม่ คงสมใจกว่าในชาตินี้

2.2

2.2 เพลงปาฏิหาริย์ฐาน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ชาติรี

.....

ข้าแต่เทวี โปรดปรานีร่วมฤดีเราไว้
เก็บความหลังฝังอารมณ์อาลัย
ขอพบกับชาติใหม่เป็นของกันจนตาย

ชาติใดปางใด เกิดชาติไหนจงพบกันไม่วาย

ชาติใดปางใด เกิดชาติไหนเรารักกันไม่คลาย

2.3 เพลงยอดปราถนา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

ศรัทธาปักทรวงลึก นึก ๆ รำลึกแต่รักเรา

ไฝใฝ่น้ำคำสัญญาสองเรารักใคร่

ชาตินี้ชาติหน้าหรือว่าชาติไหน

รักไม่สะเทือนเลื่อนไหลรักไม่เปลี่ยนใจยังยืน

....

2.4 เพลงเถ่าสาวท

ทำนอง เวส สุนทรจามร

คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

....

ยอดสาวทเอ๋ย

สุดจะเอ๋ยฝัน

สุดจะกล้ากลืน

ข่มขืนหัวใจ

หวนอาทรคนเดียว

เปล่าเปลี่ยวทนเสียวฤทัย

ชาตินี้เข้าใจ

หวังคอยไปในชาติหน้า

2.5 เพลงคอนทรายครวญ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

รักไฉนวันวัน เรายรักกันจนตาย

2.9 เพลงหงส์กับกา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

....

ญ	โอดกับหงส์	สูงเกินเห็นสงเห็นหงส์แต่เงา
ช	เจียมใจไม่เทียมเขา	ลืมนูเงาโฉดเขลาเพียงใด
ญ	เกิดมามีกรรม	ชั่วช้ารูปทรมรับเคราะห์กรรมทนไป
ช	ชาติก่อนทำไว้	แม้มีชาติใหม่ให้งามล้ำใครเคย

2.10 เพลงทาสประเพณี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

เกิดชาตินี้อดสู	เสียคู่ชื่นชูคู่สม
ขอให้ชาติหน้าได้มาชื่นชม	ร่วมภิรมย์คู่สมกัน

2.11 เพลงดวงฤทัยเป็นบ้า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

ชาตินี้ฉันขอจำลาแล้วลา
ร้างขอร้างจนกว่าชาติหน้าเกิดอยู่อีกหน

มารับเอากรรมเก่าตน
รักคนฆ่าคนให้ตายไปอีกเอย

2.12 เพลงช่างร้ายนัก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

....

ช่างร้ายนัก	ช่างร้ายนัก
ฉันต้องขอพัก	สับทาบอมเต็มที
รักเธอได้ไม่นาน	อาการกดคันมันซึกมี
เพื่อนักนี้	เห็นทีชีวิตจะมีเคราะห์กรรม
ชาตินี้ชาติไหน	เป็นตายร้ายดีอย่างไรจะขอจดจำ
พูดแล้วช่างซ้ำ	คุณเธอทำเสียจนจวนจมนจะลี้มละลาย
ทำกันแค่ตาย	เพราะฉันมันคล้ายเป็นทาสคน

2.13 เพลงคนอะไร

ทำนอง เวส สุนทรจามร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ครวญวิโยคโสกอสุรา	ชาตินี้เกิดมาบุญไม่พานั้นจึงซ้ำ
หลงว่าชื่อเชื่อคำ	ทนรับกรรมเวรดวงใจจะจำจนตาย

เธอและฉันเกิดมาชาติใด ฉันวอนขอให้รักไกลแสนไกลเคลื่อนคลาย

.....

2.14 เพลงคู่ทุกข์ – คู่สุข

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

มีคู่หัวใจที่ไร้ราคะ

เราต่างหวังดีต่อกันเสมอ

ความสุขเลิศล้ำปรนเปรอ

สุขล้ำบำเรอคงมันเรื่อยมา

.....

เราต่างสาบานฝากรักไว้ให้กัน

จะร่วมสัมพันธ์ไม่เพียงชาตินี้

เราเกิดชาติไหนก็ดี

ก็ขอให้เรามีเราอยู่คู่กัน

2.15 เพลงไพรศรียารีย์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

อ่อนและเยาว์เปล่าจริตมาษา

ขวัญชีวาเริงร่าประสาเคย

เหมือนนกน้อยลอยเล่นลมรำเพย

ขึ้นเขยไพรศรียารีย์

งามโอ้งามวามวามอร่ามใส

คล้ายพรหมผไทไพโรพิมาน

ชื่นชมไฉนมาให้เป็นทาน

เหมือนทิพย์วิญญาณบันดาลคล

อยากจะกินอยากจะดื่มอันใด

พร้อมจะมีจะให้ใครทุกคน

หรือขวัญน้อยพลอยอยากเพลินเพลงพนธ์

บัคคเพลงสายฝนครั้นครวญ

เชิญและชวนมวนเมินเดินไกล
 ระวังอยู่ในไพรศรีอารย์
 อาบตะวันคั่นเดินเดี่ยวเปลี่ยวปราณ
 ขวัญเฮ้ยโอพารสราญไพร

11) ความเชื่อเกี่ยวกับสามโลก

ความเชื่อเกี่ยวกับสามโลก นั้น บทเพลงสุนทรภรณ์ ได้แสดงให้เห็นว่า โลกของเรามีสามโลก (โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ และโลกบาดาล) แต่ในบทเพลงสุนทรภรณ์จะแสดงให้เห็นเพียงว่า สิ่งที่พบเห็น ช่างงดงาม สมบูรณ์และสวย กว่าโลกใด ๆ ในโลกสาม เช่น

1. เพลงภูกระดึง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เขาภูกระดึงเสน่ห์ตรึงใจจริง
 สันฐานเหมือนคิงกระดิ่งทับห้ำ
 สูงล้ำดั่งค้ำภา
 สูงลิ่วทิวทัศน์ตื่นตาสวยกว่าทิวสวรรค์สร้าง

 ทุกคนได้ลขออยู่ไปจนตาย
 เพราะความสบายยอมตายที่นั่น
 โสฬสฟากฟ้าลาวัณย์
 สามโลกไม่แมนเทียบทันเหมือนหนึ่งสวรรค์นั้นเอย

2. เพลงคอดไม้เมืองเหนือ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สุรัฐ พุกกะเวส

งามเหลือเกินเพลินพิศคิดใจ
 ดอกไม้เวียงเหนือแสนงามเพิ่มความนิยมชมเชย
 โอ้สาวเวียงเหนือนี้เอ๋ย
 สวยกระไรบ่อยพบเลยในสามโลกนี้

....

3. เพลงอันมาลี

ทำนอง

ไม่ทราบผู้แต่ง

คำร้อง

อันมาลีมีกลิ่นประทุมหวาน
 ชั่วใจชวนให้เด็ดคอมน์อมกสันต์
 พอเหือดหายคล้ายกลิ่นกลิ่นสุคนธ์
 ก็พากันหมดนิยมชมว่างาม
 เปรียบสตรีแม้จะมีศิริลักษณ์
 เลอศักดิ์เลิศจบในภพสาม
 แต่ถ้าไว้วิชาจากงาม
 คนก็หยามงามนั้นมีฉันใด

....

4. เพลงจอมสุรางค์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

คำร้อง ชุ่ม บัญจพวรรค์

....

เพื่อขวัญตาชาวดิน จอมสุรางค์ช่างงามสวยสิ้น
 ทั่วแผ่นดิน หาใดไม่เทียบเปรียบนาง

- ช. ที่อยู่กรุงมุงมาเวียงเหนือ ลอยล่องเรือทะเลาะเลาะลี้มหา
 พี่มาเว้าพาสาวเจ้างามตา หนาเจ้าหนาเหยียบเมฆาชมเมืองสวรรค์
- ญ. พี่มาเว้าข้าเจ้าชมจันทร์ ชมเมืองสวรรค์ใจน้องสิ้นเงงก

- ญ. เมื่อมีเงินเพลิดเพลินจิตใจ ไม่พึงใครเราสองได้สุขสันต์
 ปลุกบ้านเรือน มีลูกหลานเคลื่อนบนสวรรค์

2. เพลงเมืองแมนแดนสวรรค์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

เหล่าปวงเทวี	ล้วนมีสุขสำราญ
อยู่บนวิมาน	แสนสุขสันต์เปรมปรีดิ์
ชาติก่อนเคยทำ	ละกรรมสร้างไว้ความดี
เมื่อสิ้นชีวิ	ผลบุญมีความดีนำมา
เราจุติบนสวรรค์	สุขสำราญบุญช่วยชักพา
สิ้นความทุกข์นานา	สุขใจทุกครั้งยิ่งกว่าแดนไหน
เทวา เทวี	รื่นเริงเปรมปรีดิ์
ทุกข์ใดมิมี	สุขศรีฤทัย
ล้วนมีสุขสันต์	วิมานเมืองแมน

3. เพลงเมืองฟ้า - เมืองดิน

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ญ เมืองฟ้านี้แดนแสนยิ่งยง ชาวฟ้าอ่าองค์ทรงสุขสันต์
 พร้อมเทพอัปสรฟ่องรำกัน วิมานสวรรค์แหล่งอันฝันภิมย์

ชาวฟ้าต้องการหวังสิ่งใด เหนรมิตตั้งใจให้เสร็จสม
 ทุกวันเสวยทิพย์อารมณ์
 รับความชื่นชม รื่นรมย์เหนือชาวหล้า

13) ความเชื่อเกี่ยวกับวันดี ฤกษ์ดี

ความเชื่อเกี่ยวกับวันดี ฤกษ์ดี เหมาะที่จะทำกิจการทั้งปวง เช่น ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน เป็นต้น เช่น

1. เพลงบรรพต

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

วันนี้วันดีศรีสวัสดิ์พัฒนามงคล
 สุขาทวมงคลขอให้ทุกคนสนใจ
 สุขสันต์บันเทิงเรไร่สภาพรัชย์
 ร่ำร้องอวยพรออนไหว้ขอให้ฤทัยภิมย์

2. เพลงอวยพรวันดี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

วันนี้วันดีเป็นศรีวัน งานสำคัญวันเกิดประเสริฐศรี
 ขออวยพรให้ทุกท่านสวัสดิ อย่าได้มีความทุกข์สุขสำราญ
 ประสงค์ใดได้ดังจิตที่คิดมุ่ง จงผดุงความสุขสนุกสนาน

ทุก ๆ วันขอให้มีความชื่นบาน สุขสำราญตลอดทั่วครอบครัวเอย

3. เพลงร่ำวันสมรส

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

วันเอ๋ยวันนี้มีศรีฤกษ์ ทุกคนบานเบิกในใจ
วันนี้ได้ฤกษ์มาเบิกรัก เราเป็นประจักษ์พยานให้

....

ถึงฤกษ์ส่งตัวอย่ามัวรอ รีบเข้าห้องหออย่ารำไร
ประตูเงินประตูทองก็ได้ผ่านมาแล้ว เชิญผ่านประตูแก้วเข้าไปไวไว

....

4. เพลงประปฐมเจดีย์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สภาวัฒนธรรม

ศรี ศรี ศรี วันนี้วันดีเป็นศรีชาวไทย
แสงเทียนน้อยใหญ่ พรางพรายทอตา
ได้ดมได้ดม หอมกลิ่นดอกไม้
กลิ่นรูปเทียนคล้าย ชวนชื่นวิญญา
พระปฐมเจดีย์ทรงศรีสง่า มาซิมา มาเราบูชากันเอย

....

14) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องราศี

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องราศีนั้น บทเพลงสุนทราภรณ์ได้แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนจะมีราศีหรือดาวประจำตน ที่จะคอยปกป้องรักษา และการปฏิบัติตนที่จะทำให้ราศีดี มีความสุข เช่น

1. เพลงดาวประดับฟ้า

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

ญ. ดาวดวงนั้นสุภาพพรรณคือตัวพี่

ช. ดาวดวงนี้ก็คือน้องคู่มองขาว

ช-ญ. เราเป็นสุขเพราะดาวสุกสกา

ราศีเราอยู่กันดาวเสมอไป

....

2. เพลงยิ้มคือความสุข

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

เกิดมาต้องร่าเริงรมย์

หัวเราะให้ใจชื่น

โลกสนุกสุขใจครัน

อย่างน้อยยิ้มให้เต็มที่

....

เริงสังคมิให้กลมกลืน

ชีพเราระรื่นยังยืนอยู่ดี

สารพันสำคัญมี

เกิดราศีและทวิสุขให้

3. เพลงรำวงรีนเริงเถลิงศก

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

....

รีนเริงเถลิงศกใหม่ (ซ้ำ)

ร่วมจิตร่วมใจทำบุญร่วมกัน
ทำบุญกันตามประเพณี
กุศลราศีจะบรรเจิดเจิดฉ้าน
พี่น้องร่วมชาติเดียวกัน (ซ้ำ)
ขอให้สุขสันต์ทั่วกันเอย

4. เพลง ซ่า ซ่า ซ่า กล่อมใจ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

.....

ญ. แข่งสิ่งอื่นดีเสียกว่า	วาสนานั้นไม่มี
แข่งเรือแพ	ยังแพ้ชนะทันที
แข่งวาสนาดวงดี	ตรองแล้วไม่มีทางใด
ซ่า ซ่า ซ่า	เกิดมาหาทางทำดี
จะส่งราศี	ทำดีได้คิดไป
ซ่า ซ่า ซ่า	อย่ามัวเฉยชาอาลัย
ปลอบจิตใจไว้	แล้วมาสุขใจตามเพลง

5. เพลงวันพระชาวพุทธควรหยุดเหล้า

ทำนอง
กรมประชาสัมพันธ์
คำร้อง

วันพระชาวพุทธควรหยุดเหล้า
หยุดมันเมาวันพระสร้างบุญเกิดหนา
เหล้าเบียร์สิ่งมันเมานานา

หยุดเป็นพุทธบูชาในวันพระเพื่อความดี
 วันพระชาวพุทธควรหยุดเหล่า
 หยุดมีนเมาวันพระสร้างสง่าราศรี
 เพื่อเป็นแบบอย่างทางที่ดี
 หยุดวันพระถ้าให้ดีควรจะตลอดกาล

6. เพลงนวลปรางนางหมอง

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

นวลปรางนางคูช้ำ	ใครทำให้หมอง
รัญจวนในนวลน่อง	ฉันมองเศร้าใจ
ปรางนางเขยนวลชวนเข้าฤดี	เสียมลื่นราสีเศร้าไป
พื้มองแก่นางหมางดวงใจ	หมองได้ไหนเล่า
เสียดายปรางทองต้องตรม	ใครลอบชมแล้วฤเจ้า
โถใครคงชมข่มเอา	เหลือจะเศร้าเร้ารัญจวน
.....	

15) ความเชื่อเกี่ยวกับหลักเมือง และดวงเมือง

ความเชื่อเกี่ยวกับหลักเมือง และดวงเมือง นั้นบทเพลงสุนมราภรณ์ได้แสดงให้เห็นว่าประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขเพราะดวงเมืองดีและมีความภาคภูมิใจ กับหลักเมืองพร้อมกับการหาที่อยู่อาศัย ทำมาหากิน ต้องเลือกให้ถูกต้องตามหลักกรรม

1. เพลงชะลา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
 คำร้อง ชาตรี

โอ้เมืองยะลา	ประชาภูมิใจ
แผ่นดินแดนไทย	ของไทยชาวได้อาศัยสืบมา
หลักเมืองเรานี้	ยอดมีพรหมมา
ที่องค์ราชา	ท่านทรงศรัทธาพระราชทาน
....	

2. เพลงนครสวรรค์हरรรษา

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง จำนรงค์ ฤกษ์จินดา

....	
นครเอย นครนั้น	นครสวรรค์สุขสันต์ชีวี
นามเมือง ดวงเมืองรุ่งเรืองดี	แสนสุขศรี
นครสวรรค์	นครสวรรค์हरรรษาเอย

3. เพลงปัจจุสมัย

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
คำร้อง ศุภหัทธ์

....	
ปึกษารู้อุตสาหกรรม	พยายามตามใจวิถี
เรامنุษย์ต้องอุตสาหกรรม	ทำมาหากิน
ไม่ต้องเลือกสถานที่	แต่ต้องเลือกให้ต้องในคลองธรรม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้งหมดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ พร้อมกับจำแนกประเภทตามเนื้อหาของความเชื่อที่มีปรากฏในบทเพลงสุนทราภรณ์ และวิเคราะห์คุณค่าที่ได้จากเนื้อหาเหล่านี้ ซึ่งในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมเพลงสุนทราภรณ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อ จากหนังสือเพลงสุนทราภรณ์ หนังสือวิจัยและหนังสือที่ระลึกทางด้านสุนทราภรณ์ จำนวน 37 เล่ม ซึ่งเป็นหนังสือที่ผู้วิจัยสะสมไว้เองและจากห้องสมุดโสศกทัศนวิศดู สุนทราภรณ์ หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งจากจำนวนบทเพลงสุนทราภรณ์ ทั้งหมดมากกว่า 5,000 เพลงนั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาวิจัยเฉพาะเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ จำนวน 219 เพลง เท่านั้น แล้วนำมาวิเคราะห์ประเภทของเนื้อหา และคุณค่า ของความเชื่อที่มี ปรากฏในบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยมี การนำเสนอผลการวิจัย ในแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์ ทางด้านประเภทของเนื้อหา ผลปรากฏว่าจากจำนวนเพลงสุนทราภรณ์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อจำนวน 220 เพลงนั้น มีเนื้อหาพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. ความเชื่อในการนับถือพุทธศาสนา และเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง
2. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรมและผลกรรม
 - 2.1 ผลกรรมดีจะส่งผลให้มีความสุข ร่ำรวยเงินทองและเกิดมาสวยงาม
 - 2.2 ผลกรรมที่ทำไว้ในอดีตจะส่งผลมาถึงปัจจุบันหรือชาตินี้ ทั้งผลกรรมดีและชั่ว หรือ บุญและบาป
 - 2.3 ผลกรรมด้านความรัก จากผลกรรมที่ทำมาจะทำให้สมหวัง ไม่สมหวัง หรือพลัดพรากจากกัน
3. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง สัจธรรม ความไม่แน่นอน
 - 3.1 ชีวิตเป็นสิ่งไม่แน่นอน มีเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทั้งสุขและทุกข์ ดีและเลว

3.2 การเกิด แก่ เจ็บ ตาย มีเกิดขึ้นกับทุก ๆ คน

3.3 จิตใจคน มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่คงที่

4. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเนื้อคู่

เนื้อคู่กัน

4.1 ความรักเกิดขึ้นจาก พระพรหม กามเทพ หรือเทวดา เป็นผู้ชักนำ ให้เป็น

บันดาลให้ได้เป็นเนื้อคู่กัน

4.2 ความรักเกิดขึ้นจาก โชคชะตา วาสนา บุษบเพลิงนิवास บุญ หรือสวรรค์

4.3 ความรักเกิดจากการทำบุญร่วมกันในชาติก่อน

4.4 หากเป็นคู่ครองหรือเนื้อคู่ที่แท้จริง ก็จะเป็นเนื้อคู่กันทุก ๆ ชาติ

4.5 การบรรยายถึงคุณลักษณะของกามเทพ

5. ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน

6. ความเชื่อเกี่ยวกับ คำสาบาน บนบานศาลกล่าว และการอ้อนวอน

6.1 การอ้อนวอน บนบาน ให้พระรัตนตรัย เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คຸ້ມครอง
ปกปักรักษา และขอพรให้สมปรารถนา

6.2 การสาบาน ในเรื่องของความรัก เพื่อให้อีกฝ่ายเชื่อว่าตนเองรักจริง

7. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง พระพรหม เทพเจ้า เป็นผู้สร้าง

7.1 เมือง สถานที่ ที่มีความงดงาม เกิดจากการสร้างของพระเจ้า เทพเจ้า

7.2 มนุษย์ที่มีความงดงาม สวย เกิดจากการสร้างของพระเจ้า เทพเจ้า

8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำเสน่ห์ ต้องมนต์

8.1 การถูกมนต์ เสน่ห์ ทำให้เกิดความรัก หลง

8.2 การเสกคาถาอาคม มนต์ เพื่อให้คนรัก หลงและเสกสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนเอง

ปรารถนา

9. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง สถานที่ ป่าเขา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยหรือสิ่งสถิตย์อยู่

10. ความเชื่อเกี่ยวกับการระลึกชาติและชาติหน้า

10.1 การระลึกชาติได้จากการได้กลิ่นดอกไม้บางชนิดเช่นปาริชาติ เป็นต้น

10.2 ชาติหน้ามีจริง

11. ความเชื่อเกี่ยวกับสามโลก

12. ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์

13. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ดี วันดี
14. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องราศี
15. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องหลักเมืองและดวงเมือง

จากเนื้อหาด้านความเชื่อ 15 ประเภะนั้น บทเพลงสุนทราภรณ์จะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรมและผลกรรมมากที่สุด จำนวน 87 เพลง คิดเป็นร้อยละ 39.55 รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับเนื้อคู่ จำนวน 46 เพลง คิดเป็นร้อยละ 20.90 และ คำสาบาน บนบานศาลกล่าว และการอ้อนวอน จำนวน 38 เพลง คิดเป็นร้อยละ 17.27

การอภิปรายผล

ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์ ส่วนใหญ่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธศาสนาและไสยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ อย่างไรก็ตามคนไทยก็ยังรับเอาความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์มาด้วย จึงมีปรากฏให้เห็นในบทเพลงสุนทราภรณ์ ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือพุทธศาสนา และเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ดังบทเพลงพุทธศาสน์คู่ไทย ที่บรรยายว่า “ไทยเป็นชาติมีน้ำใจ ไสสุทธิดีถือคติว่ามดีพุทธศาสนา นามรุ่งเรืองเมืองพระตลอดมา” เมื่อมีการแต่งเพลงนี้ใหม่ ๆ นั้น คุณฉันทนา โมรากุล จะร้องออกอากาศสถานีวิทยุของกรมโฆษณาการ (กรมประชาสัมพันธ์ ปัจจุบัน) ทุกวันพระ หรือแม้แต่เพลงธรรมเป็นอำนาจ ที่บรรยายว่า” ธรรมะคือคุณากร คำสอนพุทธศาสนา ผองเราชาวไทยในร่มพุทธศาสนา ตามรอยพระบาทศาสดาส่งพระพุทธศาสน์คู่ชาติไทยยั่งยืนยง อยู่ดำรงค้ำประจักษ์เป็นหลักผูกพัน” ซึ่งบทเพลงสุนทราภรณ์ แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และลักษณะของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ที่ยึดพระรัตนตรัย และศีล สมาธิ ปัญญาเป็นหลักและทำให้ประเทศไทยเกิดความสงบสุขดังเนื้อเพลงที่กล่าวไว้ว่า” ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นพาหะเกิดตะบะแรงกล้ามหาศาล ปรับคนให้เป็นคนพ้นจากพาลอาบศีลธรรมเบิกบานทุกตัวคน ประเทศไทยให้ดำรงค้ำสันติ”

2. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรมและผลกรรม ซึ่งเนื้อหาทางด้านนี้ในบทเพลงสุนทราภรณ์มีมากที่สุดในด้านเนื้อหาความเชื่อ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนาดังที่กล่าวมา โดยมีความเชื่อเกี่ยวกับ กรรม ผลของกรรม และเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง

ดังเช่น เพลง จงทำดี ขยายกะตา เวียนตามกรรม ฟังน้ำ กรรมเอ๋ยกรรม เป็นต้นโดยคนไทยจะประพาดิตนและเชื่อถือเกี่ยวกับเรื่องกรรม ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงทำให้บทเพลงสุนทรภรณ์มีเนื้อหาดีด้านนี้มากที่สุด

3. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสังขาร ความไม่แน่นอนของชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ ต้องการเน้นให้เห็นสังขารในทางพระพุทธศาสนา ว่าทุกสิ่งในโลกนี้ มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้ทุกชีวิตไม่ต้องอยู่ในความประมาท ให้ทำแต่ความดี พร้อมกับบอกให้ทราบว่าชีวิตของแต่ละคนขึ้นอยู่กับ โสขชะตาของตน การทำกรรมของตนจึงต้องการให้ต่อสู้กับโศกชะตาของตน ไม่ท้อถอย หรือปล่อยไปตามยถากรรม และจิตใจของคนเรา มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น เพลงโลกกับชีวิต เมื่อหวังยังมี โลกหมุนเวียนเป็นต้น โดยเฉพาะเพลง ชีวามาลา และทางที่ต้องกลับ เป็นเพลงที่ได้แสดงสังขารเรื่องเกิดแก่ เจ็บ ตาย ได้ชัดเจนมาก

4. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเนื้อคู่ ต้องการแสดงให้เห็นว่าความรักของหญิงและชายเกิดจากการกำหนดของ พรหมลิขิต บุพเพสันนิวาส กามเทพ และการทำกรรมของทั้งคู่ ในชาติปางก่อนจึงทำให้คู่รักได้สมหวัง ผิดหวัง ตามแต่กรรมของตน เพลงที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ เพลงพรหมลิขิต และบุพเพสันนิวาส บทเพลงสุนทรภรณ์ในด้านความเชื่อเกี่ยวกับเนื้อคู่ ต้องการให้ผู้ฟังได้แง่คิดของการครองคู่ และความรักที่เกิดจากหญิงและชายหากผิดหวังหรือพลาดจากรัก จะได้เป็นคติเตือนใจว่า คงไม่ใช่คู่ครองกันจึงได้คลาดแคล้วจากกัน ดังเช่น เพลงพรหมลิขิต ที่บรรยายว่า “หากมิใช่คู่ครองแท้จริง จะแอบอิงอิงปานใด ยากนักที่จะสมใจคงพบเหตุอาเพศภัย พลัดกันไปทำให้คลาดคลา” และให้คู่รักทำความดีซึ่งกันและกันเพื่อจะได้ครองรักกันทุก ๆ ชาติ ดังเช่นเพลงรักเธอคนเดียว บรรยายว่า “ทั้งชาตินี้ชาติไหนใครบ่าเรอตามเสนอไปเสนอคู่ครองกัน” หรือเพลงบึงน้ำรักที่กล่าว “ต่างครองสุขเปรมปรีดิ์ ในชาตินี้ชาติหน้า รักเราบูชาอดปรารถนายังใหญ่ ความรักประจักษ์ใจ รักไว้นานวันเรารักกันจนตาย” และหากไม่สมหวังในชาตินี้ก็มีเพียงทำความดีเพื่อที่จะได้ สมหวังในชาติหน้า ดังเช่นเพลงดอนทรายครวญ ที่บรรยายว่า “ในชาตินี้สองเราไม่มีวาสนามาเคียงคู่กัน ทุกคืนทุกวันขอพรพระอธิฐานพบหน้าชาติหน้า”

5. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องความฝัน ซึ่งส่วนใหญ่ของบทเพลงสุนทรภรณ์จะมีเนื้อหาเฉพาะทางด้านความฝันเกี่ยวกับการเห็นงูแล้วจะได้เนื้อคู่ เช่น เพลงนอนฝันไป ทำนายฝันและรำวงหมอง

6. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องคำสาบาน บนบานศาลกล่าวและการอ้อนวอน เพื่อต้องการให้ผู้ฟังนอกจากยึดมั่นในความดีแล้วการขอพร อธิษฐาน บนบานศาลกล่าว ทำให้ได้ผลทางจิตใจ และเป็นการเสริมแรง ให้คนปฏิบัติไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังเช่นเพลงขวัญข้าว ที่บรรยายว่า “เหยยเฮ้ยมาลีหนาน้องพี่ เร้วมารำร้องน้องพี่รีนเริงฤดีได้ดาว ร้องรำเราทำขวัญข้าว ขอพรไหววอนพระเจ้าให้รวงเหลืองพราวทุ่งทอง” ส่วนเรื่องของการสาบาน เพื่อต้องการแสดงให้คู่รักเห็นว่าตนรักจริง ซื่อสัตย์ซึ่งกันและกันเช่นเพลงคู่ทุกข์ – คู่สุข กรุงเทพรাত্রี เพื่อคุณพุ่มพวงดวงใจ เป็นต้น ซึ่งบทเพลงสุนทราภรณ์ต้องการแสดงให้เห็นว่าคนไทยมักจะสาบานขอพร เป็นนิสสัย หรือพฤติกรรมโดยทั่วไป

7. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง พระพรหม เทพเจ้า เป็นผู้สร้างเพื่อต้องการแสดงให้เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง ที่มีความงดงามจะเกินความสามารถของมนุษย์ที่จะสร้าง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจดังเช่นเพลงกรุงเทพรাত্রี บรรยายว่า “เหมือนเทพสร้างมาจึงงามวิไล” หรือเพลงสามพราน ที่บรรยายว่า “ไอ้งามสามพรานปานเสกสรรค์ เทพนิมิตรปั้นแต่งไว้”

8. ความเชื่อเกี่ยวกับกับเรื่องการทำเสน่ห์ ต้องมนต์ ซึ่งเป็นความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ มักจะปรากฏในวรรณคดีไทยแทบทุกเรื่อง เช่น ลิลิตพระลอ ขุนช้าง – ขุนแผน หรือ พระอภัยมณี เป็นต้น ในบทเพลงสุนทราภรณ์ เช่น เพลงสมมติว่าเขารัก มนต์สวาท รักที่ต้องมนตรา เป็นต้น

9. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ ป่าเขา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยหรือสิงสถิตย์อยู่ บางบทเพลงของสุนทราภรณ์ในด้านความเชื่อประเภทนี้ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากวรรณคดีไทย เช่นเพลงสังไทร ที่บรรยาย “ขอปวงเทวาไทร โนมเห็นยิวใจให้เขาคินมา สองกรวอนไหว้เทพแห่งไทรเจ้าเขาเขาเคยรักข้า ไยไม่กลับมาดั่งเขารำพัน” และอีกหลายบทเพลงต้องการบอกให้ทราบ ว่า สิ่งทั้งหลาย เช่น ป่าเขา ต้นไม้ มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตย์อยู่ ไม่ควรลบหลู่ หรือทำลายสมควรอนุรักษ์ หรือเก็บรักษาไว้ และเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับตนเอง หากเดินทางหรือหลงทางกลางป่า

10. ความเชื่อเกี่ยวกับการระลึกชาติ และชาติหน้าสำหรับความเชื่อทางด้านการระลึกชาตินั้น บทเพลงสุนทราภรณ์มีอยู่เพลงเดียวคือเพลงปารีชาติ โดยผู้แต่งได้รับแรงบันดาลใจจากวรรณคดีเรื่องกามนิธ ซึ่งบทเพลงบรรยายว่า “กลิ่นล่องลมมา หอมปารีชาติสวรรค์ กลิ่นเจ้าเท่านั้น สัมพันธ์ชาติที่ผ่าน” ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับชาติหน้า มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทำกรรมดีในชาตินี้ เพื่อจะส่งผลให้ได้รับความสุขในชาติหน้า โดยเฉพาะทางด้านความรัก เช่น เพลง ชีวิตกับความ

หวัง ปาฐลือธิฐาน ขอคปรานา หงส์กับกา เป็นต้น ส่วนเพลงไพรีศรีอารยผู้แต่งได้รับความเชื่อในทางพุทธศาสนาที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าชาติพระศรีอารย เป็นชาติที่สุขสบายที่สุด มนุษย์ทุกคนไม่ต้องทำอะไร สามารถสอยกินดื่มกินได้ตามปรานาดังบทเพลงที่บรรยายว่า “อยากจะกินอยากดื่มอันใด พร้อมจะมีจะให้ใครทุกคน หรือขวัญน้อยพลอยอยากเพลินเพลง พันธ์ บัคคตเพลงสวายนครินทร์คราญ”

11. ความเชื่อเกี่ยวกับสามโลก ซึ่งบทเพลงสุนทราภรณ์ได้รับแรงบันดาลใจ จากวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเช่น ไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น ว่าโลกของเรามีสามโลกคือโลก สวรรค์ โลกมนุษย์ และโลกบาดาล เช่นเพลงภูกระดึง ดอกไม้เมืองเหนือ เป็นต้น

12. ความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์ ซึ่งบทเพลงสุนทราภรณ์ต้องการให้ผู้ฟังทำกรรมดี ซึ่งจะทำให้เกิดใหม่ได้อยู่บนสวรรค์ โดยบรรยายถึงความงดงาม และความสบายและในทางตรงกันข้าม คือนรก มีสิ่งที่น่ากลัว ให้ผู้ฟังได้เกรงกลัวไม่กล้าทำบาป

13. ความเชื่อเกี่ยวกับวันดี ฤกษ์ดี บทเพลงสุนทราภรณ์ได้รับความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง ว่า วันดี และฤกษ์ดี จะส่งผลให้ทำกิจการรุ่งเรือง มีความสุข โดยเฉพาะวันดีและฤกษ์ดี ในงานมงคลสมรส เป็นต้น

14. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องราศี บทเพลงสุนทราภรณ์ต้องการที่จะบอกให้ผู้ฟังว่าคนเราเกิดมาทุกคนมีราศีติดตัวและต้องปฏิบัติอย่างไรไม่ให้ราศีเศร้าหมอง เช่น เพลงยิ้มคือความสุข รำวงรื่นเริงเฉลิมศึก เป็นต้น

15. ความเชื่อเกี่ยวกับหลักเมือง และดวงเมือง บทเพลงสุนทราภรณ์ต้องการให้ผู้ฟังเกิดความภูมิใจ รัก บ้านเมืองของตนและอยู่อย่างมีความสุข เช่น เพลงยะลา นครสวรรค์พรรษา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อทั้งหมดที่ปรากฏในบทเพลงสุนทราภรณ์นั้น ได้รับคติความเชื่อมาจากหลักทางพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อด้านไสยศาสตร์และวรรณคดีไทย แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อที่ปรากฏในบทเพลงสุนทราภรณ์ ก็ตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล ว่าเหตุใดจึงมีความเชื่อเช่นนั้น และปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่เพลงสุนทราภรณ์ มีเพลงเกี่ยวกับความเชื่อมากมายโดยเฉพาะในเรื่องของผลกรรม เพราะต้องการที่จะสั่งสอน ให้ผู้ฟังเกิดคล้อยตาม นอกจากเกิดความไพเราะจากเสียงเพลงของผู้ขับร้อง คนตรี และภาษาของบทเพลง แล้วนำไปปฏิบัติ ตาม เนื่องจาก วงดนตรีสุนทราภรณ์ ในนามของทางราชการ ว่า วงดนตรีประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน ต้องสนองนโยบายของรัฐ ที่ต้องการเผยแพร่คุณธรรม คติธรรมให้กับผู้ฟัง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์ ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าควรจะมีกร ศึกษาและวิจัยในเรื่องต่าง ๆ และแนวอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในบทเพลงอื่น ๆ เช่น เพลงลูกทุ่งหรือนักแต่งเพลงผู้อื่น
2. ศึกษาประเด็นอื่น ๆ ของบทเพลงสุนทราภรณ์

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อรรถาภรณ์. คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2520.
- กำธร จักรานุกูล. เพลงสุนทราภรณ์. พระนคร : โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร, 2510.
- แก้ว อัจฉริยะกุล. “คุณเอื้อๆ ที่ผมรู้จัก” ใน **อนุสรณ์ในการเสด็จพระราชทานเพลิงศพ นายเอื้อสุนทรसनาน ต.จ.ว. ว.ช. ณ. วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร วันที่ 22 มีนาคม 2525.** หน้า 37 – 42. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2525.
- คณะสุนทราภรณ์. **รวมเพลงสุนทราภรณ์ เล่ม 4.** พระนคร : แพร่พิทยา, 2501.
- จารุวรรณ วงศ์สว่าง, บรรณาธิการ. **เพลงเพื่อคุณ : รวมเพลงชุดสุนทราภรณ์.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท วงศ์สว่างการพิมพ์ จำกัด , 2540.
- จันทร์ศรี นิตยฤกษ์. **ความรู้เรื่องคติชนวิทยา.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทย คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี , 2524.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. **คตินิเวศน์อีสาน.** กรุงเทพมหานคร : อักษรวัฒนา , 2521.
- จิราภรณ์ ภักทรานุกัทร. **สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย.** กรุงเทพมหานคร : โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528.
- จรี จุลละเกษ. **มนุษยวิทยาเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา , 2516.
- จรี โอศิริ. “ นักร้องเก่า...เก่า...ก็ ” **ดิฉัน.** 15 (15 มีนาคม 2534) : 110-116.
- เจตนา นาควัชร “มรดกของสุนทราภรณ์ : ข้อคิดเชิงวิจารณ์” ใน **เพราะรักจึงสัมผัสเข้ามาเล่น.** หน้า 18-37. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์วิชาการ , 2540.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. “ความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยในจังหวัดนครปฐม” ใน **วัฒนธรรมพื้นฐาน : คติความเชื่อ.** หน้า 325 – 349. บรรณาธิการโดย เพ็ญศรี คุ้มและคณะ กรุงเทพมหานคร : โครงการไทยศึกษาฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- เฉลิมพร งามอาจอิทธิชัย, ผู้รวบรวม. **เพลงพิมพ์ใจ.** พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2511.
- ชอบ เกื้อกิม และคณะ. **ศึกษาความเชื่อโศลกทางไสยศาสตร์ของชาวเวียงสระ.** สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี , 2527.
- ช่อม ปัญจพรรค. “ บนถนนขี้เถ้า : สมพงษ์ ทิพยกลิน ผู้ชนะเลิศแต่งเพลงมาร์ชชาวไทย ของฯลฯจอมพลป. พิบูลสงคราม “ **วิทยากรย์** 84 (กันยายน 2529) : 51 – 53.

ชาติรี ศิลปสนอง , ผู้รวบรวม. รวมเพลงอมตะ เล่ม 1 จากนักร้องของวงดนตรี กรมโฆษณาการ
ถึงกรมประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศิลปสนองการพิมพ์ , ม.ป.ป.

ชำนาญ รอดเหตุภัย และบุญพงศ์ เกศเทศ. “ความเชื่อ” ใน คติชนวิทยา. โดย กิ่งแก้ว อรรถากร.
กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู , 2519.

คนัย ไชยโยธา. ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร :
โอเดียนสโตร์ , 2538.

ทักษ์ ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. “ พุทธถึงครูเอื้อ สุนทรสนาน ในแง่ความสัมพันธ์กับจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย “ ใน วันสุนทรภรณ์ และ 25 ผู้ร่วมงาน. หน้า 42 – 48. กรุงเทพมหานคร :
สมาคมนักแต่งเพลง , 2529.

ทัศนีย์ ทานตวนิช. คติชาวบ้าน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน , 2523.

ธวัช ปุณโณทก. “ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน” ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน
: คติความเชื่อ. หน้า 350 – 392. บรรณาธิการโดย เพ็ญศรี คุ้มและคณะ.
กรุงเทพมหานคร : โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528.

นันทา ขุนภักดี. รายงานการวิจัย การวิเคราะห์ความเชื่อของชายไทยในสวัสดิศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2530.

นิคม วงเวียน. รายงานการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมส่วย (กูย) ด้านความเชื่อในจังหวัดสุรินทร์.
สุรินทร์ : ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูสุรินทร์ , 2526.

บุญยงค์ เกศเทศ. วรรณกรรมวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , 2525.

บุปผา ทวีสุข. คติชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2520.

ประสาธ อิศรปริดา และคณะ. ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม , 2518.

ปราณี ไชยชนะ. “แฟ้มศิลปะ : เอื้อ สุนทรสนาน” บรรณสาร มสท.ท. 4 (เมษายน – กรกฎาคม
2532) : 7 – 19.

ปัญญา รุ่งเรือง. ประวัติการดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช , 2525.

ผาสุก มุทธามธา. คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ ,
2535.

พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี. วรรณกรรมจากบทเพลงสุนทรภรณ์. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก , 2529.

พลตะเวน (นามแฝง). “เอื้อ – สุนทรภรณ์” ใน เอื้อ สุนทรสนาน 5 รอบ 21 มกราคม 2514.

ไม่มีเลขหน้า. ธนบุรี : ป. พิศนาคะ การพิมพ์, 2514.

พิชิต ภูติจันทร์ และ ชงชัย มาศสุรพงษ์. กิจกรรมเข้าจังหวะ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2523.

พุทธพล รัชมีโรจน์. รวมเพลงอมตะฉบับพิเศษ. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2511.

_____. “อิทธิพลเพลงไทยแท้ต่อสุนทรภรณ์” ใน สุนทรภรณ์วิชาการ : บทความจากการสัมมนาสุนทรภรณ์วิชาการในวาระครบรอบ 50 ปี คณะดนตรีสุนทรภรณ์. หน้า 36 – 48. นครปฐม : คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

_____. รวมเพลงอมตะสุนทรภรณ์ฉบับมาตรฐาน เล่ม 2. พระนคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2511.

พูนพิศ อมาตยกุล. “เตรียมงานฉลอง 50 ปี คณะสุนทรภรณ์” สยามรัฐ. วันพุธที่ 14 ธันวาคม 2531. หน้า 13.

_____. “รายการนัดพบแฟนเพลงสุนทรภรณ์” ใน สุจิตร์การแสดงครั้งที่ 320 วันศุกร์ที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2528. (เอกสารโรเนียว)

พูนพิศมัย ดิศกุล, ม.จ. พิธีของทุกคน. พระนคร : เขมมบรรณกิจ, 2504.

เพลงยอดนิมสุนทรภรณ์ประกอบโน้ตเพลง พระนคร : สำนักงานหอสมุดกลาง 09, 2512.

เพลงรักอมตะ กรุงเทพมหานคร : ศิริสาส์น, ม.ป.ป.

เพลงสุนทรภรณ์ ฉบับปี 2515 ม.ป.ป., 2515.

เพลงใหม่ดาวรุ่ง สุนทรภรณ์ ฉบับเพื่อแฟนเพลง ม.ป.ท. ม.ป.ป.

เพ็ญจันทร์ รักประยูร และดำรงค์ สุทธิพงศ์. รวมเพลงสุดที่รักของสุนทรภรณ์. พระนคร : บันดาลสาส์น, 2511.

ไพโรจน์ นรชาติธารงวิทย์. วิเคราะห์ความเชื่อในเรื่องพระอภัยมณี. ปริญยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2523.

ภัทยา ภัคดีบุรี. การศึกษาวรรณกรรมเพลงของไพบุลย์ บุตเป็น. ปริญยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา, 2535.

พูนพิศ อมาตยกุล, บรรณาธิการ. ดาวประดับฟ้า มัณฑนา โมรากุล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดาว, 2538.

พูนพิศ อมาตยกุล และคณะ. หนังสือประกอบชุดอนุรักษ์แผ่นดินมณฑล มัณฑนา โมรากุล

- กรุงเทพมหานคร : บริษัท รักร้อยปี จำกัด , ม.ป.ป.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. “ความเชื่อ” งามคำแหง. 2 (กรกฎาคม 2518) : 54 – 72.
- _____ . ความเชื่อ. สงขลา : โรงพิมพ์มิ่งมงคลการพิมพ์ , 2522.
- มณี พยอมยงค์. “ความเชื่อของคนไทย” ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. หน้า 66 – 122.
บรรณาธิการโดย เพ็ญศรี คุ้ม และคณะ. กรุงเทพมหานคร : โครงการไทยศึกษา ฝ่าย
วิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528.
- มัลลิกา คณารักษ์. รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ชีวิตและผลงานเพลงอมตะของแก้ว อัจฉริย
กุล. ปัตตานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี , 2529.
- รวงทอง ทองลั่นชม ครึ่งศตวรรษ. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มข้อมูลไทย , 2536.
- รวมเพลงสุนทราภรณ์ (เพลงเก่า). พระนคร : รวมสาส์น , 2507.
- รวมเพลงสุนทราภรณ์ เล่มพิเศษ. พระนคร : รวมสาส์น , 2507.
- รวมเพลงสุนทราภรณ์ 3 ยุค. พระนคร : รวมสาส์น , 2510.
- รวมเพลงอมตะสุนทราภรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร : รุ่งวิทยา , 2512.
- เล็ก วงศ์สว่าง , ผู้รวบรวม. รวมเพลงตามคำขอจากชาวคณะสุนทราภรณ์. พระนคร : โรงพิมพ์
วงศ์สว่างการพิมพ์ , 2514.
- _____ . รวมเพลงตามคำขอจากชาวคณะสุนทราภรณ์ฉบับเพื่อคุณชุดที่ 2. พระนคร :
โรงพิมพ์วงศ์สว่างการพิมพ์ , 2514.
- วรรณไวทยากร , พระองค์เจ้า. รวมวิทยานิพนธ์ของท่านวรรณ เล่ม 2. พระนคร : ประเสริฐ
อักษร , 2494.
- รววิทย์ ตระกูลเกษมสุข. และคณะ , บรรณาธิการ. สุนทราภรณ์ : ฉบับรวมเล่ม 800 เพลงยอด
นิยม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วีเอส. วรรณสาส์น จำกัด , ม.ป.ป.
- วราวุธ สุมาวงศ์. “ประวัติวงดนตรีสุนทราภรณ์” ใน วันสุนทราภรณ์และ 25 ผู้ร่วมงาน. หน้า 23
– 33. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักแต่งเพลง , 2529.
- วันสุนทราภรณ์ และ 25 ผู้ร่วมงาน. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักแต่งเพลง , 2529.
- วิชัย โกกิตกนิษฐ. “ก่อนจะเป็นเพลง” ใน สุนทราภรณ์ครึ่งศตวรรษ. หน้า 124 – 140.
กรุงเทพมหานคร : เพื่อนชีวิต , 2532.
- วิทย์ พิคกันเงิน. ความเป็นมาของมนุษยชาติ. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์ , 2515.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. พระนคร : สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย , 2504.

วัน เชื้อโพธิ์หัก. **วิทยาศาสตร์พัฒนาชีวิต**. นครปฐม : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏนครปฐม , 2539.

วินิตา คิติยนต์. “ศิลปะและกวี : 49 ปี สุนทรภรณ์” โดย อ. วินิจนัยกุล (นามแฝง) **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 35 (อาทิตย์ที่ 16 – 19 พฤศจิกายน 2531) : 43.

วีระวัชร ปิ่นเขียน. **คติชนวิทยา**. ราชบุรี : โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง , 2542.

ศิราพร ฐิตะฐานะ. “แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาในสังคม” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย หน่วยที่ 1 – 7**. หน้า 1 – 39. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2539.

สมักร สุนทรเวช. “คุยกับนายหมอดี “ เดลิมิเรอร์. (9 เมษายน 2524) : 5.

สุวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์. “คติชนด้านความเชื่อถิ่นภูเก็ต : วัฒนธรรมที่ส่งผลอย่างลึกซึ้งและท้าทาย” ใน **รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์กลาง**. หน้า 238 – 240. ภูเก็ต : องค์การบริหารส่วนตัวจังหวัดภูเก็ต , 2528.

สุนทร มัทยาท. **บทวิเคราะห์จริยธรรม จากความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดฉะเชิงเทรา**. ฉะเชิงเทรา : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา , 2523.

สุนทรี สานตะพงษ์. **พรเพลงจากสุนทรภรณ์**. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ก.แสงสว่างการพิมพ์ , 2509.

สุนันท์ อุดมเวช. **คติชนวิทยา**. เพชรบุรี : ศูนย์หนังสือวิทยาลัยครูเพชรบุรี , 2524.

สุวัฒน์ วรดิลก. “ชีวิตและงานของคุณเอื้อ สุนทรสนาน” ใน **84 ปี ครูเอื้อ สุนทรสนาน**. หน้า 12 – 25. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท เจ. फिल्ม โปเชส จำกัด , 2537.

สุวัฒน์ วรดิลก , บรรณาธิการ. **สุนทรภรณ์ ครึ่งศตวรรษ**. กรุงเทพมหานคร : เพื่อนชีวิต , 2532.

หลิง ชุงตง. **ศาสนาและความเชื่อของชาวจ้วง**. แปลโดย พรพรรณ จันทโรนานนท์. นครปฐม : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2540.

ใหญ่ ภายนอก. “ครูเอื้อ สุนทรสนาน ที่ข้าพเจ้ารู้จัก” ใน 84 ปี

อดิพร สุนทรसनาน. ที่ระลึก 30 ปี วงดนตรีสุนทราภรณ์ รวมเพลงอมตะ 1. พระนคร : โรงพิมพ์ ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2513.

..... รวมเพลงอมตะ 2 ของวงดนตรีสุนทราภรณ์. พระนคร : โรงพิมพ์ ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2514.

อดิพร สุนทรसनาน, ผู้รวบรวม. สุนทราภรณ์ที่ระลึก 30 ปี ของวงดนตรีสุนทราภรณ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2513.

อนุমানราชชน, พระยา. วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย. โดย เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) พระนคร : โรงพิมพ์บรรณาคาร, 2506.

..... ศาสนาเปรียบเทียบ. โดย เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2502.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายแก้ว อัจฉริยะกุล (แก้วฟ้า) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร 29 ธันวาคม 2524. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2524.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายวินัย จุลบุษปะ ต.ช. ต.ม. ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัททวงตะวัน จำกัด, 2542.

อนุสรณ์ในการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพนายเอื้อ สุนทรसनาน. ต.จ.ว. ว.ช. ณ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร วันที่ 22 มีนาคม 2525. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2525.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษนายสุรัฐ พุกกะเวส ณ สุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาส วันอังคารที่ 5 ธันวาคม 2539. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2539.

อานนท์ อาภาภิรม. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2525.

อำนวยการเงิน, บรรณาธิการ. 84 ปีครูเอื้อ สุนทรसनาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.

เอื้อ สุนทรसनาน 5 รอบ. พระนคร : โรงพิมพ์ ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2514.

โอฬาร จักรินทร์, ผู้รวบรวม. รวมเพลงไพเราะในอดีต ปัจจุบัน ประกอบด้วยโน้ตเพลงของสุนทราภรณ์. พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาคาร, 2510.

..... รวมเพลงแห่งความหลังสุนทราภรณ์. พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาคาร, 2511.

โอฬาร จักรินทร์ และ อินทิดา อินทรชัย. เพลงประทับใจสุนทรภรณ์ประกอบโน้ตเพลง. พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , 2510.

Anumanrajadhon , Phaya. Essays on Thai Folklore. Bangkok : Social Science Press of Thailand, 1986.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายพงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ
เกิดวันที่	วันจันทร์ที่ 14 ธันวาคม พุทธศักราช 2502
สถานที่เกิด	อำเภอ จังหวัดสงขลา
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงาน	รองผู้อำนวยการศูนย์วิทยากร สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2522 ป.กศ.สูง (บรรณารักษศาสตร์) สถาบันราชภัฏสงขลา พ.ศ. 2526 ก.บ. (บรรณารักษศาสตร์) สถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี พ.ศ. 2535 กศ.ม (บรรณารักษศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร